

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ

ร้อยตำรวจเอก ธนพล ลิ้มปิ่นนันท

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROBLEMS ON LAW ENFORCING OF THE POLICE OFFICIALS IN
AN UNUSUAL SITUATION

Police Captain Thanapon Limpiyanan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจ
	ในสถานการณ์พิเศษ
โดย	ร้อยตำรวจเอก ธนพล ลิ้มปิ่นนันท
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารนิติ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตศิริตัน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีณา ศรีวินิชย์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจเอก ดร. ครุฑ โสคติพันธุ์)

ธนพล ลิ้มปิยนันท์: ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ (PROBLEMS ON LAW ENFORCING OF THE POLICE OFFICIALS IN AN UNUSUAL SITUATION) อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. วีระพงษ์ บุญโยภาส, 207 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษในประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายต่างประเทศ ในเรื่องขอบเขตการใช้กำลังในการจัดการสถานการณ์พิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสเพื่อวิเคราะห์บทบัญญัติแห่งกฎหมาย การให้อำนาจในการใช้กำลังบังคับใช้กฎหมาย และบทลงโทษเจ้าพนักงานตำรวจที่ใช้กำลังโดยมิชอบ ทั้งนี้ คำนึงถึงประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขสถานการณ์พิเศษ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีขอบเขตที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนด้วย

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษคือ ขาดหลักการใช้กำลังที่เหมาะสม ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ อีกทั้งการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ก็ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้กำลังที่ชัดเจนไว้ แม้ว่าประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เรื่องการจับ จะมีแนวทางที่ชัดเจน แต่ไม่มีสภาพบังคับใช้ตามกฎหมาย จึงทำให้ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ หากเจ้าพนักงานตำรวจมีความจำเป็นอย่างยี่งที่จะต้องใช้กำลังถึงตาย เพื่อยุติความร้ายแรงของสถานการณ์ดังกล่าว มีแต่การปรับบทกฎหมายเรื่องการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งส่งผลให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้ใช้กำลังถึงตายนั้นต้องถูกฟ้องดำเนินคดีตามกฎหมายก่อนแล้วจึงพ้นผิดในภายหลัง และทำให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้นได้รับผลร้ายตามมาจากการใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 กล่าวคือ เสียสิทธิในการได้รับความดีความชอบในปีนั้น ถูกตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ส่งผลให้เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถใช้กำลังเข้ายุติเหตุร้ายแรงนั้น ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีกฎหมายการใช้กำลัง และหลักการใช้กำลังถึงตายที่บัญญัติเป็นกฎหมายในทุกมลรัฐ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ การลงโทษ เป็นรายละเอียดแตกต่างจากหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายและวิญญูชนทั่วไป

ผลที่ได้จากการศึกษา คือ ประเทศไทยควรมีหลักการใช้กำลังหรือกฎการปะทะ และมีบทบัญญัติทางกฎหมายในการใช้กำลังถึงตาย เพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจและทหารได้ใช้ปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์พิเศษ โดยเทียบแนวทางการดำเนินการต่างๆ และบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่พิเศษ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตของเจ้าพนักงานและประชาชนผู้บริสุทธิ์เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ทฤษฎีว่าด้วยสถานการณ์ยกเว้นอย่างยี่งของประเทศฝรั่งเศสสามารถนำมาบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อยกเว้นขั้นตอนทางปกครองบางอย่าง เพื่อให้การแก้ไขสถานการณ์พิเศษมีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิติ.....
ปีการศึกษา.....2555..... ลายมือชื่อ อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5285980634 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : Use of deadly force / Rule of engagement

THANAPON LIMPIYANAN : PROBLEMS ON LAW ENFORCING OF THE
POLICE OFFICIALS IN AN UNUSUAL SITUATION. ADVISOR :
VIRAPHONG BOONYOBHAS, Ph.D., 207 pp.

This thesis aim to study the legal problems of law enforcement by police officers in special situations in Thailand by comparing the relevant Domestic Laws of The United States of America (U.S.A.) and France on rules of engagement in domestic special situations to analyzed the law empowering the rule of engagement and the punishment for officers who fail to comply, therefore, by considering the quality outcome of solving the special situations by this method as well as to protect the rights of the people.

The study show that Thailand’s problems on physical engagement by police officers in special situations is that it’s lack of the suitable rules of engagement, The Criminal Procedure Code Art.83 did not lay down a clear procedure on the rules of engagement, and even though The rules of Procedure of the police on the arrest do have a clear guideline but is not law and therefore not enforceable. In a situation that an police officer were necessity to engage till cause death to the opponent in order to stop the chaos , there was only The Criminal Procedure Code Art.68 about the lawful defense which mean the police officers have to go through a interrogation committee and a trail in court in order to determine if his act is legal can not, which will cause him a delay in his career path and hesitation to engage in the next special situations. Unlike the Domestic Laws of The United States of America (U.S.A.) which lay down the rule of engagement and procedure on use of deadly force in special situation in every state law by separating it from the normal procedure of lawful defense. The procedure on the use of force till death of the opponent in special situation.

Therefore Thailand should have a clear law on rule of engagement and procedure on use of deadly force as a legal tool for the police officer to become engage in special situation by considering the U.S.A. law as a model law in order to protect the life of both police officers and the people. The theory of the very special situation in French law could also be use to exempt some administrative procedure in order to response to the situation better and faster.

Field of Study : Law Student’s Signature

Academic Year : 2012 Advisor’s Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงไปได้ หากปราศจากการได้รับความช่วยเหลือจาก ท่านศาสตราจารย์ระพีพงษ์ บุญโยภาส อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้ความเมตตา ความรัก ความเอาใจใส่ รวมทั้งให้ความรู้และชี้แนะแนวทางในการรวบรวมวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จนกระทั่ง วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มเรียบร้อย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้ถ่ายทอดความรู้และแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มทำ วิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์(พิเศษ) พลตำรวจเอก ดร. ดร. โสทธิพันธ์ ที่ได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และชี้แนะข้อบกพร่องให้ผู้เขียนนำไปแก้ไข ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปารีณา ศรีวนิชย์ ที่ กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้ชี้แนะข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์นี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ศรีนวล ลิมปิยนันท์ มารดาที่รักยิ่งของผู้เขียน ที่ให้การ สนับสนุนด้านทุนการศึกษาและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เขียนตลอดเวลา รวมทั้งผู้บังคับบัญชาทั้งที่ สถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ และสถานีตำรวจนครบาลวังทองหลาง ที่ให้โอกาสและสนับสนุนเรื่อง เวลาการศึกษาแก่ผู้เขียน

ขอบคุณ คุณฉัตรชัย ตริพิพัฒน์กุล, คุณธนาศรี ศรีสวัสดิ์ และทีมงาน คุณฉัฐมณฑิ์ ดีแสวง ที่ให้การสนับสนุนด้านเอกสารประกอบการศึกษาของผู้เขียนมาตั้งแต่ต้น

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและประโยชน์ประการใดแก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติบ้างแล้ว ผู้เขียนขออุทิศความดีนั้นแด่บิดามารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนความบกพร่องผิดพลาด ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา.....	4
1.3 แนวทางและขอบเขตการศึกษา.....	5
1.4 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.6 วิธีการวิจัย.....	6
บทที่ 2 การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ	8
2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	8
2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีในการป้องกันภัยอันตราย.....	9
2.1.3 ปรัชญาในการใช้บังคับทางกฎหมายและการควบคุมสังคมของรัฐ.....	11
2.2 บทบาท หลักการและกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ	11
2.2.1 บทบาทและหลักการทั่วไปในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ	11
2.2.2 การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในการจับกุมตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี	13
2.2.2.1 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83	14
2.2.2.2 กระบวนการและวิธีการจับกุม	17
2.2.3 การป้องกันสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68	18
2.2.4 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในกรณีวิสามัญฆาตกรรม.....	26

2.3	กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ	31
2.3.1	พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457	31
2.3.2	ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. 2469	34
2.3.3	พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495.....	37
2.3.4	พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548	38
2.3.5	พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551.....	41
2.4	ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ.....	45
บทที่ 3	การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษในต่างประเทศ....	58
3.1	การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	58
3.1.1	หลักการใช้กำลังถึงตาย (Use of Deadly Force) ของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	58
3.1.2	กฎการใช้กำลัง (Rule of Engagement : ROE) หรือกฎการปะทะ.....	100
3.1.3	กฎหมาย PATRIOT ACT	102
3.1.4	อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกาในการบังคับใช้กฎหมายตาม Patriot Act	103
3.2	การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษของประเทศฝรั่งเศส.....	104
3.2.1	กฏอัยการศึกของประเทศฝรั่งเศส.....	104
3.2.2	อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจประเทศฝรั่งเศสในภาวะกฏอัยการศึก.....	106
บทที่ 4	วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษกับกฎหมายต่างประเทศ	109
4.1	เปรียบเทียบกฎหมายที่ใช้บังคับในสถานการณ์พิเศษของประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	109
4.2	วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ	112

4.2.1 ความหมายของสถานการณ์พิเศษ	113
4.2.2 เหตุแห่งการประกาศสถานการณ์พิเศษและผู้มีอำนาจประกาศ.....	116
4.2.3 อำนาจและขอบเขตของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ	118
4.3 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในสถานการณ์ พิเศษ	127
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	144
5.1 บทสรุป	144
5.2 ข้อเสนอแนะ	150
รายการอ้างอิง	155
ภาคผนวก	161
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	207

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนคดีที่มีการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ระหว่างปี พ.ศ. 2542 - 2551	47
--	----

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 กรณีกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ขั้บรถชนตำรวจ และถอยกลับมาทับอีก ทำให้รอง สวป.สน.เตาปูน ขาหัก	52
---	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตสิ่งที่เป็นมาตรการควบคุมให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี คีลธรรม และกฎหมาย แต่ในปัจจุบันมาตรการต่าง ๆ หลายอย่างเหล่านี้ได้ลบลบทาบทลงไปตามกาลเวลาเนื่องจากคนในสังคมส่วนใหญ่ไม่ค่อยเห็นคุณค่าจะเหลือก็แต่เพียงกฎหมายที่ควบคุมมิให้บุคคลหนึ่งไปล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นเพราะกฎหมายมีสภาพบังคับผู้ใดไม่ปฏิบัติตามจะต้องถูกลงโทษ¹ รัฐสมัยใหม่พยายามแสวงหาวิธีการป้องกันอาชญากรรม โดยเน้นการปฏิบัติการผ่านระบบงานยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย ระบบงานยุติธรรมเป็นการควบคุมอย่างเป็นทางการ (Formal Social Control) ของสังคม² ประกอบด้วยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้ง ตำรวจ อัยการ ศาล ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวล้วนมีภารกิจหลักในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและเสมอภาค โดยปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมสังคมนั้น รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมความประพฤติและคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคมตามหลักกฎหมายมหาชนในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือประชาชนและรัฐเป็นผู้ได้รับอำนาจอธิปไตย (Mandate) จัดสรรเจ้าหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย และความผาสุกของสังคมให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทั้งการบังคับใช้กฎหมายจะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยเสมอภาค ภายใต้หลักนิติธรรม (Justice under Law) ปราศจากความลำเอียงหรือรังเกียจเด็ดฉันทันทีโดยสิ้นเชิง³

หลักเกณฑ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมการกระทำความผิดในสังคม แต่ความสงบสุขและความปลอดภัยในสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องดำเนินการกับผู้กระทำความผิดอย่างเที่ยงตรงและเที่ยงธรรม อีกทั้งประชาชนในสังคมต้องเคารพกฎหมายด้วย นอกจากนี้ยังต้องกำหนดมาตรการป้องกันภัยทางสังคมโดยเด็ดขาดและยุติธรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักนิติธรรม (Rule of Law) ที่สอดคล้องกับครรลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในลักษณะ

¹ Clark, R.V., Effective Crime Prevention: Keeping Pace with New Development, In UNODCCP. Forum on Crime and Society 1(February 2001), pp.16-19.

² Ibid., pp.19-20.

³ ธีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, การส่งเสริมมาตรการเพื่อสัมฤทธิ์ผลในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการ ปปช.(กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ ปปช., 2549), หน้า 8.

ประสานประโยชน์ระหว่างกฎหมาย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นธรรมในสังคม⁴ (Law, Order and Justice) ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจถือเป็นหน่วยงานของรัฐหน่วยงานแรกที่ต้องบังคับใช้กฎหมาย ทั้งการป้องกันปราบปราม จับกุมและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย

นอกจากนี้ การที่มนุษย์เป็นผู้ควบคุมหรือกำหนดพฤติกรรมของตนเอง สังคมมนุษย์อยู่รอดได้ เพราะประชาชนทุกคนยอมรับอำนาจในการปกครอง หากปราศจากการยอมรับในอำนาจแล้วสังคมจะต้องล่มสลายในที่สุด⁵

สำหรับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหน่วยงานแรก คือ ตำรวจนั้น ปรัชญาทางอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิมมีอิทธิพลต่อการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรตำรวจเป็นอย่างมาก โดยปรัชญาทางอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิมนั้นอาชญากรรมจะลดลงได้ก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดถูกดำเนินการจับกุม คุมขังมากขึ้น⁶ ดังนั้น การที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมตามปรัชญาทางอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิม เจ้าพนักงานตำรวจจึงต้องบังคับใช้กฎหมายด้วยการจับกุม คุมขังผู้กระทำความผิดให้ได้มากที่สุด รวดเร็วที่สุด และผิดพลาดน้อยที่สุด

นอกจากนี้การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติการในฐานะของผู้รักษากฎหมายทำงานภายใต้ระเบียบและกฎหมายหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีผู้ละเมิดกฎหมายเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องเป็นผู้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์ การสืบสวน การจับกุม การค้น การสอบสวน การพิจารณาปล่อยชั่วคราว การฝากขังต่อศาลและการรวบรวมสำนวนคดีเสนอต่อพนักงานอัยการ ซึ่งการปฏิบัติการต่างๆ ดังกล่าวนี้อาศัยการกระทำภายใต้กฎหมาย อีกทั้งองค์กรตำรวจถือเป็นผลผลิตของระบบการเมือง ที่จะต้องให้ความสำคัญในแง่การคำนึงถึงความต้องการด้านสวัสดิภาพของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม⁷ นั่นคือ การปฏิบัติตามความต้องการหรือเสียงเรียกร้องจากประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งตำรวจต้องเข้าไปปฏิบัติหน้าที่

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

⁵พรชัย ชันดี และคณะ, ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา(กรุงเทพมหานคร: บั๊กแนท, 2543), หน้า 16.

⁶วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, การส่งเสริมมาตรการเพื่อสัมฤทธิ์ผลในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการ ปปช.(กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ ปปช., 2549), หน้า 10.

⁷อศวิณ วัฒนวิบูลย์ และคณะ, “การบูรณาการความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติสู่การพัฒนา นโยบายทางอาญา: ด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม,” ใน รายงานวิจัยสำนักงานกิจการยุติธรรม(กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2552), หน้า 29-30.

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมที่ตำรวจจะใช้ในการดำเนินการกับผู้กระทำผิดต่อกฎหมายของบ้านเมือง ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าพนักงานตำรวจเองว่าจะใช้วิธีการใดถูกต้องเหมาะสมมากที่สุดเพียงใดทั้งนี้จะมีปัจจัยภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างมาก

การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศไทยนั้น มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายที่จะสามารถใช้กำลังเพื่อยับยั้งผู้ละเมิดกฎหมาย โดยจะใช้หลักประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 3 บทที่ 4 เรื่องการจับ และหลักป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ในการป้องกันภัยแก่ประชาชนภายในรัฐให้ได้รับความปลอดภัยและความสงบสุข จับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญาซึ่งถือว่าสร้างความเสียหายให้แก่สังคม การกระทำใดก็ตามที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องเข้ามาดำเนินการป้องกันปราบปรามผู้กระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเรียกว่าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งเป็นไปตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

ปัจจุบันประเทศไทยตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบบ่อยครั้ง ทั้งปัญหาการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งปัญหาการก่อความไม่สงบของกลุ่มผู้ชุมนุมกลุ่มต่างๆ ซึ่งไม่อาจถือได้ว่าเป็นชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามมาตรา 63 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และในบางครั้งการกระทำนั้นๆ ได้ก่อให้เกิดความรุนแรง ถือเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินที่กระทบกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของประชาชน เช่น คนร้ายกำลังจะใช้วัตถุระเบิดก่อวินาศกรรม หรือกำลังจะใช้น้ำมันวางเพลิงเผาสถานที่ราชการ หรือกรณีการชุมนุมที่รุนแรงและเจ้าพนักงานตำรวจควบคุมสถานการณ์ไม่ได้ เช่น กรณีที่กลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยขับรถยนต์ชนเจ้าพนักงานตำรวจ⁸ การปิดสนามบินสุวรรณภูมิของกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย การลอบวางระเบิดเพื่อสังหารข้าราชการทั้งข้าราชการทหาร ตำรวจ ครู และเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อข่มขู่ประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสถานการณ์พิเศษและสถานการณ์เหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องใช้ความเฉียบขาดในการระงับเหตุการณ์เหล่านี้ แต่ในปัจจุบันปรากฏว่า เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินที่กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของประชาชน กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่อาจให้ความมั่นใจแก่เจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่เต็มความสามารถ จึงจำเป็น

⁸มติชนออนไลน์, ตำรวจระทึก พันธมิตรขับรถยนต์ชน ถอยกลับมาทับซ้ำ[ออนไลน์], 25

อย่างยิ่งที่จะต้องมีการกฎหมายพิเศษบัญญัติไว้โดยเฉพาะเพื่อคุ้มครองเจ้าพนักงานตำรวจให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นใจและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย นอกเหนือจากบทบัญญัติทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ในการจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายนั้น เจ้าพนักงานตำรวจเป็นหน่วยงานแรกที่ต้องเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมต่างๆ และเป็นหน่วยงานแรกที่ใกล้ชิดกับสภาพการกระทำ ความผิดในทุกๆ ลักษณะยิ่งกว่าหน่วยงานอื่น การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจึงเป็นหนึ่งในภารกิจหลักภารกิจหนึ่งของตำรวจ โดยที่ตำรวจมีภารกิจหลัก คือ การบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) ตำรวจจะต้องกระทำหน้าที่รักษาดีคาของสังคมตามที่สังคมกำหนด การรักษาความสงบเรียบร้อย (Serving of Security) ตำรวจจะต้องคอยดูแลรักษาสังคมโดยส่วนรวมให้สงบเรียบร้อยและดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างดีที่สุด และการบริการประชาชน (Serving for Public) ตำรวจจะต้องคอยอำนวยความสะดวกและบริการประชาชนในด้านต่างๆ

ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของเจ้าพนักงานตำรวจในปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากผู้ละเมิดกฎหมายมีพัฒนาการมากขึ้น รวมทั้งสถานการณ์ความไม่สงบในบ้านเมือง มีการก่อการจลาจล จนถึงขั้นเป็นความผิดฐานก่อการร้าย มีการเผาสถานที่ราชการ และห้างสรรพสินค้าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ มีการทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันระหว่างผู้ชุมนุมกลุ่มต่างๆ และทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลกลุ่มผู้ชุมนุม อีกทั้งปัญหาการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่การตรวจค้นอาวุธในสถานที่สาธารณะต่างๆ มักไม่ค่อยได้ผล และมักเกิดเหตุรุนแรงจนเกิดความสูญเสียขึ้นแล้ว เช่น เกิดเหตุลอบวางระเบิด การชุมนุมโจมตีเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งทหารและตำรวจ ซึ่งสถานการณ์พิเศษเหล่านี้ถือเป็นการกระทำความผิดที่ส่งผลเสียหายรุนแรงต่อรัฐทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจ สมควรอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานเป็นพิเศษเพื่อที่จะคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษดังกล่าวให้เต็มไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาและเข้าใจถึงหลักการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษ
2. เพื่อศึกษาขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษ

⁹รายงานการสัมมนาเรื่องการปรับปรุงกรมตำรวจ หลักสูตรการบริหารงานตำรวจชั้นสูงรุ่นที่ 12 หลักสูตรผู้กำกับการรุ่นที่ 19 และหลักสูตรการสืบสวนคดีอาญา รุ่นที่ 63, สถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการการศึกษา, 2536.

3. เพื่อศึกษากรณีการบังคับใช้กฎหมายขั้นรุนแรงถึงตายในต่างประเทศแล้วนำมาเป็นกรณีศึกษาในสถานการณ์พิเศษของประเทศไทย
4. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษในต่างประเทศ
5. เพื่อชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นและความเหมาะสมในการกำหนดขอบเขตการใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษ

1.3 แนวทางและขอบเขตการศึกษา

มุ่งศึกษาถึงขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ โดยมุ่งเน้นศึกษากฎหมายพิเศษและสถานการณ์พิเศษที่จะนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ เช่น การชุมนุมที่ไม่ได้เป็นไปตามมาตรา 63 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และการควบคุมไม่ให้ก่อเหตุรุนแรงในการชุมนุม การประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน สถานการณ์การก่อความไม่สงบและความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การประกาศกฎอัยการศึก ตลอดจนสถานการณ์เร่งด่วนที่จะก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจจำเป็นที่จะต้องใช้ความเด็ดขาดในการบังคับใช้กฎหมายโดยจะศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เป็นต้น

1.4 สมมุติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบันนี้สถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยตกอยู่ในสถานการณ์ความไม่สงบบ่อยครั้งจากปัญหาการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งปัญหาการก่อความไม่สงบของกลุ่มผู้ชุมนุมกลุ่มต่างๆ ที่ทำร้ายกันจนเกิดการจลาจล ถือว่าเป็นสถานการณ์พิเศษซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องใช้ความเด็ดขาดในการระงับเหตุการณ์เหล่านั้น และในสถานการณ์พิเศษเหล่านั้นการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารที่ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษควรมีอำนาจมากกว่าสถานการณ์ปกติ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษควรมีกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจให้สามารถปฏิบัติการในสถานการณ์พิเศษที่ชัดเจนยิ่งขึ้นและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายมากกว่าสถานการณ์ปกติ โดยมีการปรับปรุงกฎหมายให้มีการใช้กำลังถึงตายเพื่อ

คุ้มครองชีวิตเจ้าหน้าที่งาน จึงสมควรที่ประเทศไทยจะได้นำหลักกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับเพื่อเพิ่มความมั่นใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานการณ์พิเศษของประเทศไทย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจหลักการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศไทยในสถานการณ์พิเศษในประเทศไทย
2. ทำให้เข้าใจความหมายของสถานการณ์พิเศษ อันจะนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ และทราบถึงปัญหาการใช้กำลังขั้นรุนแรงในสถานการณ์พิเศษในประเทศไทย
3. ทำให้ทราบและเข้าใจหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายโดยใช้กำลังขั้นรุนแรงในต่างประเทศ และนำมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์พิเศษในประเทศไทย
4. ทำให้สามารถเสนอแนวทางเพื่อกำหนดขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษที่เหมาะสมจากกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทยเพื่อวางเป็นบทบัญญัติกฎหมายต่อไป
5. ทำให้ทราบขอบเขตการใช้กำลังที่เหมาะสมของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษในประเทศไทย ซึ่งส่งผลให้เจ้าพนักงานมีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่และบังคับใช้กฎหมายได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.6 วิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการทำวิทยานิพนธ์จะใช้วิธีค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ แนวคิด ทฤษฎีของกฎหมายตลอดถึงในทางปฏิบัติ และคำพิพากษาของศาลไทยและต่างประเทศ

บทที่ 2

การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมนั้นย่อมต้องการความสงบสุข ปลอดภัยจากสถานการณ์อันเลวร้ายต่างๆ รวมถึงการก่ออาชญากรรม รัฐก็มีหน้าที่ในการปกป้องประชาชนภายในรัฐให้ได้รับความปลอดภัย โดยรัฐมีหน้าที่คุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของคนในรัฐ ลงโทษผู้ที่กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้กระทำความผิดทางอาญา สร้างความเสียหายแก่สังคม การกระทำความผิดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นเรื่องที่รัฐจะต้องดำเนินการป้องกันและปราบปราม โดยเหตุที่รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาอิสรภาพ ความเสมอภาค ตลอดจนจะต้องให้ความคุ้มครองในร่างกาย ทรัพย์สิน ชื่อเสียง ของบุคคลภายในชาติ หน้าที่ดังกล่าวนี้เรียกได้ว่าเป็นหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย¹ ซึ่งปรัชญาพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ มีหลักว่ามนุษย์เป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และมนุษย์จะใช้เหตุผลและความรู้ เพื่อวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสียก่อนที่จะลงมือกระทำการใดๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายควบคุมการใช้เหตุผลและความรู้ของมนุษย์ให้คงเว้นพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรม² โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา (Criminal Law) เป็นกฎหมายที่มีขอบเขตกว้างขวางมาก เพราะเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติครอบคลุมเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ ชุมชน และประชาชนโดยส่วนรวม กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ในการสร้างความปลอดภัย สวัสดิภาพและรักษาศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของรัฐ และความผาสุกของคนในรัฐ ฉะนั้นการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพ รวมทั้งศีลธรรมอันดีของสังคม เช่น การลักทรัพย์ การปล้นทรัพย์ การฆ่าคนตาย ถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดต่อรัฐ เป็นการกระทำความผิดทางอาญาและ

¹ปรีดี พนมยงค์, ประชุมกฎหมายเอกชน(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526).

²พรชัย ชันดี และคณะ, ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาญาวิทยา(กรุงเทพมหานคร: บั๊กเนท, 2551), หน้า 16.

รัฐจะต้องเข้าดำเนินการกับผู้กระทำความผิดทางอาญาดังกล่าว โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ในฐานะตัวแทนใช้อำนาจรัฐเป็นผู้ทำหน้าที่นั้น³

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

รัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐก็จะเข้ามาดำเนินการกับผู้กระทำความผิดผ่านทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละสังคมอาจมีลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าสังคมนั้นๆ มุ่งเน้นทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมหรือทฤษฎีหลักนิติธรรม

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Theory)

ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม โดยมุ่งที่จะควบคุม ระวัง และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ทฤษฎีนี้จึงให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐมาก หมายความว่ารัฐมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมาก ทฤษฎีนี้มองว่ายิ่งดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้รวดเร็วเท่าไรก็จะคืนความยุติธรรมให้สังคมได้รวดเร็วขึ้นเท่านั้น และอาชญากรรมจะลดลงได้ต่อเมื่อมีการปราบปรามอย่างจริงจัง รวดเร็ว สม่าเสมอ การปฏิบัติตามแนวนี้จะให้สิทธิผู้ต้องหาน้อย บ่อยครั้งที่มีการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา มีความผิด เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ตำรวจ อัยการ และศาล จะทำหน้าที่อย่างรวดเร็วสอดคล้องกัน โดยเริ่มจากการสืบสวน สอบสวน ติดตาม จับกุม จนถึงการพิจารณาคดีและพิพากษาลงโทษ ทฤษฎีนี้มักใช้กับประเทศที่มีอาชญากรรมสูง แต่ไม่เหมาะสมกับประเทศที่สามารถควบคุมอาชญากรรมได้แล้ว ผู้ใช้ทฤษฎีนี้มักใช้อำนาจและความรุนแรงเป็นหลักในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว การป้องกันอาชญากรรมมีปัจจัยมากมายหลายสิ่งด้วยกัน มิได้จำกัดเฉพาะอำนาจและความรุนแรงเท่านั้น⁴

ข้อดีของทฤษฎีนี้คือ สามารถปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างรวดเร็วและขณะเดียวกัน ผู้บริสุทธิ์ก็สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน แต่ข้อบกพร่องก็มีปรากฏอยู่คือ เจ้าพนักงานมีอำนาจมากเกินไป เจ้าพนักงานอาจใช้อำนาจทำให้สังคมได้รับการปฏิบัติโดยไม่ชอบ

³ อานนท์ อภาภิรม, รัฐศาสตร์เบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2528).

⁴ ประชาน วัฒนาวาณิชย์, “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม,” ใน เอกสารประกอบการบรรยาย (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 151-152.

ธรรม และอาจล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ของประชาชน บ่อยครั้งมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จ ถ้าเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายขาดคุณธรรม ผลที่ตามมาคือจะทำให้สังคมได้รับผลร้ายมากกว่าผลประโยชน์

ทฤษฎีหลักนิติธรรม (Due Process Theory)

ทฤษฎีหลักนิติธรรมเป็นทฤษฎีบริหารงานยุติธรรมที่คำนึงถึงกฎหมายบ้านเมืองเป็นหลัก คือ ทุกขั้นตอนในการปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องโปร่งใส ชอบธรรม และถูกต้องตามกฎหมาย ระบบงานยุติธรรมที่เชื่อในทฤษฎีนี้ มีความเชื่อว่าการดำเนินคดีอาญาต้องมีความยุติธรรม ความเที่ยงธรรม เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ รัฐให้อำนาจเจ้าพนักงานน้อยกว่าทฤษฎีแรก รวมทั้งมีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจเจ้าพนักงาน ในทางตรงข้ามก็ให้สิทธิผู้ต้องหาและจำเลยมากกว่าทฤษฎีแรกเช่นกัน พยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะได้จาก การบังคับ ชูเช็ญ หลอกลวงหรืออาจได้มาโดยไม่ชอบด้วยวิธีการอื่นๆ ศาลจะปฏิเสธไม่รับฟัง ในขั้นตอนของการพิจารณาคดี ศาลจะทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยฟังพยานหลักฐานที่ทั้งสองฝ่ายนำเข้ามาสู้ ทุกขั้นตอนจะเป็นไปตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ ทฤษฎีนี้นิยมใช้ในประเทศที่สามารถควบคุมอาชญากรรมได้ดีแล้วหรือมีจำนวนความผิดเกิดขึ้นน้อย⁵

เมื่อพิจารณาในแง่ของการทำงาน ทฤษฎีทั้งสองถูกใช้ในประเทศต่างๆ ตามลักษณะความจำเป็นและความรุนแรงของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในการคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรมนั้น ไม่มีประเทศใดในเวลาหนึ่งจะยึดแนวทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียว แต่จะใช้ทั้งสองทฤษฎีผสมผสานกัน โดยรัฐใดที่มีปัญหาอาชญากรรมสูงมักจะเน้นที่ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม(Crime Control) มากกว่า ทฤษฎีหลักนิติธรรม(Due Process) และในทางกลับกัน ประเทศใดที่มีปัญหาอาชญากรรมน้อยก็จะยึดทฤษฎีหลักนิติธรรม(Due Process) เป็นหลัก

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีในการป้องกันภัยอันตราย

มนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมมีสิทธิในตัวเอง และย่อมต้องการปกป้องรักษาสิทธิของตนในประการต่างๆ เท่าที่จะพึงทำได้เพื่อไม่ให้บุคคลภายนอกมารบกวนสิทธิของตน การป้องกันเป็นสิทธิที่มาแต่โบราณกาล เป็นสิทธิของผู้กระทำซึ่งรัฐหรือผู้ปกครองต้องให้สิทธิอันชอบธรรมนี้แก่ประชาชนหรือผู้

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 151-152.

อยู่ในอำนาจปกครอง เนื่องด้วยในหลายกรณีรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองบุคคลได้ทันต่อเหตุร้ายที่เกิดขึ้น ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการป้องกัน คือ⁶

ก. ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law Theory)

ทฤษฎีนี้มองว่ากฎหมายเกิดจากธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ และสามารถใช้ได้ไม่จำกัดเวลาหรือสถานที่ ดังนั้น เมื่อมนุษย์ถือกำเนิดขึ้นมา สิทธิของมนุษย์ในเรื่องต่างๆ จึงเกิดขึ้นตามธรรมชาติพร้อมกับความเป็นมนุษย์ ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายกำหนด ไม่จำเป็นต้องมีผู้ใดสร้างขึ้น แต่การที่กฎหมายบ้านเมืองกำหนดสิทธิต่างๆ ของมนุษย์ขึ้นภายหลังนั้นก็เพียงการนำเอาสิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่แล้วตามธรรมชาติมาบัญญัติรับรอง และคุ้มครองให้เท่านั้น ดังนั้นทุกคนจึงมีสิทธิตามธรรมชาติในการป้องกันหรือปกป้องตนเองจากภัยอันตรายต่างๆ ที่ตนจะได้รับ เป็นสามัญสำนึกที่ทุกคนพึงปฏิบัติได้เสมอ

ข. ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law Theory)

ทฤษฎีนี้มองว่ากฎหมายคือคำสั่งของรัฐาธิปไตยหรือผู้มีอำนาจสูงสุดของรัฐที่จะบังคับต่อราษฎรในอาณาเขตปกครอง หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกลงโทษจากผู้ใช้อำนาจรัฐ ดังนั้นสิทธิตามแนวทฤษฎีนี้จะต้องเป็นสิทธิที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น สิทธิก็คือประโยชน์อันบุคคลมีอยู่โดยกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐจึงมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลในการใช้อำนาจป้องกันตนเองจากภัยอันตรายด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นการคุ้มครองปกป้องสิทธิของประชาชนแม้ว่าการใช้สิทธินั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่หากกฎหมายรับรองแล้วก็เป็นสิทธิที่สามารถกระทำได้โดยชอบ

ค. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Theory)

เป็นทฤษฎีที่ใช้ควบคุมและคุ้มครองป้องกันภัยจากอาชญากรรมที่มีอยู่มากในสังคม โดยมุ่งเน้นไปที่การมอบอำนาจให้ตำรวจในฐานะเป็นตัวแทนของรัฐปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการปราบปรามอาชญากรรมโดยเด็ดขาด ซึ่งมักจะถูกใช้ในประเทศที่มีอัตราการเกิด

⁶ สมยศ เชื้อไทย, นิติปรัชญาเบื้องต้น(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า

อาชญากรรมในอัตราสูงหรือบ่อยครั้ง⁷ ใช้วิธีปฏิบัติอย่างเข้มงวดและจริงจัง บางครั้งอาจต้องใช้ความรุนแรงในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อควบคุมการกระทำความผิดในบางขณะ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสังคมให้สงบเรียบร้อยปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรม ซึ่งถือเป็นการที่รัฐใช้อำนาจคุ้มครองป้องกันสังคมให้รอดพ้นจากอันตราย⁸

2.1.3 ปรัชญาในการใช้บังคับทางกฎหมายและการควบคุมสังคมของรัฐ

ประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่⁹ ประการแรก รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพฤติกรรม คุ่มครอง และพิทักษ์ประโยชน์ของสมาชิกในสังคม แนวคิดนี้มองรัฐตามทฤษฎีกฎหมายมหาชน ดังนั้นแนวคิดนี้รัฐมีอำนาจเหนือประชาชน สามารถตั้งองค์กรใดขึ้นมาดำเนินการบังคับใช้กฎหมายต่อประชาชนได้

ประการที่สอง รัฐเป็นผู้มอบหมายและเป็นผู้จัดสรรให้สังคมมีกลไกในการควบคุมสังคม เช่น การจัดสรรเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานใดๆ มาปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐมอบหมาย ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่อยู่รวมกันภายในสังคม

ประการที่สาม การบังคับใช้กฎหมายต้องบังคับใช้ต่อสมาชิกของสังคมอย่างเสมอภาคภายใต้หลักนิติธรรมโดยปราศจากความลำเอียงอย่างสิ้นเชิง แนวคิดนี้มองสมาชิกในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้ความยุติธรรมเดียวกัน หรือที่เรียกว่า Justice under Law ซึ่งหมายถึง ความยุติธรรมภายใต้กฎหมาย

2.2 บทบาท หลักการและกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ

2.2.1 บทบาทและหลักการทั่วไปในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อจับผู้กระทำความผิดต่อสังคมมาลงโทษตามอำนาจของรัฐนั้น เจ้าพนักงานตำรวจเป็นหน่วยงานแรกที่ต้องเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมต่างๆ และเป็นหน่วยงานแรกที่มีโอกาสใกล้ชิดกับสภาพการกระทำความผิดทุกลักษณะ ยิ่งกว่าหน่วยงานอื่นๆ

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 125.

⁸ ประธาน วัฒนาพานิช, อ้างแล้ว, หน้า 152.

⁹ เรื่องเดียวกัน.

การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจึงเป็นภารกิจหลักของตำรวจ ไม่เพียงเท่านั้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจมีหลักการ บทบาท และหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญ 3 ประการคือ¹⁰

1. การรักษากฎหมาย (Law Enforcement) ตำรวจจะต้องกระทำหน้าที่รักษากฎหมายของสังคมตามที่สังคมกำหนด ซึ่งคือการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่มีโทษทางอาญา การที่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้กระทำบางสิ่งบางอย่าง หรือบังคับให้กระทำบางสิ่งบางอย่างก็เพื่อที่จะป้องกันสังคมมิให้เกิดอันตรายจากการกระทำ หรือลดเว้นการกระทำนั้น หากมีการฝ่าฝืนกฎหมาย หน้าที่ของตำรวจคือ ต้องป้องกันสังคมมิให้เกิดความเสียหาย หรือเป็นอันตรายอันเนื่องมาจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย ด้วยการดูแลป้องกันมิให้มีผู้กระทำความผิดกฎหมายขึ้น และหากมีผู้กระทำความผิดกฎหมายตำรวจก็ต้องมีหน้าที่จับกุมตัวมาดำเนินคดี สอบสวนเพื่อฟ้องร้องต่อไป

2. การรักษาความสงบเรียบร้อย (Serving for Security) ตำรวจจะต้องคอยดูแลรักษาสังคมส่วนรวมให้สงบเรียบร้อย จะต้องคอยดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างดีที่สุด ซึ่งหมายถึงการที่ตำรวจจะต้องคอยตรวจตราดูแลมิให้มีสิ่งของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะทำลายความสงบเรียบร้อยของประชาชน หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันจะทำให้กระทบกระเทือนถึงความเป็นปกติของประชาชน ตำรวจจะต้องเข้าป้องกัน เข้าแก้ไขช่วยเหลือบำบัดสิ่งนั้นให้หมดไป หรือบรรเทาความร้ายแรงลง เช่น การเกิดวาทภัย อุทกภัย หรืออัคคีภัย เป็นต้น ตลอดจนป้องกันภัยอันตรายทุกอย่างเท่าที่อยู่ในอำนาจของตำรวจ มิใช่แต่จะเป็นการป้องกันจากโจรผู้ร้ายหรือคนร้ายเท่านั้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจมีหลายอย่างที่เป็นการป้องกันชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนมิให้เป็นอันตรายจากการกระทำของตนเองด้วย เช่น ผู้ที่จะกระทำอัตวินิบาตกรรม หากตำรวจได้ประสบเหตุการณ์ หรือได้รับแจ้งเหตุก่อนที่ผู้นั้นจะกระทำสำเร็จก็ต้องมาช่วยหาทางป้องกันแก้ไข อย่างไรก็ตามนอกจากจะป้องกันทรัพย์สินของประชาชนแล้ว ตำรวจยังมีหน้าที่ป้องกันทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติมิให้เป็นอันตรายด้วย

3. การบริการประชาชน (Serving for Public) ตำรวจจะต้องคอยอำนวยความสะดวกและบริการประชาชนในด้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีความสุข เป็นเรื่องที่ตำรวจช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น บอกถนนหนทาง หรือตำแหน่งของสถานที่ตั้งต่าง ๆ รับฝากดูแลรถหรือสิ่งของประชาชนให้ปลอดภัย นำคนเจ็บส่งโรงพยาบาล ทำคลอด ใกล้เคียงในคดีแพ่งหรือเรื่องส่วนตัว ช่วยเข็นรถหรือสิ่งอื่นที่กีดขวางทางจราจรให้พ้นทาง ช่วยปฐมพยาบาลแก่ผู้บาดเจ็บ นำคนหรือเด็กที่หลงทางไปส่งบ้าน เก็บของหายคืนให้เจ้าของ เป็นต้น

¹⁰ ชนะชัย ลิ้มประเสริฐ, “วิวัฒนาการวิชาชีพตำรวจ” หนังสือพิมพ์โปสิทีฟ

นอกจากนี้แล้วเจ้าพนักงานตำรวจยังมีหน้าที่พิเศษอื่นๆ เช่น ในยามสงคราม ตำรวจตระเวนชายแดนต้องทำหน้าที่เป็นตำรวจสนามทำการรบและป้องกันต่อสู้กับข้าศึกในเขตที่มีการรบ หรือในยามสงบก็ทำหน้าที่เป็นครูตำรวจตระเวนชายแดน หน้าที่ในการให้การอารักขาบุคคลสำคัญ และหน้าที่พิเศษอื่นๆ แล้วแต่โอกาสและความจำเป็นที่จะเรียกร้องให้ตำรวจต้องทำหน้าที่พิเศษนอกเหนือไปจากหน้าที่ตามปกติ¹¹

การปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดนั้น ต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ยึดมั่นในหลักนิติธรรม แต่ในบางสถานการณ์หลักการดังกล่าวอาจทำให้การปราบปรามอาชญากรรมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หลักการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจจึงมีทฤษฎีสันับสนุน 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมและทฤษฎีหลักนิติธรรม

2.2.2 การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในการจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในทุกประเทศมีหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐหลายประการ สำหรับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของไทยพิจารณาตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญาประกอบประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีสามารถแยกอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจได้ 5 ประการ คือ

1. อำนาจหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุ
2. อำนาจหน้าที่ในการสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด
3. อำนาจหน้าที่ในการจับกุม
4. อำนาจหน้าที่ในการสอบสวน
5. อำนาจหน้าที่ในการหาพยานหลักฐาน

แต่อย่างไรก็ตามอำนาจหน้าที่ที่ประชาชนนึกถึงมากที่สุดเมื่อนึกถึงเจ้าพนักงานตำรวจ คือ อำนาจหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดไปดำเนินคดีตามกฎหมาย หน้าที่ดังกล่าวทำให้เจ้าพนักงานต้องเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

2.2.2.1 อำนาจหน้าที่ในการจับกุมและปัญหา

อำนาจหน้าที่ในการจับกุมของเจ้าพนักงานตำรวจมีสาระสำคัญตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป”

ในวรรคแรกของบทบัญญัตินี้กำหนดให้การจับ ผู้จับต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบในขณะที่จับว่าตนจะต้องถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานผู้จับมักจะแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่าเขาถูกจับในเรื่องอะไร ข้อหาใด ดังที่เคยปรากฏมีคำพิพากษาฎีกาที่ 636/2512 วินิจฉัยว่า การที่เจ้าพนักงานตำรวจเข้าจับจำเลยทันทีที่พบตัวโดยมิได้แจ้งข้อหาแก่จำเลยก่อนทำการจับกุม เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อจำเลยไม่ยอมไปทันทีตามคำสั่ง จะเรียกว่าขัดขืนคำสั่งเจ้าพนักงานไม่ได้¹²

นอกจากนั้น การกำหนดให้แจ้งแก่ผู้ถูกจับว่าเขาจะต้องถูกจับ จำต้องกระทำเมื่อพฤติการณ์ในการจับกุมเปิดโอกาสให้ผู้จับกระทำเช่นนั้นได้ แต่ถ้าเป็นที่เห็นได้ว่าการแจ้งไม่เกิดผลหรือเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติผู้จับก็ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ทราบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 319-320/2521 เจ้าพนักงานเข้าจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า แต่ผู้ที่จะถูกจับกุมต่อสู้ขัดขวางมิให้จับ เจ้าพนักงานผู้จับ ไม่ต้องแจ้งแก่ผู้นั้นว่าเขาจะต้องถูกจับ

เมื่อเจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้มีอำนาจทำการจับกุมได้แจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าบุคคลใดต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ ก็จะต้องไปพร้อมกัน แต่ถ้ามีความจำเป็น เช่น ผู้ถูกจับไม่ยอมไป ก็ต้องจับตัวไปอาจด้วยเครื่องพันธนาการ (กุญแจมือ) ก็ทำได้เท่าที่จำเป็น

ส่วนสาระสำคัญที่เป็นเรื่องมือในการจับกุมของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจในมาตรา 83 นี้คือความในวรรคสองและวรรคท้าย ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็น

¹² คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537).

พยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวก และไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น”

ความในวรรคสองและวรรคสามนี้ หมายถึงในการจับหากมีหมายจับต้องแสดงต่อผู้ถูกจับ และแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายให้ผู้ถูกจับทราบ เว้นแต่เป็นกรณีที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย กฎหมายจึงให้อำนาจเจ้าพนักงานใช้วิธีการที่จำเป็นเพื่อให้การจับกุมเป็นผลขึ้นได้ วิธีการอันสมควร ได้แก่ วิธีตอบโต้การขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับกุม กับวิธีหรือการป้องกันการหลบหนีหรือจะหลบหนีการจับกุม แต่ผู้จับต้องใช้วิธีดังกล่าวเพียงเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ หรือกระทำเพียงสมควรแก่เหตุ การใช้วิธีที่เกินสมควรแก่เหตุอาจทำให้ผู้จับมีความผิดอาญาฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้

กรณีที่ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ตามความในมาตรา 83 วรรคสาม ได้แก่

1. บุคคลซึ่งจะถูกจับ ขัดขวางการจับ
2. บุคคลซึ่งจะถูกจับ จะขัดขวางการจับ
3. บุคคลซึ่งจะถูกจับ หลบหนี
4. บุคคลซึ่งจะถูกจับ จะหลบหนี

ถ้าตำรวจจับผู้กระทำผิดซึ่งหน้าหรือตามคำสั่งให้จับและบอกให้ไปสถานีตำรวจ แต่ผู้นั้นไม่ไป หรือต่อสู้ขัดขวาง เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งปฏิบัติกร โดยชอบด้วยกฎหมายย่อมใช้กำลังได้ สมควรแก่พฤติการณ์และอาจรุนแรงถึงขั้นใช้อาวุธก็ได้ อาจทำให้เกิดการบาดเจ็บร้ายแรงจนถึงขั้นถึงแก่ความตายได้ ทั้งนี้การใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์นี้ อย่างไรจึงเป็น

การเหมาะสมนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรไว้จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป¹³

ตัวอย่าง เช่น ตำรวจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ผู้นั้นไม่ยอมให้จับ กลับใช้มีดแทง ตำรวจผู้ที่เข้าจับกุม ตำรวจยอมใช้ไม้ตีผู้นั้นเพื่อไม่ให้ทำร้ายและเพื่อจับกุมได้แม้ผู้นั้นได้รับบาดเจ็บ การกระทำของตำรวจก็ยอมถือได้ว่าเป็นการใช้วิธีหรือการป้องกันเท่าที่เหมาะสมแก่กรณี ตำรวจยอมไม่มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 535/2521 ผู้ต้องขังยิงตำรวจตายและจะหลบหนี จำเลยกับพวก ตำรวจอีก 7-8 คนล้อมห้องขังได้แล้วยิงปืนเข้าไปสับกว่านัด สองนัดถูกผู้ต้องขังตาย เพียงแค่ล้อมไว้ในสถานที่จำกัดผู้ต้องขังก็ไม่สามารถหนีได้แล้ว การยิงกว่าสับนัดจึงไม่ใช่วิธีหรือการป้องกันเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์

ข้อสำคัญของหลักเกณฑ์เรื่องวิธีการจับกุมของเจ้าพนักงานตำรวจในกฎหมายไทย จากการวิเคราะห์ฎีกาเรื่องนี้เกี่ยวกับวิธีหรือการป้องกันเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์เป็นกรณี คือ การพิจารณาความเหมาะสมของพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดว่าเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสมเพียงใด จึงเกิดเป็นประเด็นศึกษาว่า การพิจารณาเช่นนี้ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ โดยเฉพาะนำมาปฏิบัติต่อเจ้าพนักงานตำรวจที่ต้องเสี่ยงภัยเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และถ้าพิจารณาเช่นเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว กรณีใดบ้างที่เจ้าพนักงานสามารถใช้กำลังถึงตายเพื่อประสิทธิภาพในการจับกุมและคุ้มครองชีวิตของเจ้าพนักงานตำรวจได้ทันต่อเหตุการณ์ได้ ซึ่งส่งผลถึงศักยภาพในการปราบปรามอาชญากรรมเป็นอย่างมาก

การจับกุมผู้กระทำความผิดของเจ้าพนักงานตำรวจมาดำเนินคดีตามกฎหมายนั้นจะใช้ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 3 เรื่องการจับกุม ซึ่งระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีดังกล่าวได้บัญญัติวิธีการจับกุม อำนาจจับ ควบคุม ซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมตามกฎหมาย จึงสมควรศึกษาระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมดังนี้

ดังนี้จึงอาจแยกปัญหาการใช้อำนาจหน้าที่ในการเข้าจับกุมได้เป็น 3 ประการ คือ

1. ปัญหาการต่อสู้ขัดขวางในการเข้าจับกุม เช่น การที่เจ้าพนักงานตำรวจเข้าจับกุมแต่กลับถูกผลักและดันเพื่อแย่งของกลางคืนถือเป็นการต่อสู้ขัดขวางแล้ว

¹³ สุวัฒน์ชัย ใจหาญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2536).

2. ปัญหาการทำร้ายเจ้าพนักงานตำรวจ เช่น กรณีตัวอย่างตามข้อ 1. ก็เป็นการทำร้ายเจ้าพนักงานตำรวจที่เข้าจับกุมด้วยในเวลาเดียวกัน
3. ปัญหาความรู้สึกของผู้ถูกจับกุมและประชาชน เช่น การที่เจ้าพนักงานตำรวจเข้าจับกุมตามอำนาจหน้าที่ในบางครั้งก็ใช้วิธีการที่รุนแรงเกินไปซึ่งอาจทำให้กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของผู้ถูกจับกุมและประชาชนได้

2.2.2.2 กระบวนการและวิธีการจับกุม

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 3 ข้อ 13-38 เป็นบทกำหนดว่าด้วยเรื่องการจับกุม ซึ่งนิยาม “การจับกุม” หมายถึงการที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือราษฎรใช้อำนาจตามกฎหมายจับบุคคลผู้กระทำความผิด หรือสงสัยว่ากระทำความผิด หรือสงสัยว่ากระทำความผิดในทางอาญา หรือจับตามหมายจับเพื่อนำตัวผู้ถูกจับไปจัดการตามกฎหมายการจับนี้แม้ผู้จับเพียงแต่แจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นให้ทราบว่าเขาต้องถูกจับ แล้วส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือพนักงานสอบสวนพร้อมด้วยผู้จับ ดังนี้ก็อยู่ในการจับเช่นกัน

ลักษณะ 3 บทที่ 4 : วิธีการจับ

ข้อกำหนดในเรื่องวิธีการจับตามระเบียบการตำรวจมีเนื้อหาใกล้เคียงกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 กล่าวคือ กำหนดให้เจ้าพนักงานหรือราษฎรที่เข้าทำการจับกุมผู้ใด ตามปกติต้องใช้วิธีโดยแจ้งให้เขาทราบว่าเขาถูกจับแล้ว แล้วส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่หากมีความจำเป็นและจะใช้วิธีการดังกล่าวไม่ได้ โดยผู้จะถูกจับเป็นผู้ร้ายสำคัญ หรือต้องหาว่ากระทำความผิดร้ายแรง หรือไม่ร้ายแรง แต่เป็นผู้ที่เคยหลบหนีมาแล้ว หรือหนทางที่จะพาไปเป็นที่เปลี่ยว หรือเป็นเวลาค่ำคืน หรือเหตุอื่นใดซึ่งเป็นความจำเป็นที่จะต้องให้อำนาจจับและควบคุมเพื่อป้องกันมิให้หลบหนี ก็ให้อำนาจจับควบคุมได้เท่าที่จำเป็นแก่การที่จะป้องกันมิให้ผู้ถูกจับหลบหนี (ข้อ 23-24)

การจับกุมนั้น ผู้จับจะต้องจับโดยไม่ใช้กำลัง เมื่อจำเลยหรือผู้จะต้องถูกจับนั้นไม่ได้มีการต่อสู้ใดๆแล้ว เจ้าพนักงานจะใช้อำนาจกระทำร้ายแก่เขาไม่ได้ เว้นแต่ผู้จะต้องถูกจับนั้นต่อสู้หรือแสดงกิริยาต่อสู้ เจ้าพนักงานผู้จับจึงจะมีอำนาจใช้อาวุธเพื่อป้องกันได้โดยไม่เกินกว่าสมควร ซึ่งได้มีคำแนะนำดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ข้อ 35)

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวาง หรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนี เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุมผู้นั้น ข้อที่เจ้าพนักงานผู้จับกุมคนร้ายจะควรใช้อาวุธเพียงใด

หรือไม่ นั่นเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการจับกุม เพราะเหตุว่าในบางครั้งถ้าไม่ใช้อาวุธบ้างแล้ว อาจทำให้การจับกุมไร้ผลหรือไม่เป็นผลดี แต่ถ้าจะใช้อาวุธโดยไม่สมควรแก่เหตุแล้ว ผลร้ายอาจเกิดแก่เจ้าพนักงานผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยสุจริตนั้นได้

ในการที่จะวินิจฉัยว่า การกระทำเช่นไรเป็นการสมควรแก่เหตุหรือไม่ นั้น ควรวินิจฉัยตามหลักดังนี้ คือ¹⁴

1. อาการกิริยา กล่าวคือ หากผู้ต้องถูกจับยินยอมให้จับแต่โดยดีผู้จับย่อมไม่อาจจะใช้กำลังใดๆ ต่อผู้ต้องถูกจับได้ แต่หากผู้ต้องถูกจับต่อสู้ขัดขวางการจับกุมหรือจะต่อสู้ขัดขวางการจับกุมหลบหนีหรือจะหลบหนีผู้จับจึงมีอำนาจใช้กำลังได้เท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ของการจับกุม

2. อาวุธและความร้ายแรงของอาวุธ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ต้องถูกจับไม่ยินยอมให้จับกุมแต่โดยดีแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจยังต้องพิจารณาในเรื่องอาวุธที่ผู้ต้องถูกจับใช้ด้วย โดยต้องเลือกให้เหมาะสมกับการจับกุม เช่น เจ้าพนักงานตำรวจใช้อาวุธปืนในการจับกุมโดยยังผู้ต้องถูกจับซึ่งไม่มีอาวุธใดๆ ย่อมไม่เป็นการเหมาะสมแก่พฤติการณ์ของการจับกุม

3. การใช้กำลังและความจำเป็น กล่าวคือ หากผู้ต้องถูกจับไม่มีอาวุธแต่มีพรรคพวกมากกว่าเป็นอันมาก พวกเขารวมทำร้ายเจ้าพนักงานตำรวจหรือเพื่อแย่งอาวุธเกินกว่าที่จะป้องกันอย่างอื่นได้ แม้เจ้าพนักงานตำรวจจะใช้อาวุธปืนยิงจนเป็นเหตุให้ผู้ต้องถูกจับถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บ ก็ถือว่าเป็นการเหมาะสมแก่พฤติการณ์ แต่ถ้าเจ้าพนักงานตำรวจมีกำลังสามารถทำการจับกุมได้โดยง่ายหรือเป็นกรณีได้เปรียบในเรื่องของอาวุธที่มีประสิทธิภาพมากกว่าก็ไม่มีความจำเป็นต้องใช้อาวุธร้ายแรงแต่อย่างใด หากเจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกระทำการที่เกินความเหมาะสมแก่พฤติการณ์ของการจับกุมยอมทำให้เจ้าพนักงานตำรวจมีความผิดฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 และอาจมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยเจตนา หรือพยายามฆ่าผู้อื่น โดยป้องกันเกินสมควรแก่เหตุได้

2.2.3 การป้องกันสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

การป้องกันสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลทั่วไปทุกคนซึ่งรวมทั้งเจ้าพนักงานตำรวจด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมบ้านเมืองและการป้องกันอาชญากรรม เช่น การจับกุมผู้กระทำความผิด นับว่าเป็นการทำงานที่มี

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

ความเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่ออาชญากรรมสูง จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องมีความพร้อมอยู่เสมอในการป้องกันตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้โดยไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ภัยอันตรายที่หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นภัยอันตรายต่อตัวเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่เอง ต่อประชาชน หรือต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองต่างก็ถือเป็นสิ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องเผชิญโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐโดยอำนาจของประชาชน

ในปัจจุบันตามกฎหมายไทย บุคคลสามารถป้องกันสิทธิได้ทุกประเภท ไม่จำกัดอย่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่ยกเลิกไป ซึ่งจัดให้ป้องกันได้เฉพาะชีวิต ทรัพย์สิน ชื่อเสียงและเกียรติยศเท่านั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 50 ว่า “ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดแต่พอสมควรแก่เหตุโดยมีความจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิต เกียรติยศ และชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ของตัวมันก็ดี หรือของผู้อื่นก็ดี เพื่อให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดโดยผิดกฎหมาย ท่านว่าไม่ควรลงอาญาแก่มัน” เพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่สภาพสังคมและพฤติกรรมของบ้านเมืองที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้น ได้มีการปรับปรุงกฎหมายลักษณะอาญาเสียใหม่ โดยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และให้ยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา บทบัญญัติเรื่องป้องกันก็ได้รับการปรับปรุงให้มีถ้อยคำชัดเจนยิ่งขึ้น

มาตรา 68 บัญญัติว่า “ผู้ใดจำเป็นต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด”

จากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 68 ข้างต้นเห็นได้ว่าองค์ประกอบของการใช้สิทธิในการป้องกันโดยชอบสรุปเพื่อความเข้าใจได้ดังนี้

1. มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
2. ภัยอันตรายนั้นเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึง
3. เป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเอง หรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น
4. ได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ

2.2.3.1 ภัยอันตรายอันเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

“ภัยอันตราย” หมายความถึงภัยที่เป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ฯลฯ ซึ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคล¹⁵ เป็นความน่ากลัวจะเป็นอันตราย เช่น น่ากลัวจะเสียชีวิต น่ากลัวจะได้รับบาดเจ็บสาหัส

“การประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย” หมายถึงการทำร้าย การกระทำอันตรายที่เป็นการคุกคามสิทธิโดยชอบของผู้อื่น การละเมิดต่อกฎหมายก็คือการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น ถูกเขาใช้ปืนยิง ถูกเขาใช้มีดฟัน เช่นนี้เรียกว่าเป็นภัยอันตรายที่ผิดกฎหมาย ภัยอันตรายซึ่งเกิดจากประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายนั้น ผู้ถูกประทุษร้ายไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะทน โดยเหตุนี้แม้ภัยอันตรายนั้นจะเกิดขึ้นโดยบุคคลผู้เป็นต้นเหตุไม่มีเจตนากระทำหรือกระทำโดยประมาท ก็ไม่ถือเป็นข้อสำคัญ เมื่อใดจะถือว่าเป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายนั้น ต้องพิจารณาจากแง่ของบุคคลผู้รับอันตรายว่าเขามีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะทนต่อภัยอันตรายนั้นหรือไม่¹⁶ ดังนั้นหากเป็นการกระทำที่แม้เป็นภัยอันตรายแต่เป็นภัยอันตรายที่ไม่เป็นการละเมิดต่อกฎหมาย หรือเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็เป็นภัยที่ผู้รับนั้นจำต้องยอมรับ ไม่มีสิทธิจะป้องกันภัยอันตรายนั้นได้ จะอ้างว่าทำโดยป้องกันไม่ได้ เช่น เราทำผิดตำรวจจะจับ เราทำร้ายตำรวจ โดยอ้างว่าทำเพื่อป้องกันตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายจึงทำการต่อสู้ไม่ได้

การละเมิดต่อกฎหมายนั้นไม่ถึงกับจะต้องมีตัวบทกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำ เช่นนั้นเป็นความผิดต่อกฎหมายโดยตรง กฎหมายที่ละเมิดอาจเป็นกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่ง และยังหมายถึงการละเมิดต่อกฎหมายโดยประมาทด้วย เช่น ขับรถด้วยความเร็วสูง หากเกิดการชนแล้วผู้กระทำมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท หรือทำให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัสโดยประมาท แม้จะยังไม่ได้ชนแต่ทำท่าว่าใกล้จะชนผู้ที่จะถูกชนก็อาจป้องกันได้ เช่น ยิงยางรถยนต์นั้นเสีย นอกจากนั้นภัยอันตรายที่ละเมิดต่อกฎหมายต้องปรากฏว่าเป็นภัยที่เกิดจากการกระทำของบุคคล เพราะสัตว์หรือสิ่งของย่อมไม่สามารถมีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายได้ แต่อาจเป็นกรณีที่สัตว์นั้นก่อให้เกิดอันตรายเนื่องจากการกระทำของบุคคล เช่น การเลี้ยงสุนัขดุ กลับปล่อยปลดละเลยจนไปกัดผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ เช่นนี้ถ้าสุนัขจะกัดแล้วเรากระทำการใดๆ โดยอ้างว่าป้องกันภัยอันตราย เช่นนี้ถือว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

¹⁵ เกียรติขจร วัจนสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538).

¹⁶ หุศ ศแสอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537).

ข้อสังเกตว่าต้องมีภัยอันตรายและมีการละเมิดต่อกฎหมายทั้งสองอย่างในเหตุการณ์เดียวกัน จึงจะเกิดอำนาจป้องกันได้ หากมีการละเมิดต่อกฎหมายแต่ไม่มีภัยอันตรายจะอ้างป้องกันไม่ได้ เช่น ก. ใช้ปืนซึ่งตนไม่รู้ว่าไม่มีกระสุนบรรจุอยู่เลยจ้องจะยิง ข. การกระทำของ ก. ดังกล่าวเป็นความผิดฐานพยายามฆ่าคนซึ่งไม่บรรลุผลอย่างแน่แท้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288,81 ถือได้ว่า ก. ได้ละเมิดต่อกฎหมายแล้ว ถ้า ข. รู้อยู่แล้วว่าปืนกระบอกนั้นไม่มีลูกกระสุนบรรจุอยู่เลย ก็เท่ากับว่า ข. รู้อยู่ว่าไม่มีภัยอันตรายใดๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่ ข. ข. จะยิง ก. โดยอ้างป้องกันมิได้ แต่ถ้า ข. ไม่รู้ว่าปืนไม่มีลูกกระสุน ก็ถือว่า ข. ไม่รู้ความจริงที่ว่าไม่มีภัยอันตราย

2.2.3.2 ภัยอันตรายนั้นต้องเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึง

“ภัยอันตรายอันใกล้จะถึง” หมายความว่า ภัยอันตรายนั้นกำลังปรากฏอยู่เฉพาะหน้าเป็นปัจจุบันที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และกำลังเกิดอยู่ต่อไปอีก เช่น กำลังยิง ชักปืนขึ้นจ้องจะยิง เงื้อมดาบขึ้นเพื่อจะฟัน เป็นต้น หากเป็นภัยอันตรายที่ยังอยู่ห่างไกล หรือสามารถบรรเทาภัยอันตรายนั้นได้ เช่น สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ได้ หรือเป็นภัยอันตรายในอดีตที่ผ่านไปแล้วก็ไม่ได้ถือว่าเป็นภัยอันตรายใกล้จะถึง อีกทั้งต้องไม่ใช่ภัยอันตรายเพียงเล็กน้อยหรือภัยอันตรายในอนาคต เช่น ทราบมาว่า นาย ก. จะมาฆ่าเรา พรุ่งนี้ วันนี้เลยไปยิง ก. ก่อน เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึง ยังเป็นภัยอันตรายในอนาคตที่ยังอยู่ห่างไกล ซึ่งย่อมมีสภาพไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันภัยอันตรายในอดีตไม่ได้ถือว่าเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึง เช่น นาย ข. ตีศีรษะเรา แล้ววิ่งหนีไป เราจะตามไปตีศีรษะเขาไม่ได้ เพราะการที่เราถูกตีศีรษะแตกนี้เป็นภัยอันตรายในอดีต หากใช้ภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงไม่ และเราก็ไม่มีอะไรที่จะป้องกันอีก แต่ถ้าเขากำลังจะตีศีรษะของเราอีกเป็นครั้งที่สอง ก็มีอำนาจป้องกันได้ เป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึง ภัยอันตรายอันใกล้จะถึงนั้นไม่จำเป็นต้องถึงขั้นที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเสมอไป¹⁷

คำพิพากษาฎีกาที่ 169/2504 ผู้ตายเมาสุราร้องทำจำเลยให้มาต่อสู้อัน ผู้ตายก็ถือมีดดาบปลายแหลมลุยน้ำข้ามคลองจะเข้าไปฟันจำเลยถึงในบ้าน แม้จำเลยจะเห็นผู้ตายอยู่ก่อนและอาจหลบหนีไปได้ แต่ก็ไม่มี ความจำเป็นที่ผู้มีสิทธิครอบครองเคหะสถานของตนโดยชอบจะต้องหนีผู้กระทำผิดกฎหมาย ดังนี้การที่จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตาย 1 นัด ขณะผู้ตายอยู่ห่างจากโรงจำเลย 6 ศอกถึง 2 วานั้น ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อป้องกันชีวิตพอสมควรแก่เหตุ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1732/2509 ผู้ตายรูปร่างสูงใหญ่กว่าจำเลย และผู้ตายตะต่อยจำเลยล้มลง พอจำเลยลุกขึ้น ผู้ตายซึ่งอยู่ห่างจำเลย 1 วา เดินเข้าไปหาจำเลย พร้อมกับดึงมีดพกซึ่งเหน็บอยู่ที่

¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

หน้าห้องออกมามีไว้ เป็นมีคพกมีฝักยาวเกือบศอก จำเลยยิงผู้ตาย 1 นัด ผู้ตายยังเดินมาหาจำเลยอีก จำเลยจึงยิงไปอีก 1 นัด ผู้ตายล้มลงถึงแก่ความตาย การกระทำการเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ

ปัญหาที่ว่าเมื่อใดจึงจะถือว่าเป็นภยันตรายที่ใกล้จะถึงซึ่งจะทำให้เกิดมีความจำเป็นที่จะต้องทำการป้องกันตน ที่จะถือว่าเป็นภยันตรายที่ใกล้จะถึงก็ต่อเมื่อมีการประทุษร้ายเริ่มเกิดขึ้นแล้ว จะยังคงมีอยู่ต่อไป เช่น กำลังยิง หรือการประทุษร้ายใกล้จะเกิดขึ้น เช่น ชักปืนขึ้นจ้องจะยิง เจ็อดาบขึ้นจะฟัน เป็นต้น นอกจากนั้นจะต้องปรากฏว่าภยันตรายนั้นยังไม่สิ้นสุดลง

2.2.3.3 ผู้กระทำความผิดต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากภยันตราย

ถ้อยคำว่า “จำต้องกระทำ” ตามประมวลกฎหมายอาญา หมายความว่า ขอมให้ป้องกันเฉพาะเมื่อบุคคลได้กระทำเท่าที่จำเป็นต้องกระทำเช่นนั้น เช่น เขาเจ็อดาบจะฟันเรา จึงชิงยิงเขาตายเสียก่อน ที่เรายิงเขาตายก่อนนั้นเป็นการที่เราจำต้องกระทำเพียงป้องกันสิทธิของเรา ซึ่งได้แก่สิทธิในชีวิตและร่างกายของเราให้พ้นภยันตรายนั้นๆ¹⁸

“ป้องกันสิทธิ” หมายถึงกระทำโดยมีมูลเหตุจงใจหรือเจตนาพิเศษ เพื่อป้องกันสิทธิซึ่งเป็นมูลเหตุจงใจในทางยกเว้นความผิด หากการกระทำนั้นขาดมูลเหตุจงใจดังกล่าว แต่กระทำไปโดยมีมูลเหตุจงใจอย่างอื่น เช่น เพื่อการแก้แค้น ก็จะอ้างป้องกันไม่ได้¹⁹

สิทธินี้หมายความถึงประโยชน์อันชอบธรรมที่บุคคลพึงมีอยู่โดยสภาพโดยกฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองให้กฎหมายได้อนุญาตให้บุคคลป้องกันสิทธิได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่น ได้แก่สิทธิในชีวิต ร่างกาย เกียรติยศ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน เป็นต้น กรณีที่ว่าเราจะมีสิทธิเช่นใดหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบต่างๆ ว่าได้ให้สิทธิแก่เราไปอย่างไรบ้าง การกระทำโดยป้องกันสิทธิจะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา กล่าวคือประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล หากขาดเจตนาแล้ว ก็จะอ้างว่าเป็นการกระทำโดยป้องกันไม่ได้²⁰

¹⁸ เกียรติขจร วัจนสวัสดิ์, อ้างแล้ว.

¹⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546).

²⁰ จิตติ ดิงศภัทย์, อ้างแล้ว.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 96/2529 ศาลฎีกาเห็นว่า การกระทำซึ่งจะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา จำเลยเอาอาวุธปืนมาขู่ผู้ตายและทำปืนลั่นโดยประมาทถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย ไม่ใช่การกระทำโดยเจตนา การกระทำของจำเลยจึงมิใช่การป้องกัน

2.2.3.4 ต้องกระทำไปพอสมควรแก่เหตุ

การกระทำโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธินั้น จะต้องเป็นการกระทำภายในขอบเขต หากเกินขอบเขตก็ไม่ถือว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ส่วนการกระทำเพียงใดจึงจะถือว่าได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ นั้น มีทฤษฎีสำคัญๆ อยู่ 2 ทฤษฎี ดังต่อไปนี้²¹

ก. ทฤษฎีสัดส่วน ตามทฤษฎีสัดส่วนนี้ จะต้องพิจารณาว่าอันตรายที่จะเกิดขึ้น ถ้าหากไม่ทำการป้องกัน จะได้สัดส่วนกับอันตรายที่ผู้กระทำโดยป้องกันได้ก่อนหรือไม่ ตัวอย่างเช่น คนเขาจะตบหน้าเรา เราจะใช้มีดแทงเขาตายไม่ได้ เพราะความเจ็บอันเนื่องมาจากการถูกตบหน้า เมื่อมาเทียบกับความตายแล้วไม่ได้สัดส่วนกัน ฉะนั้นจึงถือว่าการเอามีดมาแทงเขาตายนี้ เป็นการกระทำเกินสมควรแก่เหตุ ผู้กระทำไม่มีอำนาจกระทำได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 873/2521 หากผู้ก่อภัยใช้ไม้จะทำร้าย ผู้จะถูกทำร้ายใช้ปืนยิง ย่อมเกินสัดส่วน หากผู้ก่อภัยใช้ปืนจะยิง ผู้ที่จะถูกยิงย่อมใช้ปืนยิงโต้ตอบกลับไปโดยถือได้ว่าได้สัดส่วนกันระหว่างภัยอันตราย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 606/2510 ผู้เสียหายเข้ามาชกจำเลยเมื่อจำเลยล้มลง ผู้เสียหายได้เงื้อมมือเข้าไปจะแทงจำเลย จำเลยจึงใช้อาวุธปืนยิง การกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ และได้สัดส่วนกับภัยอันตรายที่กำลังเกิดขึ้น ไม่มีความผิด

ข. ทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุด ตามทฤษฎีนี้ถือว่า ถ้าผู้กระทำได้ใช้วิถีทางน้อยที่สุดที่จะทำให้เกิดอันตราย เพราะไม่อาจใช้วิธีอื่นใดได้อีกแล้ว ก็ถือว่าผู้กระทำได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุแล้ว ตัวอย่างเช่น ก. เป็นง่อยไม่สามารถไปไหนได้ ข. จึงเขกศีรษะ ก. เล่นโดยเห็นว่า ก. ไม่มีทางกระทำตอบได้เลย ก. ห้ามปรามเท่าใด ข. ก็ไม่เชื่อฟัง ถ้าการที่ ก. จะป้องกันมิให้ ข. เขกศีรษะคือใช้มีดแทง ข. กรณีข้อเท็จจริงเช่นนี้ต้องถือว่า การที่ ก. ใช้มีดแทง ข. นี้เป็นการกระทำไปพอสมควรแก่เหตุ เพราะเป็นวิถีทางน้อยที่สุดเท่าที่ ก. จะป้องกันได้

²¹ เกียรติขจร วัฒนสวัสดิ์, อ้างแล้ว.

คำพิพากษาฎีกาที่ 943/2508 คนร้ายจูงกระบือออกจากใต้ถุนเรือนไปโดยเจตนา ลักไปโดยที่คนร้ายมีปืนยาวลูกซอง จำเลยร้องถามแล้ว คนร้ายหันปืนมาทางจำเลยโดยไม่ตอบอะไร เช่นนี้ถ้าจำเลยไม่ยิง คนร้ายก็พากระบือไปได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 555/2530 ผู้ตายบุกกรุกเข้าไปจุดคร่าบุตรสาวจำเลยถึงในบ้าน ของจำเลย เมื่อจำเลยซึ่งเป็นมารดาเข้าห้ามปรามขัดขวางกลับถูกผู้ตายทำร้ายจนล้มลงแล้วผู้ตายจะ พาบุตรสาวจำเลยออกจากบ้านไป การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายในเวลาถูกละหุกกะทันหัน 4 นัด เป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย โดยจำเลยกระทำไปเพื่อช่วยเหลือบุตรของตนให้พ้นภัยอันตรายที่เกิดขึ้นเฉพาหน้า และภัยอันตรายนั้นยังเกิดขึ้นต่อเนื่องกันอยู่ ไม่มีทางเลือกที่จะป้องกันด้วยวิธีการอื่น การกระทำของจำเลยจึงเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

ทั้งสองทฤษฎีต่างมีเหตุผลและความสอดคล้องของวิธีการที่แตกต่างกัน ไม่มี ทฤษฎีใดถูกหรือผิดกว่ากันหากแต่อยู่ที่การพิจารณาของแต่ละบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านกล่าวว่า ทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุดเป็นทฤษฎีที่ถูกต้อง โดยให้เหตุผลประกอบว่าการป้องกันเป็นการกระทำต่อ ผู้ที่ก่อให้เกิดภัยอันตรายอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย และผู้กระทำไม่ควรจะต้องทนทานต่อ ภัยอันตรายดังกล่าวถ้าหากผู้กระทำได้ใช้วิถีทางน้อยที่สุดซึ่งเขาพึงทำได้ในภาวะเช่นนั้นเพื่อป้องกัน ภัยอันตรายแล้ว ควรจะถือว่าเขาได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุและเขามีอำนาจทำได้ กรณี ตัวอย่างเช่น คนขโมยจักรยานจีไปต่อหน้า ถ้าไม่ใช้ปืนยิงก็ไม่มีโอกาสได้จักรยานคืน หากคนร้าย ตายก็อาจดูเกินสมควรแก่เหตุซึ่งเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้และต้องผิด จะเห็นได้ว่าการเทียบสัดส่วน บางครั้งจึงไม่อาจทำได้ หลักการนี้จึงขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยระดับความสมควรของบุคคลในฐานะ เช่นเดียวกันนั้นเป็นกรณีไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 294/2500)

2.2.3.5 การป้องกันภัยอันตรายเกินสมควรแก่เหตุ

มาตรา 69 “ในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 67 และมาตรา 68 นั้น ถ้าผู้กระทำได้ กระทำไปเกินสมควรแก่เหตุ หรือเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็น หรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้อง กระทำเพื่อป้องกัน ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ แต่ ถ้าการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากความตื่นเต้น ความตกใจหรือความกลัว ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำผิดก็ได้”

ในกรณีการกระทำเพื่อป้องกันนั้น ถ้าได้กระทำเกินกว่าเหตุแล้วผู้กระทำต้องรับโทษ ซึ่งอย่างไรถือว่าเกินกว่าเหตุต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป โดยดูเหตุกับการกระทำว่าพอสมควร หรือไม่ ถ้าเหตุร้ายแรงและการกระทำที่ร้ายแรงพอกันหรือน้อยกว่า ก็เรียกได้ว่าพอสมควรแก่เหตุ แต่ถ้า

เหตุไม่ร้ายแรงการกระทำร้ายแรงกว่าก็เรียกได้ว่าเกินกว่าเหตุ เช่น ใช้ปืนยิงคนซึ่งเข้ามาชกต่อ หรือใช้มีดฟันคนที่เข้ามาแทง แต่เมื่อเขาเสียหลักล้มลงจนมีเหตุจากมือแล้ว ยังเข้าไปฟันซ้ำหลายทีจนถึงแก่ความตาย เช่นนี้ถือว่าเป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุผู้กระทำความผิดต้องมีความผิดตามมาตรา 69

การพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่ากรณีแห่งการกระทำเพื่อป้องกันหรือไม่นั้น ต้องปรากฏในขั้นต้นว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโดยตรงไม่ขาดตอนจากเหตุการณ์ที่อ้างป้องกัน แล้วจึงพิจารณาว่าการกระทำนั้นเกินกว่าเหตุหรือเกินกว่าความจำเป็นที่ต้องกระทำหรือไม่ หากปรากฏว่าการกระทำที่ถือว่าเป็นการคุกคามได้สิ้นสุดหรือยุติลงหรือขาดตอนไปแล้ว การไปใช้กำลังกระทำแก่ผู้ก่ออันตรายในภายหลังไม่ถือว่าเป็นการใช้อำนาจป้องกันตนจึงไม่ต้องพิเคราะห์ต่อว่าได้กระทำไปเกินกว่าเหตุหรือไม่ เช่น นาย ก. เข้ามาทำร้าย นาย ข. โดยใช้ไม้ฟาดอย่างแรง จนนาย ข. ล้มลงหมดสติ จากนั้นนาย ก. จึงวิ่งหนีไป เมื่อนาย ข. พ้นขึ้นมาได้ตามไปหานาย ก. ที่บ้านแล้วใช้ปืนยิงนาย ก. จะเห็นได้ว่าการที่ตามไปทำร้ายเขาในภายหลังนั้น ภัยอันตรายที่จะป้องกันได้ล่วงเลยหรือขาดตอนไปแล้ว ไม่ถือเป็นการป้องกันตามมาตรา 68 จึงจะเอาการกระทำในภายหลังมาพิจารณาว่าเป็นการกระทำเกินกว่าเหตุหรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 537/2478 โจทก์ไปด่าทำร้ายจำเลยซึ่งเป็นกำนัน จำเลยลงเรือนมา ก็ถูกโจทก์ทำร้าย บุตรจำเลยลงไปช่วยก็ถูกโจทก์ทำร้ายอีก ลูกบ้านของจำเลยจึงลงมาช่วย โจทก์สู้ไม่ได้ก็วิ่งหนีไปบนเรือนคนอื่น จำเลยกับพวกตามขึ้นไปลากเอาตัวโจทก์ออกมาที่ชานเรือน และรวมตีโจทก์จนมีผู้เข้ามาห้ามและฉวยไฟตอนที่ทำร้ายกันพวกจำเลยจึงพากันหนีไป ปรากฏว่าโจทก์ถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัส ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าจำเลยกับพวกป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าที่จำเลยกับพวกตามไปทำร้ายโจทก์นั้น จะฟังว่าทำโดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุหาได้ไม่ เพราะตอนที่โจทก์ทำร้ายจำเลยนั้นได้ขาดตอนไปแล้ว แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อโจทก์ไม่ด่าทำร้ายและทำร้ายจำเลยแล้วได้วิ่งไปบนเรือนผู้อื่น จำเลยตามไปที่นั่นเองและได้ลากโจทก์ออกมาทำร้าย จึงเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ

อย่างไรก็ดี ไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าอย่างไรเป็นการป้องกันที่เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน แต่พอจะกล่าวได้ว่าการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุนั้นคือการป้องกันที่กระทำรุนแรงเกินสมควร ถ้าคนร้ายมือเปล่าเขามาถักส้มปลา ถ้าเราจะเพียงใช้ไม้ตีป้องกันหรือยิงก็พอจะป้องกันได้ แต่จำเลยกลับใช้ปืนยิงจนผู้อื่นได้รับบาดเจ็บสาหัส (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 360/2476) ส่วนกรณีการป้องกันที่กระทำเกินกว่ากรณีที่จำต้องกระทำ เช่น เด็กเล็กๆ เข้ามาตีเรา เราหลบหลีกเสียก็ได้ เด็กคงจะวิ่งไม่ทันเรา แต่เรากลับชกต่อเด็ก หรือการที่จำเลยทำ

ร้ายผู้เสียหาย โดยป้องกันตัวแต่เมื่อผู้เสียหายไม่สามารถทำร้ายจำเลยได้ต่อไปแล้ว จำเลยยังเข้าไปทำร้ายซ้ำอีก (คู่มือพิพากษากฎีกาที่ 466/2486) เป็นต้น

การป้องกันเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน เป็นความผิดแต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ เป็นการที่กฎหมายถือว่าการป้องกันที่ชอบด้วยกฎหมายและพอสมควรแก่เหตุเท่านั้นไม่เป็นความผิด หากแต่เกินกว่าขอบเขตของการป้องกันก็เป็นความผิดอยู่ดี ผิดอย่างไรต้องดูเป็นข้อเท็จจริงไปว่าการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบความผิดฐานใดในกฎหมายอาญา แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใด เป็นดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลซึ่งต้องพิจารณาประกอบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์และการปฏิบัติที่วิญญูชนพึงกระทำเป็นกรณีไป

2.2.4 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในกรณีวิสามัญฆาตกรรม

เนื่องจากความเป็นจริงที่รัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม และให้ความคุ้มครองสิทธิในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หากมีการกระทำที่ปฏิบัติต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมรัฐต้องเข้าขัดขวางหรือดำเนินการใดๆ ในการป้องกันและปราบปรามเหตุร้ายดังกล่าว การที่รัฐเข้าดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดนั้น รัฐต้องตระหนักว่าความชอบธรรมที่รัฐจะกระทำการดังกล่าวตามหน้าที่ มีเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันสังคมและประชาชนให้มั่นคงอยู่เพื่อนำความสงบเรียบร้อยกลับคืนมาเท่านั้น²² การใช้กำลังหรืออาวุธของเจ้าพนักงานตำรวจขณะปฏิบัติหน้าที่เพื่อปราบปรามการกระทำความผิด หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย หากได้กระทำไปภายใต้อำนาจขอบเขตแห่งกฎหมายแล้ว ถือได้ว่าเป็นอำนาจอย่างหนึ่งของรัฐในการรักษาความมั่นคงไม่ให้ถูกรบกวนจากอาชญากรรม เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นที่รู้จักดีหรือติดปากกันมาเป็นเวลานานว่าเป็นการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ในอีกทางหนึ่งเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม คือ การใช้กำลังโดยอาวุธปืนเพื่อป้องกันตนเองของตำรวจในขณะเผชิญหน้าต่อสู้กับผู้กระทำความผิดซึ่งถูกกำหนดหลักเกณฑ์โดยทั่วไปในการกระทำวิสามัญฆาตกรรม โดยหลักการป้องกันตนเองในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68

²² จิตติ ดิงศภัทย์, อ้างแล้ว.

2.2.4.1 วิสามัญฆาตกรรม

คำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” ปรากฏในกฎหมายไทยครั้งแรกตามพระราชบัญญัติชั้นสูตร พ.ศ.2457 มาตรา 7 ข้อ 1 มีความว่า “ฆาตกรรมอันเป็นวิสามัญนั้น คือ ผู้ตายตายด้วยเจ้าพนักงานฆ่าตายในเวลากระทำการตามหน้าที่” ยกตัวอย่างดังเช่นเจ้าพนักงานไปจับผู้ต้องหาว่าเป็นโจรสู้ร้ายและฆ่าผู้ต้องหาว่าเป็นโจรสู้ร้ายตายในเวลาจับ ดังนี้ เป็นต้น

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายว่า “วิสามัญฆาตกรรม” หมายถึง ฆาตกรรมที่เจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำเนื่องในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่²³

“วิสามัญฆาตกรรม” หมายถึงคดีฆาตกรรมที่ผู้ตายได้ตายด้วยการถูกเจ้าพนักงานฆ่าตายในเวลากระทำการตามหน้าที่²⁴ นอกจากนี้ตามแนวความเข้าใจของนักกฎหมายและผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยทั่วไปต่างก็เข้าใจเป็นแนวเดียวกันว่า คดีวิสามัญฆาตกรรม หมายถึงกรณีที่มีปรากฏการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งเป็นคดีฆาตกรรม และหมายความรวมถึงกรณีที่ตายระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ที่อาจไม่ใช่คดีฆาตกรรมด้วย²⁵

อาจกล่าวได้ว่าคดีวิสามัญฆาตกรรม ในทางปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นโดยผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่นั่นเอง

2.2.4.2 การวิสามัญฆาตกรรมกับการใช้กำลังป้องกันภัยอันตรายขณะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

กรณีบทบัญญัติเรื่องวิสามัญฆาตกรรมตามพระราชบัญญัติชั้นสูตร พ.ศ.2457 เพียงแต่กล่าวถึงความหมายว่ากรณีวิสามัญฆาตกรรมคืออะไร มิได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ หรือการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐในการที่จะใช้กำลังหรืออาวุธเพื่อทำการจับกุมผู้กระทำความผิด คนร้าย ผู้ต้องสงสัย หรือยอมรับในการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐในการที่จะกระทำให้ผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตาย แต่อย่างใด

²³ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525).

²⁴ สนิท สนั่นศิลป์ และบุญร่วม เทียมจันทร์, คู่มือวิสามัญฆาตกรรม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสวงสุทธกิจการพิมพ์, 2527).

²⁵ กรมอัยการ, แนวทางปฏิบัติการดำเนินการในคดีวิสามัญฆาตกรรม, บันทึกกรมอัยการที่ 723/2500 ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500.

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจนั้น แม้ว่ามิกฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 วรรคท้าย ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการจับกุมโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับพฤติการณ์ก็ตาม และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 3 เรื่องการจับกุมที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจจับและควบคุมได้เท่าที่จำเป็นแก่การที่จะป้องกันมิให้ผู้ถูกจับหลบหนี แต่เมื่อมีกรณีพิพาทว่าการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้นเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ บทบัญญัติข้างต้นดังกล่าวกลับไม่สามารถนำมาใช้คุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจตามกฎหมายได้ กรณีจึงใช้หลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 พิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้น แม้แต่ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่จับกุมผู้ร้ายก็ใช้กำลังได้เท่าที่สมควรเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือขัดขวางการจับกุมเท่านั้น หากผู้ถูกจับมิได้แสดงอาการที่จะต่อสู้หรือขัดขวางการจับกุมแล้วจะใช้กำลังใดกระทำต่อตัวเขามิได้ ทั้งนี้เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งชีวิต เสรีภาพและทรัพย์สินของประชาชน ในขณะที่เป็นมาตรการควบคุม ตรวจสอบการกระทำการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐไปพร้อมกัน ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะในการจับกุมผู้กระทำความผิดตามแนวทางดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ ในบางกรณีการไม่ใช้กำลังตามปกติเพื่อทำการจับกุมผู้กระทำความผิดอาจจะไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากตามสภาพแห่งพฤติการณ์และสิ่งแวดล้อมในขณะที่เกิดเหตุไม่สามารถกระทำได้อีกทั้งปรากฏเป็นที่เห็นได้ชัดแก่ผู้ดำเนินการจับกุมถึงภัยอันตรายที่คาดไม่ถึง เช่น เกิดการต่อสู้จากผู้ถูกจับกุมโดยใช้กำลังรุนแรงรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้อาวุธร้ายแรง หรือในสถานการณ์ที่เกิดเหตุกลางดึกมีความโกลาหลวุ่นวาย สถานการณ์ดังกล่าวเช่นนั้นเป็นที่ทราบดีว่าจะต้องก่อให้เกิดความเสี่ยงอย่างสูงต่อชีวิตและร่างกายของเจ้าพนักงานตำรวจผู้ดำเนินการจับกุม อีกทั้งทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมไม่ประสบผลเท่าที่ควร หากผู้กระทำความผิดไม่ลังเลที่จะตอบโต้ แต่เจ้าพนักงานชักช้าลังเลหรือไม่มั่นใจที่จะใช้กำลังใดๆ ดังนั้นเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจึงอาจใช้กำลังขั้นรุนแรงได้ และควรถือว่าขณะนั้นผู้ปฏิบัติหน้าที่มีภัยอันตรายอันใกล้จะถึงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากไม่ใช้กำลังขั้นรุนแรงในการนั้นแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจอาจได้รับอันตรายแก่ชีวิตและร่างกายได้ด้วยความเสี่ยงภัยในขณะนั้น

อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติกรตามหน้าที่ก็ไม่มีเหตุผลใดเลยในทุกกรณีทุกสถานการณ์ที่จะได้รับสิทธิในการใช้กำลัง หรือก่อเหตุวิสามัญฆาตกรรมในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดหากการปฏิบัติหน้าที่นั้นสามารถดำเนินการได้ปกติหรือมีวิธีเลี่ยงได้ ด้วยประการอื่น

กรณีประเทศไทย แม้จะเป็นที่ยอมรับให้เจ้าพนักงานใช้กำลังเพื่อป้องกันตน โดยปกติได้ แต่การใช้กำลังซึ่งอ้างว่ากระทำเพื่อป้องกันตนนั้นเกิดมีการตายขึ้นเราเรียกลักษณะดังกล่าวว่า “วิสามัญฆาตกรรม” ซึ่งเป็นที่เห็นได้ว่า การกระทำวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานของรัฐมีความสำคัญเป็นอันมาก เพราะรัฐมุ่งประสงค์ที่จะให้สังคมปลอดภัยจากอาชญากรรม จึงยินยอมให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐ ในการที่จะใช้กำลังดังกล่าวเพื่อให้การปฏิบัติการตามหน้าที่นั้นสำเร็จลุล่วงลง แต่ในขณะที่เดียวกันการกระทำนั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิแห่งความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน เพื่อเป็นการให้หลักประกันและความคุ้มครองแก่ผู้ที่อาจถึงแก่ความตายจากการใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งอ้างว่ากระทำเพื่อป้องกันตนของเจ้าพนักงานตำรวจ รัฐจึงกำหนดหลักเกณฑ์ของกฎหมายในการปฏิบัติการ โดยเฉพาะในการใช้กำลังเพื่อการจับกุมไว้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 การจับนั้นก็คือเป็นการกระทำขั้นต้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคล จึงจะต้องมีกฎหมายรองรับให้อำนาจกระทำได้ และผู้กระทำได้กระทำลงไปภายในกรอบหรือขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วผู้กระทำการจับนั้นเองอาจตกอยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง แต่ในส่วนของวิธีการจับนั้น ไม่ได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายแต่อย่างใดว่าจะต้องทำอะไร ซึ่งพิจารณาจากหลักเกณฑ์เรื่องการจับในมาตรา 83 วรรคสองและวรรคท้ายแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปรากฏเพียงข้อกำหนดที่ว่า

“ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น”

ตามบทบัญญัติข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าขณะทำการจับกุม หากผู้กระทำผิดต่อสู้ขัดขวาง การจับกุม เจ้าพนักงานตำรวจสามารถกระทำการใดๆ ซึ่งก็รวมถึงสิทธิที่จะใช้กำลังในการจับกุมได้เท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันหรือเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นสำเร็จลง การใช้กำลังอันสมควรแก่เหตุนั้นขึ้นอยู่กับหลักฐานความเป็นจริง และสภาพแวดล้อมที่ปรากฏแก่เจ้าหน้าที่ขณะปฏิบัติหน้าที่นั้น เช่น ธรรมชาติของการต่อสู้ สภาพของผู้กระทำผิด และอาวุธที่ปรากฏให้เห็นประกอบการกระทำของคนร้าย²⁶ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการให้ดุลยพินิจแก่เจ้าพนักงานตำรวจ มิได้มีบัญญัติอย่างชัดเจนถึงการยอมให้เจ้าพนักงานใช้กำลังหรืออาวุธใดๆ เพื่อกระทำให้การจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายให้สำเร็จลุล่วง แม้จะทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นถึงแก่ความตาย จึงกล่าวได้ว่า การใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจตามที่ตามหลักกฎหมายไทยมิได้มีบทบัญญัติในเรื่องนี้โดยตรงที่จะให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐ แต่ในการปฏิบัติหน้าที่แต่ละครั้งอาจต้องเผชิญกับอาชญากร หรือต้องอยู่ในสภาพของอันตราย เจ้าพนักงานตำรวจจึงต้องใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสี่ยงสูงที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นอย่างยิ่ง

ข้อนี้พิจารณาถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคท้ายนี้ก็คือคำว่า “ป้องกัน” เพราะเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดขัดขวางการจับกุม หรือหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนีการจับเท่านั้น มิใช่หมายรวมถึงการป้องกันสิทธิของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายหรือเจ้าพนักงานตำรวจนั้นแต่อย่างใด การป้องกันสิทธิของเจ้าพนักงานตำรวจในกรณีที่มีการต่อสู้หรือขัดขวางการจับหรือมีการจะทำร้ายเจ้าพนักงานตำรวจนั้น ย่อมมีอยู่แล้วตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแม้ในทางปฏิบัติ จะมีการยอมรับให้เจ้าพนักงานใช้กำลังขณะปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ตาม แต่ทั้งนี้ก็ต้องเป็นไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติหน้าที่ แต่ในส่วนของความเสียดังกล่าวจะได้รับสิทธิป้องกันตนก็ยังคงเป็นไปตามบทบัญญัติเรื่องสิทธิป้องกันโดยชอบ ตามมาตรา 68 หลักเกณฑ์ที่ไม่กำหนดถ้อยคำให้ชัดเจนแต่กำกวมใกล้เคียงกันในทางปฏิบัติย่อมทำให้เจ้าพนักงานประสบปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องเสียดังกล่าวอย่างมาก

นอกจากนี้แล้วยังมีกรณีพิจารณาเกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ใช้กำลังรุนแรงได้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ที่ใช้กำลังรุนแรงได้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ในกรณีที่ผู้ต้องขังหลบหนี เจ้าหน้าที่สามารถใช้อาวุธปืนยิงได้ ซึ่งปรากฏมาตรา 17 (2) และ (3) ซึ่ง

²⁶ Ferdico, J.N., Criminal Procedure for the Law Enforcement Officer (St Paul: West Publishing, 1979).

มาตรา 17 ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธปืนยิงได้ในกรณี

(1) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง

(2) ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุด ในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุดและไม่มีทางเลือกอื่นที่จะจับกุมได้

(3) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไป ก่อนการรื้อนวยหรือพยายามใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด

จากหลักกฎหมายในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ มาตรา 17 ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เจ้าพนักงานราชทัณฑ์มีบทบัญญัติทางกฎหมายให้ใช้อาวุธได้ แต่ก็ต้องดูข้อเท็จจริงตามมาตรา 17 ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ที่การใช้อาวุธปืนยิงนั้นเป็นการป้องกันแต่มิใช่ป้องกันตนเองหรือผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 แต่น่าจะเป็นการป้องกันผู้ต้องขังหลบหนีที่เหมาะสมกับพฤติการณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคท้าย ถ้าหากเทียบในแง่ความเสี่ยงภัยแล้วเจ้าพนักงานตำรวจถือว่ามีความเสี่ยงภัยมากกว่าหน่วยงานอื่น เจ้าพนักงานตำรวจจึงสมควรที่จะมีหลักกฎหมายที่คุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ไว้ โดยเฉพาะ ซึ่งมาตรานี้สามารถช่วยได้และเป็นหลักสำคัญที่ทำให้การกระทำไม่ผิด ซึ่งหลักดังกล่าวควรเป็นหลักการใช้อาวุธที่เหมาะสมของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะ

2.3 กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ

2.3.1 พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457

พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457 กำหนดให้สถานการณ์ที่สามารถประกาศกฏอัยการศึกได้ คือ สถานการณ์ที่มีเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัยซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักร²⁷

เมื่อได้ประกาศใช้กฏอัยการศึกแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมมีอำนาจและหน้าที่สำคัญรวม 3 ประการ²⁸ ในเขตพื้นที่ที่ได้ประกาศใช้กฏอัยการศึกนั้นดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการยุท การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

²⁷ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พุทธศักราช 2457

²⁸ เรื่องเดียวกัน.

2. อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่จะปฏิบัติต่อราษฎรในเมื่อมีความจำเป็นที่จะใช้อำนาจทหารเพื่อประโยชน์ในด้านยุทธการ และเพื่อความได้เปรียบในการยุทธ คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเต็มที่ที่จะตรวจค้น ที่จะเกณฑ์ที่จะห้าม ที่จะยึด ที่จะเข้าอาศัยที่จะทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ที่จะจับได้และที่จะกักตัวบุคคล

3. อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารในด้านอรรถคดี

อำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน

ข้อที่น่าพิจารณา คือ คำว่า “เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจ” และ “เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน” มีความหมายอย่างไร

คำว่า “เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจ” นั้น มีความหมายรวมถึงผู้บังคับบัญชาทหาร ซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับบัญชาไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพันหรือผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหาร ซึ่งตั้งอยู่ในเขตแขวงที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกนั้นด้วย มิได้หมายความถึงเฉพาะแต่ผู้ที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกแต่ผู้เดียวเท่านั้น²⁹

คำว่า “เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน” นั้น ตามกฎอัยการศึกมิได้ระบุว่าเป็นข้าราชการตำแหน่งใดบ้าง แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติพลเมืองอุดหนุนราชการทหารพุทธศักราช 2462 ในเวลาปกติแล้วจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนนั้น หมายถึง เจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น³⁰ ดังนั้นจึงพออนุมานได้ว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่นนั่นเอง ซึ่งได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนอื่น ๆ ที่มีอำนาจเกี่ยวกับการระงับ ปรามปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยทั้งปวงด้วย ในกิจการอื่น ๆ นอกเหนือจากการเกณฑ์แล้ว แม้จะไม่มีกฎหมายระบุไว้ว่าผู้ใดบ้างที่จะต้องปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร แต่พอจะอนุมานได้ว่า ถ้ากิจการใดที่ต้องกระทำนั้นเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ใดก็สั่งการไปยังผู้นั้นได้³¹

เนื่องจากบทบัญญัติตามมาตรา 6 แห่งกฎอัยการศึกเป็นมาตราสำคัญมาตราหนึ่ง เพราะเป็นความเกี่ยวพันกันระหว่างอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่มีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน เนื่องจากเป็นวาระที่ประเทศชาติอยู่ในภาวะที่ไม่ปลอดภัย เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนไม่อาจดำเนินการให้ความปลอดภัยได้ เป็นหน้าที่ของฝ่ายทหารที่จะต้องดำเนินการจึงต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไว้โดยเด็ดขาด เพื่อปฏิบัติการด้านยุทธการได้โดยเสรี พระราชบัญญัติกฎ

²⁹ ประดิษฐ์ สุนทรราชุน, กระบวนการยุติธรรมทหาร (พระนคร: กรมพระธรรมมัญญู, 2516).

³⁰ พระราชบัญญัติเกณฑ์พลเมืองอุดหนุนราชการทหาร พ.ศ. 2464

³¹ ประดิษฐ์ สุนทรราชุน, อ้างแล้ว.

อัยการศึก พ.ศ. 2457 นี้ กรมยุทธการทหารบกได้เคยเสนอขอแก้ไขหลายมาตราด้วยกันโดยเฉพาะมาตรา 6 ของแก้ไขครั้งนี้ “ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจสั่งการแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนให้ปฏิบัติภารกิจใด ๆ เพื่อสนับสนุนเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารตามความจำเป็นในการยุทธ”

สาระสำคัญในการขอแก้ไขคือ การแก้ไขคำว่า “มีอำนาจเหนือ” เป็น “สั่งการแก่” เพราะคำว่า “มีอำนาจเหนือ” อาจตีความได้เป็นหลายนัย แล้วแต่จะประกอบกับข้อความในต่อไป ซึ่งในที่นี้น่าจะหมายความว่าให้เจ้าหน้าที่พลเรือนปฏิบัติตามคำเรียกร้อง ในเรื่องการรักษาความเรียบร้อยตามความจำเป็นในการยุทธ ซึ่งมีความหมายเป็นที่สงสัยในทางปฏิบัติทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารและพลเรือน จึงสมควรกำหนดบทบัญญัติเสียใหม่ เพื่อให้ได้ผลชัดเจนในการตีความและได้ผลในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร คือ กำหนดให้ชัดว่า คำว่า “อำนาจเหนือ” คือ การสั่งการ และเพื่อให้ต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ แต่เริ่มแรกที่ได้กำหนดบทบัญญัติเพื่อให้อำนาจทหารในการปฏิบัติกรรบ สงคราม ปราบปราม ดังกำหนดไว้ในมาตรา 6 ในพระราชบัญญัตินี้ว่า “ในเขตที่ใช้กฎอัยการศึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนทุกตำแหน่งไม่ว่าในกระทรวงทบวงกรมอันใด กับในการระงับปราบปรามหรือรักษาความสงบเรียบร้อย เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องช่วยเหลือเกื้อหนุนราชการทหารทุกสิ่งทุกอย่างตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร”

แสดงว่าประสงค์จะให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารอย่างเต็มที่ ในอันที่จะปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบต่อบ้านเมืองทั้งภายในภายนอกประเทศ ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบคำปรารภในการออกพระราชบัญญัตินี้ จะเห็นความมุ่งหมายนี้ชัดขึ้น และกฎหมายฉบับนี้ได้ใช้ความมุ่งหมายอันเฉียบขาดนี้ตลอดมาตั้งแต่สงครามเอเชียบูรพา จนกระทั่ง พ.ศ. 2487 จึงได้แก้ไขข้อความดังปรากฏในปัจจุบัน อันเป็นเหตุให้เกิดข้อขัดข้องในการปฏิบัติและข้อสงสัยขึ้น จึงเห็นเป็นการสมควรแล้วที่จะแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ได้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันดังข้อความที่เสนอแก้ไขข้างต้น

กองกฤษฎีกาทหารและการต่างประเทศกรมพระธรรมนูญมีความเห็นว่าพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มาตรา 6 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ดังนี้

1. ก) ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่พลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ข) ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องปฏิบัติตามคำเรียกร้องของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารตามความจำเป็นในการยุทธ

2. คำว่า “อำนาจ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 หน้า 1028 มีความหมายว่า “น. สิทธิ ความสามารถ กำลัง ความรุนแรง ความบังคับบัญชา การบังคับ” ซึ่งเมื่ออ่านข้อความในมาตรา 6 แห่งกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ที่ใช้อยู่ในขณะนี้แล้วก็จะทำให้เข้าใจได้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจสั่งการแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนได้ ทั้งนี้เนื่องจากตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2506 กำหนดให้กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันราชอาณาจักร ส่วนกระทรวงมหาดไทยนั้นมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน กฎอัยการศึกจึงให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่จะสั่งการแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนให้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนมีอยู่แล้ว ส่วนในด้านการยุทธรกฎอัยการศึกให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนปฏิบัติตามได้ตามความจำเป็น ถ้อยคำที่บัญญัติในมาตรา 6 แห่งกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ที่ใช้อยู่ในขณะนี้จึงชัดเจนอยู่แล้ว

ข้อดีของกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 คือ ให้อำนาจฝ่ายทหารในด้านต่าง ๆ เป็นอันมาก ที่จะใช้มาตรการใด ๆ เพื่อควบคุมสถานการณ์พิเศษให้คลี่คลายเข้าสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็ว โดยเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องปฏิบัติตามที่เกี่ยวกับการยุทธตามที่ทหารร้องขอ ซึ่งจะเห็นได้จากการประกาศใช้กฎอัยการศึกครั้งล่าสุดเมื่อเดือนมีนาคม 2555 ที่จังหวัดสงขลา ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจและทหารร่วมกันจับตัวผู้ต้องหาตามคดีได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสียของกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 คือ ทหารอาจใช้มาตรการใด ๆ เพื่อแก้ไขสถานการณ์พิเศษที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และบรรดามาตรการใด ๆ ที่เจ้าพนักงานฝ่ายทหารได้กระทำไปภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ แม้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนแต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการดังกล่าวไม่สามารถร้องขอค่าเสียหายหรือค่าปรับอย่างใดอย่างหนึ่งจากเจ้าพนักงานฝ่ายทหารได้ กฎอัยการศึก พ.ศ.2457 จึงเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐในการดำเนินมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด

2.3.2 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. 2469

กฎหมายที่นำมาบังคับใช้เฉพาะทหารซึ่งถือเป็นเจ้าพนักงานเนื่องจากได้ประกาศกฎอัยการศึก หรือประกาศพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วแต่กรณี คือประมวลกฎหมายอาญาทหาร เพื่อบังคับใช้สำหรับทหารโดยทั่วไปเพื่อควบคุมให้ทหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเร็วและเฉียบขาดตลอดจนควบคุมวินัยทหารให้ปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัด ทหารซึ่งโดยปกติแล้วมิใช่เจ้าพนักงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย แต่เมื่อมีสถานการณ์พิเศษและได้ประกาศกฎอัยการศึกหรือ พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วแต่กรณี ทหารจะมีอำนาจ

เหมือนเจ้าพนักงานตำรวจในการป้องกัน ปรามปราม และรักษาความสงบเรียบร้อย ในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธทั้งหมด แต่อำนาจในการฟ้องดำเนินคดียังคงเป็นของเจ้าพนักงานตำรวจ ดังนั้น เฉพาะตัวเจ้าพนักงานที่เป็นทหารเท่านั้น ที่จะต้องบังคับใช้กฎหมายพิเศษที่ใช้บังคับเฉพาะทหารเท่านั้น เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการสั่งการเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างเฉียบขาดเพื่อเป็นการป้องปรามมิให้ทหารกระทำความผิด ซึ่งก็คือประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. 2469 ซึ่งตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติในสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีใจความที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับสถานการณ์พิเศษดังนี้

ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมนูญศาลทหารบกและพระธรรมนูญศาลทหารเรือซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นไว้เมื่อรัตนโกสินทร์ศก 126 และ 127 นั้น เป็นแต่พระราชกำหนดสำหรับจัดการและกำหนดหน้าที่ และอำนาจศาลทหารบกและทหารเรือ และประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นไว้เมื่อ รัตนโกสินทร์ศก 127 นั้น ก็บัญญัติแต่เฉพาะลักษณะโทษแห่งความผิดล่วงละเมิดต่อพระราชกำหนดกฎหมายสามัญ

บัดนี้สมควรมีพระราชบัญญัติ กำหนดลักษณะโทษแห่งความผิดต่าง ๆ อันเป็นฐานล่วงละเมิดต่อกฎหมาย และหน้าที่ฝ่ายทหารขึ้นไว้เป็นหลักฐาน แต่ทรงพระราชปรารภว่า การกระทำผิดต่อกฎหมายและหน้าที่ฝ่ายทหารนั้น แม้เป็นการซึ่งเกิดจากความประพฤติของบุคคลที่เป็นทหารเสียเป็นพื้นก็จริง แต่มีบางอย่างทีอาจเกิดขึ้นจากความประพฤติของบุคคลสามัญก็ได้ ในพระราชบัญญัติเช่นนี้ ควรมีบทกฎหมายบางอย่าง ให้ใช้ตลอดทั้งบุคคลที่เป็นทหารและบุคคลสามัญและใช้แต่เช่นนั้น บุคคลซึ่งเป็นทหารย่อมตั้งอยู่ในได้บังคับวินัยทหาร

เมื่อกระทำความผิดต่อพระราชกำหนดกฎหมายอย่างคนสามัญ ความผิดนั้นย่อมมีลักษณะการละเว้น ความประพฤติในฝ่ายทหารเจือไปด้วย สมควรมีโทษหนักยิ่งกว่าผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับคนสามัญ

เพราะฉะนั้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราไว้เป็นพระราชบัญญัติสืบไป ดังนี้

จากพระราชปรารภดังกล่าวข้างต้น หมายความว่า ผู้ที่เป็นทหารย่อมอยู่ในบังคับวินัยทหาร ความประพฤติบางอย่างบุคคลธรรมดากระทำไม่มีความผิด แต่ทหารกระทำมีความผิด เนื่องจากเป็นกฎหมายบังคับใช้เฉพาะบุคคลที่เป็นทหาร

เมื่อการกระทำความผิดนั้นผิดกฎหมายอย่างคนทั่วไป ซึ่งบุคคลที่กระทำผิดนั้นเป็นทหาร และการกระทำความผิดนั้นผิดกฎหมายทหารด้วย ทหารนั้นจะต้องได้รับโทษหนักมากกว่าคนธรรมดาทั่วไป

จากพระราชปรารภที่ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทหารมีกฎหมายที่ใช้บังคับเฉพาะ เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติและการบังคับบัญชาที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยได้กำหนดโทษไว้ หากทหารกระทำผิดกฎหมายจะได้รับโทษหนักกว่าคนธรรมดากระทำความผิด

จากหลักประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าทหารมีสายการบังคับบัญชาที่เข้มข้นและเฉียบขาดเพื่อความมีประสิทธิภาพในการสั่งการและดำรงไว้ ซึ่งความมั่นคงของประเทศชาติจึงมีบทลงโทษที่รุนแรงและเฉียบขาด ดังจะเห็นได้จากมาตรา 17 ที่ลงโทษผู้ที่เป็ทหารแล้วสู้รบยังมีสุดกำลังความสามารถที่ป้องกันและต่อสู้ข้าศึก แล้วยอมแพ้หรือหนีทัพมีโทษ 3 สถาน และสถานหนักสุดโทษถึงประหารชีวิต ซึ่งแตกต่างจากโทษที่กำหนดไว้กับบุคคลทั่วไป ทั้งนี้เพราะทหารคือผู้ที่จะต้องมีหน้าที่รักษาเอกราชและความมั่นคงของชาติ หากย่อท้อหรือไม่ฟังคำสั่งโดยเคร่งครัดแล้วยอมหมายถึงความพ่ายแพ้แน่นอน ดังนั้นจึงต้องลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายทหารสถานหนัก และจากมาตรา 19 ผู้ที่เป็นทหาร ได้รับคำสั่งให้ควบคุมเรือของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในขณะที่ทำการรบพุ่ง หากถอยออกจากที่รบโดยไม่มีเหตุอันสมควร มีโทษหนัก 3 สถาน และมีโทษหนักถึงประหารชีวิต เช่นเดียวกับ มาตรา 17 แสดงถึงอำนาจการสั่งการบังคับบัญชาที่เฉียบขาด หากทหารถอยทัพโดยง่ายโดยไม่ฟังคำสั่งแล้วยอมหมายถึงความพ่ายแพ้ต่อราชศัตรู ดังนั้นจึงต้องลงโทษทหารที่ถอยทัพขณะทำการรบพุ่งอย่างเด็ดขาด นอกจากนี้แล้วยังลงโทษทหารที่ขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาสถานหนัก ถ้ากระทำต่อหน้าทหารที่ถืออาวุธ และการกระทำนั้น ได้กระทำต่อหน้าราชศัตรูมีโทษหนัก 3 สถาน และลงโทษหนักสุดถึงประหารชีวิต ตามมาตรา 31(1) และจากมาตรา 6 ผู้ที่ได้รับโทษประหารชีวิตให้อาไปยิงให้ตาย ซึ่งแตกต่างจากโทษประหารชีวิตของบุคคลทั่วไป

ในแง่ควบคุมทหารให้มีคุณธรรมในการศึกนั้น ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 48 ซึ่งลงโทษทหารผู้ที่ปราศจากความเมตตาแก่คนที่ถูกอาวุธบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยในกองทัพฝ่ายใดก็ดี หรือทำการปล้นทรัพย์ แ่่งทรัพย์ใด ๆ ก็ตาม ให้เพิ่มโทษผู้กระทำผิดนั้นถึงหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าแตกต่างจากกฎหมายอาญาที่บังคับกับบุคคลทั่วไป ทั้งนี้เพื่อควบคุมให้ทหารที่ทำการรบมีมนุษยธรรมด้วย

ข้อดีของการใช้ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. 2469 กับเจ้าพนักงานทหารในสถานการณ์พิเศษคือ มีลักษณะสั่งการที่เฉียบขาด หากผู้ได้บังคับบัญชาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอันจะทำให้เกิดความเสียหายขึ้น มีโทษสถานหนัก ทำให้สายการบังคับบัญชามีความเป็นเอกภาพและต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด ซึ่งส่งผลให้ภารกิจที่ได้รับมอบหมายบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสีย เจ้าพนักงานทหารที่ได้รับคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ไม่สามารถฟ้องร้องคดีกับศาลปกครองได้ เพราะคดีวินัยทหารไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

2.3.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495³²

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 เป็นกฎหมายที่รัฐบาลไทยหลายรัฐบาลได้เคยนำมาใช้เมื่อเกิดความไม่สงบขึ้น เช่น เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญดังนี้

1. ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามความจำเป็นและพฤติการณ์ ซึ่งนิยามของสถานการณ์ฉุกเฉินได้กำหนดไว้ว่า หมายถึง “สถานการณ์อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรืออันอาจทำให้ประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือภาวะการรบหรือการสงครามตามที่มีประกาศให้ทราบ” ทั้งนี้เมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินสิ้นสุดลงแล้วก็ให้ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเสีย

2. ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการประกาศข้อห้ามต่างๆ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น ห้ามบุคคลออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด ห้ามมิให้มีการชุมนุม ห้ามมิให้ผู้ใดออกนอกราชอาณาจักร รวมทั้งมีอำนาจอื่นที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น สั่งให้ตรวจจดหมายของบุคคล เนรเทศคนต่างด้าว เป็นต้น ทั้งนี้บุคคลที่ฝ่าฝืนประกาศของรัฐมนตรีจะมีความผิดและต้องรับโทษ

3. ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและคุมขังบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะกระทำการอันเป็นภัยต่อความมั่นคงไว้เพื่อการสอบสวนได้ไม่เกิน 7 วัน รวมทั้งให้อำนาจในการเข้าไปตรวจค้นในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ ในเวลากลางวัน

ข้อดีของพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 คือ สามารถนำตัวผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิดมาสอบสวนได้นานถึง 7 วัน ซึ่งทำให้การสอบสวนต่อเนื่องและการดำเนินคดีตามกฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดรวดเร็วขึ้น และเจ้าพนักงานทหารมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความเด็ดขาดมากขึ้นแต่อำนาจในการสอบสวนดำเนินคดียังเป็นของเจ้าพนักงานตำรวจอยู่

ข้อเสียเนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ได้ตรารับบังคับใช้เป็นเวลานานแล้วทำให้ไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดบางอย่างในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่มีการพัฒนาการกระทำความผิดขึ้น

³² แหล่งที่มา : <http://www.ThaiLaws.com>

ตามกาลเวลา นอกจากนี้แล้วอำนาจควบคุมตัวเพื่อทำการสอบสวนนานถึง 7 วัน อาจถูกนักสิทธิมนุษยชนมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เพราะควบคุมตัวผู้สงสัยว่าเป็นผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 นั้นอาจไม่ใช่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายก็ได้

2.3.4 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548³³

นับตั้งแต่มีการก่อความไม่สงบในภาคใต้ ตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายฉบับหนึ่งมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เนื่องจากเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ กฎหมายที่มีอยู่เดิม 7 ฉบับไม่เพียงพอต่อสถานการณ์ในขณะนั้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญ กฎอัยการศึก ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพระราชบัญญัติสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 อีกทั้งการออกพระราชกำหนดดังกล่าวยังเป็นการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องเข้าเป็นหมวดหมู่และยกเลิกพระราชบัญญัติสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 ตลอดจนเป็นการโอนอำนาจรวมศูนย์ไว้ที่นายกรัฐมนตรีเพื่อความคล่องตัวและง่ายต่อการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยพระราชกำหนดดังกล่าวมีสาระสำคัญดังนี้

1. ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งนิยามของสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น มาตรา 4 ของพระราชกำหนดดังกล่าวหมายถึง “สถานการณ์อันกระทบหรืออาจจะกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง” ทั้งนี้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินครั้งหนึ่งๆต้องมีระยะเวลาไม่เกินสามเดือน

³³ แหล่งที่มา : <http://www.suthichaiyoon.com>

2. เมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว อำนาจต่างๆ โอนมาที่นายกรัฐมนตรี เช่น อำนาจในการออกข้อห้ามต่างๆ ตามมาตรา 9

3. ในกรณีสถานการณ์ร้ายแรงมากขึ้น นายกรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างร้ายแรงได้ ซึ่งทำให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจเพิ่มมากขึ้น เช่น มาตรา 11 นายกรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรือที่เป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำเช่นนั้น หรือที่ปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน และมาตรา 12 กำหนดว่าเจ้าหน้าที่จะจับกุมและควบคุมตัวได้ก็ต่อเมื่อขออนุญาตจากศาลเสียก่อน โดยควบคุมได้ไม่เกิน 7 วัน และขยายเวลาได้อีกคราวละไม่เกิน 7 วัน แต่รวมแล้วทั้งหมดต้องไม่เกิน 30 วัน

4. ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีทางปกครอง

5. พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น

เมื่อ นายกรัฐมนตรี ตัดสินใจออกประกาศข้อกำหนดโดยอาศัยอำนาจตาม “พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548” เพื่อป้องกันการชุมนุมก่อความไม่สงบ ตามกรอบกฎหมาย เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สามารถออก “ข้อห้าม” ต่างๆ ตามมาตรา 9 เช่น

1. ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคสสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น

2. ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย

3. ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน จนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

4. ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้นายพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้นายพาหนะ

5. ห้ามการใช้อาคาร หรือเข้าไปหรืออยู่ในสถานที่ใด ๆ

บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเคหสถาน การชุมนุม การแสดงความคิดเห็น การเดินทางไปในสถานที่ที่ต้องห้าม อันเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ เพื่อให้การแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์พิเศษบรรลุผล

นอกจากนี้ ตามพระราชกำหนดฉบับนี้ ยังให้เจ้าหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจอย่างกว้างขวาง ตามมาตรา 11 เช่น

1. จับกุม และควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือที่ เป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำเช่นนั้น
2. ออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน
3. ยึดหรืออายัดอาวุธ สินค้าเครื่องอุปโภค บริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัตถุอื่นใด ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้สิ่งนั้นเพื่อการกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำให้เกิดเหตุสถานการณ์ฉุกเฉิน
4. ตรวจสอบ รื้อ ถอน หรือทำลายซึ่งอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง ตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็ว และหากปล่อยเนิ่นช้าจะทำให้ไม่อาจระงับเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่
5. ตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการส่งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง

หลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้นได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจและทหารตรวจค้น บุคคล อาวุธ เคหสถาน ตรวจสอบการสื่อสาร ในเชิงป้องกันเหตุอย่างเต็มที่ ทำให้ผู้ที่จะก่อความวุ่นวายหรือสนับสนุนให้เกิดการกระทำความผิดทำได้ยากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้การแก้ไขสถานการณ์พิเศษคลี่คลายโดยเร็ว เนื่องจากขาดการส่งกำลังสนับสนุนการกระทำความผิด

ดังนั้น เมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วประชาชนจึงต้องถูกจำกัดสิทธิบางประการ เช่น การห้ามชุมนุมสาธารณะที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายในช่วงสถานการณ์พิเศษ เป็นต้น

ข้อดีของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 คือ ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกรัฐมนตรีในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง โดยมีการควบคุมก่อนการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อใช้

อำนาจดังกล่าวโดยคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเช่นเดียวกันทำให้การแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์พิเศษมีเอกภาพ และเมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วมีผลให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในการออกมาตรการใด ๆ เพื่อแก้ไขสถานการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นให้คลี่คลายเข้าสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็ว ซึ่งจากหลักกฎหมายดังกล่าวทำให้เจ้าพนักงานตำรวจรวมถึงทหารที่ปฏิบัติตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีแก้ไขสถานการณ์พิเศษได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วการที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งหมายถึงเจ้าพนักงานตำรวจและทหาร ในการระงับหรือป้องกันการกระทำความผิดกฎหมายไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย หากเป็นการกระทำที่สุจริตไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น และกำหนดให้การดำเนินมาตรการใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาทางปกครอง ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจและทหารที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดดังกล่าวมีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น

ข้อเสีย เนื่องจากพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มีการตรวจสอบการใช้อำนาจน้อย และไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง อาจให้เกิดข้อวิจารณ์ของนักสิทธิมนุษยชนว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนเพราะขาดการถ่วงดุลการใช้อำนาจ อย่างไรก็ตามศาลยุติธรรมได้เข้ามามีอำนาจเพื่อพิจารณาคดีเมื่อเกิดข้อพิพาทที่เกิดจากการใช้อำนาจตามพระราชกำหนดดังกล่าว จึงยังมีหลักนิติรัฐที่ยืนยันการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่

2.3.5 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551³⁴

จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 พบว่ามีสาระสำคัญ คือ หากเกิดสถานการณ์ที่เป็นภัยหรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และเหตุการณ์นั้นมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไปเป็นเวลานาน ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร จัดทำแผนการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร รวมทั้งกำกับ ติดตาม และเร่งรัดหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการหรือบูรณาการในการดำเนินการให้เป็นไปตาม

³⁴ แหล่งที่มา : <http://www.oknation.net>

แผนดังกล่าว และให้ผู้อำนวยความสะดวกโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการหรืองดเว้นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด กำหนดห้ามเข้าหรือให้ออกจากบริเวณพื้นที่ อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนดในห้วงเวลาที่ปฏิบัติการ ห้ามออกนอกเคสสถานในเวลาที่กำหนด ห้ามนำอาวุธออกนอกเคสสถาน ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ กำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดให้บุคคลปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน

ในภาพรวมจะเห็นได้ว่า ได้ให้อำนาจกองทัพเพิ่มมากขึ้นในการบริหารจัดการความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยในสมัยรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ได้ทำการรื้อฟื้นองค์กรสำคัญ 3 องค์กรในการบริหารจัดการความขัดแย้งขึ้นมาใหม่ คือ

1. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) รับผิดชอบนโยบายความมั่นคงทั้งหมด
2. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ทำงานด้านมวลชนและดูแลด้านธรรมาภิบาล
3. กองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร (พ.ต.ท.) ทำหน้าที่ประสานงานการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างทหารตำรวจและหน่วยงานด้านข่าวกรอง

ภายใต้โครงสร้างใหม่นี้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารขึ้นตรงต่อกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ต่อมารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในเดือนมกราคม พ.ศ. 2551 คือ สมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับภาคใต้อยู่ในอำนาจของกองทัพ โดยแต่งตั้งให้ผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ผอ.รมน.) เนื่องจากมองปัญหาภาคใต้เป็นปัญหาความมั่นคง

พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น ซึ่งเป็นผู้บัญชาการการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรโดยตำแหน่งได้วางแผนการแก้ปัญหาเป็น 2 ระยะ ระยะแรกนับจากปี 2550-2552 มุ่งยุติเหตุรุนแรงโดยเน้นปฏิบัติการทางทหารอันเฉียบขาด ระยะที่สองนับจากปี 2553-2554 เน้นที่งานพัฒนาและการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ได้มีการปรับปรุงปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติการทางทหารในภาคใต้ โดยกำหนดเขตพื้นที่ในการปฏิบัติการดังนี้

1. กองทัพภาคที่ 1 (จากภาคกลาง) รับผิดชอบจังหวัดนครราชสีมา
2. กองทัพภาคที่ 2 (จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) รับผิดชอบจังหวัดปัตตานี
3. กองทัพภาคที่ 3 (จากภาคเหนือ) รับผิดชอบจังหวัดยะลา
4. กองทัพภาคที่ 4 (จากภาคใต้) รับผิดชอบดูแลห้าอำเภอในจังหวัดสงขลา

กองทัพอธิบายว่าการปรับเปลี่ยนดังกล่าวสะท้อนว่าผู้บัญชาการทหารบก ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบในภาคใต้ จึงต้องแบ่งความรับผิดชอบแต่ละจังหวัดให้แก่กองทัพอากาศดูแล เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การกำหนดขอบเขตอำนาจของเจ้าพนักงานในพระราชบัญญัติในพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจไว้ เช่น ในมาตรา 18 ที่ให้อำนาจ ผู้อำนวยการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยความเห็นชอบคณะรัฐมนตรีออกข้อกำหนดเพื่อรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรได้ เพื่อให้เจ้าพนักงานทหาร ตำรวจ ฝ่ายปกครอง สามารถปฏิบัติงานเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลปรากฏว่า หลังจากกองทัพได้ดำเนินมาตรการปิดล้อมและตรวจค้นเชิงป้องกันเหตุอย่างเข้มข้น ทำให้จำนวนครั้งของเหตุการณ์ก่อความไม่สงบลดลงไปอย่างมาก แต่การก่อเหตุแต่ละครั้งยังคงรุนแรงอยู่สะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ด้วย

ส่วนมาตราที่สำคัญที่อาจกระทบต่อสิทธิมนุษยชนได้หากผู้มีอำนาจนำไปใช้โดยดูแลอำนาจ คือ มาตรา 21 ที่ได้ให้อำนาจแก่ผู้อำนวยการการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในการฟ้องคดี รวมถึงกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาปฏิบัติแทนการถูกฟ้องดำเนินคดี หากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังผู้อำนวยการการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรว่าไม่สมควรดำเนินคดี ซึ่งมีสาระที่สำคัญคือ ให้อำนาจการฟ้องคดีอาญาผู้ต้องหาที่มอบตัวหรือที่เจ้าหน้าที่เห็นว่า ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในพื้นที่ไปเพราะผิดหลงหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยผู้ต้องหาอาจต้องเข้ารับการอบรมเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือนนั้น กระบวนการดังกล่าวอาจจะเป็นการต่อรองให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพเพื่อไม่ต้องฟ้องคดีดำเนินอาญาผู้ต้องหาหรือตัดออกจากบัญชีผู้ต้องหาซึ่งสงสัยซึ่งเป็นสิ่งใหม่ในกระบวนการยุติธรรมของไทย

คำสั่งให้เข้า “รับการอบรม ณ สถานที่ที่กำหนด” ของผู้ต้องสงสัยเป็นเวลาไม่เกินหกเดือนเพื่อแลกกับการไม่ส่งฟ้องศาล จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องมีการกำหนดให้ขอ “คำยินยอม” ของผู้ต้องสงสัยเพื่อเข้ารับการอบรมดังกล่าว แต่ในกรณีที่มีการขู่ว่าจะดำเนินคดีอาญา การยินยอมเข้าร่วม “การอบรม” ดังกล่าวก็ไม่สัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้นการเข้าอบรมควรจะเป็นไป

อย่างเสรี การแก้ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยอาศัยพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เป็นเครื่องมือจึงจะประสบความสำเร็จ

ข้อดีของพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร คือ มีหน่วยปฏิบัติงานหลักเพื่อรับผิดชอบดำเนินการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ตลอดจนบูรณาการและประสานการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันทุกส่วนราชการ ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจและทหารเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการแก้ไขสถานการณ์พิเศษ โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาความมั่นคงรวมทั้งส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งในท้องถิ่นตนเอง เพื่อป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นทั้งในยามปกติและในยามที่เกิดสถานการณ์อันเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และกำหนดให้มีมาตรการและกลไกควบคุมการใช้อำนาจเป็นการเฉพาะตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์พิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ

ข้อเสีย ของพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 คือ อาจถูกนักกฎหมายที่ไม่เข้าใจปัญหาและนักสิทธิมนุษยชนมองว่า ผู้อำนวยการการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยตำแหน่ง คือ ผู้บัญชาการทหารบกนั้นมีอำนาจมากตามมาตรา 21 ที่สามารถสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาในกรณีที่ต้องห้ามอပ်ตัวหรือที่เจ้าหน้าที่เห็นว่า ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในพื้นที่ไปเพราะผิดหลงหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยผู้ต้องหาอาจต้องเข้ารับการอบรมเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือนนั้น เป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมเพราะอำนาจฟ้องคดีดังกล่าวควรเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ แต่อย่างไรก็ตามคนที่รู้ปัญหาด้านความมั่นคงดีที่สุด คือ ทหารไม่ใช่พนักงานอัยการ

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจฉบับต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นกล่าวถึงสถานการณ์พิเศษที่อาจบังคับใช้กฎหมายให้เข้มงวดขึ้นของเจ้าพนักงานตำรวจไว้แตกต่างกันจึงยังขาดมาตรฐานกลางในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายและต่อเจ้าพนักงานตำรวจผู้บังคับใช้กฎหมายที่อาจถูกกล่าวหาว่าใช้กำลังรุนแรงเกินไปโดยไม่มีอำนาจหรือบางกรณีเจ้าพนักงานตำรวจผู้บังคับใช้กฎหมายอาจต้องตกเป็นเป้าในสถานการณ์ที่รุนแรงได้เพราะข้อจำกัดในเรื่องการใช้อำนาจด้วย

2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ

กรณีเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่ต้องปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 3 เรื่องการจับกุม เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าเจ้า

พนักงานตำรวจมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่จะบังคับใช้กฎหมายโดยไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหากกระทำนั้นอยู่ภายในขอบเขต ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจตามกฎหมายที่จะป้องกันตนเอง แต่ปัญหามีอยู่ว่าในสถานการณ์พิเศษ เจ้าพนักงานตำรวจมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทำร้าย หรือเสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจากสถานการณ์พิเศษที่กลุ่มผู้ชุมนุมทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจก็ต้องใช้ความอดทน เจ้าพนักงานตำรวจบางคนบาดเจ็บสาหัส บางคนถึงขั้นเสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่ แม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ แต่เมื่อจะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงานตำรวจก็ต้องกลับไปใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งต้องพิสูจน์สัดส่วนแห่งภัยแก่ประชาชนทั่วไป ทั้งที่จริงๆ แล้วในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจนั้นเป็นหน้าที่ในฐานะตัวแทนของรัฐที่คอยพิทักษ์ดูแลให้สังคมเกิดความสงบสุข พ้นจากภัยอันตรายหรือสิ่งที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยต่างๆ ซึ่งมีความเสี่ยงสูงกว่าประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์พิเศษ ยิ่งเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าในสถานการณ์พิเศษด้วยแล้ว เช่น กลุ่มผู้ชุมนุมกำลังจะจุดไฟเผาสถานที่ราชการ เจ้าพนักงานตำรวจผู้อยู่ในเหตุการณ์นั้นจะต้องปราบปรามการก่อการกระทำความผิดนั้นซึ่งอยู่ในสภาวะของการเสี่ยงภัยตลอดเวลา ยิ่งกว่าประชาชนทั่วไปจะประสบภัยอันตรายเช่นนั้น ดังนั้นการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจจึงต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปราบปรามหรือเผชิญหน้ากับการกระทำความผิดที่รุนแรงหรือที่ผู้กระทำความผิดมีอาวุธร้ายแรงติดตัว พร้อมทั้งจะต้องชี้แจงขบวนการปฏิบัติหน้าที่จับกุมของเจ้าพนักงานตำรวจได้ตลอดเวลา เช่น การก่อการจลาจลเผาห้างเซ็นทรัลเวิลด์ที่มีการยิงคุ้มกันจากกลุ่มผู้ชุมนุม เป็นต้น

ในสถานการณ์พิเศษที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องอาศัยความเฉียบขาดในการบังคับใช้กฎหมายและมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทำร้ายร่างกายหรือเสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่ เจ้าพนักงานตำรวจต้องใช้ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 3 เรื่องวิธีการจับกุม เพื่อบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจตามกฎหมายที่กระทำได้ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 3 เรื่องวิธีการจับกุมนั้นไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานตำรวจจากการปฏิบัติหน้าที่แต่อย่างใด กล่าวคือ เมื่อถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาล ต้องกลับไปใช้หลักในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ที่อ้างหลักการป้องกันตนเองและผู้อื่น โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งหลักการป้องกันตนเองนั้นเป็นหลักสากลที่บุคคลทั่วไปสามารถอ้างขึ้นเมื่อมีการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและต้องป้องกันตามสัดส่วนด้วย หากเกินสัดส่วนก็อาจมีความผิดฐานป้องกันเกินสมควร

แก้เหตุได้ ซึ่งหลักดังกล่าวไม่น่าจะเหมาะสมกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ ที่ต้องอาศัยความยืดหยุ่นในการบังคับใช้กฎหมายเพราะกระทบถึงความปลอดภัยของสาธารณชน บางครั้งกระทบกระเทือนถึงเศรษฐกิจของชาติจำนวนมาก เช่น การวางเพลิงเผาห้างสรรพสินค้าย่านราชประสงค์ของกลุ่มคนเสื้อแดง การปิดสนามบินของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นต้น

ความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ

เนื่องด้วยในประเทศไทยปัจจุบัน สิทธิในการป้องกันตนเองขณะปฏิบัติหน้าที่ในการเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิด และในการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดของเจ้าพนักงานตำรวจไม่จำกัดอยู่เพียงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 แต่ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง ใช้ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 3 เรื่องการจับกุม ซึ่งการป้องกันตาม มาตรา 68 ก็ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วย แต่ในสถานการณ์พิเศษจริงๆ แล้วเจ้าพนักงานตำรวจมีความเสี่ยงภัยมีมากกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีกลับไม่ได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์การกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจ แต่กลับต้องพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยดังที่รัฐมอบหมายให้ นั้นจะสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายไปได้เจ้าพนักงานตำรวจจำเป็นต้องกระทำการโดยใช้กำลังรุนแรงบางอย่างเพื่อยุติการกระทำความผิด เช่น การต่อสู้ขัดขวางการจับกุมของคนร้ายหรือผู้ต้องสงสัย สิ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องเผชิญ ภัยอันตรายที่เจ้าพนักงานตำรวจจะได้รับในสถานการณ์จริงมีมากกว่าที่ขอบเขตของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 จะคุ้มครองได้ จึงมักเกิดกรณีการสร้างเหตุการณืให้ดูเหมือนกับว่าเจ้าพนักงานตำรวจต่อสู้ป้องกันตัวจากคนร้ายที่ต่อสู้ขัดขืน จนเป็นเหตุให้คนร้ายนั้นถึงแก่ความตายเป็นคดีวิสามัญฆาตกรรม เหตุการณ์ลักษณะนี้จึงเกิดขึ้นเป็นจำนวนไม่น้อยในแต่ละปี จากสถิติที่ได้บันทึกอย่างเป็นทางการจากจำนวนคดีที่มีการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยเจ้าพนักงานระหว่างปี พ.ศ.2542-2551 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนคดีที่มีการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยเจ้าพนักงานตำรวจระหว่างปี พ.ศ. 2542-2551

ปี พ.ศ.	จำนวน
2542 ³⁵	60
2543	86
2544	88
2545	135
2546	161
2547	196
2548 ³⁶	132
2549	104
2550	88
2551	125
รวม	1175

ดังจะเห็นได้ว่าคดีวิสามัญฆาตกรรมมีเกิดขึ้นทุกปี และมักเป็นเหตุการณ์ที่ได้รับความสนใจจากประชาชนและสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก เจ้าพนักงานจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าการยิงคนร้ายตายเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ เป็นการใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด เป็นการละเมิดต่อสิทธิประชาชน เจ้าพนักงานจึงควรได้รับการลงโทษทางกฎหมายและทางสังคม ในทางตรงกันข้ามหากเกิดเหตุร้ายขึ้น ถ้าเจ้าพนักงานไม่สามารถคลี่คลายเหตุร้ายนั้นหรือไม่สามารถจับกุมหรือดำเนินการกับคนร้ายได้ ประชาชนก็จะมองว่าเจ้าพนักงานตำรวจขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองสังคม เป็นปัญหาที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องแบกรับไว้ทั้งสองกรณีในเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการใช้กำลังหรือการใช้วิธีการใดๆ ในการดำเนินการเพื่อจับกุมคนร้ายหรือผู้ต้องสงสัย หรือยุติการกระทำความผิดของคนร้ายในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายบางสถานการณ์นับว่าเป็นสิ่งจำเป็น การใช้วิธีการดังกล่าวเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติ

³⁵ สถิติเปรียบเทียบผลการดำเนินงานสำนักงานคดีอัยการสูงสุด ระหว่างปี พ.ศ. 2542 – 2547[ออนไลน์], 29 พฤศจิกายน 2554. แหล่งที่มา : <http://www.stat.ago.go.th/stat/no30tab27.html>

³⁶ บัญชีสถิติงานคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคดีอัยการสูงสุด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – 2551[ออนไลน์], 29 พฤศจิกายน 2554. แหล่งที่มา : <http://www.lag.ago.go.th/lag10.html>

หน้าที่ที่รัฐควรให้การรับรอง แต่ในประเทศไทยวิธีการเหล่านี้ยังไม่มีกฎหมายใดๆ บัญญัติไว้ทำให้การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องเสี่ยงชีวิต และเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ความไม่พร้อมของการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะเช่นนี้มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอยู่หลายประการ ดังสรุปเป็นประเด็นถึงสภาพปัญหาของการป้องกันอันตรายขณะปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศไทยได้ดังนี้

1. ความไม่ชัดเจนของกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการใช้กำลัง กล่าวคือ เจ้าพนักงานตำรวจไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการขาดบทบัญญัติทางกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนแน่นอน ที่กำหนดขอบเขตของการใช้กำลังที่เหมาะสมเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย และการปฏิบัติหน้าที่รักษากฎหมายตามกระบวนการยุติธรรมโดยการใช้กำลัง การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย หรือการใช้วิธีการป้องกันทั้งหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้อาวุธปืนยิงผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเท่าที่จำเป็นนั้น แม้การกระทำดังกล่าวจะเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ก็ถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่งของการบังคับกฎหมาย ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้เกิดความสงบสุขและความมั่นคงปลอดภัยแก่สังคมจากอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดก่อขึ้นหรือได้ก่อขึ้นแล้ว ประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเจ้าพนักงานต้องเสี่ยงภัยด้วยชีวิตของตนเองเข้าเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขอบเขตอันตรายที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องเผชิญจึงมีมากกว่าและอันตรายกว่าที่ประชาชนทั่วไปจะมีโอกาสได้พบ ความสำคัญของกฎหมายในเรื่องการกระทำวิสามัญฆาตกรรมจึงอยู่ที่ว่ามีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้เจ้าพนักงานของรัฐมีเครื่องมือในอันที่จะรักษาผลประโยชน์ของรัฐโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของประชาชน (ผู้กระทำความผิด) ในขณะเดียวกันก็เป็นการปกป้องชีวิตของเจ้าพนักงานนั้นด้วย บทบัญญัติของกฎหมายที่ปรับใช้กับการใช้วิธีการใดๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจอันเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตาย ปัจจุบันมีเพียงกรณีที่ต้องเป็นไปตามกฎหมายเรื่องการป้องกันโดยชอบ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เท่านั้น แม้ว่าเจ้าพนักงานตำรวจจะมีอำนาจดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเรื่องการจับกุมก็ตาม แต่ก็ต้องพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายโดยใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งองค์ประกอบมาตรา 68 ไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองชีวิตเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่รักษากฎหมายให้สำเร็จลุล่วง ควรจะต้องมีการปรับปรุงในเรื่องขอบเขตการให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐที่จะให้กำลัง กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย หรือวิธีการป้องกันใดเท่าที่จำเป็น แม้จะทำให้ผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตายก็ตาม

2. นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเรื่องขอบเขตการใช้กำลังยังไม่เปิดเผยเด่นชัด กล่าวคือ นอกจากการขาดบทบัญญัติทางกฎหมายแล้ว นโยบายของหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกรณีการจับและวิธีการจับนับว่ามีความสำคัญมากเช่นกัน จากการศึกษาพบว่านโยบายวิธีปฏิบัติของหน่วยงานตำรวจในประเทศไทยมีการกล่าวถึงนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการใช้กำลังหรือกำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่ หากแต่ว่านโยบายฉบับนี้ (ประมวลระเบียบกรมตำรวจ) ขาดความเด่นชัดและความแพร่หลายในการรับรู้ของประชาชน ช้ำยังไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายรองรับให้มีผลในการบังคับใช้ได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นตามประเด็นนี้คือ เมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงในการจับกุมผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น โดยเฉพาะกรณีการใช้อาวุธปืนยิงผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตาย หน่วยงานไม่สามารถให้ความคุ้มครองเจ้าพนักงานอย่างเต็มที่จากข้อกำหนดในนโยบายดังกล่าว การพิจารณาคดีในชั้นศาลได้ โดยศาลจะยึดหลักเกณฑ์เรื่องการป้องกันโดยชอบ (ม.68) เป็นสำคัญ ทำให้ข้อต่อสู้ในศาลของเจ้าพนักงานไม่มีน้ำหนักเพียงพอศาลมักมองว่าเป็นการกระทำเกินกว่าเหตุ ทำให้บางสถานการณ์เป็นที่เข้าใจกันว่าเจ้าพนักงานต้องจัดฉากเหตุการณ์ได้ดูเหมือนเกิดการยิงต่อสู้ของคนร้ายเกิดขึ้นก่อนเสมอ เช่นนี้ประชาชนจึงขาดความเข้าใจ และความรู้สึกออกดี ไม่มั่นใจในการทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจมีเพิ่มมากขึ้น

3. ผลกระทบต่อสังคมเมื่อมีการใช้กำลังของเจ้าพนักงานตำรวจ กล่าวคือ หลายเหตุการณ์ที่ผู้เสียหาย ประชาชนและสื่อมวลชนมองว่าเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้กำลังรุนแรงเกินกว่าความจำเป็นประชาชนต้องถึงแก่ความตาย ในกระบวนการของตำรวจที่ทำหน้าที่เหมือนศาลตัดสินคดีในชั้นตอนเดียว บ้างก็มองว่าเป็นการสร้างฉากเหตุการณ์ให้ดูเหมือนมีการยิงต่อสู้ของผู้ร้าย สิ่งก็ตามมาคือ การร้องทุกข์และฟ้องร้องดำเนินคดีต่อเจ้าพนักงานที่กระทำวิสามัญฆาตกรรม ตลอดจนผู้บังคับบัญชาหรือผู้สั่งการในการปฏิบัติหน้าที่นั้น กระทบกระเทือนต่อชีวิตราชการของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นอย่างมากตราบใจที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองในเรื่องนี้อย่างชัดเจนเพียงพอที่จะพิสูจน์การกระทำของตำรวจในสถานการณ์เสี่ยงภัยได้

4. ความชำนาญในการแก้ไขสถานการณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจขณะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย กล่าวคือ ปัจจุบันเจ้าพนักงานตำรวจขาดการฝึกอบรมที่สม่ำเสมอ ส่งผลให้ความแม่นยำ ความชำนาญและการตัดสินใจในการใช้กำลังรุนแรงหรือวิธีการใดๆ ไม่เป็นไปอย่างมีเหตุผล สถานการณ์บางครั้งเจ้าหน้าที่อาจไม่จำเป็นต้องใช้กำลังรุนแรงถึงตาย หรืออาวุธปืนเพื่อยุติผู้กระทำความผิดเลย แต่เนื่องจากการขาดการฝึกที่สร้างความคุ้นเคยในการเผชิญสถานการณ์ เจ้าพนักงานส่วนมาจึงประหมาและตื่นตระหนกต่อความรุนแรงของเหตุการณ์ ด้วยเหตุนี้เองบางครั้งการตัดสินใจใช้กำลัง กำลังรุนแรง

ถึงตายหรือวิธีการใดๆ จึงขาดความระมัดระวังและเกิดขึ้นโดยง่าย ไม่เป็นผลดีทั้งต่อผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ ทุกฝ่ายไม่ว่าผู้กระทำความผิด เจ้าพนักงานตำรวจหรือบุคคลที่สาม

5. การพิสูจน์พยานหลักฐานในกรณีที่มีการวิสามัญฆาตกรรม กล่าวคือ ในปัจจุบันเมื่อเกิดกรณีวิสามัญขึ้นกฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ และนำผลการชันสูตรนั้นไปประกอบการไต่สวนเพื่อพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมแห่งกรณีการป้องกันตนหรือไม่ แพทย์และความเห็นของแพทย์มีความสำคัญมาก หากผลการตรวจชันสูตรพลิกศพออกมาในทางที่เป็นประโยชน์กับทางฝ่ายตำรวจก็อาจทำให้วิสามัญนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เกินกว่าเหตุ ในทางกลับกันหากผลการตรวจชันสูตรพลิกศพออกมาในทางที่ไม่เป็นประโยชน์กับทางฝ่ายตำรวจ วิสามัญฆาตกรรมนั้นก็อาจจะเป็นความผิดทางกฎหมายไปได้โดยผู้กระทำความผิดก็คือฝ่ายเจ้าพนักงานนั่นเอง ด้วยเหตุสืบเนื่องจากการขาดกฎหมายที่กำหนดอำนาจเจ้าพนักงานทำให้บางครั้งเกิดการสร้างจากเหตุการณ์ เพื่อให้ดูเป็นการยิงต่อสู้กับผู้กระทำความผิด เมื่อผลออกมาคือผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตายเจ้าพนักงานตำรวจก็ต้องทำให้ผลการชันสูตรออกมาในทางของการป้องกันโดยชอบ การชันสูตรพลิกศพนั้นหากปล่อยให้ไปเป็นไปตามหลักวิชาการก็คงไม่เป็นปัญหาต่อผู้ปฏิบัติหรือแพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ แต่บ่อยครั้งที่พนักงานสอบสวนซึ่งมักเป็นฝ่ายเดียวกับฝ่ายเจ้าพนักงานที่ทำวิสามัญฆาตกรรมเพื่อต้องการให้ผลการตรวจของแพทย์เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนมากที่สุด และก็คงไม่เป็นปัญหาเช่นกัน ถ้าผลการตรวจพบเป็นเช่นนั้น แต่บางครั้งต้องการให้แพทย์เปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงเช่น บาดแผลทางเข้า ทางออกของกระสุน หรือเปลี่ยนแปลงวิถีกระสุนปืน เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักป้องกันตามมาตรา 68 ซึ่งเป็นสถานการณ์บังคับใช้กฎหมายในกรณีธรรมดาทั่วไป

ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษ คือ ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่คุ้มครองการทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจไว้เป็นการเฉพาะ และไม่ได้วางหลักการใช้กำลังที่เหมาะสมไว้แม้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 3 เรื่องการจับกุม จะให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจได้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย แต่ก็ไม่ได้ยอมรับให้ใช้พิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่นั้นและศาลก็ไม่ได้นำหลักกฎหมายดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคดี การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่วางหลักการใช้กำลังดังกล่าว และกรณีที่ต้องใช้กำลังรุนแรงถึงตายก็ไม่มีหลักกฎหมายใดรองรับนอกจากการอ้างการป้องกันตนเองหรือผู้อื่น โดยชอบด้วยกฎหมายจึงจะทำให้เจ้าพนักงานผู้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายพ้นผิดไปได้ แต่อย่างไรก็ดีแม้จะเป็นการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นโดย

ชอบด้วยกฎหมายก็ต้องถูกฟ้องดำเนินคดีอยู่ดีและฟื้นคดีในภายหลัง ถูกตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงถูกงดการพิจารณาชั้นสองชั้นในปีนั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเจ้าพนักงานตำรวจที่กระทำการในหน้าที่เพื่อบำบัดภัยสาธารณะควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติและได้พิจารณาบำเหน็จความดีความชอบได้สองชั้นในปีนั้น ส่งผลให้เจ้าพนักงานขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์พิเศษที่เจ้าพนักงานจะต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างรวดเร็ว และเฝ้ายามบางครั้งอาจต้องใช้กำลังรุนแรง เพื่อบำบัดภัยสาธารณะ แต่เป็นว่าเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย กลับต้องรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบตามประมวลกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 นอกจากนั้นยังอาจต้องรับผิดชอบทางวินัยอีกกระทงหนึ่งด้วย บางครั้งถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานด้วยความวิริยะเต็มกำลัง เพราะไม่มีหน่วยงานใดที่เข้ามาปกป้อง เพราะเมื่อถูกคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดก็หมดอนาคตในการรับราชการแล้ว เมื่อปฏิบัติหน้าที่ตามหลักสากลเต็มกำลังความสามารถก็กลายเป็นว่ากระทำการเกินกว่าเหตุ ต้องรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เช่น กรณีการสลายการชุมนุมกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ส่งผลให้เจ้าพนักงานตำรวจที่สั่งสลายการชุมนุมต้องได้รับโทษทั้งทางวินัย และทางอาญา ต้องถูกปลดออกจากราชการ ทั้ง ๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาในขณะนั้น คือ นายกรัฐมนตรีสมชาย วงษ์สวัสดิ์ และการสลายการชุมนุมเป็นไปตามหลักสากล คือ ใช้แก๊สน้ำตาในการสลายการชุมนุม แต่เมื่อมีข้อผิดพลาดมีคนบาดเจ็บและตาย ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดจากวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้มีคุณภาพต่ำซึ่งมิใช่ข้อผิดพลาดของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติ แต่เกิดจากฝ่ายจัดซื้อคือรัฐบาลที่สั่งวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวเข้ามาใช้งาน เจ้าพนักงานไม่มีโอกาสรู้หรือตรวจสอบได้ ก็ยังต้องรับผิดชอบตามการชี้มูลของคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติต้องถูกปลดออกจากราชการ เช่น กรณีของ พลตำรวจเอก พัชรวาท วงษ์สุวรรณ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และพลตำรวจโท สุชาติ เหมือนแก้ว ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในขณะนั้น³⁷

³⁷ มติชนออนไลน์, ป.ป.ช. มีมติฟันอาญา สมชาย จิว พัชรวาท สุชาติ คดี 7 ต.ค.

ภาพที่ 1 กรณีกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ขับรถชนตำรวจ และ
ถอยกลับมาทับอีก ทำให้โรงสารวัตรป้องกันปราบปราม สน.เตาปูน ขาด
ที่มา : “ตำรวจระทึก พันธมิตรขับรถชน ถอยกลับมาทับซ้ำ”, มติชนออนไลน์

ส่วนกรณีที่ไม่สามารถกระทำการรุนแรงได้เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างเป็นกลุ่มผู้ชุมนุมด้วยกัน ทั้งคู่และมีจำนวนมากระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง และกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อเหลืองที่เกิดการปะทะกัน และกลุ่มผู้ชุมนุมทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันที่จังหวัดอุดรธานี ส่งผลให้พลตำรวจตรี เพิ่มศักดิ์ ภราดรศักดิ์ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี ในขณะนั้น ต้องถูกคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดต้องถูกปลดออกจากราชการฐานละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยไม่

ชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ด้วยเช่นกัน ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจต่อเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายเป็นอย่างมาก กล่าวคือระดับผู้บังคับบัญชาระดับสั่งการไม่สั่งการเนื่องจากอาจถูกคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติ ซึ่งมีผลความผิด ระดับปฏิบัติไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายโดยใช้กำลังเนื่องจากกลุ่มผู้ชุมนุมมีเป็นจำนวนมากหากใช้กำลังและอาวุธ หากเกิดความรุนแรงจนไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ จะถูกดำเนินคดีทั้งทางอาญาและทางวินัย เช่น กรณีร้อยตำรวจตรี เกรียงไกร ทั้งสามมี รองสารวัตรป้องกันปราบปรามสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน ถูกผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยขับรถยนต์ชนแล้วถอยทับซ้ำแต่ไม่มีเจ้าพนักงานผู้ใดใช้อาวุธยิงไปที่ยานพาหนะที่กำลังเคลื่อนที่เพื่อป้องกันชีวิตและร่างกายของ ร้อยตำรวจตรี เกรียงไกร เป็นต้น³⁸

เมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติทำหน้าที่สอบสวนมายังคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติถึงแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว ปรากฏว่าคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติกลับไม่ให้แนวทางปฏิบัติหรือหลักกฎหมายที่ชัดเจน เพียงแต่ได้ทำหนังสือตอบกลับมาว่าเจ้าพนักงานตำรวจควรจะต้องรู้ถึง ขอบเขตการใช้กำลังในการบังคับใช้กฎหมายว่าควรใช้กำลังที่ชอบด้วยกฎหมายได้มากน้อยเพียงไร มิใช่หน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติที่จะชี้แนะหรือสั่งสอนตำรวจ ซึ่งคำตอบของคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติไม่มีความชัดเจนและไม่มีความหมายรองรับหลักการใช้กำลังเพื่อบังคับใช้กฎหมาย ส่งผลเสียต่อสังคมโดยรวมเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายเนื่องจากกลุ่มผู้ชุมนุมมีเป็นจำนวนมากและไม่มีความหมายรองรับ จะส่งผลให้บ้านเมืองเมื่อตกอยู่ในสภาวะคับขันจะวุ่นวายเป็นอย่างมาก ส่งผลเสียต่อประชาชนทั้งประเทศ ทั้งด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างใหญ่หลวง เพราะเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องใช้ความรวดเร็วและเฉียบขาดในการบังคับใช้กฎหมาย แต่เจ้าพนักงานตำรวจก็ต้องวางเฉย เนื่องจากไม่มีกฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติงานบังคับใช้กฎหมายตามหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะ เนื่องจากอาจถูกคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติมีผลความผิดได้ เช่น กรณีสั่งสลายการชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ส่งผลให้พลตำรวจเอก พัชรวาท วงษ์สุวรรณ และพลตำรวจโท สุชาติ เหมือนแก้ว ต้องถูกปลดออกจากราชการ เป็นต้น ซึ่งจากการที่เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษเหล่านี้

³⁸ มติชนออนไลน์, ตำรวจระทึก พันธมิตรขับรถยนต์ ถอยกลับมาทับซ้ำ[ออนไลน์], 25

ส่งผลเสียหายต่อประเทศชาติเป็นอย่างมาก เช่น กรณีการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.2553 และต่อมาเกิดเหตุรุนแรงมีการเผาสถานที่ราชการและห้างสรรพสินค้าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ แต่เจ้าพนักงานตำรวจก็ไม่สามารถเข้าไปป้องกันหรือจับกุมผู้กระทำความผิดในขณะนั้นในทันทีทันใด เนื่องจากผู้บังคับบัญชาระดับสั่งการไม่สั่งการลงมา เพราะเมื่อเกิดการปะทะกับกลุ่มผู้ชุมนุมและมีการบาดเจ็บ หรือตาย ก็อาจถูกอัยการคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดได้ ระดับผู้ปฏิบัติไม่สามารถใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายเพราะอาจถูกดำเนินคดีทั้งทางวินัยและทางอาญาได้

ส่วนกรณีการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การป้องกันเหตุร้ายมักไม่ค่อยบรรลุผล และมักเกิดเหตุร้ายขึ้นแล้วเจ้าหน้าที่ถึงจะมาทำการแก้ไขและจับกุมคนร้ายที่ก่อเหตุในภายหลัง กฎหมายที่ให้อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจไว้ในกรณีดังกล่าวไม่มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจก็ไม่สามารถตรวจค้นเคหสถานที่สงสัยว่าจะเป็นแหล่งสะสมอาวุธอย่างทันทีทันใดเนื่องจากต้องรอหมายศาล หากกระทำการโดยพลการแล้วพลาด ก็อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ถูกคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฟ้องร้อง และอาจถูกคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดอีกด้วย

ในกรณีศึกษาที่สำคัญ ที่ผู้ศึกษาจะยกเป็นกรณี ศึกษาอันดับแรก คือ กรณีเผาห้างเซ็นทรัลเวสต์ของกลุ่มคนเสื้อแดง เนื่องจากผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นสถานการณ์พิเศษที่เป็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายทั้งในเรื่องการจับกุมและอำนาจยับยั้งความเสียหาย ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ประมวลกฎหมายอาญา และหลักกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 “ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่ถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป”

ในวรรคแรกของบทบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้ถูกจับทราบในขณะจับว่าตนจะต้องถูกจับ ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานผู้ถูกจับมักจะแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่าเขาต้องถูกจับในเรื่องอะไร ข้อหาใด

แต่ถ้าผู้กระทำผิดต่อสู้ขัดขวาง ก็ไม่จำเป็นแจ้งว่าเขาต้องถูกจับ ซึ่งมีคำพิพากษาฎีกาที่ 319-320/2521 วางแนวบรรทัดฐานไว้ดังนี้ “เจ้าพนักงานตำรวจพบเห็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า เมื่อเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดต่อสู้ขัดขวาง กรณีเช่นนี้เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมโดยไม่มี

จำเป็นต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะต้องถูกจับว่าเขาต้องถูกจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคแรก”

ปัญหามีอยู่ว่าสถานการณ์พิเศษที่เกิดเหตุรุนแรงผู้กระทำความผิดก่อเหตุรุนแรง และสงสัยว่าอาจมีอาวุธรวมทั้งมีการยิงปืนเพื่อป้องกันคนเข้าไปประจันเหตุในกรณีวางเพลิงเผาห้าง เซ็นทรัลเวสต์ เจ้าพนักงานพบการกระทำผิดซึ่งหน้ากระทำในที่รโหฐานเจ้าพนักงานมีอำนาจจับกุมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 78(1) ประกอบมาตรา 92(2) (เทียบเคียงฎีกาที่ 1259/2542) แต่ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงเจ้าพนักงานตำรวจจึงไม่สามารถเข้าไปจับกุมได้ เพราะมีการใช้อาวุธปืนยิงเพื่อป้องกันพนักงานดับเพลิงเข้าไปดับเพลิงแล้ว ทันทีที่คนร้ายกระทำความผิดวางเพลิงเจ้าพนักงานน่าจะมีอำนาจใช้อาวุธเข้ายับยั้งการกระทำดังกล่าวแล้ว ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 อันเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

หลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายสามารถนำมาปรับเข้ากับข้อเท็จจริงเหตุการณ์ก่อการจลาจลเผาห้างเซ็นทรัลเวสต์ได้ดังนี้ ขณะที่กลุ่มผู้ชุมนุมกำลังจุดไฟเผาถือได้ว่าเป็นกบฏอันละเมิดต่อกฎหมายที่ใกล้จะถึง แต่ปัญหามีอยู่ว่าเจ้าพนักงานจะมีอำนาจที่จะใช้อาวุธเพื่อยับยั้งความเสียหายที่จะเกิดกับทรัพย์สินของผู้อื่นหรือไม่ เนื่องจากบรรทัดฐานแนวฎีกาก็ไม่เคยวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวไว้ มีแต่เจ้าของทรัพย์สินใช้อาวุธป้องกันทรัพย์สินของตนเอง ไม่เคยมีแนวฎีกาการใช้อาวุธของเจ้าพนักงานใช้อาวุธเพื่อยับยั้งปกป้องทรัพย์สินของผู้อื่นมาก่อน เพราะหากพิจารณาในแง่อำนาจจับกุมเจ้าพนักงานมีอำนาจจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเป็นความผิดซึ่งหน้าซึ่งได้กระทำในที่รโหฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 78(1) ประกอบมาตรา 92(2) แต่ในสถานการณ์เช่นนั้นถือว่าสุ่มเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิตของเจ้าพนักงานเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากคนร้ายที่ก่อเหตุอาจมีอาวุธเพราะมีการยิงคุ้มกันป้องกันคนเข้าไปดับไฟ ดังนั้นการใช้อาวุธเพื่อยับยั้งในสถานการณ์เช่นนั้น จึงเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายต่อผู้ก่อกบฏอันละเมิดต่อกฎหมายนั้น เพราะไม่สามารถใช้วิธีอื่นใดที่จะสามารถยับยั้งผู้กระทำการอันละเมิดต่อกฎหมาย ในความเห็นของผู้ศึกษานั้นเจ้าพนักงานตำรวจหรือทหารที่ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เนื่องจากได้ประกาศพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว สามารถอ้างอำนาจป้องกันทรัพย์สินของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ได้ โดยสามารถยิงเพื่อยับยั้งมิให้คนร้ายกระทำการดังกล่าวได้สำเร็จ หากไม่หยุดดำเนินการ หรือมีการยิงตอบได้จากกลุ่มผู้ชุมนุม สามารถใช้กำลังขั้นเด็ดขาดถึงตายได้เนื่องจากมีการใช้อาวุธปืนยิงคุ้มกันจากกลุ่มผู้กระทำผิดแล้ว และถือว่าภัยอันประทุษร้ายละเมิดต่อกฎหมายนั้นยังมีอยู่ สามารถยิงซ้ำได้ หากภัยนั้นยังไม่สิ้นสุด แต่เมื่อไม่มีหลักกฎหมายที่ชัดเจนเรื่องระดับการใช้กำลังที่เหมาะสมในการ

ใช้อาวุธป้องกันทรัพย์สินของผู้อื่น ทำให้เจ้าพนักงานไม่สามารถใช้อาวุธยิงไปยังผู้ชุมนุมที่ก่อการจลาจลเพราะกลุ่มผู้ชุมนุมมีเป็นจำนวนมากหากเกิดสถานการณ์รุนแรงจนควบคุมสถานการณ์ไม่ได้ก็อาจต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญาและวินัย แม้จะมีอำนาจที่กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม และหลังเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวก็ต้องถูกฟ้องเป็นคดีวิสามัญฆาตกรรมแล้วจึงพ้นผิดในภายหลังต้องเสียสิทธิในการพิจารณาขึ้นความผิดความชอบในปีนั้น นอกจากนี้ยังคุ้มครองสิทธิที่อาจถูกคณะกรรมการป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อีกด้วย เนื่องจากคนร้ายที่เผาห้างเซ็นทรัลเวิลด์มีพื้นฐานมาจากการชุมนุมและโกรธแค้นเผาสถานที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจหลายหมื่นล้านบาท ขณะที่กำลังเกิดความสูญเสียเจ้าพนักงานก็ไม่สามารถที่จะใช้อาวุธเข้ายับยั้งเนื่องจากไม่มีบรรทัดฐานทางกฎหมายที่กำหนดขอบเขตที่เหมาะสมในการใช้กำลังในเรื่องดังกล่าวไว้โดยเฉพาะ เป็นภาระของเจ้าพนักงานที่จะต้องพิสูจน์ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ การตามจับคนร้ายตามหมายจับได้ในภายหลังจึงไม่ทันต่อเหตุการณ์เพราะความสูญเสียได้เกิดขึ้นแล้ว

จากข้อกำหนดเรื่องการใช้อำนาจป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารที่ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เนื่องจากได้ประกาศพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว จะมีอำนาจที่จะใช้อาวุธเพื่อป้องกันทรัพย์สินของผู้อื่นรวมทั้งสถานที่ราชการซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินหรือไม่ และหากใช้อาวุธเข้ายับยั้งการเผาสถานที่ต่างๆ มีการบาดเจ็บสาหัสหรือตายเจ้าพนักงานจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เนื่องจากเรื่องดังกล่าวยังไม่มีแนวฎีกาหรือหลักกฎหมายวางหลักไว้เป็นการเฉพาะ หากเจ้าพนักงานใช้อาวุธแล้วถือว่าเป็นการป้องกันเกินสมควรกว่าเหตุหรือไม่ หากพิจารณาจากข้อกำหนดแล้วในทรรณะของผู้ศึกษาแล้วน่าจะใช้อาวุธเข้ายับยั้งการกระทำดังกล่าวได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ชุมนุมไม่ได้ปฏิบัติตามหลักรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 63 เพราะการการชุมนุมจะต้องไปโดยสงบและปราศจากอาวุธ ดังนั้นการที่ผู้ชุมนุมนำน้ำมันมาเผาเจ้าพนักงานน่าจะยังมีอำนาจยิงเพื่อยับยั้งได้ โดยยิงเพื่อยับยั้งการกระทำนั้น หากไม่หยุดกระทำก็สามารถยิงซ้ำได้ และไม่เกินสมควรแก่เหตุ เพราะภัยอันประทุษร้ายละเมิดต่อกฎหมายนั้นยังไม่สิ้นสุดลง แต่ก็เป็นการคุ้มครองที่เจ้าพนักงานจะถูกฟ้องร้องในภายหลังเพราะไม่มีบทบัญญัติดังกล่าววางหลักขอบเขตการใช้กำลังที่เหมาะสมไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งสามารถใช้กำลังขั้นเด็ดขาดกับการชุมนุมที่ละเมิดต่อกฎหมายขึ้นร้ายแรงได้ ซึ่งแตกต่างจากหลักป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งใช้หลักการป้องกันธรรมดา และไม่ได้กำหนดขอบเขตการใช้กำลังไว้โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นภาระที่เจ้าพนักงาน

จะต้องพิสูจน์ถึงความเหมาะสมในการใช้กำลังนั้นเป็นกรณีไป ดังนั้นเมื่อเป็นปัญหาขอบเขตการใช้กำลังที่ไม่ชัดเจนเจ้าพนักงานจึงไม่มั่นใจในการใช้กำลังยับยั้งเพราะอาจถูกคณะกรรมการป้องปราบปรามทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ได้ ส่งผลให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจหลายหมื่นล้านบาท สถานที่ราชการถูกเผากลายเป็นบรรทัดฐานว่ากลุ่มผู้ชุมนุมเผาสถานที่ราชการเช่น ศาลากลางจังหวัดได้ เกิดเป็นขอนแก่นโมเดลจากการนำของนางซาร์บีนา ซาร์ เกิดการเผาศาลากลางตามมาอีกหลายแห่ง โดยเจ้าพนักงานไม่มั่นใจในการใช้อาวุธยับยั้งเพราะคงไม่มีวิธีการอื่นใดที่จะยับยั้งคนเผาได้ นอกจากใช้อาวุธยับยั้งเท่านั้น แต่เมื่อไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวทำให้ไม่มั่นใจในการใช้กำลัง เพราะแนวฎีกาก็ยังไม่เคยมีบรรทัดฐานในเรื่องดังกล่าวมาก่อน มีเพียงหลักป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายที่คุ้มครองในเรื่องชีวิตของเจ้าพนักงานซึ่งใช้หลักป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เท่านั้น การป้องกันทรัพย์สินของผู้อื่นของเจ้าพนักงานยังไม่มีบรรทัดฐานในเรื่องดังกล่าวคงมีแต่เจ้าทรัพย์ใช้อาวุธเพื่อป้องกันทรัพย์ของตนเองเท่านั้น แต่ก็ยังคุ้มครองต่อการป้องกันทรัพย์ของตนเกินกว่าเหตุ ตามแนวฎีกาที่ 782/2520 และบทวิจารณ์ของท่านอาจารย์จิติ ดิงสัททีย์ เพราะขนาดเจ้าทรัพย์ป้องกันทรัพย์ของตนยังอาจมีความผิดป้องกันเกินสมควรแก่เหตุได้ ดังนั้นกรณีที่เจ้าพนักงานจะใช้อาวุธเพื่อป้องกันทรัพย์ของผู้อื่นแม้จะอ้างอำนาจป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้พ้นอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ได้ก็ตาม และแม้จะเทียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 3 บทที่ 4: ลักษณะการจับข้อ 35 จะได้ว่าหลักไว้ว่าผู้จะต้องถูกจับนั้นต่อสู้หรือแสดงกิริยาต่อสู้ เจ้าพนักงานผู้จับมีอำนาจใช้อาวุธเพื่อป้องกันได้โดยไม่เกินกว่าสมควรจะมีถ้อยคำที่ชัดเจนแต่ก็ไม่ได้ยอมรับให้เป็นกฎหมายที่สามารถคุ้มครองเจ้าพนักงานที่จะไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีและใช้พิสูจน์การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจในชั้นพิจารณาคดีในชั้นศาลตามกฎหมาย และเมื่อประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ไม่ได้วางหลักขอบเขตการใช้กำลังที่เหมาะสมไว้นั้น หากเจ้าพนักงานใช้กำลังขั้นเด็ดขาดแล้วหากเกิดความตายเกิดขึ้น เจ้าพนักงานผู้ที่ใช้กำลังขั้นเด็ดขาดนั้นก็มีภาระที่จะต้องพิสูจน์ถึงความสัดส่วนที่เหมาะสมในการใช้กำลังนั้น ซึ่งถือว่าคุ้มครองต่อการถูกฟ้องร้องว่ากระทำเกินสมควรแก่เหตุเป็นอย่างยิ่งและหากพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 จะเห็นได้ว่าการจับนั้นต้องมีหมายจับ เว้นกรณีความผิดซึ่งหน้าเจ้าพนักงานมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการจับตามความเหมาะสมเป็นการกำหนดอย่างกว้าง ๆ ไม่ได้วางหลักการใช้กำลังที่เหมาะสมไว้ และกรณีใดใช้กำลังถึงตายได้ ดังนั้นเมื่อการจับกุมนั้นเป็นเหตุให้มีความตายเกิดขึ้น เจ้าพนักงานผู้ที่ใช้กำลังถึงตายนั้นก็ต้องอ้างหลักป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงจะพ้นผิดไปได้

บทที่ 3

การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษในต่างประเทศ

เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจกับเจ้าพนักงานตำรวจบังคับใช้ในสถานการณ์พิเศษ อันเป็นผลให้เมื่อเกิดสถานการณ์ดังกล่าวขึ้นการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องอาศัยกฎหมายทั่วไป เช่น พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 มาปรับใช้ในลักษณะที่เป็นกฎหมายใกล้เคียงแก่กรณี ซึ่งกฎหมายเหล่านี้มิได้ถูกตราออกมาโดยมุ่งหมายที่จะใช้ในกรณีที่เกิดสถานการณ์พิเศษหรืออาจล้ำสมัยไม่สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์ดังกล่าวของเจ้าพนักงานตำรวจขาดประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับหลักสากล การศึกษาหลักการบังคับใช้กฎหมายตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์พิเศษของต่างประเทศจึงมีความสำคัญยิ่ง

3.1 การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีการให้อำนาจกับเจ้าพนักงานตำรวจในการใช้กำลังเข้าระงับเหตุการณ์ในกรณีที่มีสถานการณ์พิเศษเกิดขึ้น ทั้งนี้มาตรการ ขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนนิยามของสถานการณ์พิเศษ ได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนและรัดกุม เพื่อที่จะให้การปฏิบัติการของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนให้น้อยที่สุด ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้นำมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษของเจ้าพนักงานตำรวจของประเทศสหรัฐอเมริกามาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการนำมาตรการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจไทย

3.1.1 หลักการใช้กำลังถึงตาย (Use of Deadly Force) ของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักการใช้กำลังของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าพนักงานอาจใช้กำลังใด ๆ เท่าที่เหมาะสมได้เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า กำลังเช่นนั้นจำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการจับกุม เพื่อยุติการหลบหนีหรือพยายามหลบหนีจากสถานที่คุมขัง หรือเพื่อระงับเหตุร้ายใด ๆ ตามกฎหมาย¹ เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้มองมิติของภัยอันตรายที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริง

¹When is the use of Deadly Force is Justified, Illinois Criminal Code. [Online],

และยอมรับว่าตำรวจส่วนมากอยู่บนความเล็งภัยอันใหญ่หลวง พวกเขาต้องควบคุมประชาชนในสังคมให้เป็นไปตามระเบียบของสังคมหรือกฎหมายในความเข้าใจของคนทั่วไป หากปราศจากปืนและตราตำรวจพวกเขาจะรู้สึกไม่ปลอดภัย จากเหตุการณ์ที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ความคาดหวังของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าพนักงานตำรวจและหน้าที่ที่รัฐมอบหมายในการปราบปรามอาชญากรรมต่างแสดงให้เห็นถึงการที่ตำรวจได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเผชิญกับอาชญากรและอาชญากรรมที่อันตรายนับไม่ถ้วนบทบาทที่ตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่เมื่อเผชิญกับสิ่งอันตรายและสถานการณ์ที่เป็นอันตรายเป็นสิ่งที่พวกเขาไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้มากกว่าบทบาทหน้าที่การให้บริการประชาชน มุมมองต่าง ๆ ที่พนักงานตำรวจได้รับมักจะเริ่มตั้งแต่การเข้าเป็นนักเรียนตำรวจ โรงเรียนตำรวจจะสร้างภาพความคุ้นเคยของงานตำรวจในลักษณะของการจัดการและรักษาอันตรายทางร่างกายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่จริง ๆ ไม่ใช่เพียงแค่ทฤษฎีหรือตัวบทกฎหมาย การฝึกฝนอย่างมากใน โรงเรียนตำรวจเน้นหัวข้อทางบทบาทของตำรวจในภาพคล้ายกับการปฏิบัติการของทหารที่อยู่ในสงคราม คลอบคลุมการฝึกใช้อาวุธ โดยเฉพาะอาวุธปืนที่เป็นอาวุธประจำกายของตำรวจ เรื่องการป้องกันตัวจนถึงขบวนการต่อต้านการก่อการร้าย การเผชิญกับบุคคลและสถานการณ์อันตราย นอกจากนั้นในระยะเวลาหนึ่งของการศึกษาจะมีการนำครูฝึกซึ่งผ่านประสบการณ์มาให้การอบรมและปฏิบัติ แสดงให้เห็นถึงสภาพของเจ้าหน้าที่ต่อต้านการก่อการร้ายโดยควบคุมสถานการณ์ที่ตึงเครียด เช่นสถานการณ์ในช่วงที่มีการปล้นหรือโจรกรรม การลักพาตัวประกัน การฝ่าฝืนการจับกุมของเจ้าหน้าที่ การกระทำความผิดฉกรรจ์ ผู้ต้องสงสัยมีอาวุธร้ายแรงหรือสถานการณ์อันตรายอื่น ๆ เมื่อตำรวจต้องเผชิญกับอันตรายมากกว่าวิญญูชนทั่วไปในงานของเขาก็เป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลที่ควรจะต้องเตือนพวกเขาในสิ่งที่เกิดขึ้นและต้องมีการเตรียมตัวอย่างพอเหมาะที่จะตอบโต้ภัยอันตรายเหล่านั้นเพื่อความปลอดภัยของพวกเขาทุกคน ท้ายที่สุดพวกเขาควรต้องพกพาอาวุธซึ่งสามารถที่จะหยิบฉวยได้ทันทีเพื่อป้องกันตัวเอง ในขณะที่เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ในประเทศสหรัฐอเมริกาปรากฏว่าทั้งในทางปฏิบัติและทางตำรา ต่างก็ยอมรับในหลักการที่ให้เจ้าตำรวจสามารถใช้กำลังเท่าที่อยู่ในภาวะที่จำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมให้อยู่ในภาวะปกติสุข ไม่เพียงแต่เพื่อป้องกันตัวจากผู้กระทำความผิดเสมอไป หากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวของเจ้าพนักงานตำรวจทำให้มีความตายเกิดขึ้นในทางตำราจะเรียกการตายในกรณีเช่นนั้นว่า “Use of Deadly Force”

หลักการการใช้กำลังรุนแรงถึงตาย (Deadly Force)

การใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นเรื่องที่มีมานานแล้วเกิดขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก โดยมีสาเหตุจำเป็นที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและต่อต้านการกระทำ

เช่นนั้นของพนักงานตำรวจ มีแนวคิดหลายแนวคิดที่มองว่าการให้อำนาจแก่ตำรวจ ทำให้ตำรวจขาดความความรับผิดชอบต่อการใช้อำนาจต่อประชาชน โดยเฉพาะอาวุธปืนที่ถูกใช้บ่อยมากในการปฏิบัติหน้าที่ ในทางตรงกันข้าม อีกฝ่ายจะมองว่าคนที่ทำงานเสี่ยงภัยควรได้รับการรับรองจากกฎหมายมีวิธีการป้องกันตัวที่เท่าเทียม เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถเชื่อถือได้ว่าบุคคลที่พวกเขาต้องพบเป็นพลเรือนหรืออาชญากร จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจขณะปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อาวุธปืน การใช้อำนาจหรือกำลังขั้นรุนแรงถึงตายใด ๆ เพื่อปกป้องสังคมจากอาชญากรรมและปกป้องชีวิตพวกเขาเหล่านั้นในขณะเดียวกันด้วย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแนวคิดเรื่องการการใช้อำนาจรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจได้เป็นที่ยอมรับและกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อนำมาปฏิบัติอย่างกว้างขวางในต่างประเทศและยอมรับให้เป็นอำนาจตามกฎหมาย

วิวัฒนาการของหลักเกณฑ์การใช้อำนาจขั้นรุนแรงถึงตายที่มีการบันทึกเป็นหลักฐานเกิดขึ้นในราวทศวรรษที่ 18 ปรากฏเด่นชัดในรัฐนิวออลีนส์ (New Orleans) ประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจกว้างขวาง นิยามโดยกฎหมายและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และดุลพินิจส่วนบุคคล เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจที่เสี่ยงเอาชีวิตมนุษย์เนื่องจากพวกเขาต้องรับผิดชอบที่จะใช้อำนาจในการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และเนื่องจากอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของพวกเขา รวมถึงปืนพกและกระบอก และบางครั้งปืนลูกซองและปืนไรเฟิล แนวคิดเกี่ยวกับความถูกต้องทางกฎหมายในการขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้พัฒนาและจำกัดวงอยู่ในพระราชบัญญัติ, เทศบัญญัติ, และการตัดสินใจแรก ๆ ของศตวรรษ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่เคยเลยที่จะได้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพในนโยบายจริงของตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจกลายเป็นผู้พิพากษาในทางปฏิบัติของกฎหมายและของความจริงแม้ว่าพวกเขาจะปราศจากการฝึกอบรมในการใช้อาวุธปืน ขาดความรู้ทางกฎหมาย มีเพียงผู้ควบคุมการปฏิบัติที่น้อยที่สุด และรับผิดชอบต่อสถานการณ์ที่น่ากลัวและน่าตื่นตระหนกต่อการตัดสินใจ ดังนั้นการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตัดสินใจผิดพลาดบ่อย ๆ จึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าประหลาดใจแต่อย่างใด ต่อมาในต้นศตวรรษที่ 19 บรรดาเทศมนตรีของเมือง Crescent ได้แสดงความวิตกกังวลต่อการใช้อำนาจตามอำเภอใจของตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจของนิวออลีนส์ น้อยคนนักที่จะมีปืน กฎหมายและเทศบัญญัติจำกัดการใช้อาวุธตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่อย่างมากทำให้เจ้าหน้าที่ใช้อาวุธที่รุนแรงน้อยลง ถ้าไม่มีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่แทบจะไม่พกพาอาวุธเลย แม้แต่การตัดสินใจในการใช้ดาบและหอกสั้นก็เป็นสิทธิพิเศษของเจ้าหน้าที่บังคับบัญชาไม่ใช่ของเจ้าหน้าที่ทั่วไป ตามเทศบัญญัติปี 1809 ทุกคนที่ขัดขืนการจับกุมจะได้รับการเตือนสามครั้งจากเจ้าหน้าที่ก่อนจะใช้อำนาจรุนแรง ซึ่งก็เป็นธรรมดาที่กฎหมายจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกละเมิด ผู้มีอิทธิพล อาทิ ที่ปรึกษาของเมือง และนักหนังสือพิมพ์ ได้แสดงความสนใจอย่างมากในการที่จะป้องกันการใช้อำนาจของตำรวจต่อพลเมือง ความกลัวต่อการใช้อำนาจในทางที่ผิดของเจ้าหน้าที่ได้ถึงที่สุดในทศวรรษ 1830 เมื่อสภานิติ

บัญญัติของรัฐออกพระราชบัญญัติรับรองอำนาจในการจับกุมของเจ้าพนักงานตำรวจรวมถึงเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอื่นจะเพียงพอหรือให้อำนาจต่อเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของรัฐในการใช้ไม่ว่าจะเป็นอาวุธพกหรือปืนในการจับกุม ยกเว้นในกรณีเป็นการป้องกันตัว” หลังจากนั้นสองปีนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาได้สร้างนโยบายเกี่ยวกับการยิงเพื่อที่จะใช้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ถืออาวุธในหน้าที่เป็นประจำ เช่น เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ระวังเรือนจำและโรงเก็บกระสุนดินปืน เจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้รับอนุญาตให้ “มีสิทธิยิงใครก็ตามที่เข้าหรือพยายามเข้าในที่ที่กล่าวไว้แล้ว หรือนักโทษใดๆ ที่หนีจากเรือนจำหลังจากได้รับการเตือนสามครั้งแล้ว”²

จนกระทั่งช่วงทศวรรษ 1850 สิ่งที่เป็นอันตรายต่อชีวิตพลเมืองไม่ได้เกิดจากตำรวจแต่เกิดจากพลเมืองเอง ไม่มีที่ใดในอเมริกาจะมีความรุนแรงมากกว่าในนิวยอร์กซิตี้ เมือง Crescent เป็นจุดต่างที่ใหญ่ที่สุดเหมือนเป็นเมืองหลวงอาชญากรรมทางใต้ หน่วยงานหลักมีเจ้าหน้าที่อาชญากรรมระดับอาชีพมากกว่าเมืองใหญ่ ๆ อื่น ๆ ในประเทศ นิวยอร์กซิตี้มีชื่อกว้างขวางว่าเป็นเมืองที่อันตรายที่สุดในอเมริกา การถือปืนพกและอาวุธอย่างอื่นเป็นประจำได้แพร่อย่างกว้างขวางในนิวยอร์กซิตี้ ในช่วงทศวรรษ 1850 ในการรับผิดชอบต่อการพกอาวุธของสาธารณชน เจ้าหน้าที่ตำรวจนิวยอร์กซิตี้เองก็จะพกปืนพก แต่เนื่องด้วยพวกเขาพกอาวุธอย่างปกปิด การละเมิดกฎหมายจึงเกิดขึ้นตลอดเวลา ในต้นปี 1840 เจ้าหน้าที่ตำรวจคนหนึ่งได้ถูกยิงตาย และคนอื่นๆ อีกไม่น้อยเป็นเหยื่อพลเมืองที่ใช้อาวุธ หลักฐานแรกที่ปรากฏให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจเริ่มพกปืนในปี 1854 เมื่อผู้บังคับการตำรวจสั่งให้เจ้าพนักงานที่ของเขาบางคนถือปืนในหน้าที่พิเศษ แต่ในปี 1855 นายกเทศมนตรีได้สั่งให้ผู้บังคับการเลิกให้ตำรวจพกปืน แต่คำสั่งนั้นไม่ได้รับการปฏิบัติตาม หลังจากนั้นนายกเทศมนตรีและหัวหน้าตำรวจจึงยอมรับการปฏิบัติ ปืนจึงเป็นเครื่องมือพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในปีที่เหลือของช่วงทศวรรษ 1850 มีดและปืนก็เป็นอาวุธก็เป็นอาวุธที่พกไว้ที่เอวและกระเป๋าของเจ้าหน้าที่บางคน การปรับปรุง

ปืนพกเหมือนกับว่าการมีอาวุธปืนเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้จนเป็นเสมือนสิ่งเร่งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เข้าไปสู่วัฒนธรรมแห่งความรุนแรง สภาของรัฐนิวยอร์กซิตี้ในปี 1850s มีการควบคุมมาทางกฎหมายน้อยมากในการห้ามไม่ให้คนพกปืน เจ้าหน้าที่ตำรวจมักทำผิดกฎหมายโดยการถือปืน จริงๆ แล้วในกฎหมายไม่ได้มีอะไรที่ห้ามการถืออาวุธเปิดเผยในเมือง โดยตำรวจหรือพลเมือง เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเริ่มถือปืนพกในช่วงกลางทศวรรษ 1850 นายกเทศมนตรีได้ต่อต้านและเรียกว่าเป็นการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่พกอาวุธอย่างปกปิดพลเมืองก็จะพกอย่างปกปิดด้วยเช่นกัน เดือนมกราคม 1885 นายกเทศมนตรี Joseph Guillole ได้พยายามที่จะให้การถือปืนของตำรวจเป็นอย่างเปิดเผย และถูก

² Kadish, S.H. Justification. *Encyclopedia of Crime and Justice* 3. (n.p.:n.p.),1983.

กฎหมาย เทศมนตรีสั่งให้ตำรวจพกอาวุธไว้นอกเสื้อคลุมเพื่อไม่ให้ถูกปกปิด ในที่สุดสภานิติบัญญัติได้รับรองการปฏิบัติในปี 1898 ยกเว้นให้ตำรวจไม่ต้องพกปิดอาวุธ

ในบางครั้งถ้าตำรวจหาทางที่จะใช้ปืนอย่างผิดกฎหมาย พวกเขาจะได้รับการแนะนำน้อยมากจนกระทั่งท้าย ๆ ศตวรรษ แม้กระทั่งในองค์การบริหารของระบบยุติธรรมก็ให้คำแนะนำที่ขัดแย้งกัน ในปี 1885 นายกเทศมนตรี Joseph Guillote อัยการเขต Lionel Adams และผู้บังคับการตำรวจ Zach Bachemin ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ผ่านหนังสือพิมพ์ด้วยความเห็นที่แตกต่างกัน คำแนะนำที่ดูฉลาดและมีพื้นฐานอยู่บนกฎหมายที่สุด คือ คำแนะนำของอัยการเขต (District Attorney) ซึ่งนำมาจากกฎหมายฉบับต่าง ๆ สมระหว่างกฎหมายของอังกฤษ กฎหมายศาลของอเมริกาพันธสัญญาที่มีอิทธิพลต่อการสังหารคนโดยอเมริกัน และสภานิติบัญญัติหลุยส์เซียนา Adams เสนอการตีความของเขาเกี่ยวกับใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าหน้าที่ผ่านหนังสือพิมพ์ในเดือนเมษายนปี 1885 (หนังสือพิมพ์ Daily Picayune, 22 เมษายน 1885 และ Daily States 24 เมษายน 1885) จากนั้นความไม่แน่นอนและความสับสนก็เกิดขึ้น เมื่อนายกรัฐมนตรีคนใหม่ในปี 1890 เสนอคำสั่งที่กว้างขึ้นในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย นายกเทศมนตรีได้เรียกร้องสิทธิของตำรวจมากกว่าหนึ่งครั้งในการที่จะยิงผู้ต้องสงสัยว่าทำผิดกฎหมาย ประชาชนกลัวว่าลัทธิอันตรายนี้อาจเป็นพื้นฐานของการฆ่าที่กล่าวมาแล้ว

กฎสองข้อที่กว้างที่สุด และพื้นฐานที่สุดจากคำแนะนำของทนายประจำอำเภอเกี่ยวกับการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายมาจากคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ของอเมริกาในศตวรรษที่ 19 ตามคำแนะนำของอัยการเขต (District Attorney) เจ้าหน้าที่ที่ทำการจับกุมไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้กำลังหรือความรุนแรงถ้าผู้หลบหนีไม่ขัดขืนหรือหลบหนี กฎนี้ นำมาจากคดี 1839 ของรัฐ Alabama ซึ่งพนักงานขายของได้จับกุมและทุบตีผู้ชายคนหนึ่งซึ่งเขาสงสัยมาขโมยของในร้าน คำแนะนำมีต่อว่าเมื่อผู้ถูกจับกุมขัดขืน เจ้าหน้าที่จะใช้กำลังได้เมื่อ “จำเป็นที่จะใช้ในการหยุดการขัดขืนและเพื่อให้การจับกุมสำเร็จ” การตีความแสดงให้เห็นโดยผู้พิพากษาในรัฐ Maine ในคดีปี 1853 ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกกล่าวหาว่าใช้กำลังรุนแรงเกินไปในการจับกุม

ในการให้คำนิยามสถานการณ์ของการฆ่าคนที่สมเหตุสมผล Adams อิงกฎหมายอังกฤษที่ตีความโดย Sir Matthew Hale หัวหน้าศาลของกษัตริย์ศตวรรษที่ 17 และ Sir Michael Foster หัวหน้าพนักงานปกครองในศตวรรษที่ 18 เป็นส่วนใหญ่ หลักคือ ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจพยายามที่จะจับกุมตามกฎหมาย และใช้กำลังในการหยุดการขัดขืนจากผู้ต้องสงสัย ถ้าการทำเช่นนั้นเจ้าหน้าที่ได้ฆ่าผู้ต้องสงสัย การสังหารนั้นเป็นการสมเหตุสมผลตราบที่การจับกุมนั้นเป็นไปตามกฎหมาย แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ฆ่าผู้ถูกจับกุมในขณะที่จับกุมอย่างไม่ถูกต้องด้วยกฎหมาย เจ้าหน้าที่คนนั้นมีความผิดฐานฆ่าคนตาย ด้วยเหตุนี้ การหยุดการขัดขืนระหว่างการจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จำเป็นต้องวิตกเกี่ยวกับความคับขันของผู้ต้องสงสัย สนใจแต่การจับกุมตามกฎหมายเท่านั้น

เมื่อผู้ต้องสงสัยหลบหนีหรือขัดขืนเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับสิทธิตามกฎหมายในการที่จะใช้มาตรการที่เข้มงวดขึ้นในการใช้กำลัง ในสถานการณ์ที่มีการต่อสู้ ความคับขันของผู้ต้องสงสัยเป็นสิ่งสำคัญด้วยไม่เพียงแต่คำนึงถึงการจับกุมเท่านั้น ถ้าผู้ต้องสงสัยเป็นเป้าหมายในการจับกุมในการทำผิดเจ้าหน้าที่ได้รับอนุญาตให้ฆ่าผู้ต้องสงสัยในการต่อสู้ได้ ถ้าการฆ่าเป็นผลจากวิธีการในการจับกุมการต่อสู้นั้น แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ฆ่าผู้ต้องสงสัยที่หลบหนี สิ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องคำนึงถึงมี 3 ข้อ คือผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดอาชญากรรมร้ายแรงหรือไม่ เจ้าหน้าที่ได้แสดงความจำเป็นในการจับกุมอย่างชัดเจนต่อผู้ต้องสงสัยหรือไม่ และเจ้าหน้าที่ไม่มีทางเลือกอื่นที่จะทำให้การจับกุมสำเร็จได้นอกจากการสังหารผู้ทำผิด ด้วยเหตุนี้ เจ้าหน้าที่ที่ฉลาดและมีเหตุผลจะไม่ยิงผู้ต้องสงสัยที่หลบหนีถ้าเจ้าหน้าที่ไม่มีหมายจับบุคคล หรือถ้าไม่เห็นการทำผิดด้วยตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าหน้าที่จะไม่ยิงโดยที่ไม่พยายามชักจูงและไม่แน่ใจว่าผู้กระทำความผิดจะหลบหนีถ้าไม่ใช่กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย ถ้าผู้ต้องสงสัยที่หลบหนีทำความผิดแก่สถานเบาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สังหารจะมีความผิดฐานฆ่าคนตาย ข้อยกเว้นต่อกฎข้อนี้จะทำให้เจ้าหน้าที่พ้นข้อหาฆ่าคนตายเมื่อการใช้กำลังนั้นไม่ได้ตั้งใจจะรุนแรง ผู้ต้องสงสัยในความผิดสถานเบาควรจะถูกจับไม่ถึงกับชีวิตเจ้าหน้าที่จะถูกฟ้องได้ร้องได้ในกรณีจับกุมที่ใช้อาวุธร้ายแรง

โดยสรุป Adams เสนอแนวทางว่าเจ้าหน้าที่อาจจะฆ่าได้โดยไม่ผิดกฎหมายในการจับกุมตามกฎหมายที่มีการขัดขืนเกิดขึ้น และถ้ากรณีผู้ต้องสงสัยหลบหนีเจ้าหน้าที่สามารถฆ่าได้เฉพาะผู้ที่ทำผิดร้ายแรงเท่านั้น ในเวลาเดียวกันอัยการเขต Adams ได้เสนอแนวทางปฏิบัติเหล่านี้ต่อตำรวจนายกเทศมนตรี Guillote ได้ให้คำแนะนำต่อตำรวจในทางตรงกันข้าม แนวทางของนายกเทศมนตรีเข้มงวดในการจำกัดเจ้าหน้าที่กว่าอัยการเขต Adams มาก แนวทางของเทศมนตรีคือ “แค่การป้องกันตัวที่จำเป็น” และถ้า “ชีวิตของพวกเขาตกอยู่ในอันตราย” เท่านั้นที่ตำรวจจะใช้ปืนได้ แนวทางของนายกเทศมนตรีเพิ่มขึ้นมาจากการกลั่นกรองของศาลฎีกาของหลุยเซียน่าในต้นทศวรรษ 1850 ซึ่งได้นิยามการฆ่าที่สมเหตุสมผลสำหรับพลเมืองทุกคนหรือตำรวจ ซึ่งเป็นการนำมาจากพระราชบัญญัติปี 1834 ซึ่งจำกัดการใช้อาวุธของเจ้าหน้าที่เพียงแค่ป้องกันตัวเท่านั้นนายกเทศมนตรีไม่เห็นด้วยกับอัยการเขตที่กล่าวเกี่ยวกับข้อสงสัยในการยิงบุคคลที่หลบหนีเพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุม เขาได้กล่าวว่าตำรวจ “จะไม่ยิงผู้หลบหนีคนใด แต่จะใช้วิธีการอื่นในการจับกุม เช่น การล้อมจับด้วยกำลังกาย หรืออาวุธไม่รุนแรงประเภทอื่น” Guillote ไม่ได้แสดงความแตกต่างระหว่างผู้กระทำความผิดอาชญากรรมร้ายแรงกับคดีที่เบากว่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการเสนอการตัดสินที่เข้มงวดกว่ากฎหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ต่างจาก Adams

ผู้บังคับการตำรวจ Banchemin ไม่ได้ทำอะไรเพื่อเป็นการแก้ปัญหาความสับสนของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อคำแนะนำที่ขัดแย้งกันระหว่างอัยการเขตและนายกเทศมนตรี แต่เขาได้สรุปอย่างชัดเจนจาก

การเป็นตำรวจที่ใช้อาวุธปืนมาสามสิบปีเมื่อเขากล่าวว่า “การใช้ประโยชน์จากปืนรีโวลเวอร์เป็นการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ด้วยตัวเองทั้งหมด”

สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ต้องการคำสั่งเป็นลายลักษณ์จากกฎหมาย แนวทางที่ดีที่สุดสำหรับพวกเขาก็คือ คำแนะนำของอัยการเขต แต่ข้อสรุปต่อกฎหมายของอัยการเขตนั้นต้องการการตัดสินใจที่ละเอียดอ่อนของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งไม่ได้รับการฝึกอบรมในด้านกฎหมายหรือการใช้อาวุธยกเว้นสิ่งที่เขาได้มาจากการปราบปราม ประมาณสี่เดือนให้หลังจากการตีพิมพ์แนวทางในการใช้กำลังของอัยการเขต นายเทศมนตรี Guillote สั่งให้ผู้บังคับการ Thomas Reynolds สั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจอ่านคู่มือตำรวจและกฎของเมืองให้ตำรวจฟังสัปดาห์ละสองครั้ง เป็นการพยายามที่จะอบรมแบบเร่งรัดที่สุดภายใต้ความตึงเครียดในการเผชิญหน้า เจ้าหน้าที่ตำรวจที่หย่อนการอบรมอย่างที่สุดจะไม่สามารถตัดสินใจที่สมเหตุสมผลว่าจะยิงหรือไม่ได้อย่างไร มีทางเลือกที่เป็นอุปสรรคหลายอย่างที่ควรคำนึงและเจ้าหน้าที่ตำรวจในที่เกิดเหตุตกอยู่ใต้อิทธิพลของความกลัวของตัวเอง การตัดสินใจที่จะเอาชีวิตคน และการรับรู้ว่ามีหรือไม่มีผู้ควบคุมหรือพยานในที่เกิดเหตุ

สิ่งที่น่ากลัวในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็คือ การตัดสินใจที่ขาดประสิทธิภาพของการใช้อาวุธปืนเพื่อยังในสถานการณ์ที่กลับกันของพวกเขา มากกว่า 75 % ที่อ้างว่าเป็นการป้องกันตัว และหรือพยายามที่จะทำการจับกุมให้เกิดประสิทธิผล แต่ที่เหลืออีก 25 % เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นการละเมิดอำนาจหน้าที่ ถึงกระนั้นก็ตาม กรณีการป้องกันตัวเหมือนจะเลื่อนลอยเกินไปกว่าที่จะตั้งข้อสังเกตในทางที่ดีต่อการใช้ปืนของตำรวจได้ การยิงผู้ต้องสงสัยที่หลบหนีเป็นเรื่องที่ต่างออกไป หลายกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจยิงคนที่พวกเขาเชื่อว่าเป็นขโมย ใครก็ตามที่พบเห็นอยู่ใกล้ประตูบ้านหรือร้านที่ปิดไฟมืดในตอนกลางคืน หรือสนามที่ไม่ได้เปิดไฟดูเหมือนจะเป็นผู้ต้องสงสัยว่าเป็นขโมยไปหมดในสายตาดำรวจสายตรวจ (Patrol Police) โดยเฉพาะเมื่อบุคคลนั้นต่อสู้

ไม่มีหลักประกันใดสำหรับเจ้าพนักงานที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดว่าจะได้รับการคุ้มครองจากหน่วยงานหรือจากรัฐ ตัวอย่างเช่น กรรมการตำรวจไม่ได้ปกป้องตำรวจที่สังหารคนในทันทีแต่จริงๆ แล้วในครั้งหนึ่ง กรรมการปฏิเสธที่จะจ้างเจ้าหน้าที่ที่เคยสังหารคนซึ่งที่ปรึกษาทั่วไปเห็นว่าทำตามหน้าที่ แม้ว่าคณะกรรมการ มีสัญญาที่จะทำตามเทศบัญญัติที่จะจ้างนายให้แก่ตำรวจที่ถูกกล่าวหาทุกคน แต่ก็มีความเป็นไปได้สูงที่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ถูกข้อหาฆาตกรรมหรือทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายจะตกงาน ถูกสื่อมวลชนกล่าวถึงในทางลบตลอดเวลา เผชิญกระบวนการในชั้นศาล และถูกตัดสินลงโทษ เจ้าหน้าที่ตำรวจนายหนึ่งถูกตัดสินว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายและจำคุกทำงานหนักเป็นเวลานานถึงห้าปี เนื่องจากไม่สามารถป้องกันนักโทษในความ

ดูแลของเขาให้พ้นจากการทำร้ายจากผู้อื่น ผู้พิพากษาบอกว่าการตัดสินเป็น “ไม่ใช่การลงโทษเจ้าหน้าที่ แต่เป็นการทำให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ตำรวจอื่นๆ ใช้ในการจำกัดการกระทำของเขา” แต่ก็มีความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะหลุดจากการดำเนินคดีทางกฎหมายอย่างง่าย ๆ มีความแตกต่างหลากหลายที่กระทบต่อผลในกรณีเช่นนี้มากเกินไปที่จะทำให้ตัวเจ้าหน้าที่และสาธารณชนชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้โดยไม่ผิดหรือเขาอาจจะถูกสอบสวนอย่างไม่ยุติธรรม

ปัญหาการใช้ปืนที่ผิดของตำรวจไม่สามารถจะแก้ไขได้ด้วยพระราชบัญญัติสภาเมือง ศาลฎีกาของรัฐ อัยการเขต ผู้บังคับการตำรวจ หรือคนอื่น ๆ ในช่วงเวลานี้ อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติแล้วปัญหาก็จะมีทางออกของมันเอง บรรดาข้าหลวงและเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของเมืองในศตวรรษที่ 19 ไม่ได้ทำอะไรใด ๆ ที่จะลดผลของการใช้ปืนของตำรวจลง การอบรมอย่างเร่งรัดและการให้คำปรึกษาอาจจะช่วยได้ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้รับการอบรมในการใช้ปืนเลย และไม่ได้รับคำแนะนำที่มีค่าใด ๆ นอกเหนือจากจะไม่มีกฎสำหรับการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายแล้วยังไม่มีแม้กระทั่งแนวทางปฏิบัติ ในความเป็นจริงกรรมการตำรวจอยู่ในตำแหน่งที่มีความพิเศษที่จะอนุญาตให้มีการอบรมการใช้ปืน การฝึกยิงและการซ้อมยิงจริง แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีการออกข้อกำหนดตำรวจจึงยังไม่มีอำนาจตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติ ๆ ที่จะพกปืนได้อย่างใด จนกระทั่งปี 1898 ทุกอย่างก็เริ่มก่อตัวขึ้น

ก่อนสิ้นศตวรรษที่ 19 มีสัญญาณว่า จะมีการเยียวยาแม้ว่าจะไม่ใช่ทางแก้ปัญหการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อมีการออกกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการถืออาวุธปืนอย่างเปิดเผยในปี 1898 กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรจึงเป็นไปในทางเดียวกับการปฏิบัติ ผลจากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายไม่เพียงแต่กระตุ้นให้มีการเคารพกฎหมายมากขึ้น แต่ยังอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถยกมาตรฐานของอาวุธเป็น .32 โคลทรี โวลเวอร์ และมีการฝึกอบรมความแม่นยำของเจ้าหน้าที่ และบางทีอาจมีการพัฒนาคุณภาพของตำรวจเองด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการพัฒนาประสิทธิภาพมากเพียงใดปัญหาที่เกิดจากการพกอาวุธของตำรวจก็ไม่หมดไปยังคงเต็มไปด้วยเรื่องยุ่งยากเกิดเป็นปัญหาใหม่ที่ต้องแก้ไขกันต่อไป

นับจากจุดของแนวคิดเรื่องการ ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจเกิดขึ้น ได้มีการพัฒนากฎหมายขึ้นใช้ในหลาย ๆ ประเทศเป็นแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะมลรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่ามีภาระและวิธีการทางกฎหมาย

เด่นชัดที่สุดในเรื่องนี้ จากสถานการณ์จริงที่เป็นสิ่งยืนยันอย่างยิ่งว่าเจ้าพนักงานตำรวจของสหรัฐอเมริกาสามารถใช้อาวุธปืนจริงยิงเพื่อยับยั้งการก่อการจลาจลซึ่งถือว่าเป็นสถานการณ์พิเศษได้นั้น คือ การแก้ไขการก่อความไม่สงบในลอสแอนเจลิส 1992³ ซึ่งมีการก่อการจลาจลอย่างรุนแรงในเดือน พฤษภาคม 1992 ในนครลอสแอนเจลิส เนื่องจากคณะลูกขุนได้ตัดสินให้เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งถูกกล่าวหาว่าทุบตีพลเรือน ชื่อ นายรอนนีย์ คิง อย่างรุนแรงขณะเข้าจับกุมพื้นที่ข้อกล่าวหาเพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวจึงจัดตั้งกองกำลังเฉพาะกิจร่วมผสมตำรวจทหารขึ้น และกองกำลังเฉพาะกิจร่วมผสมดังกล่าวสามารถใช้อาวุธปืนยิงเพื่อยับยั้งผู้ก่อการจลาจลตามระดับความเหมาะสมได้ ซึ่งเรียกว่า กฎการปะทะ (ROE) และสามารถใช้อำนาจขั้นรุนแรงสูงสุดถึงตายได้ในเหตุการณ์ดังกล่าวมีการยิงกระสุนไปทั้งหมด 20 นัด จากกระสุนทั้งหมด 350,000 นัด เพื่อยุคบุคคลที่พยายามขั้บรยยนต์ไล่ชนตำรวจและทหาร และเพื่อยุคผู้ต้องสงสัยที่ขัดขืนการจับกุม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการใช้อำนาจขั้นรุนแรงถึงตายสามารถกระทำได้ที่ขอบเขตของกฎหมาย

การให้นิยามสถานการณ์พิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายชั้นเฉียบขาดนั้นปรากฏใน Code of Federal Regulations Title 32 § 501.4 ซึ่งสถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศสหรัฐอเมริกา หมายถึง ภัยอันเกิดขึ้นทั้งจากบุคคลและหมายรวมถึงภัยธรรมชาติและภัยจากสภาพแวดล้อมด้วย ได้แก่ ภัยอันเกิดจากเหตุการณ์ดังต่อไปนี้⁴

- การก่อการร้าย
- การก่อการจลาจลจนควบคุมสถานการณ์ไม่ได้
- แผ่นดินไหว
- น้ำท่วม
- เชื้อนพิษ
- เกิดภัยเฮอริเคน
- ไฟไหม้ป่า
- โรงไฟฟ้านิวเคลียร์มีปัญหา

³ อริย วิมุตติสุนทร, [Online], 29 มีนาคม 2555. แหล่งที่มา

<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=254813>

⁴ สถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศสหรัฐอเมริกา, [Online], 18 กรกฎาคม 2555.

แหล่งที่มา <http://www.th.wikipedia.org>

การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต้องมีการแถลงในรายละเอียดของเหตุผลในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมทั้งต้องระบุถึงขอบเขตการดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวข้องและข้อจำกัดต่างๆที่จะมีต่อประชาชนด้วย อนึ่งการที่จะประกาศได้นั้นต้องมีเงื่อนไขในลักษณะที่จำเป็นเร่งด่วนและมีผลกระทบต่อประชาชนและระยะเวลาในการบังคับใช้สถานการณ์ฉุกเฉินนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์แต่ละกรณีไป โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนเป็นหลัก สำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดจากการก่อการจลาจลหรือก่อการร้าย ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจใช้กำลังขั้นรุนแรงได้ โดยให้คำจำกัดความของการใช้กำลังขั้นสุดท้ายถึงตายมีความหมายเป็นไปในแนวเดียวกันดังนี้ คือ

DEADLY FORCE หมายถึง ปริมาณของการใช้กำลังซึ่งอาจก่อผลในการตายของบุคคลอื่นที่ต่อสู้กับผู้ใช้กำลังนั้น กำลังดังกล่าวอาจกระทำโดยเจตนาหรือโดยสภาพอาจก่อให้เกิดการตายหรือบาดเจ็บสาหัส อาจจะได้โดยสมเหตุสมผลหรือไม่มีเหตุผลเลยก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์⁵

DEADLY FORCE หมายถึง ความตั้งใจในการใช้กำลังด้วยอาวุธหรือกรณีอื่นหมายถึงความเป็นไปได้ใด ๆ ที่เป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บสาหัส

DEADLY FORCE หมายถึงการใช้กำลังที่⁶

(1) ผู้ที่จะใช้กำลังเช่นนั้นตั้งใจที่จะก่อให้เกิดการตาย หรือการทำร้ายร่างกายอย่างอันตรายสาหัสแก่ผู้อื่น

(2) ตัวบุคคลผู้ที่ใช้กำลังนั้นทราบอยู่แล้วว่าจะก่อให้เกิดการเสียชีวิตอย่างสูงต่อการตายหรือทำร้ายร่างกายอย่างสาหัสแก่ผู้อื่น

DEADLY FORCE หมายถึง การเจตนาหรือจงใจให้เกิด หรือโดยพฤติการณ์ของการใช้กำลังนั้นเป็นเหตุนำมาซึ่งการตายหรือการบาดเจ็บสาหัส⁷

DEADLY FORCE หมายความว่าได้ดังกรณีต่อไปนี้

1. กำลังที่ถูกใช้กับบุคคลเพื่อก่อให้เกิดเหตุแห่งภัยอันตรายขั้นร้ายแรง
2. กำลังซึ่งผู้กระทำรู้หรือควรได้รู้ว่าจะก่อให้เกิดผลในการบาดเจ็บอย่างร้ายแรง
3. การใช้อาวุธปืนในทิศทางซึ่งบุคคลนั้นควรได้รู้ว่ามีคนอยู่ ณ จุดนั้นแม้ว่าสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าเขาไม่ได้เจตนาให้เกิดความเสียหายขึ้นก็ตาม

⁵ Bryan A. Carner, Black's Law Dictionary 6th Edition (United State of America: West Publishing, 1990).

⁶Chamelin, N. C. , and Evans , K. R., Criminal Law for Police Officer (English Cliff New Jersey : Prentice-Hall, 1981).

⁷Geller, W. A. and Scott, M. S., Deadly Force: What We Know about A Practitioner 's Deck Reference Police Involved Shooting. (n.p ; n.p), 1992.

4. การใช้อาวุธปืนยิงไปยังพาหนะที่กำลังเคลื่อนที่ซึ่งรู้ว่ามีคนอยู่ในพาหนะนั้น

DEADLY FORCE คือ กำลังซึ่งมีอันตรายต่อร่างกายโดยตรงเพื่อต่อสู้บุคคลหนึ่ง หรือหลายคน จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อวิธีการรุนแรงน้อยกว่าวิธีอื่นไม่ประสบผลหรือไม่สามารถจะใช้ได้ในสถานการณ์ที่รุนแรงนั้น การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายจึงอาจถูกใช้ได้⁸

หลักเกณฑ์โดยทั่วไปในเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดแนวทางไว้อย่างชัดเจนแยกต่างหากจากการป้องกันโดยทั่วไปที่ไม่ใช่กำลังนั้นและการป้องกันโดยทั่วไปที่ใช้กำลังธรรมดา การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ ทั้งนี้จะแตกต่างกันในข้อย่อยของแต่ละมลรัฐ แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์โดยกว้าง ๆ ก็ได้มีพื้นฐานแนวคิดออกมาในสาระสำคัญเดียวกัน

กฎหมายสหรัฐ ฯ และกฎหมายรัฐมีบทบัญญัติควบคุมตำรวจในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย กำหนดอย่างชัดเจนในปี 1985 ศาลสูงสหรัฐ ได้ประกาศว่า “สามารถมีคำถามได้ว่า การจับกุมโดยใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเป็นประเด็นในความสมเหตุสมผลตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 (Forth Amendment) ... เพื่อกำหนดวิธีการในการจับกุมเราจำเป็นต้องให้เกิดความเป็นกลางระหว่างชนชาติและการประสบความสำเร็จตามสิ่งที่ถูกผลักดันขึ้นมา ในเรื่องสิทธิของบุคคลใน Forth Amendment ต่อต้านการกระทำของรัฐที่น่าสงสัยเพื่อพิสูจน์การละเมิดสิทธินั้น ... เนื่องจากหนึ่งในองค์ประกอบคือการขยายการละเมิดสิทธิ มันกระจ่างชัดว่าความสมเหตุสมผลนั้นไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับ การจับกุมทำขึ้นเมื่อใด และรวมถึงได้กระทำไปอย่างไรด้วย”

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการยอมรับมาเป็นเวลาช้านานแล้วให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจที่จะใช้กำลังเพื่อทำการจับกุมให้ลุล่วง ทั้งนี้เพราะประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับหลักกฎหมาย Common Law ของประเทศอังกฤษมาใช้ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งประเทศ และหลักกฎหมายดังกล่าวได้ยอมรับและอนุญาตให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดได้ และเจ้าพนักงานตำรวจนั้นมีสิทธิที่จะใช้กำลังเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาสงสัยว่ากระทำความผิดหลบหนี ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของการจับกุม แม้ว่าในบางครั้งอาจจำเป็นถึงขนาดที่จะต้องใช้อาวุธก็ตาม แนวคิดเบื้องต้นบางประการต่อไปนี้ แสดงถึงเกณฑ์พื้นฐานในการอบรมเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อที่จะออกปฏิบัติ

⁸Kenny' Outline of Criminal Law 18th ed., (Cambridge University Press, 1962.)

เจ้าหน้าที่และการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในประเทศสหรัฐอเมริกา⁹ บทบาทการบังคับใช้กฎหมายในการจับกุม

- บทบาทที่สำคัญของเจ้าพนักงานตำรวจในการจับกุมคือ การป้องกัน (Defensive)
- Webster's Dictionary นิยามคำว่า “การป้องกัน” (Defensive) หมายถึง การกระทำเพื่อป้องกันที่กระทำเพื่อต่อต้านหรือป้องกันอันตรายจากการรุกรานหรือการต่อสู้โจมตี
- ไม่ถือว่าเป็นการรุกรานหรือต่อสู้โจมตี หากเจ้าพนักงานเป็นผู้เริ่มกระทำการละเมิดต่อกฎหมายก่อน และการกระทำใด ๆ ของเจ้าพนักงานต้องไม่เป็นเจตนาร้ายหากแต่ต้องเป็นการต่อสู้ป้องกันสังคมจากอาชญากรรมต่าง ๆ
- ปัญหาส่วนใหญ่ของเจ้าพนักงาน คือ การใช้กำลังเกินความจำเป็นต่อผู้กระทำผิดซึ่งปรากฏว่าเป็นบุคคลที่ปราศจากอาวุธใด ๆ
- เจ้าพนักงานต้องการขอบเขตการตัดสินใจใช้เครื่องมือหรืออาวุธซึ่งได้รับอนุญาตให้ใช้ได้โดยต้องใช้เพียงเท่าที่จำเป็นและควบคุมระดับความรุนแรงได้แน่นอน

องค์ประกอบการใช้กำลัง

- ในทุกสถานการณ์การจับกุมเจ้าพนักงานต้องมีการเตรียมการเพื่อป้องกันตนและผู้อื่น
- การใช้กำลังต้องมีการควบคุมและใช้อย่างฉลาดที่สุดภายในขอบวัตถุประสงค์เท่านั้น
- เพียงการใช้กำลังเท่าที่จำเป็นเท่านั้นในการจับกุมให้บรรลุผล
- เจ้าพนักงานควรต้องพิจารณาองค์ประกอบดังนี้ เมื่อมีเหตุจำเป็นต้องใช้กำลังหรือกำลังรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่

- ผู้ต้องสงสัยนั้นได้ยอมจำนน โดยดีหรือทำการต่อสู้ขัดขืนการจับกุมหรือไม่
- ผู้ต้องสงสัยมีอาวุธหรือไม่
- เป็นความผิดทางอาญาลักษณะใด ร้ายแรงหรือไม่
- ผู้ต้องสงสัยที่ร่วมกระทำผิดมีจำนวนกี่คน
- มีการเตรียมการหรือการสนับสนุนจากเจ้าพนักงานคนอื่น มากน้อยเพียงพอหรือไม่

ลำดับทางเลือกการใช้กำลัง

- การเฝ้าสังเกตการณ์ในที่เกิดเหตุ ต้องให้แน่ใจว่าสถานการณ์เป็นไปในรูปแบบใด
- การสื่อสาร การเตือนด้วยวาจา ถือเป็นทักษะอันสำคัญยิ่ง เป็นการควบคุมการใช้กำลังรุนแรงโดยไม่จำเป็นทางอ้อม จากสถิติการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพบว่า 97% ที่การปฏิบัติ

⁹Thomson, G.J. ,and Strout, M.J. Verbal Judo: Redirection Behavior with Words.

หน้าที่บรรลุลผลโดยการเจรจาเพียงอย่างเดียว หรือเจรจาและเตือนก่อนการใช้อาวุธหรือกำลังขั้นรุนแรงใด ๆ มีเพียง 3 % เท่านั้น ที่เจ้าพนักงานตัดสินใจใช้กำลังรุนแรงถึงตายในทันที

- การกำหนดแผนการปฏิบัติการ โดยไม่ใช้อาวุธ เช่น การใช้แก๊สน้ำตา หรือการเข้าประชิดผู้กระทำความผิด
- แผนการปฏิบัติการด้วยอาวุธ การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

ในทางปฏิบัติ การที่บุคคลข่มขู่คุกคามอย่างร้ายแรงต่อสวัสดิภาพของเจ้าพนักงานหรือสาธารณะ สิ่งแรกที่เจ้าพนักงานต้องกระทำเมื่อไปถึงที่เกิดเหตุ คือ การประนีประนอม เจรจาท่องรองด้วยคำพูดหากไม่เป็นผลจึงตามมาด้วยการใช้อาวุธและกำลังรุนแรงถึงตาย ในบางกรณีผู้กระทำความผิดข่มขู่ทั้งทางวาจาและการกระทำ ซึ่งถ้าลำพังเพียงการใช้คำพูดและการแสดงอาการก็ยังไม่ถือว่าเป็นการก่อเหตุร้ายแรงใด ๆ บางครั้งคำพูดก็เป็นคนละลักษณะกับพฤติกรรมที่คนร้ายแสดงออกมา ดังนั้นหลักในเบื้องต้นของเจ้าพนักงานที่ต้องพึงระวังคือ หากคำพูดขัดกับการกระทำให้อือการกระทำเป็นหลักแม้ว่าบางทีอาจเกิดการเข้าใจผิดก็ตาม กรณีนี้ให้อือว่าเป็นการบ่งบอกให้เตรียมพร้อมและพร้อมจะให้กำลังรุนแรงได้เสมอ อนึ่ง การเจรจาประนีประนอมไม่จำเป็นต้องกระทำและใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ทันทีเมื่อปรากฏในเหตุการณ์ว่า

- ก. ผู้ต้องสงสัยเริ่มเดินหรือวิ่งหนี หรือเมื่อมีการหลบหนีจากสถานที่คุมขัง
- ข. เมื่อเจ้าพนักงานถูกคุกคามครั้งแล้วครั้งเล่าแม้จะพยายามเจรจาแล้ว
- ค. เมื่อผู้ต้องสงสัยปฏิเสธหรือขัดขืนที่จะปฏิบัติตามผลของการเจรจาท่องรองที่ทำไว้

เจ้าพนักงานที่ใช้กำลังปฏิบัติหน้าที่อาจต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว สำหรับกรณีการใช้กำลังเกินกว่าความจำเป็นในเหตุการณ์ มีข้อพิจารณาซึ่งอาจใช้กำหนดความรับผิดชอบได้ว่ากำลังที่เหมาะสม (Reasonable Force) ถูกใช้เพื่อให้เกิดผลในการจับกุม เมื่อเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าต้องกระทำการจับกุมโดยทันที (Probably Cause) ความสมเหตุสมผลนี้ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและสถานการณ์ของแต่ละเหตุการณ์ ความจำเป็นในการใช้กำลังจะต้องมีการประเมิน และจะต้องพิจารณาถึงวิธีการอื่น ๆ ที่พืงนำมาใช้ได้ก่อนการใช้กำลังรุนแรงถึงตายทุกครั้ง แนวคิดโดยรวมทั้งหมดนี้ได้ถูกนำมากำหนดเป็นกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์สถานการณ์ที่แน่นอนซึ่งเจ้าพนักงานสามารถตัดสินใจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้

กฎหมายของมลรัฐ อลาสกา (ALASKA)

บทบัญญัติทางกฎหมายของรัฐ Alaska กำหนดชัดเจนให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้กำลังใด ๆ และรวมถึงกำลังขั้นรุนแรงถึงตายขณะปฏิบัติหน้าที่เพื่อการจับกุมหรือเพื่อยุติการหลบหนีของผู้กระทำความผิด หากเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่นั้นมีเหตุตามกฎหมายอันควรเชื่อได้ว่าการใช้กำลังดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำ ภัยอันตรายของเจ้าพนักงานในการตัดสินใจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายจึงเป็นภัยอันตรายทั้งต่อตัวเจ้าพนักงานและต่อสาธารณะอันเกิดจากบุคคลผู้กระทำความผิด ดังปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายดังนี้

รัฐบัญญัติแห่งมลรัฐอลาสกา (ALASKA STATUTES)¹⁰

Title 11. Criminal Law

Chapter 81. General Provision

Article 4 General Principle of Justification

Section 370. Justification: Use of Force by Peace Officer in Making an Arrest or Terminating an Escape.

AS. 11.81.370 การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานตำรวจในการจับกุมหรือเพื่อยุติการหลบหนี (Justification: Use of Force by Peace Officer in Making an Arrest or Terminating an Escape.)

a. เจ้าพนักงานรักษากฎหมายอาจไม่ใช้กำลังใด ๆ และอาจใช้กำลังใด ๆ ก็ได้เมื่อเห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้เพื่อการจับกุม เพื่อยุติการหลบหนีหรือพยายามหลบหนีจากสถานที่คุมขังหรือเพื่อระงับเหตุการณ์ใด ๆ ตามกฎหมาย เจ้าพนักงานอาจใช้กำลังถึงตายได้เพียงเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเช่นนั้นจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้การจับหรือการยุติการหลบหนีหรือพยายามหลบหนีจากสถานที่คุมขังบุคคลดังกล่าว ซึ่งเจ้าพนักงานเชื่อว่า :

(1) บุคคลนั้นได้กระทำหรือพยายามกระทำความผิดร้ายแรง ซึ่งเกี่ยวเนื่องด้วยการใช้กำลังคุกคามผู้อื่น

¹⁰Alaska Legal Resource Center. <jimgotts@touchngo.com>. Law Office of Jammes B.Cottstein. [Online] 20 February 2011. Available from: <http://www.touchngo.com/lglcntr/akstats/Statutes/Title11/Chapter81/Section370.htm>

(2) บุคคลนั้นได้หลบหนีหรือพยายามหลบหนีจากสถานที่คุมขังขณะที่ผู้นั้นมีอาวุธอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

(3) มิเช่นนั้นก็อาจอยู่ในสภาพอันตรายต่อชีวิตหรืออาจทำให้เกิดอันตรายบาดเจ็บสาหัสถ้าการจับกุมนั้นชักช้า

b. การใช้กำลังในการจับกุมหรือหยุดการกระทำใด ๆ ไม่ได้ได้รับการรับรองและจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ภายใต้บทบัญญัตินี้ หากเจ้าพนักงานไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำนั้นถูกต้องตามกฎหมาย

c. ไม่มีบทบัญญัติใดในหมวดนี้ห้าม หรือจำกัดเจ้าพนักงานในการเตรียมการใช้อาวุธว่าจะใช้อาวุธหรืออุปกรณ์ที่เป็นอันตราย

กฎหมายของมลรัฐ อริโซนา (ARIZONA)

กฎหมายอาญารัฐ ARIZONA กล่าวถึงข้อกำหนดในการที่เจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายหรือบาดเจ็บสาหัสต่อผู้กระทำความผิดได้ ทั้งนี้ต้องปรากฏว่าเพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่นจากสิ่งที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นภัยอันตราย และยังสามารถขยายขอบเขตภัยอันตรายที่เจ้าพนักงานพึงใช้กำลังรุนแรงถึงตายได้กรณีการปฏิบัติหน้าที่ต่อสาธารณะชนเพื่อการจับกุมและป้องกันการหลบหนีของผู้กระทำความผิด

การพิสูจน์การใช้กำลังในการบังคับใช้กฎหมาย¹¹

(Justification; Use of Physical Force in Law Enforcement)

A.

B.

C. การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานรักษากฎหมายต่อบุคคลที่จะถูกรับรองและพิสูจน์ให้เห็นดังนั้นในหมวดที่ 13 – 409 ก็ต่อเมื่อเจ้าพนักงานรักษากฎหมายมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง

1. เพื่อป้องกันตนเองหรือบุคคลที่สามจากสิ่งที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นการใช้หรือได้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

¹¹Onecl. [Online] 19 February 2012. Available from:

<http://law.onecle.com/arizona/criminal-code/13-409.html>

2. เพื่อประสิทธิผลในการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนีจากสถานที่คุมขังของบุคคลนั้น ซึ่งเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อว่า
- ผู้นั้นได้กระทำหรือได้พยายามกระทำการ กำลังกระทำการหรือกำลังพยายามกระทำผิดร้ายแรงเกี่ยวกับการใช้หรือการขู่ที่จะอาวุธร้ายแรงถึงตาย
 - ผู้นั้นกำลังพยายามหลบหนีจากการใช้อาวุธร้ายแรงถึงตาย
 - ผู้นั้นมีพฤติกรรมที่ได้เคยเป็น หรือเป็นบุคคลซึ่งรู้ได้ว่าเป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ หรือก่อให้เกิดการบาดเจ็บอย่างรุนแรงต่อบุคคลอื่นถ้าไม่รีบดำเนินการใด ๆ หรือจัดการ โดยเร็ว
 - แม้ไม่คำนึงถึงบทบัญญัติอื่นใดในบทนี้ก็ตาม เจ้าพนักงานพิทักษ์สันติราษฎรจะถูกพิสูจน์ว่าการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายถูกต้อง เมื่อมีเหตุที่เจ้าหน้าที่ควรเชื่อได้ว่าเป็นการจำเป็นเพื่อป้องกันตัวเองจากบุคคลอื่นที่ใช้กำลังรุนแรงถึงตายเช่นนั้นต่อผู้

กฎหมายของมลรัฐ โคโลราโด (COLORADO)

กฎหมายของรัฐ COLORADO มิได้เพียงบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งตามกฎหมายถือว่าเป็นผู้ที่อันตรายต่อสาธารณะและต่อเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น แต่กฎหมายของรัฐ COLORADO ยังได้ขยายขอบเขตการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในกรณีของบุคคลผู้ให้การช่วยเหลือตามคำสั่งของเจ้าพนักงานอีกกรณีหนึ่งด้วย ดังนั้นทั้งเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่และบุคคลซึ่งให้การช่วยเหลือเจ้าพนักงาน สามารถพิสูจน์การใช้กำลังรุนแรงถึงตายเพื่อป้องกันภัยอันตรายได้ตามหลักเกณฑ์ที่ระบุในตัวบทกฎหมายดังนี้

รัฐบัญญัติแห่งมลรัฐ โคโลราโด (Colorado State Statute)¹²

18 – 1 – 707 การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนี

(Use of Deadly Force In Making an Arrest or In Preventing an Escape)

(1) นอกจากที่กำหนดไว้ในข้ออนุมาตรา 2 ภายใต้ข้อกำหนดนี้ เจ้าพนักงานผู้รักษา กฎหมายจะถูกพิสูจน์การใช้กำลังต่อร่างกายอย่างเหมาะสม และสมเหตุสมผลต่อบุคคลอื่นใดและเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อ

- เพื่อเป็นผลในการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนีจากสถานที่คุมขังของบุคคลซึ่งถูกจับกุม

¹²Colorado State Statute 18-1-107. [Online] 25 August 2011. Available from:

b. เพื่อป้องกันตัวเจ้าพนักงานนั้นเองหรือบุคคลที่สามจากสิ่งใดก็ตามที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นการใช้กำลังขั้นรุนแรงใด ๆ อันเป็นอันตรายต่อชีวิตขณะเข้าทำการจับกุมหรือขณะปฏิบัติการป้องกัน จับกุม ผู้หลบหนี

(2) เจ้าพนักงานรักษากฎหมายจะถูกพิสูจน์การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายต่อบุคคลอื่นตามเจตนารมณ์ของอนุมาตรา 1 ภายใต้ข้อกำหนดนี้ได้ต่อเมื่อเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความจำเป็น

a. เพื่อป้องกันตัวเจ้าพนักงานนั้นเองหรือบุคคลที่สามจากสิ่งใดก็ตามที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นการใช้กำลังรุนแรงต่อกายหรือ

b. เพื่อเป็นผลในการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนีจากสถานที่คุมขังของบุคคลซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า

1) ได้กระทำการหรือพยายามกระทำความผิดฉกรรจ์เกี่ยวกับการใช้หรือการข่มขู่คุกคามว่าจะใช้อาวุธร้ายแรงถึงตาย หรือ

2) ได้พยายามหลบหนีโดยใช้อาวุธร้ายแรงถึงตาย หรือ

3) บุคคลนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือก่อให้เกิดการบาดเจ็บอย่างรุนแรงต่อบุคคลอื่นรวมทั้งเจ้าพนักงานนั้นหากไม่รีบกระทำการในทันที

(3)

(4)

(5) บุคคลซึ่งได้รับคำสั่งโดยตรงจากเจ้าพนักงานรักษากฎหมายให้ทำการช่วยเหลือในการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนีจากสถานที่คุมขัง จะถูกพิสูจน์การใช้กำลังต่อร่างกายอย่างเหมาะสมและมีเหตุอันควรและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการใช้กำลังเช่นนั้นจำเป็นต้องกระทำเพื่อเป็นการช่วยเหลือเจ้าพนักงาน เว้นแต่รู้ว่าการจับกุมหรือคาดหมายได้ว่าการจับกุมนั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(6) บุคคลซึ่งให้การช่วยเหลือพนักงานตามข้อ 5 อาจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเพื่อให้เป็นผลในการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนีได้ต่อเมื่อ

a. มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการใช้กำลังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันตัวเองหรือป้องกันบุคคลที่สามจากสิ่งใดก็ตามที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าใช้หรือเป็นการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายที่จวนตัว หรือ

b. ได้รับคำสั่งหรือได้รับอำนาจจากเจ้าพนักงานให้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย และ เหตุการณ์เช่นนี้ เขาต้องไม่ทราบว่าเป็นเจ้าพนักงานผู้นั้นไม่มีอำนาจในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายใน สถานการณ์นั้นเลย

กฎหมายของมลรัฐ ฟลอริดา (Florida)

รัฐ Florida มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ แต่เดิม แต่เนื่องด้วยความสำคัญของการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายก็จำเป็นต้องพิจารณาถึงเป็นกรณี พิเศษจึงมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายรัฐขึ้นในภายหลัง พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับใช้ กฎหมาย แก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการพิสูจน์การใช้กำลังในการจับกุมความผิดร้ายแรงตาม กฎหมายแห่งรัฐ Florida ข้อ 776.05 จำกัดในเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงาน บังคับใช้กฎหมาย อนุญาตให้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เมื่อมีความจำเป็นภายใต้สถานการณ์ เฉพาะเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมาย (ผู้กระทำความผิด) กำลังหลบหนีจากการกระทำผิด ฉกรรจ์ กำหนดเป็นแนวทางเกี่ยวเนื่องจากการเตือนด้วยวาจา, ยิงเตือน, ยิงที่พาหนะ ภายใต้เงื่อนไข เพื่อใช้ต่อสู้ป้องกันการกระทำขั้นรุนแรงถึงตายที่ไม่ชอบของพลเมืองเช่นนั้น โดยกำหนดนโยบาย เป็นรูปแบบเดียวกันและกำหนดแนวทางสำหรับการติดตามด้วยพาหนะโดยเจ้าพนักงานบังคับใช้ กฎหมาย

ร่างรัฐบัญญัติฉบับรัฐสภาฟลอริดา ฉบับที่ 2281(House Bill 2281)¹³

ร่างรัฐบัญญัติฉบับนี้รับการอนุมัติผ่าน โดยฝ่ายนิติบัญญัติแห่งรัฐ Florida ดังนี้ Section 776.05 เจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายใช้กำลังไม่รุนแรงหรือรุนแรงถึงตายในการจับกุมได้

(1) คำจำกัดความ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้

a) “กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย” หมายถึง การใช้กำลังใด ๆ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุของการตาย หรือการบาดเจ็บสาหัส กำลังเช่นนั้นไม่อาจจะเป็นสาเหตุของการตายหรือการบาดเจ็บสาหัส แต่ผลอัน เหนือความคาดหมายเป็นอันตรายหรือถึงตาย ไม่ถือว่าเป็น “กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย”

¹³Corresponding Bill Information and History. The House Bill-hb2281. [Online] 23 March 2011. Available from : <http://www.leg.info@leg.state.fl.us>

b) “กำลังหลบหนีความผิดกรรจ์” หมายถึง บุคคลใดในระหว่างการกระทำความผิดกรรจ์แสดงถึงความรุนแรงหรือการกระทำร้ายแรงต่อบุคคลอื่นใด และไม่แสดงท่าทีว่าจะยุติได้ หรือมีเจตนาที่จะยอมจำนนต่อเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการจับกุม ความผิดอาญาร้ายแรงดังกล่าวหมายรวมถึงการฆาตกรรม การฆ่าผู้อื่น การจู่โจม ทางเพศ การลักพาตัว ปล้นทรัพย์-ชิงทรัพย์ การจู่โจมด้วยความรุนแรง การโจมตีด้วยความรุนแรง หรือความผิดกรรจ์อื่นใดซึ่งสัมพันธ์กับการใช้ หรือแสดงว่าจะใช้กำลังทางกายหรือความรุนแรงต่อบุคคลใด ๆ

(2) การใช้กำลัง เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย หรือบุคคลใดซึ่งได้รับมอบหมายหรือคำสั่งโดยตรงจากเจ้าพนักงานให้ทำการช่วยเหลือ ไม่จำเป็นต้องล่าถอยหรือยุติจากความพยายามในการจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมายเพราะต้องทนหรือถูกให้อวดทนเพื่อการจับกุมนั้น กรณีนี้จะกล่าวในข้อ (3) เจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ช่วยเหลือดังกล่าวตัดสินใจในการใช้กำลังใด ๆ ได้

a) เพื่อเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อถือว่า เป็นการจำเป็นเพื่อป้องกันเจ้าพนักงานนั่นเอง หรือบุคคลอื่นจากภัยอันตรายต่อกายขณะทำการจับกุม

b) เมื่อจำเป็นต้องกระทำในการติดตามตัวผู้กระทำผิดซึ่งได้หลบหนี หรือ

c) เมื่อจำเป็นต้องกระทำเพื่อจับกุมผู้ที่หลบหนีจากระบวนกระบวนการยุติธรรม

อย่างไรก็ดีกำลังรุนแรงถึงตายอาจถูกใช้ในการจับกุมการกระทำความผิดเช่นว่านั้น เพียงเท่าที่กำหนดไว้ใน ข้อ (3)

(3) การใช้กำลังรุนแรงถึงตายในการจับกุมผู้กำลังหลบหนี การกระทำความผิดกรรจ์, เจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายหรือผู้ซึ่งช่วยเหลือเจ้าพนักงานอาจใช้กำลังรุนแรงถึงตายในการจับกุมผู้กำลังหลบหนี การกระทำความผิดกรรจ์ภายใต้ (2) (c) เพียงเมื่อมีความจำเป็นในสถานการณ์นั้นเมื่อเจ้าพนักงาน หรือผู้ที่ให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานปฏิบัติตามแนวทางและข้อจำกัดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

a) ขณะผู้ทำผิดกรรจ์หลบหนี กำลังรุนแรงถึงตายอาจถูกใช้เพื่อป้องกันการหลบหนีของเป้าหมายที่กำลังหลบหนีภายใต้ (2) (c) เพียงถ้ามีเหตุอันควรเชื่อว่า

1. เป้าหมายของการใช้กำลังนั้นเป็นผู้หลบหนีจากการกระทำความผิดกรรจ์รุนแรง และ

2. การหลบหนีของเป้าหมายจะก่อให้เกิดอันตรายอันใกล้จะถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บอย่างรุนแรงต่อเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่น ๆ

b) กำลังขั้นรุนแรงถึงตายไม่จำเป็นต้องใช้ ถ้าวิธีการอื่นนอกเหนือไปจากกำลังขั้นรุนแรงถึงตายมีความจำเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้อย่างเหมาะสมเพียงพอ เพื่อกระทำการจับกุมให้บรรลุผลหรือมิเช่นนั้นก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมาย ก็ไม่จำเป็นต้องใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายแต่อย่างใด

c) การเตือนด้วยวาจา (Verbal Warning) หากเป็นไปได้และหากการกระทำนั้นไม่เป็นการเพิ่มอันตรายต่อเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น ควรได้มีการเตือนด้วยวาจาก่อนการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

d) การยิงเตือน (Warning Shot) ไม่อนุญาตให้มีการยิงเตือนในกรณีใด ๆ

e) พาหนะ

1. การยิงกระทำได้เพียงเพื่อให้พาหนะนั้นไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้

2. การยิงโดยตรงที่คนขับหรือผู้ที่ครอบครองรถขณะกำลังขับเคลื่อนได้ต่อเมื่อ

a) มีเหตุอันควรเชื่อว่าคนขับหรือผู้ที่ครอบครองรถนั้นกำลังหลบหนีจากการกระทำความผิดกรรจริ้ยแรง

b) การหลบหนีของคนขับหรือผู้ที่ครอบครองรถนั้นจะนำมาซึ่งภัยอันตรายอันใกล้ต่อความตายหรือการบาดเจ็บร้ายแรงต่อตัวเจ้าพนักงานนั้นหรือบุคคลอื่นใดและ

c) การคุ้มครองความปลอดภัยของสาธารณะโดยการใช้กำลังเช่นว่านั้นมี ความสำคัญเกินกว่าความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของเจ้าพนักงาน

กฎหมายของมลรัฐ อิลินอยส์ (ILLINOIS)

เมื่อมีเหตุแห่งการจับกุมเกิดขึ้น เจ้าพนักงานรักษากฎหมายต้องกำหนดขนาดของกำลังที่จำเป็น เพื่อให้การจับกุมดำเนินไปอย่างประสพผล โดยปกติแล้วการใช้กำลังรุนแรงถึงตายของตำรวจได้รับการตรวจสอบจากสาธารณะอยู่เสมอในช่วงระยะไม่กี่ปีมานี้ และเจ้าพนักงานจำเป็นต้องแสดงความถูกต้องทางกฎหมายในการใช้กำลังเช่นว่านั้นระหว่างการจับกุม¹⁴ ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายของรัฐ Illinois เจ้าพนักงานจะถูกพิสูจน์ความถูกต้องในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย “เพียงเมื่อเขามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการใช้กำลังเช่นว่านั้นมีความจำเป็นเพื่อป้องกันการตายหรือบาดเจ็บอย่างรุนแรงต่อตัวเขาเอง” หรือต่อบุคคลอื่น หรือเมื่อเขามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า

¹⁴ When is the use of Deadly Force is Justified, Illinois Criminal Code. [Online],

1. กำลังเช่นนั้นจำเป็นเพื่อป้องกันและทำการจับกุมเพื่อยุติความต่อผู้ขัดขวางและการหลบหนี
2. บุคคลที่ถูกจับกุมได้กระทำหรือพยายามกระทำความผิดฉ้อโกง ซึ่งเกี่ยวเนื่องด้วยการก่อให้เกิดอันตรายอย่างรุนแรงหรือการขู่จะก่อให้เกิดอันตรายเช่นนั้นหรือได้พยายามหลบหนีโดยใช้อาวุธร้ายแรงถึงตาย หรือมีเช่นนั้นเห็นชัดได้ว่าเขาจำเป็นอันตรายต่อชีวิตประชาชนอื่นหรือก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตได้ถ้าไม่รีบดำเนินการจับกุมได้โดยเร็ว

กฎหมายของมลรัฐ อินเดียน่า (INDIANA)

สำหรับรัฐ Indiana กฎหมายเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้กำหนดรวมไว้สำหรับบุคคลทั่วไป และเจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายกรณีการจับกุมผู้กระทำความผิดหรือก่อความไม่สงบและป้องกันการหลบหนีจากสถานที่คุมขังหรือการควบคุมของเจ้าหน้าที่ โดยกฎหมายคำนึงความปลอดภัยของเจ้าพนักงานและสาธารณะชนเป็นหลัก ดังนี้

Indiana Code 35 – 41 – 3 –3 (Title 35/ Article 41/ Chapter 3/Section 3)¹⁵

(a)

(b) เจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายสามารถพิสูจน์การใช้กำลังอย่างเหมาะสมได้ในกรณีเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อว่า กำลังเช่นนั้นจำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการจับกุมตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เจ้าพนักงานสามารถพิสูจน์ได้เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุเป็นไปได้อันควรเชื่อว่ากำลังขั้นรุนแรงถึงตายนั้นเป็นการจำเป็นอย่างยิ่ง

(a) เพื่อป้องกันการกระทำความผิดฉ้อโกง หรือ

(b) เพื่อประสิทธิผลในการจับกุมบุคคลซึ่งเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดความไม่สงบ เป็นผู้คุกคามก่อให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสต่อเจ้าพนักงานและต่อบุคคลอื่น และ

(2) หากเป็นไปได้เจ้าพนักงานได้เตือนด้วยวาจาต่อบุคคลผู้ก่อเหตุภัยอันตรายนั้น หรือผู้กระทำความผิดนั้นแล้วว่าจะใช้กำลังรุนแรงถึงขั้นตาย

¹⁵Indiana Code 35-41-3-3. [Online] 20 September 2011. Available from:

(c) เจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้จับกุมผู้กระทำความผิดไว้ในสถานที่คุมขัง หรือได้ดำเนินการใด ๆ เพื่อควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ สามารถพิสูจน์การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายใน ลักษณะเดียวกันได้ เพื่อป้องกันการหลบหนีของบุคคลนั้นจากสถานที่คุมขัง อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานสามารถพิสูจน์การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เฉพาะในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากำลังขั้นรุนแรงถึงตายจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อป้องกันการหลบหนีจากสถานที่คุมขังของบุคคล ซึ่งเจ้าพนักงานควบคุมตัวไว้เนื่องจากมีเหตุให้เชื่อว่าบุคคลนั้น ก่อให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสและกระทำการอันเป็นอันตรายยิ่งต่อเจ้าพนักงานหรือต่อบุคคลอื่น และ
- (2) หากเป็นไปได้เจ้าพนักงานได้เตือนด้วยวาจาต่อบุคคลผู้ก่อเหตุกั้นตรายนั้น หรือผู้กระทำความผิดนั้นแล้วว่าจะใช้กำลังรุนแรงถึงขั้นตาย

กฎหมายของมลรัฐ มินนิโซตา (MINNESOTA)

ในปี 1992 ผู้นำท้องถิ่นและตัวแทนผู้ใช้กฎหมายจากทุกหน่วยงานของรัฐได้จัดให้มีให้มีการประชุมเพื่อกำหนดคกฏเกณฑ์และแนวทางของเจ้าพนักงานของรัฐเรื่องการใช้อาวุธปืนแบบต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงตลอดถึงข้อกำหนดการใช้อาวุธปืนในกรณีการใช้กำลังรวมในการพิจารณาครั้งนี้ ผลจากการประชุมทำให้เกิดกฎหมายเกี่ยวกับการใช้กำลังและอาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายอื่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ และได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะกรณีการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเพื่อการจำเป็นในการป้องกันอันตรายต่อชีวิตและสาธารณชนขณะปฏิบัติหน้าที่ โดยปรากฏเป็นนโยบายและหลักเกณฑ์การพิสูจน์การใช้กำลังดังกล่าวในบทบัญญัติกฎหมายต่อไปนี้

626:8452 กำลังขั้นรุนแรงถึงตายและการใช้อาวุธปืน; นโยบายและคำแนะนำที่กำหนดขึ้น¹⁶

(Deadly Force and Firearm use; policies and instruction required)

ข้อย่อที่ 1 นโยบายเรื่องกำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

1 มกราคม 1992 ผู้นำของทุก ๆ ท้องถิ่นและตัวแทนผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐได้ร่วมจัดสร้างและบังคับใช้นโยบายของรัฐเรื่องการใช้อาวุธซึ่งรวมถึงกำลังรุนแรงถึงตาย เช่นทำได้นิยามไว้ในส่วนที่ 609.066 ซึ่งอำนาจนี้ใช้โดยเจ้าพนักงานรักษากฎหมายและผู้ทำงานนอกเวลาภายใต้

¹⁶Minnesota Statutes 1996. [Online] 10 November 2011. Available from:

การจ้างของหน่วยงานนั้น นโยบายนี้ต้องพิจารณาประกอบกับข้อ 609.066 ในส่วนข้อย่อยที่ 2 และ อาจไม่อาจห้ามใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในสถานการณ์ซึ่งกำลังเช่นนั้นภายใต้ 609.066

ข้อย่อยที่ 2 กำลังขั้นรุนแรงถึงตายและการใช้อาวุธปืน ข้อแนะนำเบื้องต้น

1 มกราคม 1992 ผู้นำของทุก ๆ ท้องถิ่นและตัวแทนบังคับใช้กฎหมายของรัฐได้เสนอข้อแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้กำลัง กำลังรุนแรงถึงตาย และการใช้อาวุธปืนสำหรับเจ้าพนักงานรักษากฎหมายและผู้ที่ยังทำงานนอกเวลาหรือเพิ่งถูกจ้างเข้าทำงานกับหน่วยงาน ต้องได้มีการแนะนำก่อนที่หัวหน้าหน่วยงานออกคำสั่งใช้อาวุธหรือมีเช่นนั้นก็ให้อำนาจเจ้าพนักงานพกอาวุธปืนในการงานที่จ้าง การแนะนำนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความมุ่งหมายของนโยบายของหน่วยงานตามที่ระบุในข้อย่อยที่ 1 และตั้งอยู่บนเนื้อหาคำแนะนำตามความต้องการของเจ้าพนักงานในหน่วยงานนั้นด้วย

ข้อย่อยที่ 3 กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย และการใช้อาวุธปืน การแนะนำลำดับต่อไป

1 มกราคม 1992 ผู้นำของทุก ๆ ท้องถิ่นและตัวแทนบังคับใช้กฎหมายรัฐได้เสนอการแถลงข้อแนะนำในข้อย่อยที่ 2 ต่อเจ้าพนักงานและพนักงานนอกเวลาปัจจุบันที่ได้รับการจ้างโดยหน่วยงานนั้น การแนะนำนี้ต้องจัดให้มีขึ้นเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี

ข้อย่อยที่ 4 กำหนดให้มีการเก็บบันทึกประวัติ

ผู้นำของทุก ๆ ท้องถิ่น และตัวแทนบังคับใช้กฎหมายจะต้องเก็บรักษาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการอบรมของหน่วยงานตามที่กำหนดในข้อย่อยที่ 2 และ 3

609.066 อำนาจในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์สันติราษฎร์

(Authorized use Deadly Force by peace officers)

ข้อย่อยที่ 1 คำนิยาม

เพื่อวัตถุประสงค์ในเรื่องนี้ “กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย” หมายถึงกำลังซึ่งผู้กระทำให้เนื่องด้วยความจำเป็นของชีวิต หรือผู้ซึ่งกระทำมีเหตุอันควรรู้ได้ถึงความมีอยู่ของอันตรายต่อชีวิตหรือต่อร่างกายนั้น การใช้อาวุธปืนยิงไปเจตนาในทิศทางที่มีบุคคลอื่นอยู่ หรือที่พาหนะซึ่งเชื่อได้ว่ามีคนอื่นอยู่ในพาหนะนั้น ล้วนแต่ถือว่าเป็นกำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

ข้อย่อยที่ 2 การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

ถึงแม้จะมีบทบัญญัติในข้อที่ 609.06 หรือ 609.065 แล้วก็ตาม การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานรักษากฎหมายในหน้าที่พิสูจน์ได้ว่าทำโดยถูกต้องก็เฉพาะเมื่อจำเป็นดังกรณีต่อไปนี้

1. เพื่อปกป้องเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่นจากอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกายที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้านั้น

2. เพื่อให้เกิดผลในการติดตามจับกุม หรือป้องกันการหลบหนีของบุคคลซึ่งเจ้าพนักงานนั้นทราบหรือมีความน่าเชื่อได้ว่าได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอาชญาร้ายแรงเกี่ยวกับการใช้หรือการข่มขู่ว่าจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย หรือ

3. เพื่อให้เกิดผลในการติดตามจับกุม หรือป้องกันการหลบหนีของบุคคลซึ่งเจ้าพนักงานทราบหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าได้กระทำหรือพยายามกระทำความผิดอาชญาร้ายแรง ถ้าเจ้าพนักงานเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะก่อเหตุหรืออันตรายต่อร่างกาย หากการเข้าจับกุมไม่รีบกระทำโดยทันที

กฎหมายของมลรัฐ ยูทาห์ (UTAH)

กฎหมายเรื่องการใช้อำนาจรุนแรงถึงตายสำหรับเจ้าพนักงานรักษากฎหมายรัฐ Utah เน้นในการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่เจ้าพนักงานเผชิญอยู่โดยอิงแนวคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานการการตัดสินใจ หลักเกณฑ์โดยทั่วไปก็เป็นแนวทางเดียวกับบทบัญญัติรัฐอื่น ๆ ที่คำนึงถึงความปลอดภัยของเจ้าพนักงานและประสิทธิภาพการจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งสำคัญ เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องคำนึงถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ

76 – 2 – 404 การใช้อำนาจรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานรักษาความปลอดภัย¹⁷

(Peace officer's use of Deadly Force)

(1) เจ้าพนักงานรักษากฎหมายหรือบุคคลใด ๆ ที่กระทำการภายใต้คำสั่งในการให้ความช่วยเหลือหรือเป็นผู้ช่วยเหลือ จะถูกพิสูจน์ความชอบธรรมในการใช้อำนาจรุนแรงถึงตายได้ต่อเมื่อ

a. เจ้าพนักงานได้กระทำการอย่างเหมาะสมภายใต้หลักเกณฑ์และสอดคล้องตามคำวินิจฉัยของศาลในเรื่องการกระทำทางอาญาให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย

b. เพื่อประสิทธิภาพในการจับกุม หรือป้องกันการหลบหนีจากสถานที่คุมขังอันเนื่องมาจากการถูกจับกุม ซึ่งเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากำลังขั้นรุนแรงถึงตายจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกัน จับกุมบุคคลดังกล่าวให้เป็นผล และ...

¹⁷Utah Code Section 76-2-404. [Online] 12 December 2011. Available from:

1. เจ้าพนักงานมีเหตุความเป็นไปได้ (Probable Cause) ทำให้เชื่อว่าผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตราย หรือข่มขู่ คุกคามการก่อให้เกิดเหตุอันตรายถึงชีวิตหรือการบาดเจ็บอย่างรุนแรง

2. เจ้าพนักงานมีเหตุความเป็นไปได้ ทำให้เชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัยแสดงการข่มขู่ คุกคามถึงชีวิตหรือการบาดเจ็บอย่างรุนแรงต่อเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่นหากการยับยั้งด้วยวิธีนี้นั้นได้กระทำลงโดยชักช้า

c. เจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายมีความจำเป็นเพื่อป้องกันการตายหรืออันตรายอย่างร้ายแรงต่อเจ้าพนักงานนั่นเองหรือบุคคลอื่น

(2) หากสามารถดำเนินการได้ การเตือนด้วยวาจาควรได้รับการปฏิบัติโดยเจ้าพนักงานเป็นอันดับแรกก่อนการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายใด ๆ ภายใต้ข้อกำหนดที่ (1) b และ c

นอกจากหลักกฎหมายจากมลรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เสนอข้างต้นแล้ว เมื่อไม่นานมานี้คณะผู้บริหารแห่งชาติ หนึ่งในทีมบริหารของประธานาธิบดี Bill Clinton แถลงต่อสำนักข่าว CNN (18 ตุลาคม 1995) ณ ทำเนียบประธานาธิบดี ณ กรุงวอชิงตัน ดีซี (Washington D.C.) เปิดเผยถึงนโยบายการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายที่ต้องกำหนดให้มีทฤษฎีเป็นหลักพื้นฐานแบบเดียวกันสำหรับเจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายในทุกมลรัฐของประเทศ รวมถึง FBI และ Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms หลักเกณฑ์ใหม่ที่คณะผู้บริหารแห่งชาติกำหนดขึ้นมาถูกเรียกใช้ “Shoot to Kill” เน้นหลักที่ว่าเจ้าพนักงานจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เฉพาะกรณีเมื่อมีเหตุจำเป็น หรือเมื่อเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้น หรือสิ่งนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือเป็นอันตรายต่อร่างกายอย่างรุนแรงต่อเจ้าพนักงาน ต่อบุคคลอื่นและต่อสาธารณะชนที่เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องปกป้องให้พ้นจากภัยนั้น หลักเกณฑ์ใหม่นี้มีความคล้ายคลึงกับแนวทางของ FBI ที่ใช้ในปัจจุบันมาก (กล่าวถึงในลำดับถัดไป) ซึ่งเจ้าพนักงานจะทำการยิงผู้กระทำความผิดได้ก็ต่อเมื่อมีอันตรายถึงแก่ชีวิตแล้ว แต่แตกต่างกันตรงที่ว่าแนวทางที่ออกมาใหม่นั้นได้ระบุรายละเอียด วิธีการในการควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ กันไว้ และเจ้าพนักงานยังปรับใช้กับหน่วยงานในการบังคับใช้กฎหมายในทุกมลรัฐอย่างเป็นรูปแบบเดียวกันได้

สาระสำคัญของนโยบายได้กำหนดว่าเจ้าพนักงานอาจยิงผู้อื่นถึงแก่ความตายเพื่อป้องกันการหลบหนีในความผิดขั้นรุนแรงทุกกรณีตามรายละเอียดของกฎหมายมลรัฐ ทั้งนี้มีข้อจำกัดที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. เจ้าพนักงานต้องมีสาเหตุที่มีเหตุผลเพียงเชื่อได้ว่า ผู้หลบหนีการจับกุมได้ทำร้ายร่างกายผู้อื่นหรือข่มขู่ว่าจะกระทำเช่นนั้น

2. การหลบหนีของผู้หลบหนีการจับกุมจะก่อให้เกิดอันตรายซึ่งเป็นภัยอันตรายต่อชีวิตหรือต่อร่างกายของเจ้าพนักงานนั้นเองและหรือต่อบุคคลอื่น

ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ซึ่งทีมผู้บริหารแห่งชาติคาดหวังให้มลรัฐต่าง ๆ นำเป็นแนวทางของบทบัญญัติทางกฎหมายรัฐ แม้ภาพรวมจะคล้ายคลึงกันแต่สาระสำคัญของกฎหมายปรากฏในรายละเอียดที่แตกต่างกันเล็กน้อย อย่างไรก็ตามก็ตีจากการศึกษาสรุปได้ว่า กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเน้นถึงความปลอดภัยของเจ้าพนักงานในการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์เสี่ยงภัยจากผู้กระทำความผิดรูปแบบต่าง ๆ และความปลอดภัยของบุคคลอื่นหรือสาธารณชน ซึ่งคาดหมายได้ว่าอาจได้รับอันตรายจากการกระทำของผู้กระทำผิดหรือผู้หลบหนีการจับกุม ทั้งนี้ต้องก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้รักษากฎหมาย จับกุมผู้กระทำความผิดในขณะเดียวกัน

แตกต่างจากบทบัญญัติในประเทศไทยซึ่งไม่ได้กล่าวรายละเอียดของกฎหมายเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายสำหรับเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่แต่อย่างใด อาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์จะมีรูปแบบและความรุนแรงระดับไหน เจ้าหน้าที่ก็ต้องปฏิบัติเพื่อป้องกันตนเองเพียงในขอบเขตเรื่องการป้องกัน โดยชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เท่านั้น จากแนวคำพิพากษาฎีกาเรื่องการป้องกันตนเองที่ปรากฏกรณีป้องกันตนจากบุคคลผู้ซึ่งมีอาวุธ โดยเฉพาะอาวุธปืน ก็ต้องให้ได้ความว่าอันตรายจากอาวุธปืนใกล้จะถึง ปืนต้องอยู่ในสภาพพร้อมยิงและเล็งมายังผู้ที่จะใช้อำนาจป้องกันเท่านั้นกฎหมายจึงจะถือเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายอเมริกาจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติทางกฎหมายเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจไทยยังไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองเจ้าพนักงานที่ต้องเสี่ยงชีวิตปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองสังคมจากภัยอันตรายต่าง ๆ หากเจ้าพนักงานที่ออกติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดหรือผู้หลบหนีการกระทำความผิดที่มีอาวุธปืน ต้องรอนผู้ต้องหานั้นเล็งปืนมายังตัวเจ้าพนักงานจึงเพียงพอถือได้ว่าเป็นระดับภัยอันตรายที่เจ้าพนักงานควรใช้กำลังตอบโต้หรือกระทำการใด ๆ เพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่เป็นอันตราย หรือมีอาวุธร้ายแรงติดตัวพร้อมที่จะก่อเหตุร้ายแรง หรือเป็นบุคคลผู้หลบหนีการจับกุม เนื่องจากกระทำความผิดจนกระทั่งสร้างความเสียหายต่อสังคมและบุคคลอื่น ดังนั้นภัยอันตรายที่เจ้าพนักงานควรถือเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงใดๆ ยุติเหตุการณ์อันอาจเกิดหรือเกิดหรือคาดได้ว่าจะจะเป็นเหตุให้เกิดภัยอันตรายต่อตนเอง ผู้อื่นและสาธารณะจึงแตกต่างจากภัยอันตรายของบุคคลธรรมดาที่จะใช้อำนาจป้องกันตนโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังแนวทางของกฎหมายอเมริกาที่คำนึงถึงความเสี่ยงภัยยิ่งกว่าของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่

กฎหมายของมลรัฐวอชิงตัน

หลักเกณฑ์เรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเพื่อป้องกันตนของเจ้าพนักงานตำรวจขณะปฏิบัติหน้าที่ของมลรัฐวอชิงตันมีบทบัญญัติเป็นไปในแนวทางเดียวกับรัฐอื่นในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีแนวทางปฏิบัติดังนี้¹⁸

RCW 9A.16.040 การฆาตกรรมหรือการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานรักษากฎหมาย

เจ้าพนักงานพิทักษ์สันติราษฎรและผู้ที่ให้การช่วยเหลือเจ้าพนักงาน

(1) การฆาตกรรมหรือการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายจะนำสืบได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(a) เมื่อเจ้าพนักงานของรัฐได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลเกี่ยวกับเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย หรือ

(b) เมื่อจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานของรัฐต้องใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเพื่อปราบปรามการกระทำอันเป็นการละเมิดกฎหมายในรัฐ ในอาณาเขตของรัฐ หรือการกระทำตามหน้าที่ในทางกฎหมาย

(c) เมื่อจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานของรัฐหรือบุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานนั้น ต้องใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในกรณีดังต่อไปนี้:

(i) เพื่อจับกุมหรือควบคุมบุคคล ซึ่งเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าได้กระทำหรือพยายามกระทำ หรือกำลังพยายามกระทำความผิดฉกรรจ์

(ii) เพื่อป้องกันการหลบหนีของบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งได้หลบหนีจากสถานที่คุมขังหรือสถานที่ควบคุมของเจ้าพนักงาน หรือการติดตามตัวกลับมาของบุคคลดังกล่าว

(iii) เพื่อป้องกันการหลบหนีของบุคคลผู้กระทำความผิดจากเรือนจำของรัฐหรือเรือนจำประจำเมืองสำหรับบุคคลที่ถูกจับกุม หรือต้องโทษ หรือถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฉกรรจ์ หรือ

(iiii) เพื่อการปราบปรามตามกฎหมายต่อผู้ก่อการจลาจลหากบุคคลที่ก่อความไม่สงบนั้นมีอาวุธร้ายแรงถึงตายขณะก่อจลาจล

(2) ในการพิจารณาว่าควรหรือไม่ควรใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาม (1) c ภายใต้บทบัญญัตินี้ในการจับหรือควบคุมบุคคลใดๆ ที่ได้ก่ออาชญากรรมขึ้น หากไม่ปรากฏการกระทำเป็นที่แจ้งชัด เจ้าพนักงานต้องมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ก่อการคุกคามให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสและ

¹⁸RCW 9A.16.040. Justifiable Homicide or use of Deadly Force by public officer, peace officer, person aiding. [Online] 22 February 2011. Available from: <http://apps.leg.wa.gov/Rcw/default.aspx?cite=9A.16.040>

อันตรายถึงชีวิตต่อเจ้าพนักงานและต่อบุคคลอื่น ในบรรดาสถานการณ์ซึ่งอาจพิจารณาได้โดยเจ้าพนักงานว่าเป็นการก่อการคุกคามต่อการบาดเจ็บสาหัสหรือต่อชีวิตหรือไม่ ได้แก่

(a) ผู้ต้องสงสัยกระทำการอันเป็นการคุกคามเจ้าพนักงานด้วยอาวุธ หรือแสดงอาวุธในท่าทีที่อาจก่อการให้เกิดภัยอันตรายได้ในทุกขณะ

(b) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ผู้ต้องสงสัยนั้นได้ประกอบอาชญากรรมใดๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง หรือการคุกคามต่อการบาดเจ็บสาหัสต่อชีวิต

ภายใต้สถานการณ์ข้างต้น การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายจะถูกใช้ได้ทุกเมื่อถ้าจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันการหลบหนีของบุคคลดังกล่าว และถ้าเป็นไปได้เจ้าพนักงานควรได้มีการกล่าวเตือนถึงการจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเช่นนั้นก่อน

(3) เจ้าพนักงานรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ในความผิดทางอาญาสำหรับกรณีการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย ปราศจากทัณฑ์บนและได้รับการยกย่องในการปฏิบัติหน้าที่นั้น หากได้กระทำตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ภายใต้บทบัญญัติในส่วนนี้

(4) บทบัญญัตินี้ไม่ให้ตีความถึงการกระทำที่นอกเหนือจากที่ปรากฏข้างต้น

นอกจากกฎหมายที่กำหนดเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่แล้ว ข้อมูลที่นำเสนอในรายละเอียดลำดับต่อไปของมลรัฐวอชิงตันเป็นข้อมูลที่ ทำการศึกษาถึงการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานตำรวจขณะปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงตลอดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหลังจากเกิดเหตุการณ์การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายที่มีการตายเกิดขึ้น

การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use of Deadly Force) คือระดับของการใช้กำลังซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งมีเหตุผลอันสมควรสรุปแล้วว่าจะใช้ซึ่งเสี่ยงต่อการการได้เกิดการตายหรือบาดเจ็บสาหัสของเป้าหมายที่เป็นมนุษย์ ไม่ว่าผลที่ออกมาจะเป็นความตายหรือบาดเจ็บหรือเกิดอันตรายใดๆ ก็ตาม มีหนังสือและบทความจำนวนมากที่เขียนเกี่ยวกับการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ ส่วนใหญ่จะมุ่งความสนใจไปที่ขอบเขตของการกำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในหลายกรณีด้วยกันที่มีการแนะนำและนโยบายที่เป็นอุดมคติเพื่อที่จะใช้ควบคุมการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีและมุมมองทางการศึกษาซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นงานวิจัยที่ดีแต่ก็ไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงเสมอไป ความเป็นจริงนี้ก็คือสิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบนท้องถนนต้องเผชิญอย่างไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า การตัดสินใจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายก็ไม่สามารถบอกได้เช่นกันว่าจะถูกใช้หรือไม่อย่างไร เพียงพอต่อการรองรับสถานการณ์นั้นหรือเกินกว่าความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยกำลังรุนแรงถึงตาย ประเด็นเรื่องนี้ได้มีการกล่าวถึงมากมาย James

Fyfe (1982)²⁹ ได้พัฒนาแผนเพื่อควบคุมการกระทำวิสามัญฆาตกรรม ในขอบเขตของการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่ ประเด็นส่วนใหญ่ที่ Fyfe สร้างขึ้นใช้ได้และได้ใช้อยู่ในวงการของเจ้าหน้าที่ตำรวจมลรัฐวอชิงตันมาหลายปีแล้ว อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะของเขาข้อหนึ่งคือ “ระบบการให้รางวัลภายใน” เป็นทางในการวัดคุณภาพการทำงานว่าของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงโดยไม่สมควรไม่ควรได้รับการยกย่องชมเชยจากหน่วยงาน

งานวิจัยที่ยกมานำเสนอนี้จึงนับเป็นงานวิจัยแรกที่ทำขึ้นโดยศึกษาจากการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในมลรัฐวอชิงตันและเป็นที่ยอมรับในการศึกษาของโรงเรียนตำรวจ ตลอดจนใช้เป็นเอกสารอ้างอิงใดๆ เกี่ยวกับเหตุวิสามัญฆาตกรรมด้วยกำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยได้ศึกษาวิจัยจากมุมมองของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าว งานวิจัยนี้ได้กำหนดสมมติฐานของการศึกษา และได้ผลการศึกษาออกมา 5 ประเด็น สรุปได้ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดว่าเป็นชนชั้นทำงานและเป็นงานที่เสี่ยงภัย เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีส่วนร่วมในการทำวิสามัญฆาตกรรมด้วยกำลังขั้นรุนแรงถึงตายมักจะไม่ได้รับการเอาใจใส่ที่เหมาะสมและอาจจะกลายเป็นแพะรับบาปในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายมักจะถูกทิ้งให้เผชิญปัญหาด้วยตนเองเพราะขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและถูกเพื่อร่วมงานทอดทิ้ง แม้กระทั่งเมื่อมีปัญหาทางด้านจิตใจหรือมีความวิตกกังวลเนื่องจากเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจจะถูกทิ้งให้เผชิญปัญหาตามลำพัง

ผลที่ได้รับจากการศึกษาสมมติฐานที่ 1 กล่าวได้ว่า เนื่องจากเป็นชนชั้นทำงาน เจ้าหน้าที่ตำรวจรู้ว่าตนเองอยู่ในฐานะที่เสี่ยงภัยพอๆ กับการทำงานบางประเภทเช่นคนทำเหมืองถ่านหินที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานที่เป็นอันตรายและมักจะมีภัยต่อสุขภาพของพวกเขา อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะทำให้ภาวะแวดล้อมดีขึ้นนั้นมีราคาแพงและตัดกำไรของนายทุนเจ้าของกิจการ ดังนั้นมักจะมี การต่อสู้และต่อรองระหว่างกรรมกรและเจ้าของกิจการเพื่อที่จะควบคุมสิ่งอำนวยความสะดวกของพวกเขาเสมอ เช่นเดียวกับคนงานเหมืองถ่านหิน เจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะมี การปะทะกับเจ้านายทางการเมือง การฝึกรอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจในเหตุวิสามัญฆาตกรรมกรณีการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายนั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากจึงมักไม่ได้รับการปฏิบัติเท่าที่ควร ในปัจจุบันเนื่องจากคนทั่วไปต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ซึ่งรับผิดชอบต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่เอง แห่ต่าง ๆ จึงมีขึ้นเพื่อฝึกรอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เลือกใช้การแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ กันอย่างมีศักยภาพในสถานการณ์ที่รุนแรง ทางเลือกบางประการเช่นการใช้เทคนิคทางวาจา (Verbal Judo) หรือเพียงถอนตัวออกจาก

²⁹ James Fyfe , Police use of deadly force: Research and reform , pp 165-205

เหตุการณ์บางเหตุการณ์ ทำให้สถานการณ์เปลี่ยนไปในทางตรงข้ามกับการใช้กำลังขั้นรุนแรง ถึงตายและการเกิดวิสามัญฆาตกรรมได้

ความสนับสนุนของรัฐไม่ใช่จะเป็นเช่นนี้เสมอไป เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างถูกต้องหลังจากเกิดเหตุการณ์ขึ้น เจ้าพนักงานนั้นจะประสบความยากลำบากในการจัดการกับสถานการณ์ทั้งในด้านสาธารณชนและด้านส่วนตัว ถ้าแหล่งช่วยเหลือไม่มีสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการจัดการจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำวิสามัญฆาตกรรมก็ต้องเผชิญกับผลที่ตามมาด้วยตัวเอง สถานการณ์แบบนี้อาจเป็นต้นเหตุของปัญหาในองค์กรตำรวจและก่อผลเสียหายมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต อาจทำให้เกิดการเสียชีวิตให้แก่บุคคลผู้ซึ่งไม่สามารถทำงานตามหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อีก เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะต้องรับผิดชอบต่อองค์กรของตำรวจ ต่อสังคมและตัวเอง ดังนั้นรัฐและองค์กรของตำรวจควรมีความรับผิดชอบและมีหน้าที่ให้ความมั่นใจต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อการทำงานของพวกเขา แม้การกระทำนั้นได้กระทำไปตามที่กฎหมายให้อำนาจและไม่มีการดำเนินการทางอาญาก็ตาม การกระทบกระเทือนทางสังคมและจิตใจย่อมเกิดขึ้นกับเจ้าพนักงานทุกคน ความกดดันและภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจสะสมเป็นบ่อเกิดของความรุนแรงอย่างไรเหตุผลในเหตุการณ์ต่อไปได้ แหล่งในการจัดการเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เจ็บปวดนี้จึงต้องมีเพียงพอ การสอนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ การฆ่า การใช้กำลัง และการฝึกให้พวกเขาเป็นนักตัดสินในที่ที่ไม่ได้หมายความว่ารัฐสามารถทอดทิ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำวิสามัญฆาตกรรมได้ ตรงกันข้าม รัฐจะต้องสามารถให้ความมั่นใจว่ามีแหล่งที่เหมาะสมและเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้ได้เพื่อที่จะทำให้กลับสู่สภาพเดิมหลังจากเกิดเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม

2. เหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม และการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน และแต่ละคนที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์จะตอบโต้แตกต่างกันออกไป เจ้าหน้าที่บางคนสามารถจัดการกับเหตุการณ์ได้ดีกว่าคนอื่น สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักคือแต่ละคนมีความสามารถที่แตกต่างกัน ต้องการที่จะได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันตามพื้นฐานของแต่ละคน ไม่มีนโยบายที่เข้มแข็งหรือรวดเร็วที่สามารถใช้ได้กับทุกคน นโยบายควรจะเป็นเพียงแค่วิธีที่สามารถปรับใช้ได้ในแต่ละคนและแต่ละเหตุการณ์ ดังนั้นนโยบายควรมีความสำคัญมากกว่าเป็นเหตุผลทางการเมือง

ผลการศึกษาสम्मติฐานที่ 2 พบว่าแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีรากของเหตุการณ์และองค์ประกอบรองด้านนับแต่ก่อนเกิดเหตุจนกระทั่งหลังเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละคนปฏิบัติหน้าที่และกระทำการตามแบบของตัวเอง แต่ละคนจะกลับเป็นปกติในเวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนกลับสู่สภาวะปกติได้เร็วและมากกว่าคนอื่น ดังนั้นนโยบาย

การตัดการจะต้องยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้กับแต่ละเหตุการณ์ นโยบายควรเป็นแนวทางในการปรับอารมณ์และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละนายที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมนั้น ไม่สามารถกำหนดแน่นอนตายตัวได้ว่าจะดำเนินการภายในหน่วยงานอย่างไรกับบุคคลนั้น เจ้าหน้าที่บางคนอาจต้องการกลับไปทำงานในหน้าที่เดิมก่อนจะเกิดเหตุการณ์ขึ้นในขณะที่บางคนอาจไม่ต้องการกลับไปในภาพเหตุการณ์นั้นอีก

3. ความสนับสนุนสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม มักจะมีเพียงแค่ระยะเวลาสั้นๆ และหายไปเมื่อเวลาผ่านไป เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะถูกทิ้งให้เผชิญกับปัญหาที่อาจตามมาอีกในภายหลังโดยลำพัง

ผลการศึกษาสมมติฐานที่ 3 พบว่าหลังจากเกิดเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม ในเบื้องต้นนั้น ปฏิกริยาและกำลังใจมักจะออกมาในทางที่ดี เจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้รับการสนับสนุนเพียงระยะสั้นๆ อย่างไรก็ตาม ความสนับสนุนนี้จะหมดไปเมื่อเวลาผ่านไป หัวหน้าหน่วยงานและเพื่อร่วมงานเริ่มจะคลางแคลงในตัวเจ้าหน้าที่ผู้ขึ้นอีกครั้ง เมื่อเหตุการณ์นั้นกลายเป็นเรื่องธรรมดา เจ้าหน้าที่ผู้ขึ้นนั้นก็ถูกซักถามเกี่ยวกับการกระทำของเขามากขึ้นไปอีก เจ้าหน้าที่ตำรวจหลายคนพบว่าถูกโยกย้ายโดยที่ไม่มีคำอธิบายว่าทำไม ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของผลกระทบที่ได้รับภายหลังเหตุการณ์ บางรายภรรยาของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีส่วนในเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมต้องเข้าพบเจ้าหน้าที่ระดับสูงเพื่อรับรู้ว่าจะทำไมสามีของพวกเขาจึงได้รับการปฏิบัติเช่นที่เป็นอยู่ ลูกชายของพนักงานตำรวจคนหนึ่งเคยถามพ่อของพวกเขาว่า ทำไมข่าวโทรทัศน์จึงเรียกพ่อของเขาว่าฆาตกร และต้องถูกจับตามองจากสังคครอบตัวที่คอยซักถามอยากรู้อากเห็นตลอดเวลา

4. ทุกคนที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมจะได้รับการตีตราไปนาน การตีตราซึ่งไม่ว่าจะเป็นไปในทางบวกและทางลบจะติดตามเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นไปตลอดชีวิตการทำงานของเขา ชื่อเสียงที่เป็นลบนี้อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้

ผลการศึกษาสมมติฐานที่ 4 สรุปได้ว่าสิ่งที่ชี้ถึงความผิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีนี้เป็นผลมาจากการกระทำวิสามัญฆาตกรรม แม้ว่าตัวชี้ความผิดจะไม่ปรากฏให้เห็นบนร่างกายของพวกเขา แต่ก็สามารถเห็นได้จากเพื่อนร่วมงาน จากสื่อมวลชนและสังคม สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ความผิดที่เกิดจากการทำวิสามัญฆาตกรรมเป็นประสบการณ์ใหม่ ก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์พวกเขาไม่เคยมีประสบการณ์ที่รุนแรงแบบนี้มาก่อนเลยก็มี แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์พวกเขาจะรู้ถึงวิธีที่จะจัดการกับสถานการณ์รุนแรงเช่นนั้นได้ด้วยอาศัยประสบการณ์การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายแบบเดียวกัน ค่านิยมของตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่นี้จะติดตัวและส่งผลถึงการทำงานในครั้งต่อไปได้ พวกเขาอาจถูกสังคครอบตัวเป็นพวกเบี่ยงเบนออกจากสังค การกระทำและพฤติกรรม

บางอย่างของเจ้าหน้าที่ในเหตุการณ์ทำให้สังคมหลายกลุ่มมองว่าเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากค่านิยมที่ดี การใช้อาวุธปืนในการวิสามัญฆาตกรรมแม้ว่าในหลายกรณีจะจำเป็นก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิด และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระทำเช่นนั้นคือคนไม่ดี เหล่านี้คือสิ่งที่สังคมมอบให้หลังจากที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องเสี่ยงชีวิตเพื่อปกป้องสังคมจากสิ่งเลวร้าย มีเพียงบางรายซึ่งนับว่าน้อยมากปรากฏในมลรัฐวอชิงตันว่าตำรวจที่ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายก่อเหตุวิสามัญฆาตกรรมได้รับการเลื่อนขั้น ส่วนมากจะถูกชะลอเวลาไว้เพื่อการทำรายงาน การสอบสวนทั้งจากหน่วยงานและจากสังคม

5. โดยโครงสร้างแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นตัวแทนของรัฐที่ใช้กำลังในการรักษากฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับอำนาจที่กว้างมากและมีดุลพินิจในการใช้อำนาจนั้น หนึ่งในอำนาจที่กล่าวคือการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายอย่างถูกตามกฎหมาย แต่เมื่อใดก็ตามที่ตำรวจใช้อำนาจนี้ไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร รัฐอาจจะรู้สึกว่าเป็นการกระทำที่น่ารังเกียจและรู้สึกแปลกแยกต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ใช้อำนาจดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น เหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมอาจจะทำให้เกิดเหตุการณ์ที่เลวร้ายต่อรัฐได้ โดยเฉพาะในเหตุการณ์ที่มีการฆาตกรรมคนที่เป็นชนกลุ่มน้อยหรือคนที่มียุทธพลในชุมชน สื่อมวลชนและกลุ่มผู้สนใจเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถสร้างความกดดันอย่างมากแก่รัฐและหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นตัวแทนในการใช้อำนาจ

ผลการศึกษาสมมติฐานที่ 5 พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐด้านการใช้กำลัง และการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม เป็นสถาบันหนึ่งที่มีอำนาจการใช้กำลังเพื่อปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับอำนาจและดุลพินิจว่าเมื่อใดที่จะใช้อำนาจนี้หนึ่งในอำนาจนี้คือการทำวิสามัญฆาตกรรมโดยการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้โดยไม่ผิดกฎหมายหากได้กระทำภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดว่าพึงกระทำได้ การใช้อาวุธปืนและการยิงผู้กระทำความผิดโดยอาศัยอำนาจ ซึ่งได้รับอนุมัติจากรัฐเป็นความพิเศษอย่างหนึ่งของตำรวจ แต่ในความเป็นจริงเมื่อใดก็ตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจที่ได้รับนี้ พวกเขาอาจกลายเป็นคนแปลกแยกของสังคมในทันที ความสนใจในเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมอาจเป็นเหตุให้สถานการณ์วิกฤตได้ สื่อมวลชนและกลุ่มผู้สนใจสามารถก่อให้เกิดความกดดันอย่างมากต่อรัฐบาลได้ การประสานด้านการให้ข้อมูลและทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงานของรัฐและสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่รัฐไม่ควรมองข้าม ทั้งนี้เพื่อปฏิบัติให้เป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันปัญหาที่จะตามมาต่อเจ้าพนักงานผู้กระทำความผิดวิสามัญฆาตกรรมและต่อรัฐ ต่อหน่วยงานของรัฐเอง

การศึกษาจากสมมติฐานทั้ง 5 ข้อเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีนโยบายเกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจด้านสังคมและจิตใจ นโยบายจะต้องยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้สำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคนและสถานการณ์ทุกสถานการณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีสภาวะกลับคืนสู่ปกติได้ในเวลาและวิธีการของตัวเอง บางคนอาจจะฟื้นตัวได้ช้ากว่าคนอื่นแต่ก็ไม่ควรมีใครถูกกลั่นแกล้งและไม่ได้รับการปฏิบัติจากรัฐและหน่วยงาน ท้ายที่สุด สาธารณชนต้องเข้าใจว่าบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมอาชญากรรมและความสับสนไม่เป็นระบบของสังคมคืออะไร เจ้าหน้าที่ต้องเสี่ยงภัยมากแค่ไหน และต้องตระหนักว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นมากกว่าตัวแทนของสังคมไว้จัดการระเบียบของสังคม เหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าสู่สถานการณ์การขัดแย้งของสังคมในเหตุการณ์รุนแรงที่จำกัดด้วยเวลาในการคิดและภาระที่ต้องปกป้องสังคมและประชาชนผู้บริสุทธิ์ด้วยการเสี่ยงของชีวิตตนเอง เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงไม่ใช่ผู้กำหนดสถานการณ์นั้น เพียงผู้เดียวหากแต่มีองค์ประกอบอื่นของสังคมร่วมอยู่ด้วย ด้วยเหตุนี้สังคมจะต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายกรณีวิสามัญฆาตกรรมเช่นกัน

การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสืบสวนกลาง:FBI¹⁹

ในเดือนเมษายน 1996 ตำรวจสืบสวนกลาง (FBI) จัดให้มีการอบรมนโยบายที่กำหนดขึ้นใหม่ให้เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการใช้กำลังรุนแรงถึงขั้นตาย FBI ตระหนักถึงภารกิจของหน่วยงานคือการเผชิญหน้าสิ่งที่ทำหายที่สุดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือการตัดสินใจที่เหมาะสมที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการตัดสินใจและมีความมั่นใจในการตัดสินใจนั้น FBI จัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายแก่เจ้าพนักงานตำรวจเป็นประจำในแต่ละปี การฝึกอบรมจะรวมการให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง เป็นการให้การอบรมแบบเหมือนจริงไม่ใช่เพียงแต่ศึกษาทฤษฎีจากตำรา การฝึกอบรมที่จัดขึ้นจะให้หลักการที่ชัดเจนเพื่อครอบคลุมเกี่ยวกับการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายทั้งหมดและจากนั้นสาธิตให้ดูโดยใช้ตัวอย่าง FBI มองว่าหากการฝึกอบรมไม่เพียงพอและไม่ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์จริงแล้ว อาจเป็นสาเหตุให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดความไม่แน่ใจและลังเลในสถานการณ์ที่ตัวเองและครอบครัวข้างตกอยู่ในอันตรายมากขึ้น

¹⁹ [A copy of the FBI's new Deadly force Policy can be obtained by submitting a request on department letterhead to the Legal Instruction Unit, FBI cademy, Quantico, VA.22135.](#)

วันที่ 17 ตุลาคม 1995 อัยการสูงสุด Jenet Rero ได้ให้ความเห็นชอบต่อนโยบายที่จะให้การใช้กำลังรุนแรงถึงตาย ให้มีขอบเขตครอบคลุมต่อการใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ทั้งหมดในกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา และนับแต่นั้นมีนโยบายเดียวกันนี้ได้ถูกปรับใช้โดยกระทรวงการคลัง เหตุการณ์เดียวกันนี้ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีการวางนโยบายเกี่ยวกับการใช้กำลังรุนแรงถึงตายที่เป็นรูปแบบในกรมตำรวจสหรัฐ สิ่งที่เชื่อมโยงนโยบายไว้ด้วยกันคือการสร้างมาตรการของ “ภัยอันตรายอันใกล้จะถึง” (Imminent Danger) ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ก็ยังคงหลักเกณฑ์พื้นฐานในเรื่องของการใช้กำลังรุนแรงถึงตายโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งหลักเกณฑ์พื้นฐานมีข้อกำหนดดังนี้

“เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายของกระทรวงยุติธรรมอาจทำวิสามัญฆาตกรรมโดยการใช้อำนาจใด ๆ รวมถึงการใช้อำนาจรุนแรงถึงตายได้เมื่อมีความจำเป็น คือเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเชื่อที่สมเหตุสมผลว่าเป้าหมายของการใช้กำลังรุนแรงนี้จะทำให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บสาหัส”²⁰

ข้อแตกต่างของนโยบายและกฎหมายเห็นได้ชัดมากในกรณีของอาชญากรที่หลบหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ ในคดี Tennessee V. Garner (471 U.S.1, 1985) ศาลฎีกาถือตามแนวของรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 อนุญาตให้ใช้กำลังรุนแรงถึงตายกับผู้ต้องสงสัยว่าก่ออาชญากรรม เมื่อมีเหตุให้เชื่อได้ว่าอาชญากรรมนั้นก่อให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสและอันตรายต่อชีวิต แต่นโยบายการใช้กฎหมายของหน่วยงานจะต้องมีองค์ประกอบเพิ่มเติมคือเจ้าพนักงานจะต้องมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัยที่หลบหนีจะก่ออันตรายให้กับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นในขณะนั้นด้วย

นโยบายใหม่ของ FBI อธิบายคำว่า “ใกล้จะถึง” (Imminent) สามารถยืดหยุ่นได้รวมถึงช่วงเวลาที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์มากกว่าที่จะเจาะจงลงไปว่าเป็นตอนไหนที่อยู่ในความหมายของคำว่า “ทันทีทันใด” หรือ “ชั่วพริบตา” ยิ่งกว่านี้เป็นเหตุผลของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะตัดสินใจใช้กำลังรุนแรงถึงตายจะต้องมาจาก “มุมมองของเจ้าหน้าที่ที่เกิดเหตุ (และ) ต้องไม่มาจากจุดได้เปรียบทางข้างหลังของภาพเหตุการณ์” นโยบายดังกล่าวนี้ไม่ได้มีไว้เพื่อจำกัดความสามารถและความรับผิดชอบในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ แต่เป็นการวางกรอบของหลักการเพื่อแนะแนวทางของการตัดสินใจที่เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องพัฒนาและฝึกฝนด้วยตนเองในการใช้กำลังรุนแรงดังกล่าว

²⁰ Hall, J. C. FBI Training on the New Federal Deadly force policy. FBI’s New Deadly Force Policy. [Online], 23 August 2011. Available from: <http://www.fbi.gov>

หลักการฝึกในเบื้องต้น ความมุ่งหมายที่อยู่เบื้องหลังของการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ FBI ตามนโยบายใหม่ คือความรู้ที่ได้จากการประเมินการปฏิบัติเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำงานทันกับเวลาและมีการตัดสินใจที่ถูกต้องตามความจำเป็นในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึง เพื่อให้วัตถุประสงค์นี้ประสบผลสำเร็จ FBI ได้ใช้วิธีการแบบหลากหลายขั้นตอนในการแนะนำเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายประกอบด้วยการศึกษาหลักกฎหมาย ตัวเล่มนโยบายโดยมีการแนะนำประกอบว่าควรตีความนโยบายในแต่ละข้อไปในทางใด อีกขั้นตอนคือการฝึกเสมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง สร้างสถานการณ์เพื่อทดสอบการใช้ดุลพินิจและตัดสินใจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายต่อเป้าหมาย

สาระสำคัญของนโยบายการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย 1996

นโยบายฉบับนี้ถูกกำหนดขึ้นเป็นแนวทางแก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ FBI ในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายและการควบคุมการประยุกต์ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย สาระสำคัญและหลักเกณฑ์ของนโยบายมีดังนี้²¹

1. การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use of Deadly Force) คือการใช้กำลังหรืออาวุธใด ๆ ที่อาจก่อให้เกิดการตายหรือบาดเจ็บสาหัส

2. นโยบายนี้ไม่ได้ตีความไว้เพื่อเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่คืนตัวเกินไปจนเกิดความเสียหายที่ไม่สมเหตุสมผล ความสมเหตุสมผลในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายภายใต้ นโยบายนี้จะต้องมองจากมุมมองของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในที่เกิดเหตุ ซึ่งอาจถูกสถานการณ์บังคับให้ตัดสินใจไปในทางใดทางหนึ่ง โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถมองเห็นได้จากด้านหลังของเป้าหมาย

3. การป้องกันชีวิต เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เมื่อจำเป็นเท่านั้น กล่าวคือเมื่อเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมายของการใช้กำลังนั้นก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตหรือบาดเจ็บสาหัสต่อเจ้าหน้าที่นั้นและต่อบุคคลอื่น

4. เป้าหมายหลบหนีการจับกุม กำลังขั้นรุนแรงถึงตายอาจจะใช้เพื่อป้องกันการหลบหนีของเป้าหมายถ้ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า

4.1 เป้าหมายได้ก่ออาชญากรรมที่ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือตาย หรือเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ความตาย

4.2 การหลบหนีของเป้าหมายหรือผู้กระทำความผิด ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่น

²¹ Ibid.

5. การเตือนด้วยวาจา ถ้าเป็นไปได้และหากไม่เป็นการเพิ่มสถานะอันตรายให้แก่เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น การเตือนด้วยวาจาให้เป้าหมาย जानต่อเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย ควรปฏิบัติก่อนเสมอ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้วิธีการยิงเตือนเด็ดขาด

6. พาหนะ การยิงปืนไปยังพาหนะขณะกำลังเคลื่อนที่อาจจะไม่จำเป็นเพื่อต้องการหยุดรถที่กำลังเคลื่อนที่นั้นเพียงอย่างเดียว อาจจะยิงไปยังคนขับหรือคนอื่นในพาหนะที่กำลังเคลื่อนที่ดังกล่าวได้ เมื่อเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมายเป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่นเท่านั้น และการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายยิงคนขับพาหนะนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดอันตรายต่อสาธารณชนทั้งนี้ต้องชั่งน้ำหนักผลประโยชน์ได้เสียว่าสิ่งใดมีน้ำหนักมากกว่ากัน

7. ในการประเมินความจำเป็นในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายมีองค์ประกอบ 2 ข้อที่เกี่ยวข้องกันคือ

7.1 เห็นว่าภัยอันตรายอันใกล้จะถึงต่อเจ้าหน้าที่และต่อบุคคลอื่น

7.2 ไม่มีทางเลือกอื่นที่ปลอดภัยกว่าการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

ทั้งนี้ภายใต้ข้อกำหนดนโยบายการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย ไม่อนุญาตให้ใช้กำลังดังกล่าวได้หากมีจุดประสงค์เพียงแคเป็นการป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องสงสัยเท่านั้น นโยบายนี้ต้องมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัย หรือการหลบหนีของผู้ต้องสงสัยก่อให้เกิดอันตรายในสถานการณ์นั้นด้วย

8. “ภัยอันตรายใกล้จะถึง” ไม่ได้หมายความว่า “ทันทีทันใด” หรือ “ในพริบตา” แต่ขึ้นอยู่กับการกระทำของเป้าหมายว่าจะก่ออันตรายขึ้นในเวลาอันใกล้หรือไม่ ถึงแม้ว่าผู้ต้องสงสัยจะไม่ได้หันปืนมาทางเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่นั้นก็ตาม กรณีอาจถือว่ามีภัยอันตรายใกล้จะถึงเกิดขึ้นถ้าเจ้าหน้าที่มีเหตุให้เชื่อได้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ต่อไปนี้

(a) เป้าหมายมีอาวุธ หรือพยายามที่จะครอบครองอาวุธในสถานการณ์ที่บ่งชี้ว่าเป้าหมายมีความตั้งใจที่จะใช้อาวุธนั้นต่อสู้กับเจ้าหน้าที่หรือคนอื่น

(b) เป้าหมายมีอาวุธและพยายามหาที่กำบัง หรือที่หลบเพื่อให้ได้เปรียบเจ้าหน้าที่

(c) เป้าหมายพยายามที่จะหลบหนีจากบริเวณที่มีการเผชิญหน้าซึ่งเขาเป็นผู้ก่อ หรือพยายามที่จะก่อให้เกิดความตายหรือบาดเจ็บสาหัส

9. ถ้าไม่มีทางเลือกอื่นที่ปลอดภัยกว่า การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายจึงจะนำมาใช้ในสถานการณ์ได้ แต่ถ้ามีทางเลือกที่สามารถหลีกเลี่ยงอันตรายได้ก็ไม่จำเป็นต้องใช้กำลังดังกล่าว

องค์ประกอบต่อไปนี้เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อความสามารถของเจ้าหน้าที่ ในการจับกุมผู้ต้องสงสัยอย่างปลอดภัย

(a) การโต้ตอบคำสั่ง การเตือนด้วยคำพูดก่อนที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายนั้นควรได้กระทำก่อนถ้าไม่เป็นการเพิ่มอันตรายต่อเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่น การเชื่อฟังคำสั่งของเจ้าหน้าที่หรือยอมจำนนและปฏิบัติตามข้อเสนอของฝ่ายเจ้าพนักงานอาจจะทำให้การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเป็นวิธีที่ไม่จำเป็น ในทางตรงกันข้าม หากเป้าหมายไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่อาจจะทำให้เจ้าหน้าที่ไม่มีทางเลือกอื่นปลอดภัย

(b) มีที่กำบัง การมีที่กำบังให้เกิดข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการต่อสู้ เมื่อใดก็ตามผู้ต้องสงสัยที่มีอาวุธพยายามจะหาที่กำบังอาจเป็นการบังคับให้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย ในทางตรงกันข้าม เจ้าหน้าที่ที่มีที่กำบังยอมจะเป็นข้อได้เปรียบอาจจะมีเวลามากขึ้นที่จะประเมินว่าจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายหรือไม่ หรือจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยวิธีใด

(c) เวลาจำกัด ข้อเสียเปรียบที่มองไม่เห็นเกิดขึ้นจากประเด็นของการกระทำและการตอบสนองการกระทำ การกระทำบางอย่างในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์เจ้าหน้าที่อาจไม่มีเวลามากพอที่จะประเมินการตอบสนองการกระทำนั้นได้

10. เมื่อตัดสินใจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายแล้ว เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติเช่นนั้นไปจนกว่าเป้าหมายจะยอมแพ้ หรือสิ้นสุดภาวะก่อให้เกิดอันตรายต่อเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่น

11. แม้จะได้รับอนุญาตหรือมีคำสั่งให้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ เจ้าหน้าที่ควรประเมินก่อนตัดสินใจใช้กำลังดังกล่าวเสมอว่า การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลที่สามหรือไม่ และชั่งน้ำหนักว่าประโยชน์สิ่งใดมากกว่ากัน

ตัวอย่างจากเหตุการณ์ในการตัดสินใจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายสามารถทำได้

เหตุการณ์ที่หนึ่ง เป้าหมายอาวุธ หรือพยายามจะครอบครองอาวุธในสถานการณ์ที่บ่งให้เห็นว่าเป้าหมายพยายามจะใช้อาวุธนั้นต่อสู้กับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น

จากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ FBI ขณะปฏิบัติหน้าที่ไปถึงที่พักของกลุ่มโจรปล้นธนาคาร ซึ่งใช้ปืนข่มขู่เจ้าหน้าที่ธนาคารในขณะที่ปล้น ในเวลากลางวัน ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะสามารถเข้าล้อมได้หมดก็มีคนลักษณะตรงตามลักษณะเป้าหมายวิ่งออกจากประตูด้านหลังของที่พักโดยมีปืนอยู่ในมือและวิ่งตัดสนามหญ้าหลังบ้านไปยังอีกบ้านที่อยู่ถัดไป เจ้าหน้าที่ตะโกนบอกว่า “นี่คือเจ้าหน้าที่ FBI หยุด มิฉะนั้นเราจะยิง” เป้าหมายเพิกเฉยต่อคำสั่งและวิ่งตามไป เจ้าหน้าที่จึงยิงจากระยะไกลประมาณ 15 หลา ถูกด้านหลังของเป้าหมาย

อภิปราย การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายทำได้

1. เจ้าหน้าที่อาจมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมายซึ่งมีอาวุธปืนได้กระทำการดังกล่าวเพื่อขัดขวางการจับกุมและอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ได้ในเวลาอันใกล้ อีกทั้งเพิกเฉยต่อคำสั่งให้หยุด ดังนั้นจึงไม่มีทางเลือกอื่นที่ปลอดภัยที่จะไม่ใช่กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์รุนแรงในการดำเนินการจับกุมตามกฎหมายได้

2. ตลอดเวลาที่เป้าหมายหลบหนี เป้าหมายมีอาวุธร้ายแรงติดต่อกตลอดเวลา และสามารถที่จะหันมายิงใส่เจ้าหน้าที่ในเวลาใดก่อนที่เจ้าหน้าที่จะหาที่กำบังและยิงตอบโต้ได้ทัน ความพยายามที่จะชักจูงเป้าหมายที่มีอาวุธยังเป็นการเพิ่มความเสี่ยงขึ้น นอกจากนี้ เป้าหมายพร้อมอาวุธปืนก็เป็นอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ที่กำลังจะปิดล้อม และที่เป้าหมายอาจจะเผชิญหน้าในขณะที่หนีต่อไป

ในการตัดสินใจว่าจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในเหตุการณ์นี้หรือไม่ เจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาด้วยว่าผู้ต้องสงสัยหลบหนีในบริเวณชุมชนหรือไม่ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ต้องประเมินว่าการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลที่สามผู้สุจริตหรือพลเมืองอื่นในบริเวณนั้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อชั่งน้ำหนักผลประโยชน์ที่มีมากกว่ากัน

เหตุการณ์ที่สอง เป้าหมายที่อาวุธและพยายามหาที่กำบังที่ได้เปรียบ

ฉากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ FBI สองนายได้รับมอบหมายให้จับกุมผู้ซึ่งปล้นธนาคาร โดยใช้อาวุธสองวันก่อนได้รับคำสั่งในช่วงเวลาที่ทำการปล้นเป้าหมายได้ยิงเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของธนาคารบาดเจ็บ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ขับรถเข้าไปในบริเวณที่พวกเขาเชื่อว่าเป้าหมายเคยอยู่ พวกเขาสังเกตเห็นผู้ชายที่มีลักษณะของเป้าหมายเดินทางอยู่บนทางเท้าจากระยะไกลประมาณ 25 หลา เจ้าหน้าที่มองเห็นว่ามาปืนอยู่ที่ชายพกของเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ลงจากรถและเดินเข้าไปหาเป้าหมาย เมื่อเข้าใกล้ในระยะ 10 หลา เจ้าหน้าที่คนหนึ่งตะโกนว่า “นี่ FBI ยกมือขึ้น เราได้รับมอบหมายให้จับกุมคุณ” หลังจากที่เขาหันกลับมาเห็นเจ้าหน้าที่ ด้วยความรวดเร็วในสัญชาตญาณเป้าหมายหันกลับแล้ววิ่งหนีไปทางบ้านที่อยู่ใกล้ ๆ เจ้าหน้าที่จึงตะโกนอีกครั้ง “นี่ FBI หยุด ไม่เช่นนั้นเราจะยิง” เป้าหมายยังวิ่งต่อไปเจ้าหน้าที่จึงยิงไปอีกครั้งหนึ่ง

อภิปราย การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายทำได้

1. ความจำเป็น เจ้าหน้าที่ที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมายได้ก่ออาชญากรรมซึ่งเป็นอาชญากรรมที่ได้ก่อขึ้นหรือเป็นเหตุให้เกิดการตายหรือบาดเจ็บสาหัส และมีเหตุให้เชื่อได้ว่าเป้าหมายมีอาวุธปืน ถ้าเป้าหมายวิ่งเข้าถึงในบ้านในสถานการณ์เช่นนี้เป้าหมายจะได้เปรียบจากที่

กำกับเพราะเจ้าหน้าที่อยู่ในที่โล่ง นอกจากนี้ เป้าหมายยังเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นในบ้านที่อาจตกเป็นตัวประกันได้

2. ลักษณะความเสียหายที่สถานการณ์ดังกล่าวนี้สามารถใช้อำกำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เพราะถ้าปล่อยให้เป้าหมายเข้าไปภายในบ้านอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเจ้าหน้าที่และผู้อื่น และเพราะไม่มีทางเลือกอื่นที่ปลอดภัยกว่า การใช้อำกำลังขั้นรุนแรงถึงตายจึงทำได้

เหตุการณ์ที่สาม เป้าหมายไม่มีอาวุธแต่สามารถก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตและทำให้บาดเจ็บสาหัสได้ และหรือแสดงถึงการขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

จากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่สองนายได้รับมอบหมายให้จับกุมชายผู้หนึ่งซึ่งขโมยของจากธนาคารหลายอาทิตย์มาแล้ว เจ้าหน้าที่ไม่พบเป้าหมายที่ที่พักของเขา พวกเขาจึงไปที่ตู้ซอมรถใกล้ ๆ ที่พัก ซึ่งเป็นสถานที่ที่เป้าหมายทำงานอยู่ เจ้าหน้าที่เดินเข้าไปถึงตัวเป้าหมาย แนะนำตัวและบอกเป้าหมายว่าเขาถูกจับแล้ว เป้าหมายจ้องมองเจ้าหน้าที่ชั่วขณะและขว้างกระเป๋าต๋อที่อยู่ในมือใส่เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่หลบทัน เป้าหมายคว้าถังเหล็กและอุปกรณ์ชนิดหนึ่งไว้ในมือและร้องบอกเจ้าหน้าที่ว่าถ้าเจ้าหน้าที่ไม่หลีกเลี่ยงจะทุบกล่องใส่เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่รักษาระยะห่าง 30 ฟุตจากเป้าหมายค่อย ๆ ซักปิ่นขึ้นมาและสั่งให้เป้าหมายทิ้งกล่องและยอมให้จับกุม เป้าหมายไม่ทำตามคำสั่งแต่ยังคงหันกล่องเหล็กมาทางเจ้าหน้าที่และเดินเข้าหาเจ้าหน้าที่เมื่อเป้าหมายเดินเข้าถึงระยะ 20 ฟุต เจ้าหน้าที่ยิงถูกตรงหน้าอกเป้าหมาย

อภิปราย การใช้อำกำลังขั้นรุนแรงถึงตายทำได้

1. ความจำเป็น แม้ว่าจะไม่มีเหตุให้เชื่อได้ว่าเป้าหมายได้ก่ออาชญากรรมซึ่งก่ออันตรายต่อชีวิตและร่างกายผู้อื่นปรากฏก่อนหน้านี้ แต่เขาก่ออันตรายให้แก่เจ้าหน้าที่จากการขัดขืนการจับกุมอย่างรุนแรงโดยใช้สิ่งที่ดูแล้วเชื่อได้ว่าน่าจะมีสารเคมี

2. เป้าหมายที่ขัดขืนมีทางที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถป้องกันตัวได้ และยังมีทางที่จะครอบครองอาวุธของเจ้าหน้าที่ได้หากทำให้เจ้าหน้าที่บาดเจ็บเสียหลัก เจ้าหน้าที่ได้สั่งให้เป้าหมายทิ้งสิ่งที่ใช้เป็นอาวุธและยอมจำนนแล้วแต่เป้าหมายปฏิเสธ และยังแสดงอาการที่สื่อให้เห็นว่าเป็นอันตรายต่อเจ้าหน้าที่มากขึ้น โดยเดินเข้ามาทางพวกเขาอย่างไม่ลดละ

3. ไม่มีทางเลือกอื่นที่ปลอดภัยกว่าการใช้อำกำลังขั้นรุนแรงถึงตายที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายเจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องล่าถอยออกจากหน้าที่ หรือปล่อยให้เป้าหมายเข้ามาใกล้จนสามารถใช้อาวุธที่ถือได้ว่าเป็นอันตรายทำร้ายพวกเขา

เหตุการณ์ที่สี่ เป้าหมายพยายามหลบหนีจากบริเวณที่เกิดเหตุความรุนแรงถึงตายที่จะหลีกเลี่ยงอันตราย เจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องล่าถอยออกจากหน้าที่ หรือปล่อยให้เป้าหมายเข้ามาจนใกล้สามารถใช้สิ่งของที่เชื่อได้ว่าเป็นอันตรายทำร้ายพวกเขา

จากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ FBI กำลังค้นหาบุคคลที่หลบหนีจากที่ประกันตัวข้อหาจำหน่ายโคเคนและมียาเสพติดชนิดร้ายแรงไว้ในครอบครอง เจ้าหน้าที่สองนายไปที่พักของภรรยาเก่าของผู้หลบหนีโดยหวังจะสอบถามเธอเกี่ยวกับที่อยู่ปัจจุบันของสามีเก่า เมื่อเจ้าหน้าที่ไปถึงที่พักตรงถนน ผู้หลบหนีโผล่ออกมาจากประตูหน้า ทันทีที่เห็นเจ้าหน้าที่ เป้าหมายชักปืนพกขึ้นมา เจ้าหน้าที่หาที่กำบังหลังรถที่จอดอยู่แล้วจึงชักปืนร้องบอกว่า “นี่ FBI ยกมือขึ้น” ผู้หลบหนียิงมายังเจ้าหน้าที่ก่อนแล้ววิ่งตัดสนามเพื่อหลบหนี ในขณะที่ผู้หลบหนีเลี้ยวที่มุมบ้าน เขาสะดุดจักรยานและทำป็นหลุมมือเมื่อยื่นขึ้นมาได้ เขาวิ่งไปตามทางรถมุ่งไปทางสนามหลังบ้าน ปีนขึ้นไปบนรั้วสูง 6 ฟุต เจ้าหน้าที่คนหนึ่งตะโกนให้หยุด ผู้หลบหนีเพิกเฉยต่อคำสั่งนั้น ยังคงปืนเพื่อหลบหนีต่อไป เจ้าหน้าที่จึงยิงไปยังเป้าหมายที่กำลังหลบหนีนั้น

อภิปราย การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายทำได้

1. ความจำเป็น เป้าหมายได้ทำให้เห็นว่าเขาเป็นตัวอันตรายโดยการยิงเจ้าหน้าที่ก่อนแม้จะเป็นว่าผู้หลบหนีทำป็นหล่น เจ้าหน้าที่มักจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นไปได้ที่ผู้ต้องสงสัยจะมีอาวุธอื่นนอกจากนี้ความพยายามในการหลบหนีจากที่เกิดเหตุที่เขาก่ออันตรายต่อชีวิตและร่างกายเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้เชื่อได้ว่าเป้าหมายเป็นตัวอันตรายสำหรับเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่น

2. ไม่มีทางเลือกอื่นที่ปลอดภัย นอกจากการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเพื่อป้องกันการหลบหนี เจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องชักจูงเป้าหมายที่แสดงให้เห็นว่าเป็นอันตรายที่เพิ่มจะพยายามฆ่าเจ้าหน้าที่ อีกทั้งเมื่อเตือนด้วยวาจาแล้วเป้าหมายยังเพิกเฉยต่อคำสั่งให้ยอมจำนน

3. ไม่เป็นการปลอดภัยหรือไม่มีเหตุผลอันควรที่เจ้าหน้าที่จะพยายามใช้กำลังทางกายสู้กับคนที่แสดงให้เห็นว่าเขาใช้กำลังด้วยอาวุธที่เป็นอันตรายเพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุม การทำเช่นนั้นจะเป็นการเปิดโอกาสให้เป้าหมายครอบครองปืนของเจ้าหน้าที่ และเสี่ยงอันตรายที่ไม่จำเป็นต้องเสี่ยงและก็ไม่สมเหตุผลเช่นเดียวกันถ้าปล่อยให้เป้าหมายมีที่กำบัง หรือหนีออกจากที่เกิดเหตุไปซึ่งอาจไปเตรียมที่จะก่อความรุนแรงที่ผิดกฎหมายอีกได้ การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายจึงทำได้

ตัวอย่างจากเหตุการณ์ในการตัดสินใจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายไม่สามารถทำได้

เหตุการณ์ที่หนึ่ง ผู้ต้องสงสัยไม่เป็นเหตุให้เกิดอันตราย

จากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ FBI สองนายได้รับมอบหมายให้จับกุมชายผู้หนึ่งซึ่งเป็นที่ต้องการตัวของทางการเพราะ โกงและยักยอกเงินธนาคาร เมื่อเจ้าหน้าที่ไปถึงที่พักของเขาเพื่อจับกุม พวกเขาสังเกตเห็นว่าชายที่ยืนอยู่ตรงบริเวณหน้าบ้านมีลักษณะของเป้าหมาย เจ้าหน้าที่จึงเดินเข้าไปหา เมื่อเจ้าหน้าที่เขาไปใกล้ระยะ 20 หลาผู้ชายคนนั้นมองมาทางพวกเขาและกระโดดหนีไปจากทางเข้าบ้าน และวิ่งไปตามทางเท้าในทันที เจ้าหน้าที่คนหนึ่งร้องบอกว่า “นี่ FBI หยุด มิเช่นนั้นเราจะยิง” ผู้ต้องสงสัยวิ่งต่อไปและทิ้งระยะห่างไปเรื่อย ๆ เมื่อเห็นว่าพวกเขาไม่สามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยที่กำลังหลบหนีได้ เจ้าหน้าที่จึงยิงและถูกบริเวณกลางหลังของเป้าหมายทันที

อภิปราย การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายละเมิดนโยบายของ FBI

1. ความจำเป็น ไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายถ้าไม่มีอันตรายเกิดขึ้น ไม่มีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัยก่ออันตรายให้เจ้าหน้าที่และผู้อื่น
2. การกระทำผิดของผู้ต้องสงสัยไม่ได้เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายหรือการบาดเจ็บสาหัสแต่ผู้ใด และไม่มีเหตุให้เชื่อได้ว่าการหลบหนีของเป้าหมายจะก่อให้เกิดอันตรายต่อเจ้าหน้าที่และคนอื่น ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยได้โดยไม่ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายแล้ว เป้าหมายก็หลีกเลี่ยงการจับกุมแก่ตอนนี้เท่านั้น

เหตุการณ์ที่สอง เจ้าหน้าที่มีทางเลือกอื่นที่ปลอดภัยกว่า

จากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ FBI ได้รับมอบหมายให้จับกุมเป้าหมายผู้ซึ่งใช้อาวุธปล้นธนาคารเมื่อวันก่อนหน้า โดยในระหว่างการปล้น เป้าหมายยิงเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่ธนาคารบาดเจ็บ ทีมเจ้าหน้าที่เขาล้อมบ้านซึ่งเชื่อว่าเป้าหมายอยู่ในนั้น แผนของเจ้าหน้าที่คือประกาศให้รู้ว่าเจ้าหน้าที่ล้อมบ้านไว้แล้วจากนั้นตะโกนบอกให้เป้าหมายยอมจำนนแต่ยังไม่ทันได้ประกาศเจ้าหน้าที่เห็นชายผู้หนึ่งซึ่งมีลักษณะตรงกับหมายจับออกมาจากประตูหน้าบ้านเดินมาที่กล่องรับจดหมายใกล้กับถนน จากระยะ 25 หลา เจ้าหน้าที่เห็นว่าชายผู้นี้พกปืนไว้ที่ชายพก เจ้าหน้าที่ประกาศด้วยเครื่องขยายเสียงว่า “นี่ FBI เรามีหมายจับ ยกมือขึ้น” เป้าหมายหันกลับอย่างรวดเร็วและวิ่งกลับไปประตูบ้าน เจ้าหน้าที่คนหนึ่งยิงไปสองนัดถูกเป้าหมายที่หลัง

อภิปราย การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายละเมิดนโยบายของ FBI

1. ความจำเป็น อาจมีเหตุให้เจ้าหน้าที่เชื่อว่าเป้าหมายได้ก่ออาชญากรรมรุนแรงประกอบกันในขณะที่ขัดขึ้นการจับกุมมีอาวุธติดตัวและยังไม่เชื่อฟังคำสั่งของเจ้าหน้าที่ องค์ประกอบเหล่านี้ครบตามข้อคำนึงของอันตรายในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายก็จริง แต่ตามสถานการณ์แล้วเจ้าหน้าที่มีทางเลือกอื่นที่ดีกว่าการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

2. เจ้าหน้าที่อยู่ในตำแหน่งที่มีกำลัง การที่มีกำลังเป็นการลดความเสี่ยงของเจ้าหน้าที่จากข้อเท็จจริงนี้ถ้าเป้าหมายเข้าไปในบ้านได้ ความเสี่ยงของเจ้าหน้าที่ไม่ได้เพิ่มขึ้นจากแผนเดิมของพวกเขาเลย ประเด็นอยู่ที่ทุกอย่างเป็นไปได้ตามแผนที่กำหนดไว้และเจ้าหน้าที่ก็อยู่ในที่กำบังไม่ใช่เป้าหมายจะไม่ก่ออันตรายให้กับเจ้าหน้าที่

เหตุการณ์ที่สาม การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายก่อให้เกิดความเสี่ยงที่ไม่สมควรต่อบุคคลที่สามที่ไม่เกี่ยวข้อง

จากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ได้รับสัญญาณเตือนการปล้นธนาคาร เมื่อไปถึงที่เกิดเหตุ พวกเขาเห็นบุคคลใส่หน้ากากวิ่งไปจากธนาคารและดูเหมือนจะมีปืนในมือ เจ้าหน้าที่จึงแสดงตัวและสั่งให้เป้าหมายหยุด เป้าหมายตอบโต้โดยการยิงมาทางเจ้าหน้าที่สองนัด ในขณะที่เจ้าหน้าที่พุ่งเข้าหาที่กำบัง เป้าหมายหนีเข้าไปในร้านอาหารใกล้ ๆ มีคนอยู่แน่นร้าน เจ้าหน้าที่ติดตามเป้าหมายเข้าไปและเห็นว่าเป้าหมายกำลังหนีเข้าไปในกลุ่มที่มุ่งหน้าไปยังประตูหลังร้านเจ้าหน้าที่จึงยิงเป้าหมาย

อภิปราย การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายละเมิดนโยบาย FBI

1. ความจำเป็น เจ้าหน้าที่อาจมีเหตุให้เชื่อว่าเป้าหมายได้ก่ออาชญากรรมซึ่งรวมไปถึงเป็นเหตุหรือก่อให้เกิดการตายหรือบาดเจ็บสาหัส นอกจากนี้เป้าหมายพยายามจะหลบหนีจากบริเวณที่เกิดเหตุ

2. แม้มีเหตุที่ทำให้เห็นได้ชัดว่าเป้าหมายเป็นอันตรายต่อเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่นอย่างไรก็ตามการยิงปืนเข้าไปในร้านที่มีคนแน่นทำให้เกิดอันตรายที่ไม่สมควรต่อสาธารณชน บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ชั่งน้ำหนักแล้วผลได้ไม่มากไปกว่าผลเสียคือความเสียหายและเสี่ยงภัยของบุคคลอื่น

3. ถ้าไม่มีทางเลือกอื่นที่ปลอดภัยกว่าการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เจ้าหน้าที่ต้องปล่อยให้เป้าหมายหนีไป ในการพิจารณาทางเลือกอื่น เจ้าหน้าที่ต้องระลึกว่าการติดตามเป้าหมายที่มีอาวุธและเป็นอันตรายไม่ใช่ทางเลือกที่ปลอดภัย

แนวทางนโยบายและจากเหตุการณ์ข้างต้นสรุปได้ว่า การอบรมนโยบายให้แก่เจ้าหน้าที่ FBI โดยการใช้โครงร่างและมีจากเหตุการณ์ประกอบ เป็นการสร้างพื้นฐานให้แก่การอบรมขั้นต่อไปในอาชีพเจ้าพนักงานรักษากฎหมายของพวกเขา สิทธิในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเป็นการ

ตัดสินใจที่ทำได้ยากสำหรับเจ้าหน้าที่ในเหตุการณ์จริง การเตรียมเจ้าหน้าที่ให้ตัดสินใจได้จึงเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่งของตัวแทนผู้รักษากฎหมาย

สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักถึงคือการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมอย่างสมจริงบ่อยเท่าที่เวลาจะอำนวยให้ สอนให้เจ้าหน้าที่สามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย การร่วมกันในหน่วยงานแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของนโยบายซึ่งส่งเสริมความสามารถและเพิ่มความมั่นใจในตัวเองและผู้นำของพวกเขา

3.1.2 กฎการใช้กำลัง (Rule of Engagement:ROE) หรือกฎการปะทะ

กฎการใช้กำลังหรือกฎการปะทะ²² คือ หลักเกณฑ์หรือกรอบเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่รวมถึงอาวุธต่าง ๆ (Rule for the use of Force) เพื่อเป็นแนวทางแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยทหารหน่วยต่างๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่พลเรือนอื่นด้วย ในการรับมือกับกับสถานการณ์หรือภัยในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองและเพื่อบรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

ทหารที่ได้รับมอบหมายภารกิจในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่พลเรือนอื่น ๆ เพื่อทำหน้าที่รักษากฎหมายเพื่อปกป้องความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน กฎการใช้กำลัง จึงเป็นเหมือนคำสั่งที่อธิบายเกี่ยวกับวิธีการใช้กำลังสำหรับภารกิจนั้น ๆ โดยข้อสำคัญ คือ คำสั่งดังกล่าวนั้นต้องออกโดยสอดคล้องกับกฎหมายเพื่อการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

ในภารกิจบังคับใช้กฎหมายของทหารนั้น ทหารจะต้องแสดงตน แจงสิทธิต่าง ๆ ก่อนที่จะทำการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด และการใช้อาวุธจะทำได้ก็ต่อเมื่อเป็นการป้องกันตนเองหรือในสถานการณ์จำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นทหารที่ได้รับการฝึกให้เป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษรวมทั้งเจ้าพนักงานตำรวจ ควรทำความเข้าใจในภารกิจบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ โดยทราบถึงแนวทางปฏิบัติทั่วไปในการใช้กำลัง(ROE) ของสหรัฐอเมริกาซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์แยกการใช้กำลังที่เหมาะสมกับประเทศไทยแยกเป็นสองกรณีดังนี้

1) กฎการใช้กำลังสำหรับการสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายแต่ผู้ชุมนุมไม่มีอาวุธและไม่ได้ก่อเหตุรุนแรงควรมีลักษณะดังนี้

- 1.1) จัดรูปขบวนตั้งแนวแสดงกำลังที่อาจทำให้ผู้ชุมนุมเปลี่ยนแนวความคิด
- 1.2) ใช้ไล่คั้นเพื่อป้องกันผู้ชุมนุมบุกกรุกเข้ามา

²² อริย วิมุติสุนทร, [Online], 29 มีนาคม 2555. แหล่งที่มา www.oknation.net

- 1.3) ใช้น้ำฉีด
- 1.4) ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อรบกวนการได้ยินให้หูดับ
- 1.5) ใช้แก๊สน้ำตา
- 1.6) ใช้กระบอง
- 1.7) ใช้กระสุนยาง

2) กฎการใช้กำลังสำหรับสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและผู้ชุมนุมมีอาวุธหรือก่อเหตุรุนแรงที่อาจกระทบกระเทือนถึงทรัพยากรอันมีค่าของชาติหรืออาจเป็นอันตรายต่อชีวิตของเจ้าพนักงานหรือผู้อื่นควรมีลักษณะดังนี้

- 2.1) โน้มน้าวด้วยวาจา
- 2.2) ใช้แก๊สน้ำตา จากการยิงจากเครื่องยิงแก๊สน้ำตา
- 2.3) ใช้กระบองตี
- 2.4) ใช้สุนัขทหารหรือสุนัขตำรวจกัดเพื่อผลักคน
- 2.5) แสดงให้เห็นอาวุธสังหารในเชิงข่มขู่
- 2.6) ห้ามยิงเตือนไม่ว่ากรณีใด ๆ
- 2.7) เมื่อมีการยิง หากเป็นไปได้ ควรเป็นการยิงเพื่อให้บาดเจ็บมากกว่าเพื่อที่จะให้ถึง

แก่ชีวิต

- 2.8) ไม่มีการยิงอาวุธอัตโนมัติโดยเด็ดขาด
- 2.9) เมื่อเป็นไปได้ ให้ตำรวจจับกุมผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 2.10) การใช้กำลังไม่ถึงเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ในกรณีดังต่อไปนี้
 - ก. ควบคุมความไม่สงบ
 - ข. ป้องกันอาชญากรรม
 - ค. จับกุมหรือคุมขังบุคคลซึ่งกระทำความผิดทางอาญา

2.11) การใช้กำลังให้เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้เมื่อใช้วิธีการอื่นแล้วไม่ได้ผลในกรณีดังต่อไปนี้

- ก. ป้องกันตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บทางกายอย่างรุนแรง
- ข. ป้องกันการทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บทางกายอย่างร้ายแรง
- ค. ป้องกันการทำลายสาธารณูปโภคหรือทรัพย์สินอันมีค่าของชาติ ซึ่งผู้บังคับกองร้อยควบคุมฝูงชนหรือนายทหารระดับผู้บังคับกองพันที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บังคับกองร้อยเฉพาะกิจร่วมผสมทหารตำรวจพิจารณาแล้วว่ามีสำคัญอย่างยิ่งขาด

ง. คุ่มขังหรือป้องกันการหลบหนีของบุคคลซึ่งแสดงเจตนาอย่างชัดเจนในการคุกคามต่อชีวิต

2.12) อนุญาตให้ผู้สื่อข่าวที่มีบัตรแสดงตนอย่างถูกต้อง มีอิสระในการเดินทางหรือทำข่าวทราบเท่าที่ผู้สื่อข่าวคนดังกล่าวไม่เข้ามาทำวาทกรรม

2.13) ห้ามเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายภารกิจพูดคุยเกี่ยวกับการปฏิบัติการนี้ หรือส่งผ่านข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจไปยังบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง

2.14) ผู้บังคับกองร้อยควบคุมฝูงชนหรือนายทหารระดับผู้บังคับกองพันที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บังคับกองร้อยเฉพาะกิจร่วมผสมทหารตำรวจ มีอำนาจยับยั้งการใช้สารควบคุมฝูงชนหรือทีมชুমยิง

2.15) ให้การกระทำของเจ้าพนักงานรักษากฎหมายหากได้กระทำการตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

หลังจากเกิดเหตุการณ์จำเป็นต้องใช้กำลังและมีการใช้กำลังไปแล้ว หากมีผู้ได้รับบาดเจ็บต้องมีแผนการปฐมพยาบาล หรือการนำส่งผู้ที่ได้รับบาดเจ็บดังกล่าวเข้ารับการรักษาพยาบาล

3.1.3 กฎหมาย Patriot Act

รัฐบัญญัติว่าด้วยความรักชาติ (Patriot Act)²³ หรือรัฐบัญญัติของสหรัฐอเมริกาปี 2001 ว่าด้วยความรักชาติ (United States Patriot Act of 2001) สภาองเกรสของประเทศสหรัฐอเมริกาออกกฎหมาย Patriot Act หรือกฎหมายว่าด้วยความรักชาติภายหลังศึกเวลด์เทรตถูกผู้ก่อการร้ายโจมตีเพียง 6 สัปดาห์ ในวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 2001 โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายเพื่อสกัดกั้นและลงโทษการกระทำผู้ก่อการร้ายทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก โดยมีเนื้อหาอยู่ทั้งสิ้น 10 หมวด ซึ่งเป็นทั้งการบัญญัติเป็นกฎหมายเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่และแก้ไขกฎหมายที่มีมาก่อน กฎหมายฉบับนี้แม้ว่าจะไม่มีลักษณะเป็นการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นการเพิ่มอำนาจของเจ้าหน้าที่ในกรณีมีการดำเนินการต่อผู้ก่อการร้ายหรือผู้ต้องสงสัยในรูปแบบที่เป็นลักษณะของมาตรการตอบโต้ผู้ก่อการร้ายมีรูปแบบใกล้เคียงกับสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมีสาระสำคัญคือบูรณาการหน่วยงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่รักษาความมั่นคงของชาติ และได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจและทหารอย่างกว้างขวางในการแก้ไขสถานการณ์พิเศษ ทั้ง ตรวจค้น ห้ามกระทำการบางอย่างตามมาตรการที่กำหนด สืบค้นหาข่าว รวมถึงให้บุคคลปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติ

²³ United States Patriot Act of 2001, [Online], 20 January 2012. Available from:

อย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน แต่รัฐบาลสหรัฐฯของ สหรัฐอเมริกาได้ขยายอำนาจให้เจ้าพนักงาน ตำรวจ ทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายมั่นคงอื่น สามารถสืบค้นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ระบบเครือข่ายการ สื่อสารไร้สาย หรือ ระบบอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการต่อต้านการก่อการร้าย และสามารถรับฟังเป็น พยานหลักฐานในการพิจารณาคดีในชั้นศาลได้

3.1.4 อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกาในการบังคับใช้กฎหมายตาม Patriot Act

รัฐบาลสหรัฐฯว่าด้วยความรักชาติ (Patriot Act) เป็นกฎหมายที่มอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่สามารถ กระทบการต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดได้มากขึ้นทั้งการติดตาม การดักฟัง การกำหนดวิธีปฏิบัติ ในการริบทรัพย์สิน การควบคุมตัว การขจัดอุปสรรคบางประการในการสืบสวนสอบสวน การเพิ่ม โทษในความผิดฐานก่อการร้าย การขจัดอุปสรรคและข้อจำกัดทางกฎหมายในการส่งเสริมให้รัฐบาล กลางมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมภายในประเทศและจัดตั้งหน่วยงานใหม่ที่เรียกว่า “สำนักงานความมั่นคงของมาตุภูมิ (Department of Homeland Security)”

การให้อำนาจใหม่กับเจ้าพนักงานที่เพิ่มมากขึ้นตามรัฐบาลสหรัฐฯฉบับนี้เป็นการขัดแย้งกับ กระทรวงยุติธรรมในการตรวจตราประชาชนชาวอเมริกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ กฎหมายมี ความจำเป็นในการจัดการสถานการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนคือการก่อการร้ายภายในประเทศทำให้ต้อง มีการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้ก่อการร้ายโดยมีนโยบายว่าจะต้องดำเนินการกับผู้ที่จะกระทำการก่อการ ร้ายเสียก่อนที่จะได้ลงมือกระทำความผิดแทนที่จะดำเนินการภายหลังก่อการร้ายเกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายที่ขัด ค้านกฎหมายฉบับนี้ทั้ง Electronic Frontier Foundation และ American Civil Liberties Union กล่าวว่า กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มีการตรวจสอบการละเมิดเสรีภาพของประชาชนและไม่จำเป็นต้องทำให้ความ เป็นส่วนบุคคลอยู่ในอันตรายและสูญเสียเสรีภาพในการสื่อสารภายในกฎหมายฉบับนี้ รัฐบาลสามารถ ดักฟังโทรศัพท์ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในกรณีเป็นที่สงสัยเจ้าพนักงานสามารถดักฟังข่าวสารทาง อินเทอร์เน็ตได้ ในทางทฤษฎีรัฐบาลสามารถดักข่าวทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนอาชญากรรม โดยการใช้อำนาจดังกล่าวทำให้มาตรฐานของกระบวนการยุติธรรมต่ำกว่าสถานการณ์ปกติซึ่งเป็น กรณีที่อาชญากรรมได้รับการยืนยันว่าเกิดขึ้นกฎหมายนี้ยอมให้มีการปฏิบัติในการประยุกต์การสืบสวน ทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะแต่บุคคลที่ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ก่อการร้าย

ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการ ติดตามการกระทำความผิดได้ทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งให้อำนาจอันสำคัญยิ่งแก่เจ้า

พนักงานทั้งพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการต่อสู้กับการก่อการร้ายได้อย่างกว้างขวางและการสืบสวนสอบสวนการที่เข้าข่ายว่าเป็นการก่อการร้ายได้อย่างไม่จำกัดซึ่งเป็นการใช้มาตรการที่แตกต่างจากความผิดอาญาฐานอื่น ๆ เป็นอย่างมาก เช่น ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการติดตามการกระทำผิดผ่านทาง การสื่อสารระหว่างผู้กระทำความผิดทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นต้น

แม้ว่ารัฐบัญญัติว่าด้วยความรักชาติ (Patriot Act) จะให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่อย่างมากมาย แต่ก็เชื่อว่าเจ้าหน้าที่จะกระทำอย่างใดก็ได้เนื่องจากการใช้มาตรการตามกฎหมายฉบับดังกล่าวจะต้องได้รับการกลั่นกรองจากกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอีกชั้นหนึ่งด้วย เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจนเกินไปโดยยังต้องคำนึงถึงหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งประชาชนชาวอเมริกันให้ความสำคัญกับประเด็นนี้มาก

ทั้งนี้รัฐบัญญัติดังกล่าวยังให้อำนาจ ในการดักฟังการสื่อสารในรูปแบบเสียงทางอินเทอร์เน็ต ขยายคำจำกัดความของคำว่า คอมพิวเตอร์ในความคุ้มครอง “Protected Computer” ให้รวมถึงคอมพิวเตอร์ในต่างประเทศด้วยเพื่อชี้ให้เห็นการขึ้นต่อกันและกัน ในบรรดาคอมพิวเตอร์ทั้งหมดในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และการก่อการร้ายโดยทางไซเบอร์

ข้อสังเกตในเรื่องการทำละเมิดโดยเจ้าพนักงานของรัฐที่สำคัญอยู่ในหมวดของการตรวจสอบจารชนของต่างชาติซึ่งกฎหมายฉบับนี้อ่อนุญาตให้แจ้งหมายศาลล่าช้าหรือภายหลังการดำเนินการได้ซึ่งเปิดช่องให้มีการกระทำละเมิดต่อประชาชนได้โดยง่ายเพราะการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการตรวจสอบบุคคลและสถานที่รวมถึงทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นมากกว่าการตรวจสอบตามปกติของความผิดฐานอื่น ๆ อย่างมาก

3.2 การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษของประเทศฝรั่งเศส

3.2.1 กฎอัยการศึกของประเทศฝรั่งเศส

เดิมฝรั่งเศสมีกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก อยู่ 2 ฉบับ คือ รัฐบัญญัติลงวันที่ 9 ต.ค. 1849 และรัฐบัญญัติลงวันที่ 3 เม.ย. 1878 ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน 1958 ได้รับรองไว้อีกครั้งในมาตรา 36 เพื่อสร้างความชอบธรรมทางรัฐธรรมนูญ

การประกาศกฎอัยการศึกทำได้เมื่อมีภัยอันตรายอันใกล้จะถึงอันเนื่องมาจากสงครามหรือการกบฏโดยใช้กำลังอาวุธ ทั้งนี้การประกาศกฎอัยการศึกดังกล่าวต้องทำในรูปรัฐกฤษฎีกาโดยคณะรัฐมนตรี หากระยะเวลาที่ใช้กฎอัยการศึกเกิน 12 วัน ต้องนำกฎอัยการศึกนั้นกลับมาขอความเห็นชอบจากรัฐสภา

เมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้ว อำนาจต่างๆ โอนมาอยู่ที่ทหาร ข้อพิพาททางอาญาอยู่ในเขตอำนาจของศาลทหาร และเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการใช้มาตรการที่อาจกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้มากขึ้น

เมื่อพิจารณาลักษณะกฎอัยการศึกของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎอัยการศึกของฝรั่งเศสแล้ว จะเห็นว่าวิธีการที่ให้พลเรือนอยู่ใต้อำนาจทหารในเวลาใช้กฎอัยการศึกนั้นได้นำวิธีการกฎอัยการศึก ค.ศ. 1849 ของฝรั่งเศสมาเป็นแบบฉบับ แตกต่างกันเฉพาะรายละเอียดบางอย่าง เช่น มาตรา 3 แห่งกฎอัยการศึกฝรั่งเศส ค.ศ. 1849 บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจออกกฎหมาย ประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ในกรณีที่จะประกาศใช้กฎอัยการศึก มีกำหนดเวลาเกินกว่า 12 วัน จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐสภาก่อน ส่วนของไทยนั้น อำนาจการประกาศใช้กฎอัยการศึกเป็นของพระมหากษัตริย์กับผู้บังคับบัญชาทหาร และผลบังคับของกฎอัยการศึกของฝรั่งเศสก็คงเช่นเดียวกับของไทย แต่ระยะเวลาของผลบังคับใช้ของฝรั่งเศสน้อยกว่าของไทย ประเทศไทยมิได้กำหนดเวลาโดยแน่นอนไว้ในกฎอัยการศึก แต่กำหนดระยะเวลาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบางฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 บัญญัติไว้ในมาตรา 193 วรรคสามว่า กฎอัยการศึกตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะมีผลใช้บังคับเกินสามสิบวันได้อีกเป็นระยะเวลาเท่าใด ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา²⁹

ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ทั้งประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย นอกจากจะมีกฎอัยการศึกสำหรับใช้บังคับราษฎรในยามฉุกเฉินแล้ว ยังมีกฎหมายว่าด้วยภาวะฉุกเฉินให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารที่จะตรวจค้น ห้ามและกำหนดที่อยู่ของบุคคลคล้าย ๆ กับกฎอัยการศึกอีกด้วย นอกจากที่กล่าวแล้วในประเทศฝรั่งเศส กฎหมายว่าด้วยภาวะฉุกเฉินยังให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาพลเรือนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดในระหว่างเวลาที่ประกาศภาวะฉุกเฉินด้วย กฎอัยการศึกและกฎหมายภาวะฉุกเฉินของฝรั่งเศสจึงมีลักษณะเหมือน ๆ กัน ผิดกันแต่ชื่อเป็นข้อสำคัญ และในทางปฏิบัติรัฐบาลจะไม่ประกาศใช้กฎอัยการศึก เว้นแต่จำเป็นจริง ๆ เพราะกลัวราษฎรจะตกใจเกินไป ถ้ามีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น เขาก็ประกาศใช้ภาวะฉุกเฉินเท่านั้น ส่วนกฎหมายภาวะฉุกเฉินของไทยไม่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเพิ่มขึ้น³⁰

ทฤษฎีว่าด้วยสถานการณ์ยกเว้นเป็นอย่างยิ่ง (La théorie des circonstances exceptionnelles)

²⁹ ประดิษฐ์ สุนทรารุณ, กระบวนการยุติธรรมทหาร, (พระนคร : กรมพระธรรมนูญ, 2516), หน้า 9.

³⁰ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457, ราชกิจจานุเบกษา 31(27 ธันวาคม 2457): 388.

ทฤษฎีนี้พัฒนามาโดยแนวคำพิพากษาของศาลปกครองตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ศาลปกครองวางหลักว่ากรณีใดจะถือเป็นสถานการณ์ยกเว้นเป็นอย่างยิ่งก็ต่อเมื่อ

1) สถานการณ์ดังกล่าวเป็นสถานการณ์ที่ยกเว้นเป็นอย่างยิ่งจริงๆ เช่น ภาวะสงคราม ภัยธรรมชาติ โรคระบาด การนัดหยุดงานในอาณาบริเวณกว้างและเป็นเวลานานจนทำให้การบริการสาธารณะสะดุดลง เป็นต้น

2) สถานการณ์เช่นว่านั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้ฝ่ายปกครองไม่อาจปฏิบัติตามหลักความชอบด้วยกฎหมายได้ดังเช่นสถานการณ์ปกติ

3) ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้มาตรการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในสถานการณ์ยกเว้นดังกล่าวนี้ ต้องคุ้มค่าเพียงพอ เช่น ทำไปเพื่อความมั่นคงของชาติหรือเพื่อความต่อเนื่องของบริการสาธารณะ

ผลของสถานการณ์ยกเว้นเป็นอย่างยิ่ง คือ หลักความชอบด้วยกฎหมายไม่นำมาใช้ในบางกรณี เช่น เจ้าหน้าที่ออกคำสั่งไปโดยไม่เรียกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงก่อนตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ในสถานการณ์ปกติ คำสั่งนี้ย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ในสถานการณ์ยกเว้นเป็นอย่างยิ่ง ศาลปกครองอาจบอกว่าเป็นกรณีสถานการณ์ยกเว้นเป็นอย่างยิ่ง การออกคำสั่งดังกล่าวย่อมไม่อาจปฏิบัติตามกฎหมายได้ดังสถานการณ์ปกติ จึงไม่เพิกถอนคำสั่งนั้น นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่อาจออกมาตรการบางประการที่เป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพได้มากกว่าปกติอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มาตรการต่างๆ ย่อมใช้เพื่อความจำเป็น และใช้ได้เฉพาะในช่วงเวลาที่สถานการณ์ยกเว้นเป็นอย่างยิ่งยังคงดำรงอยู่ หากสถานการณ์คลี่คลายหรือหายเป็นปกติแล้วเจ้าหน้าที่ต้องกลับไปยึดหลักความชอบด้วยกฎหมายดังเดิม

3.2.2 อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจประเทศฝรั่งเศสในภาวะกฏอัยการศึก

โดยปกติการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและให้อำนาจไว้ แต่ในบางกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติขึ้นในสังคม (Dispositions Exceptionnelles) เช่น เกิดภาวะสงครามหรือเกิดการจลาจล ฝ่ายบริหารหรือตำรวจทางปกครองที่มีหน้าที่ก็จะมีอำนาจมากขึ้นและบางกรณีอาจมีอำนาจเด็ดขาดดังที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติเอาไว้ ในมาตรา 16 วรรคหนึ่งก็ได้ (มาตรา 16 วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่สถาบันแห่งสาธารณรัฐ ความเป็นเอกราชของชาติ บุรณภาพแห่งดินแดนหรือการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศถูกคุกคามอย่างร้ายแรงและปัจจุบันทันด่วน จนเป็นเหตุให้การดำเนินการตามปกติของสถาบันการเมืองแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญหยุดชะงักลง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจดำเนินมาตรการที่จำเป็นสำหรับจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าว

โดยจะต้องปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการกับนายกรัฐมนตรีและประธานสภาทั้งสองและคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก่อน...”) สถานการณ์ไม่ปกติ (Dispositions Exceptionnelles) ที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารมากกว่าในสถานการณ์ทั่วไป มีกฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสองฉบับ คือ รัฐบัญญัติเกี่ยวกับกฎอัยการศึก³¹ (la loi du 9 août 1849; l'état de siege) (Martine Lombard et Gilles Dumont, droit administratif, Dalloz 2003 : 67) ที่กำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ประกาศกฎอัยการศึก (decret en conseil des ministres) (มาตรา L. 2121 – 1 etat de siege Code de la defense) เมื่อมีการประกาศกฎอัยการศึกแล้วอำนาจต่างๆ ที่เคยเป็นของตำรวจจะมีการโอนไปเป็นของทหาร ส่งผลให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนมากขึ้น เช่น ทหารสามารถสั่งห้ามประชาชนออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด ห้ามชุมนุม หรือห้ามตีพิมพ์สิ่งพิมพ์บางประเภทที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบในสังคม รวมทั้งมีการโอนอำนาจพิจารณาคดีไปยังศาลทหารอีกด้วย (letribunaux militaires) (มาตรา L. 2121 – 2 code de la defense)

ส่วนกฎหมายฉบับที่สอง คือ รัฐบัญญัติสถานการณ์ฉุกเฉิน (l'état d'urgence) ซึ่งประกาศโดยคณะรัฐมนตรี (decret en Conseil des ministres) (มาตรา 2 วรรคหนึ่ง รัฐบัญญัติ หมายเลข 55-385, 3 เมษายน 1955)

ในเหตุผลที่ว่ามีความอันตรายต่อความสงบสาธารณะหรือภัยพิบัติสาธารณะ โดยให้มีการกำหนดพื้นที่ที่สถานการณ์ฉุกเฉินใช้บังคับ ให้มีผลเป็นเวลา 12 วัน หากคณะรัฐมนตรีต้องการขยายระยะเวลา ก็จะต้องให้รัฐสภาออกเป็นรัฐบัญญัติขยายระยะเวลา (มาตรา 2 วรรคสองและวรรคสาม และรัฐบัญญัติขยายระยะเวลาดังกล่าวจะต้องมีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดเอาไว้ด้วยมาตรา 3)

รัฐบัญญัติขยายเวลาสถานการณ์ฉุกเฉินจะต้องถูกยกเลิกภายในเวลา 15 วัน หลังจากวันที่รัฐบาลลาออกหรือหลังจากที่มีการยุบสภา (มาตรา 4) สถานการณ์ไม่ปกติทั้งสองกรณีส่งผลให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจมากยิ่งขึ้นอันเนื่องมาจากความจำเป็นของรัฐที่ต้องการให้อำนาจฝ่ายบริหารตัดสินใจบริหารบ้านเมืองด้วยความสะดวกและรวดเร็วตามสถานการณ์ซึ่งหัวข้อต่อไปจะได้อธิบายถึงลักษณะของอำนาจดังกล่าว

แม้ว่าฝ่ายบริหารจะมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตาม แต่ก็ยังเป็นอำนาจหน้าที่ที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างแน่ชัดว่าการใดบ้างที่สามารถกระทำได้ เช่น มาตรา 5 กำหนดไว้ว่า ภายในพื้นที่ที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ตัวแทนของรัฐมีอำนาจดังต่อไปนี้

³¹ Martine Lombard et Gilles Dumont, droit administratif, Dalloz 2003, [Online] 10

- 1) ประกาศห้ามเคลื่อนย้ายบุคคลหรือยานพาหนะในพื้นที่และในช่วงเวลาที่กำหนด
- 2) ประกาศพื้นที่คุ้มครอง (protection พื้นที่ปลอดภัย securite) หรือพื้นที่ที่กำหนดให้ผู้ที่ต้องควบคุมอยู่
- 3) ห้ามมิให้บุคคลใดที่พยายามฝ่าฝืนการปฏิบัติการตามอำนาจรัฐอยู่ในเขตหรือพื้นที่ใด (มาตรา 5)

ในมาตรา 6 ได้กำหนดการห้ามออกนอกเคหสถาน ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (le ministre de l'interieur) ประกาศห้ามออกนอกเคหสถาน สำหรับทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ที่ได้มีการกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเฉพาะบุคคลที่มีกิจกรรมที่อาจจะแสดงถึงอันตรายต่อความปลอดภัยของมหาชนในเขตดังกล่าวก็ได้ (มาตรา 6 วรรคหนึ่ง)

แต่อย่างไรก็ตามมาตรการห้ามออกนอกเคหสถาน (l'assignation a residence) จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลในการกำหนดเขตหรือพื้นที่สำหรับการกักขัง (detenues) บุคคลในวรรคก่อนหน้านี้ได้ (มาตรา 6 วรรคสาม) และผู้มีอำนาจฝ่ายบริหาร (l'autorite administrative) จะต้องทำทุกประการเพื่อให้ผู้ที่อยู่ภายใต้มาตรการห้ามออกนอกเคหสถาน รวมทั้งครอบครัวของบุคคลเหล่านั้นมีความแน่ใจในการยังชีพ (มาตรา 6 วรรคสี่)

มาตรา 8 วรรคหนึ่ง ยังขยายอำนาจของฝ่ายบริหารให้มากขึ้นไปอีกโดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (le ministre l'interieur) สามารถสั่งปิดเป็นการชั่วคราว โรงมหรสพหรือสถานที่สำหรับการขายเครื่องดื่ม (ประเภทสุรา) และสถานที่ชุมนุมภายในพื้นที่ที่มีการประกาศตามมาตรา 2 ส่วนมาตรา 11 ให้อำนาจตัวแทนของฝ่ายบริหารภายใต้อนุมัติโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสามารถที่จะ

1. เข้าค้นที่พักอาศัย (des perquisitions a domicile) ทั้งเวลากลางวันและกลางคืน
2. เข้าควบคุม หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุโทรทัศน์ต่าง ๆ

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในสถานการณ์พิเศษกับกฎหมายต่างประเทศ

4.1 เปรียบเทียบกฎหมายที่ใช้บังคับในสถานการณ์พิเศษของประเทศไทยกับต่างประเทศ

กฎอัยการศึกของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎอัยการศึกประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นประชาธิปไตยเต็มรูปแบบซึ่งก็มีกฎอัยการศึกเช่นกัน สำหรับใช้ในยามที่ประเทศเกิดสงครามหรือสถานการณ์บ้านเมืองอยู่ในภาวะไม่ปกติหรือสถานการณ์พิเศษ กฎหมายฉบับนี้มีกำเนิดขึ้นจากแนวความคิดตามกฎหมายแองโกลอเมริกัน แต่มีการพัฒนาการแท้จริงมาจากสงครามกลางเมืองและการก่อกบฏของดอร์ที่กรรมกรก่อความไม่สงบขึ้นที่มลรัฐโรดไอแลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 1842 กฎอัยการศึกของประเทศไทยที่ใช้ในปัจจุบันนั้น มีแนวคิดที่มีความยืดหยุ่นโดยกำหนดให้มาตรการต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ตามระดับความรุนแรงหรือความจำเป็นของสถานการณ์เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขให้สถานการณ์ฟื้นคืนหรือดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยได้อย่างเหมาะสม โดยให้อำนาจแก่คณะผู้บริหารได้แก่ประธานาธิบดี หรือผู้ว่าการรัฐสามารถประกาศใช้กฎอัยการศึก ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่ที่จะประกาศใช้กฎอัยการศึกได้ต้องเป็นพื้นที่ที่หน่วยงานพลเรือนที่มีอาวุธของรัฐบาลหมดความสามารถในการควบคุมสถานการณ์และศาลพลเรือนไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ซึ่งโดยทั่วไปมักเกิดจากการก่อกบฏ การจลาจล หรือการใช้กำลังทหารเข้าบุกยึดครองดินแดนของต่างชาติ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในกรณีการประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะในมลรัฐฮาวาย ภายหลังประเทศญี่ปุ่นได้บุกโจมตีทางอากาศต่อฐานทัพอากาศเพิร์ลฮาร์เบอร์ ครั้งนั้นมีการใช้มาตรการต่อประชาชนในมลรัฐฮาวายโดยเฉพาะคนที่มีเชื้อสายของชาติศัตรูหลายประการ ทั้งการสั่งห้ามประชาชนออกนอกเคหสถานในยามวิกาล ปิดสถานบันเทิง จำหน่ายสุรา บันส่วนน้ำมันเชื้อเพลิง ควบคุมการจำหน่ายอาหาร ส่งตัวคนที่มีเชื้อชาติศัตรูเข้าค่ายกักกัน และตรวจสอบการใช้โทรศัพท์ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้ศาลทหารทำหน้าที่แทนศาลพลเรือนซึ่งห้ามการอุทธรณ์ เป็นต้น กฎหมายพิเศษลักษณะนี้เปรียบเทียบกับกฎอัยการศึกของไทย

กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ของประเทศไทยหากเปรียบเทียบกับกฎอัยการศึกของประเทศไทยแล้วจะเห็นได้ว่า กฎอัยการศึกของประเทศไทยมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในสถานการณ์พิเศษมากกว่าประเทศไทยเสียอีก ดังจะเห็นได้จากการจำกัดการใช้น้ำมัน จำกัดการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิงของประชาชน จำกัดการจำหน่ายอาหาร ในพื้นที่ที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก ในขณะที่กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ของประเทศไทยเพียงให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือ

เจ้าหน้าที่พลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย กล่าวคือ ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่จะสั่งการแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนให้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนมีอยู่แล้ว นอกจากนี้กฎอัยการศึกของประเทศสหรัฐอเมริกายังให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีแทนศาลพลเรือนอีกด้วย

พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉิน (Martial Law) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในสถานการณ์ฉุกเฉินกฎหมายให้อำนาจแก่ประธานาธิบดีและผู้ว่าการมลรัฐของแต่ละมลรัฐหรือสภาแห่งมลรัฐเป็นผู้ตัดสินใจดำเนินการในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง (Federal Regulation) ได้ในกรณีที่มีการจลาจล ความไม่สงบ หรือ ภัยอันตรายใดๆ ภายในรัฐโดยที่เจ้าหน้าที่ที่ทำการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถควบคุมหรือดำเนินการให้เกิดความสงบเรียบร้อยอยู่ได้รัฐบาลแห่งมลรัฐสามารถประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยให้กำลังทหารเข้ามาทำหน้าที่และสามารถออกคำสั่งให้กองกำลังทหารดำเนินการบังคับใช้กฎหมายแทนรวมถึงระงับการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในขณะนั้นซึ่งรวมไปถึงระบบศาลยุติธรรมด้วย โดยการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นรวมถึงใช้ระบบศาลทหาร (Military Court) ในการพิจารณารรณคดีแทนศาลยุติธรรมแห่งมลรัฐ (Municipal Court) ตาม Const. Tex. art. 4, Secs.7, 10; Acts 1905, c. 104, Sec. 13

พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 เปรียบเทียบกับกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วเห็นว่า กฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้นเด็ดขาดกว่า เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจทหารเข้ามาทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและดำเนินการบังคับใช้กฎหมายแทนเจ้าพนักงานตำรวจอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด รวมทั้งให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีแทนศาลยุติธรรมอีกด้วย ในขณะที่พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 แม้จะให้อำนาจทหารในการจับกุมคุมขังบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าน่าจะก่อภัยอันตรายอันเป็นภัยและความมั่นคงต่อราชอาณาจักรไว้เพื่อทำการสอบสวนได้ 7 วัน แต่ก็มิได้ให้อำนาจทหารในการสอบสวน เพราะอำนาจในการสอบสวนยังคงเป็นของเจ้าพนักงานตำรวจ อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวก็มิได้ให้อำนาจศาลทหารพิจารณาคดีแทนศาลยุติธรรม

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เปรียบเทียบกับรัฐบัญญัติ N° 55 – 385 du 3 avril 1955 ของประเทศฝรั่งเศสแล้ว จะเห็นได้ว่ามีการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐมากเหมือนกันในการแก้ไขสถานการณ์พิเศษ กล่าวคือรัฐบัญญัติ ฯ ของประเทศ

ฝรั่งเศสได้จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเหมือนพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เพราะได้ออกข้อกำหนดห้ามเคลื่อนย้ายบุคคล ยานพาหนะในพื้นที่ และในช่วงเวลาที่กำหนด แต่พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มิได้เคร่งครัดในการจำกัดข้อห้ามถึงขนาดนั้น สามารถให้ประชาชนเดินทางเส้นทางที่ห้ามได้แต่ต้องผ่านการตรวจค้นซึ่งป้องกันเหตุอย่างเข้มข้นเท่านั้น นอกจากนี้แล้วรัฐบัญญัติ ฯ ของประเทศฝรั่งเศส ได้ยกเว้นการกระทำทางปกครองที่โดยปกติแล้วจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิธีการทางปกครองแต่ในสถานการณ์ที่ยกเว้นอย่างยิ่งหรือสถานการณ์พิเศษเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับการยกเว้นหลักความชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวเพราะอยู่ในสถานการณ์พิเศษ ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการแก้ไขสถานการณ์พิเศษมากกว่าพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรเปรียบเทียบกับรัฐบัญญัติของสหรัฐอเมริกาปี 2001 ว่าด้วยความรักชาติ (United States Patriot Act of 2001) สภาองเกรสของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีลักษณะสำคัญหลายประการที่คล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ของประเทศไทย กล่าวคือกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ออกกฎหมาย Patriot Act หรือกฎหมายว่าด้วยความรักชาติภายหลังศึกเวลด์เทรตถูกผู้ก่อการร้ายโจมตี โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายเพื่อสกัดกั้นและลงโทษการกระทำผู้ก่อการร้ายทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก ซึ่งเป็นทั้งการบัญญัติเป็นกฎหมายเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่และแก้ไขกฎหมายที่มีมาก่อน กฎหมายฉบับนี้แม้ว่าจะไม่มีลักษณะเป็นการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นการเพิ่มอำนาจของเจ้าหน้าที่ในกรณีมีการดำเนินการต่อผู้ก่อการร้ายหรือผู้ต้องสงสัยในรูปแบบที่เป็นลักษณะของมาตรการตอบโต้ผู้ก่อการร้ายมีรูปแบบใกล้เคียงกับสถานการณ์ฉุกเฉิน สำหรับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 นั้นได้ตราขึ้นเพื่อยับยั้งการก่อการร้ายภายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีลักษณะคล้ายกับรัฐบัญญัติว่าด้วยความรักชาติของอเมริกาที่ไม่ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเหมือนกันแต่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ คือ ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร มีอำนาจมากที่จะดำเนินการแก้ไขฟื้นฟู สถานการณ์ที่ไม่สงบภายในราชอาณาจักร โดยออกกฎ ข้อบังคับต่าง ๆ เหมือนอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉินตลอดเวลา

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 เปรียบเทียบกับรัฐบัญญัติของสหรัฐอเมริกาปี 2001 ว่าด้วยความรักชาติ (United States Patriot Act of 2001) สภาองเกรสของประเทศสหรัฐอเมริกา แล้วจะเห็นได้ว่า มีความเหมือนกันที่บูรณาการหน่วยงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่

รักษาความมั่นคงของชาติ และได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจและทหารอย่างกว้างขวางในการแก้ไขสถานการณ์พิเศษ ทั้ง ตรวจค้น ห้ามกระทำการบางอย่างตามมาตรการที่กำหนด สืบค้นหาข่าว รวมถึงให้บุคคลปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน แต่รัฐบาลญัตติของ สหรัฐอเมริกาได้ขยายอำนาจให้เจ้าพนักงาน ตำรวจ ทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายมั่นคงอื่น สามารถสืบค้นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ระบบเครือข่ายการสื่อสารไร้สาย หรือ ระบบอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการต่อต้านการก่อการร้าย และสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีในชั้นศาลได้ ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจ ทหาร เจ้าพนักงานฝ่ายความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา มีอำนาจมากกว่าเจ้าพนักงานตำรวจไทย

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ

สถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยในปัจจุบันถือได้ว่าอยู่ในสถานะที่เรียกว่าไม่ค่อยสงบ ถ้าเทียบกับในสมัยก่อนนี้จะเห็นได้ว่าต่างกันอย่างชัดเจน การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในอดีตกระทำได้ง่ายในขณะที่ปัจจุบันนี้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปด้วยความยากลำบากและมักไม่ทันต่อเหตุการณ์ เช่น คนร้ายกำลังวางแผนก่อวินาศกรรม แต่ไม่มีกฎหมายที่รองรับการบุกค้นป้องกันการก่อวินาศกรรมไว้เป็นพิเศษ ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถป้องกันเหตุร้ายได้เต็มที่เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจไว้ หากไปขอลายค้นมักไม่ทันต่อเหตุการณ์ และเกิดเหตุร้ายขึ้นแล้วอย่างกรณีเกิดเหตุระเบิดที่สนามเมตตาแมนชั่น หมู่ 6 ตำบลโสนลอย อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีผู้เสียชีวิต 3 ศพ บาดเจ็บ 7 ราย จากการสืบทราบของหน่วยข่าวกรอง ทราบว่า เมื่อช่วงบ่ายของวันที่ 5 ตุลาคม 2553 มีรถกระบะคันหนึ่งบรรทุกระเบิดเข้ามาในแมนชั่นดังกล่าว โดยบรรทุกระเบิดที่เอ็นทีหนักจำนวนมากเพื่อเตรียมนำไปใช้ก่อวินาศกรรมและก่อเหตุป่วนเมือง โดยมีเป้าหมายในพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล แต่เกิดเหตุระเบิดขึ้นเสียก่อน จากเหตุการณ์ดังกล่าวหากเจ้าหน้าที่มีกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจตรวจค้นโดยไม่ต้องขอลายค้นจากศาลโดยมีกฎหมายพิเศษรองรับ ก็จะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความรวดเร็วและอาจสามารถป้องกันเหตุร้ายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.1 ความหมายของสถานการณ์พิเศษ

สถานการณ์พิเศษ มาจากคำว่า สถานการณ์กับพิเศษ ซึ่งจากพจนานุกรมของราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า สถานการณ์ น. คือ เหตุการณ์ที่กำลังเป็นไป¹ เช่น สถานการณ์บ้านเมืองเป็นปกติ (ปกติ)ดี, เหตุและเรื่องราวที่กำลังเป็นอยู่, เหตุการณ์ที่กำลังเป็นอยู่, เหตุการณ์ที่กำลังเป็นไป ส่วนคำว่า พิเศษ ว. หมายถึง นอกเหนือหรือแตกต่างไปจากปกติธรรมดา น. หมายถึง ความจำเพาะ, ความแปลก, ความปลีกไปนอกเหนือไปจากปกติ²

ดังนั้น คำว่า สถานการณ์พิเศษ จึงหมายความว่า เหตุการณ์ที่กำลังเป็นไปที่นอกเหนือแตกต่างไปจากปกติ ซึ่งในที่นี้หมายถึงเหตุการณ์บ้านเมืองหรือภาวะพิเศษที่แตกต่างไปจากเหตุการณ์ธรรมดาทั่วไป ที่อาจกระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชนหมู่มา และสถานการณ์พิเศษนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสาธารณชน เช่น การชุมนุมต้องก่อความรุนแรงมีการเผา ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของทางราชการ การชุมนุมที่ใช้ความรุนแรงควบคุมไม่ได้และมุ่งประทุษร้ายต่อชีวิตของผู้อื่นที่ขัดขวางการชุมนุม เช่น กรณีกลุ่มพันธมิตรขับรถยนต์ชนเจ้าพนักงานตำรวจ การชุมนุมที่ผิดกฎหมายอาญาที่มีโทษรุนแรง เช่น ปิดสนามบิน เป็นต้น

การชุมนุมที่ไม่มีเหตุรุนแรงและปราศจากอาวุธแม้จะกีดขวางการจราจรไปบ้างไม่ถือว่าเป็นสถานการณ์พิเศษ ส่วนในแง่การก่ออันตรายนั้นจะต้องมีได้ก่อให้เกิดอันตรายโดยมุ่งหวังเพียงบุคคลใดหนึ่งเพราะเหตุส่วนตัวแต่มุ่งให้เกิดอันตรายต่อสาธารณชน ทั้งในแง่ข่มขู่และมุ่งก่ออันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในวงกว้าง เช่น สถานการณ์ก่อความไม่สงบของกลุ่มโจรแบ่งแยกดินแดนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การเตรียมระเบิดเพื่อก่อวินาศกรรม การยิงคลังน้ำมัน การนำรถบรรทุกน้ำมันเพื่อเตรียมเผา เป็นต้น ตลอดจนการปล้นปืนจากค่ายทหารเพื่อมุ่งข่มขู่ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ถือว่าเป็นสถานการณ์พิเศษ ด้วยเช่นกัน

นิยามสถานการณ์พิเศษ หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่แปลกไปจากสถานการณ์ธรรมดาทั่วไปที่มีได้ประสงค์ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่มุ่งประสงค์ต่อผลที่จะก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง ทั้งต่อชีวิตทรัพย์สินตลอดจนสภาพจิตใจของประชาชนหมู่มา

ตัวอย่างสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ที่ถือว่าเป็นสถานการณ์พิเศษได้ดังนี้

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เจริญทัศน์, 2525), หน้า 512.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 385.

1) ปัญหาของกลุ่มผู้ชุมนุมก่อความวุ่นวายและใช้ความรุนแรงก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง เช่น กรณีกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงก่อเหตุรุนแรงและเผาสถานที่ราชการและห้างสรรพสินค้าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ หากชุมนุมโดยสงบแม้จะกีดขวางการจราจรและปิดการจราจรก็ไม่ถือว่าเป็นสถานการณ์พิเศษ

- การเผาศาลากลางจังหวัดขอนแก่นของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 โดยการนำของนางซารีบีนา ซาร์ พร้อมกลุ่มคนเสื้อแดงประมาณ 2,000 คนได้เข้าปิดล้อมบริเวณศาลากลางจังหวัดขอนแก่นและได้ใช้ไม้ อีฐ และอิฐตัวหนอน ขว้างปาอาคารศาลากลางจังหวัดหลังเก่า จากนั้นได้ใช้ขวดน้ำมันที่เตรียมมาราดบนยางรถยนต์แล้วจุดไฟเผาเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารไม่ได้ใช้อาวุธจริงสกัดกั้น ทำให้การยับยั้งไม่ได้ผล เมื่อรถดับเพลิงเข้ามาถึงและจะทำการดับเพลิงก็ถูกสกัดกั้นโดยกลุ่มคนเสื้อแดง โดยนำผงเหล็กมากั้น และมีการทำร้ายเจ้าหน้าที่ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าปฏิบัติงาน ทำให้ศาลากลางถูกเพลิงไหม้วอดวายเกือบทั้งหลัง ความเสียหายนับหลายสิบล้านบาท³

- การเผาศาลากลางจังหวัดของกลุ่มคนเสื้อแดง ประมาณ 600 คน หลังจากได้เข้าปิดล้อมศาลากลางจังหวัดและได้นำน้ำมันราดบนยางรถยนต์แล้วจุดไฟเผาเป็นผลให้ศาลากลางวอดวายเกือบทั้งหลังความเสียหายหลายสิบล้านบาท เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจได้เข้าห้ามปรามก็ไม่เป็นผลเนื่องจากไม่ได้ใช้กำลังขึ้นเฉียบขาด⁴

- การเผาห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวสต์ของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 โดยมีกลุ่มคนเสื้อแดงจำนวนหนึ่งที่อ้างว่าไม่พอใจการมอบตัวของแกนนำการชุมนุมที่ราชประสงค์ ได้หิ้วแก๊สลงใส่ น้ำมันเข้าไปจุดไฟเผาที่บริเวณชั้น 1 ของห้างก่อนที่จะไปเผาห้างสรรพสินค้าและโรงพยาบาลนครที่อยู่ใกล้เคียง นอกจากคนเสื้อแดงได้เผาห้างเซ็นทรัลเวสต์แล้ว คนเสื้อแดงยังได้เผาชั้นล่างของห้างสยามพารากอน และ โรงพยาบาลนครสยาม เกิดผลเสียหายนับหมื่นล้านบาท⁵

³ ผู้จัดการออนไลน์, ลัทธิต่อสู้เสื้อแดง เผาศาลากลางวอด [ออนไลน์], 19 พฤษภาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9530000069522>

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ ผู้จัดการออนไลน์, แดงจลาจล เผาห้าง-กฟน.ผู้ถือเอ็ม-สะตวงซื้อ เป้าปล้นสะตม [ออนไลน์], 19 พฤษภาคม 2553. แหล่งที่มา :

<http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9530000069401>

2) สถานการณ์ก่อความไม่สงบของกลุ่มโจรแบ่งแยกดินแดนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้⁶ โดยมุ่งทำร้ายเจ้าหน้าที่และประชาชนโดยไม่เลือกว่าเป็นใครและมีใช้เหตุส่วนตัว โดยมุ่งหวังให้เกิดความหวาดกลัวต่อประชาชนหมู่มาก ซึ่งมีได้มีสาเหตุมาจากเรื่องส่วนตัว และมุ่งทำลายทั้งชีวิตทรัพย์สินทั้งของข้าราชการและประชาชนในพื้นที่ ทำให้เกิดผลทำลายต่อขวัญและกำลังใจต่อประชาชนหมู่มากในวงกว้างถือเป็นสถานการณ์พิเศษ เช่น

- การลอบวางระเบิดที่โรงเรียนบ้านไร่พญา หมู่ 7 ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

- การลอบชும் โจมตีทหารชุดเฉพาะกิจที่ 32 ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งตั้งฐานปฏิบัติการภายในวัดอุโนรัตนาราม ขณะลาดตระเวนตรวจพื้นที่ในอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ส่งผลให้เจ้าหน้าที่เสียชีวิต 1 นาย คือ พันจ่าเอกบุญช่วย อินบุตร หัวหน้าชุด ถูกอาวุธปืนสงครามเข้าที่ศีรษะและลำตัว บาดเจ็บ 2 นาย คือ จ่าสิบเอกสุภชัย นามตาแสง และจ่าสิบเอกนิติวัฒน์ ศรีจรัส ถูกนำส่งโรงพยาบาลบาเจาะ ก่อนถูกนำส่งโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์

3) สถานการณ์รุนแรงอื่น ๆ ที่อาจกระทบถึงความปลอดภัยของสาธารณชนและเศรษฐกิจมหภาค หากเจ้าพนักงานไม่อาจป้องกันหรือยับยั้งได้ทันเหตุการณ์ หากการกระทำนั้นกระทบต่อเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศจำนวนมหาศาลและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญา หรือเป็นกรณีที่หากกระทำการอันละเมิดต่อกฎหมายแล้วจะส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก ถือเป็นสถานการณ์พิเศษด้วยเช่นกัน เช่น

- กลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้นำกำลังเข้าปิดล้อมสนามบินสุวรรณภูมิเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2550 เจ้าหน้าที่ตำรวจได้แต่ห้ามปรามแต่ไม่สามารถใช้กำลังในการสลายการชุมนุมได้ ส่งผลเสียหายทางเศรษฐกิจนับแสนล้านบาท

- การเตรียมอาวุธและวัตถุเพื่อก่อวินาศกรรมของกลุ่มคนเสื้อแดง ที่อาคารสมานเมตตาแมนชั่น แต่เกิดเหตุระเบิดขึ้นเสียก่อน ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 3 ศพ บาดเจ็บสาหัสอีก 4 ราย

4) สถานการณ์รุนแรงอื่นๆ ที่ได้ประกาศบังคับใช้กฎหมายพิเศษได้แก่ กฎอัยการศึก พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยผู้มีอำนาจประกาศบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์รุนแรงเหล่านั้น แล้วแต่กรณี ถือเป็นสถานการณ์พิเศษ และเจ้าพนักงานไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ เช่น

⁶แหล่งที่มา : <http://www.deepsouthwatch.org>

- กรณีผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจับรถชนตำรวจ แล้วถอยรถชนตักกลับมาทับซ้ำ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ร้อยตำรวจตรีเกรียงไกร ทั้งสามมี รongสารวัตร ป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลเตาปูนบาดเจ็บสาหัส มีอาการขาหัก⁷

4.2.2 เหตุแห่งการประกาศสถานการณ์พิเศษและผู้มีอำนาจประกาศ

พิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ ในลำดับแรก คือ กฎอัยการศึก ซึ่งถ้อยคำที่แสดงถึงสถานการณ์บ้านเมืองตกอยู่ในสถานการณ์พิเศษปรากฏในมาตรา 2 ซึ่งมีหลักกฎหมายคือ “เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอก หรือภายในราชอาณาจักรแล้ว จะได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้กฎอัยการศึกทุกมาตรา หรือข้อความใดส่วนหนึ่งของมาตรา ตลอดจนกำหนดเงื่อนไขแห่งการใช้บทบัญญัตินั้นบังคับในส่วนหนึ่งส่วนใดของราชอาณาจักร หรือตลอดทั่วราชอาณาจักร และถ้าได้ประกาศใช้เมื่อใด หรือ ณ ที่ใดแล้ว บรรดาข้อความในพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายใด ๆ ซึ่งขัดกับข้อความของกฎอัยการศึกที่ให้อำนาจบังคับต้องระงับ และใช้บทบัญญัติของกฎอัยการศึกที่ให้อำนาจบังคับนั้นแทน” หมายความว่า กฎอัยการศึคนั้นสามารถใช้กับเหตุการณ์หรือภัยซึ่งอาจเกิดขึ้นมาจากภายนอก เช่น สงครามหรือขัดกันด้วยอาวุธ และภายในราชอาณาจักรได้ด้วย เช่น การจลาจล สงครามกลางเมือง เป็นต้น ดังนั้นข้ออ้างที่ว่ากฎอัยการศึคนั้นจำกัดใช้ได้เฉพาะสงครามระหว่างประเทศเท่านั้นจึงไม่ถูกต้อง กฎอัยการศึกจึงสามารถใช้ในกรณีเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในราชอาณาจักรได้ด้วย และเมื่อประกาศกฎอัยการศึกแล้วบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ขัดกับกฎอัยการศึกเป็นอันระงับ และให้ใช้กฎอัยการศึกบังคับแทน ซึ่งการประกาศกฎอัยการศึคนั้นเป็นอำนาจของฝ่ายทหาร

นอกจากนี้แล้วสถานการณ์พิเศษยังปรากฏในหลักกฎหมายของพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 มาตรา 3 ซึ่งมีหลักกฎหมายดังนี้ “สถานการณ์ฉุกเฉินหมายความว่า สถานการณ์อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรืออันอาจทำให้ประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือภาวะการรบหรือการสงครามตามที่มิได้ประกาศให้ทราบ”

⁷ มติชนออนไลน์, ตำรวจระทึก พันธมิตรขับรถชน ถอยกลับมาทับซ้ำ[ออนไลน์], 25

“ความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หมายความว่า การให้เอกราชของชาติ หรือสวัสดิภาพของประชาชนอยู่ในความมั่นคงและความปลอดภัย รวมตลอดถึงการที่ทำให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”

นอกจากนี้ สถานการณ์อันเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักรยังมีความหมายตรงกับ นิยามสถานการณ์พิเศษ ซึ่งหมายถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ แปรเปลี่ยนจากสถานการณ์ธรรมดาทั่วไปที่มีได้ประสงค์ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่มุ่งประสงค์ต่อผลที่จะก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง ทั้งต่อชีวิตทรัพย์สินตลอดจนสภาพจิตใจของประชาชนหมู่มากรวมกัน จึงตรงกับมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าว ซึ่งการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีและ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

สำหรับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ปรากฏในพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 4 ซึ่งมีหลักกฎหมายคือ “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจจะกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเสียหายความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง

อำนาจในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร คือ นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว การห้ามบุคคลกระทำการต่าง ๆ ตามที่ประกาศ เป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่การประกาศของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จะต้องประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วนำไปปิดประกาศไว้ในท้องที่ห้ามนั้น โดยต้องระบุในการห้ามนั้นให้ชัดเจน และประกาศดังกล่าวต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเสมอ และจะต้องตราเป็นพระราชกำหนด เรียกว่า “พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน” ส่วนการพิจารณาว่า เหตุดังกล่าวจะร้ายแรงขึ้นไหน ย่อมอยู่ในดุลพินิจของรัฐบาลที่ปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้น ซึ่งทราบภาวะ

ความเป็นไปของบ้านเมืองคืออยู่แล้วที่มีความจำเป็น และความร้ายแรงที่จะต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือไม่เพียงใด และเมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว จะมีข้อห้ามหลายประการ เช่น ประกาศห้ามบุคคลออกนอกเคหสถาน ตั้งแต่เวลาใด ถึงเวลาใด ซึ่งส่งผลให้เจ้าพนักงานตำรวจ และทหารทำงานรักษาความสงบเรียบร้อย ในสถานการณ์พิเศษได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ดีการประกาศดังกล่าวหากใช้บังคับเป็นเวลานานเกินควร ก็อาจกระทบต่อสิทธิมนุษยชนได้ ดังนั้นเมื่อสถานการณ์พิเศษที่จำเป็นต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างรวดเร็ว เฉียบขาด และมีประสิทธิภาพสูงสุด ได้คลี่คลายลงก็ไม่ควรคงประกาศนั้นเป็นระยะเวลานานเพราะกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ในกรณีที่ไม่ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแต่มีเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรซึ่งมีความหมายตรงกับสถานการณ์พิเศษปรากฏในพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 ซึ่งมีหลักกฎหมายคือ “ในกรณีปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรแต่ยังไม่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และเหตุการณ์นั้นมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไปเป็นเวลานานทั้งอยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยคณะรัฐมนตรีจะมีมติมอบหมายให้ กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรเป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม ระงับยับยั้งและแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรนั้นภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนดได้ ทั้งนี้ ให้ประกาศให้ทราบโดยทั่วไป” คำว่าเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร มีความหมายตรงกับสถานการณ์พิเศษ ที่ผู้ศึกษาได้ให้ความหมายในบทนิยามไว้ ทั้งนี้ผู้ที่มีอำนาจประกาศสถานการณ์พิเศษ คือ ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

4.2.3 อำนาจและขอบเขตของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ

4.2.3.1 พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457

ผู้ศึกษาเห็นว่าหากได้มีการประกาศกฎอัยการศึกแล้วเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจสั่งการเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนนั้นน่าจะรวมถึงเจ้าพนักงานตำรวจด้วย ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องดำเนินคดียังเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจอยู่เหมือนเดิม เพียงแต่ต้องฟังคำสั่งและรับทราบแนวทางปฏิบัติทางยุทธวิธีจากฝ่ายทหารในส่วนที่เกี่ยวข้องการยุทธตามที่ฝ่ายทหารร้องขอ

กฎอัยการศึกนั้นมีลักษณะสำคัญคือมีสภาพบังคับ จำกัดสิทธิของประชาชนและมาตรการต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้กระทำไปโดยอาศัยพระราชบัญญัติฉบับนี้ แม้จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนแต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการดังกล่าวไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าปรับอย่างใดอย่างหนึ่งจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law) ซึ่งมีหลักทฤษฎีคือ กฎหมายคือคำสั่งของรัฐาธิปไตยที่บังคับต่อราษฎรในอาณาเขตปกครองผู้ใดฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกลงโทษจากผู้ใช้อำนาจรัฐ ดังนั้นสิทธิตามแนวทฤษฎีนี้จะต้องเป็นสิทธิที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น สิทธิก็คือประโยชน์อันบุคคลมีอยู่โดยกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐจึงมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลในการใช้อำนาจป้องกันตนเองจากภัยอันตรายด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นการคุ้มครองปกป้องสิทธิของประชาชนแม้ว่าการใช้สิทธินั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่หากกฎหมายรับรองแล้วก็เป็นสิทธิที่สามารถกระทำได้โดยชอบ ดังนั้นกฎอัยการศึกจึงเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด แต่ในสถานการณ์พิเศษการแก้ไขสถานการณ์พิเศษโดยประกาศกฎอัยการศึกก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การแก้ไขสถานการณ์พิเศษนั้นคลี่คลายโดยเร็ว ซึ่งในต่างประเทศก็มีการประกาศกฎอัยการศึกเพื่อแก้ไขสถานการณ์พิเศษด้วยเช่นกัน

4.2.3.2 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. 2469

เมื่อมีสถานการณ์พิเศษและได้ประกาศกฎอัยการศึกหรือ พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วแต่กรณี ก็จะนำประมวลกฎหมายอาญาทหารมาบังคับใช้ ซึ่งทหารจะมีอำนาจเหมือนเจ้าพนักงานตำรวจในการป้องกันปราบปราม และรักษาความสงบเรียบร้อย ในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธทั้งหมด แต่อำนาจในการฟ้องดำเนินคดียังคงเป็นของเจ้าพนักงานตำรวจ ดังนั้นเฉพาะตัวเจ้าพนักงานที่เป็นทหารเท่านั้น ที่จะต้องบังคับใช้กฎหมายพิเศษที่ใช้บังคับเฉพาะทหาร

เมื่อพิจารณากฎหมายดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาทหาร ที่บังคับใช้ดังกล่าวสมควรนำมาบังคับใช้กับบุคคลที่เป็นทหารและเป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ เนื่องจากมีลักษณะสังการที่เฉียบขาด หากผู้ใดบังคับบัญชาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอันจะทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ก็จะมีโทษสถานหนัก ทำให้สายการบังคับบัญชามีความเป็นเอกภาพและต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด ซึ่งส่งผลให้ภารกิจที่ได้รับมอบหมายบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนทำให้การสั่งการบังคับบัญชามีความเฉียบขาดและเปี่ยมประสิทธิภาพ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และใช้บทลงโทษที่ใช้เฉพาะทหาร

มาเป็นบทลงโทษกับทหารและเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษที่ฝ่าฝืนกฎหมาย เพื่อมีความมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบังคับบัญชาสั่งการ

4.2.3.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495

ตามกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการประกาศข้อห้ามต่างๆ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและคุมขังบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะกระทำการอันเป็นภัยต่อความมั่นคงไว้เพื่อการสอบสวนได้ไม่เกิน 7 วัน รวมทั้งให้อำนาจในการเข้าไปตรวจค้นในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ ในเวลากลางวัน

ผู้ศึกษาเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจในนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินได้ไม่จำกัดระยะเวลา และให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและคุมขังบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยไว้เพื่อการสอบสวนได้โดยไม่ต้องยื่นขอคำสั่งจากศาลซึ่งทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจมาก จนอาจใช้อำนาจไปในทางล่วงละเมิดสิทธิของประชาชนได้ง่าย นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการยกเว้นความรับผิดชอบทั้งทางอาญาแพ่ง และวินัยให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าแม้พนักงานเจ้าหน้าที่อาจยกอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ขึ้นต่อผู้คดีได้ แต่ก็ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเสียเวลาเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีและอาจกระทบถึงความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อันเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ฉะนั้นหากมีบทบัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนก็จะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น

กรณีศึกษาจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาจากนิยามสถานการณ์ฉุกเฉินตามมาตรา 3 วรรคแรก ที่ให้นิยามว่า หมายถึงสถานการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรืออันอาจทำให้ประเทศอยู่ในภาวะคับขัน ผู้ศึกษาเห็นว่าเหตุการณ์เผาบ้านเมืองของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง หรือปิดทำเนียบรัฐบาล และปิดสนามบินสุวรรณภูมิของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อเหลือง ตลอดจนการชุมนุมที่ไม่ได้เป็นไปโดยสงบปราศจากอาวุธที่มีการใช้หนังสติ๊กและหัวน้อต ยิงใส่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร และมีการเตรียมน้ำมันและไฟแช็ค เพื่อจุดไฟเผาของกลุ่มคนเสื้อแดง ถือว่าเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว ซึ่งเป็นเหตุที่จะนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับได้ โดยมีมาตราที่สำคัญคือ มาตรา 7 ซึ่งได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุม คุมขังบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะก่อภัยอันตรายอันเป็นภัยและความมั่นคงต่อราชอาณาจักรไว้เพื่อทำการสอบสวนได้ 7

วัน ดังนั้นจากหลักกฎหมายในพระราชบัญญัติดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้คือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจจับกุม จึงหมายถึงเจ้าพนักงานทหารด้วย แต่อย่างไรก็ตามอำนาจในการสอบสวนยังเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจอยู่ดี เพราะตามกฎหมายแล้วผู้มีอำนาจสอบสวนคือพนักงานสอบสวน ดังนั้นเมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน และนำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ การที่เจ้าพนักงานตำรวจควบคุมกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงไว้ทำการสอบสวนที่ค่ายพระราม 6 จังหวัดเพชรบุรี เป็นเวลาถึง 7 วันจึงชอบด้วยกฎหมาย ไม่จำเป็นต้องนำตัวส่งศาลภายใน 48 ชั่วโมง เพราะพระราชบัญญัตินี้บัญญัติเป็นเหตุยกเว้นไว้ จากหลักกฎหมายของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้ควบคุมและคุ้มครองป้องกันภัยจากอาชญากรรมที่มีอยู่มากในสังคม โดยมุ่งเน้นไปที่การมอบอำนาจให้ตำรวจในฐานะเป็นตัวแทนของรัฐปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการปราบปรามอาชญากรรมโดยเด็ดขาด ซึ่งมักจะถูกใช้ในประเทศที่มีอัตราการเกิดอาชญากรรมในอัตราสูงหรือบ่อยครั้ง ใช้วิธีปฏิบัติอย่างเข้มงวดและจริงจัง บางครั้งอาจต้องใช้ความรุนแรงในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อควบคุมการกระทำความคิดในบางขณะ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสังคมให้สงบเรียบร้อยปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรม ซึ่งถือเป็นการที่รัฐใช้อำนาจคุ้มครองป้องกันสังคมให้รอดพ้นจากอันตราย

4.2.3.4 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548

เมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว อำนาจต่างๆ โอนมาที่นายกรัฐมนตรี เช่น อำนาจในการออกข้อห้ามต่างๆ หรือประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรือที่เป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำเช่นนั้น หรือที่ปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน และให้อำนาจเจ้าหน้าที่จะจับกุมและควบคุมตัวบุคคล แต่ต้องขออนุญาตจากศาลเสียก่อน โดยควบคุมได้ไม่เกิน 7 วัน และขยายเวลาได้อีกคราวละไม่เกิน 7 วัน แต่รวมแล้วทั้งหมดต้องไม่เกิน 30 วัน

ผู้ศึกษาเห็นว่า อาศัยอำนาจตามมาตรา 11(1) เจ้าหน้าที่ที่สามารถควบคุมตัวบุคคลที่ต้องสงสัยไว้ในสถานที่กักกันหรือห้องควบคุมอื่นที่มีไขเรือนจำ อาจเป็นสถานที่ราชการอื่นที่เหมาะสมระหว่างรอการสอบสวน และบุคคลที่ถูกควบคุมตัวตามมาตรา 11(1) น่าจะเป็นผู้ต้องหาฐานฝ่าฝืนพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว ทั้งนี้บุคคลที่ฝ่าฝืนพระราชกำหนดดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะไม่ถูกปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้าย มีสิทธิแจ้งให้ญาติเข้าเยี่ยมตามสมควร ตามรัฐธรรมนูญทุกประการ เพียงแต่ระยะเวลาในการควบคุมตัวมากกว่าภาวะปกติเท่านั้น ซึ่งการพิจารณา

ของศาลในการอนุญาตให้จับและควบคุมตัวศาลจะวิเคราะห์พยานหลักฐานจากเจ้าหน้าที่ และสถานการณ์ในปัจจุบันว่ามีเหตุที่สมควรว่าเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินตามที่รัฐบาลประกาศหรือไม่ รวมถึงพฤติกรรมของผู้ต้องสงสัยแต่ละคนว่าเป็นผู้มีส่วนทำให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือไม่

ในด้านจำนวนวันที่ควบคุมตัว มาตรา 12 กำหนดว่ารวมแล้วต้องไม่เกิน 30 วัน หากจำเป็นต้องควบคุมตัวต่อให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 วรรค 6 กำหนดให้ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน เมื่อระยะเวลาสูงสุดในการควบคุมตัวตามที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนดคือ 30 วัน เมื่อรวมระยะเวลาทั้งสองเข้าด้วยกันผู้ต้องหาฝ่าพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ อาจถูกควบคุมตัวได้นานสูงสุดถึง 114 วัน

อย่างไรก็ตามนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ออกประกาศฉบับหนึ่งลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2548 ชื่อ “ประกาศตามมาตรา 11 ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548” ซึ่งวางแนวทางปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่ในการใช้อำนาจการจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยขกเว้นความรับผิดชอบให้แก่เจ้าหน้าที่ทั้งทางแพ่ง อาญา และวินัย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น เมื่อพิจารณาเนื้อหาของประกาศดังกล่าวแล้ว ถ้าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามได้ครบถ้วนก็น่าจะเป็นหลักประกันความมั่นใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง

กรณีศึกษาที่เกิดเหตุกลางวุ่นวายในเดือนเมษายนปี พ.ศ.2553 เมื่อพิจารณาจากนิยาม “สถานการณ์พิเศษ” ในมาตรา 4 ซึ่งได้ให้ความหมายว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจจะกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน ฯ จากเหตุการณ์ที่กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงมีการปิดถนนย่านเศรษฐกิจ ปิดถนนสายต่าง ๆ ในต่างจังหวัด มีการตั้งด่านตรวจค้นผู้สัญจรไปมาโดยกลุ่มผู้ชุมนุม มีการพูดปลุกระดมให้น่าน้ำมั่นเพื่อเผาสถานที่ต่าง ๆ มีการใช้หนังสือตึกยิงด้วยหัวนอตใส่เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารที่มาปฏิบัติหน้าที่ ถือได้ว่าเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดดังกล่าวแล้ว จนกระทั่งต่อมามีเหตุการณ์ปะทะกันที่แยกคอกวัวจนมีกลุ่มผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ทหารเสียชีวิต และนำไปสู่การสลายการชุมนุมที่แยกราชประสงค์ในที่สุด

จากหลักกฎหมายในพระราชกำหนดการบริหารราชการฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 สามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2553 กล่าวคือ เมื่อ พระราชกำหนดได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ

มอบหมาย ออกข้อห้ามต่าง ๆ ตามมาตรา 9 ตามกรอบของกฎหมาย เช่น ห้ามมิให้ออกจากเคหสถาน ภายในระยะเวลาที่กำหนด ห้ามมิให้ชุมนุม ห้ามการเสนอข่าวที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐฯ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องปรามการชุมนุมที่ก่อการสงบ และอาจเป็นภัยต่อสาธารณชน

นอกจากนี้พระราชกำหนดฉบับนี้ยังได้ให้อำนาจ เจ้าหน้าที่อย่างมากในการที่จะระงับ ยับยั้งการก่อความไม่สงบในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จับกุม และควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็น ผู้ร่วมกระทำการให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง ออกคำสั่งเรียกให้บุคคลมารายงานตัว ยึดหรืออายัดอาวุธ ตรวจค้น รั้ว ถอน หรือทำลายอาคาร สิ่งปลูกสร้าง ตามความจำเป็นเพื่อระงับเหตุ ร้ายแรง ตรวจสอบจดหมาย สิ่งพิมพ์ การสื่อสารทุกประเภทเพื่อป้องกันเหตุร้ายแรง ๆ ส่วนอำนาจ ในการควบคุมตัวบัญญัติในมาตรา 12 โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขออนุญาตต่อศาลในการ ควบคุมตัวได้ไม่เกิน 7 วัน และขยายเวลาได้อีกคราวละ 7 วัน ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 30 วัน

ดังนั้นเมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามมาตรา 4 แล้วนายกรัฐมนตรีมีอำนาจออก ข้อกำหนดตามความมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยออก พระราชกำหนดบริหารราชการฉุกเฉิน พ.ศ. 2553 โดยจัดตั้ง “ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ ฉุกเฉิน ” ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่พิเศษ 1/2553, คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่พิเศษ 2/2553 แต่งตั้งผู้ กำกับการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นได้ และพระราชกำหนดดังกล่าวยัง สอดคล้องกับทฤษฎีกฎหมายบ้านเมืองที่ถือว่ากฎหมายคือคำสั่งรัฐาธิปไตยที่บังคับต่อราษฎรใน ปกครอง ผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษ ดังนั้นสิทธิที่ประชาชนพึงมีต้องเป็นสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น เมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วประชาชนจึงต้องถูกจำกัดสิทธิบางประการ เช่น การห้ามชุมนุม สาธารณะที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายในช่วงสถานการณ์พิเศษ เป็นต้น

4.2.3.5 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

ให้อำนาจผู้บัญชาการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยความเห็นชอบของ คณะรัฐมนตรีออกข้อกำหนดเพื่อรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และให้อำนาจแก่ ผู้บัญชาการ รักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในการฟ้องคดี รวมถึงกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาปฏิบัติ แทนการถูกฟ้องดำเนินคดี หากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังผู้บัญชาการ รักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรว่าไม่สมควรดำเนินคดี โดยให้ยุติการฟ้องคดีอาญาผู้ต้องหา ที่มอบตัวหรือที่เจ้าหน้าที่เห็นว่า ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในพื้นที่ไปเพราะผิดหลง หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยผู้ต้องหาอาจต้องเข้ารับการอบรมเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือน

เมื่อพิจารณาแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการใช้อำนาจในสถานการณ์พิเศษที่มีความจำเป็นต้องอาศัยอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน โดยมีเงื่อนไขในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ มีเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรแต่ยังไม่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน และมีการออกมาตรการที่กระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนหลายประการทั้งนี้เพื่อแก้ไขสถานการณ์พิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกฎหมายบ้านเมืองที่ถือว่ากฎหมายคือคำสั่งรัฐอธิปไตยที่บังคับต่อราษฎรในปกครอง ผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษ ดังนั้นสิทธิที่ประชาชนพึงมีต้องเป็นสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น และสอดคล้องกับทฤษฎีอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิม (Classical School of Criminology) ซึ่งมีหลักปรัชญาว่าบุคคลมีอิสระในตนเอง และการกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นเพราะความสมัครใจของผู้กระทำความผิดเอง อันมีผลในทางปฏิบัติให้ลงโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิดให้พอเหมาะพอสมเพื่อให้เจ็ดหลาบ ส่วนเป้าหมายของการลงโทษนั้นก็คือ การปราบปรามมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นมาอีก ซึ่งหลักดังกล่าวปรากฏในมาตรา 21 ที่ให้อำนาจผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรมีอำนาจฟ้องคดี และหากผู้กระทำความผิดนั้นกลับใจก็ให้เข้ารับการอบรมโดยไม่ต้องถูกฟ้องดำเนินคดีตามกฎหมาย

4.2.3.6 ร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.....

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ต่อสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. การชุมนุมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้จัดการชุมนุมสาธารณะต้องมีหนังสือแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 72 ชั่วโมง มิฉะนั้นผู้จัดการชุมนุมจะมีความผิดและต้องรับโทษ
2. มีการห้ามมิให้ชุมนุมกีดขวางทางเข้าออกสถานที่สำคัญ เช่น รัฐสภา ท่าอากาศยาน
3. หากผู้รับแจ้งการชุมนุมเห็นว่าการชุมนุมสาธารณะนั้นเป็นการชุมนุมกีดขวางทางเข้าออกสถานที่สำคัญ ผู้รับแจ้งอาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งห้ามการชุมนุมได้
4. มีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ของผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุมเพื่อให้เกิดความชัดเจน
5. ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในการชุมนุม โดยให้เจ้าพนักงานประกาศเลิกการชุมนุมได้หากเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตามประกาศดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้ผู้ชุมนุมเลิกการชุมนุมสาธารณะนั้น ถ้าหากผู้ชุมนุมไม่เลิกการชุมนุมตามคำสั่งศาล ให้ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในจังหวัดอื่น เป็นผู้ควบคุมสถานการณ์เพื่อให้มีการเลิกการชุมนุมสาธารณะ

6. ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการควบคุมสถานการณ์เพื่อให้มีการเลิกการประชุมสาธารณะ โดยให้ถือว่าหาผู้ชุมนุมยังอยู่ในพื้นที่ให้ถือว่ากระทำความผิดซึ่งหน้า และให้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจค้นจับกุมผู้ชุมนุม รวมทั้งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการชุมนุมสาธารณะ

7. กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ชุมนุมซึ่งเข้าร่วมการประชุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตลอดจนผู้จัดการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและผู้โฆษณาหรือประกาศให้ผู้ชุมนุมกระทำละเมิดกฎหมาย

จากหลักร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น หากมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย จะทำให้การประชุมของมวลชนกลุ่มต่าง ๆ เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย เพราะมีบทลงโทษการประชุมที่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและละเมิดต่อกฎหมาย การชุมนุมที่ละเมิดต่อกฎหมายจะอ้างว่ามีสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญไม่ได้ นอกจากนี้แล้วยังบรรเทาความเดือดร้อนของผู้อื่นที่จะพึงมีจากการชุมนุมด้วย ซึ่งได้วางหลักไว้ในมาตรา 10 ซึ่งจะต้องแจ้งการประชุมล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 72 ชั่วโมงเพื่อบุคคลอื่นที่ได้รับผลกระทบจะได้วางแผนในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้แล้วยังได้วางหลักการบังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจนในการชุมนุมทำให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือทหารซึ่งถือว่าเป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษดำเนินการควบคุมสถานการณ์ชุมนุมได้ง่ายขึ้นตามมาตรา 36 นอกจากนี้แล้วยังวางหลักกฎหมายในการลงโทษผู้ที่จัดหรือเชิญชวนให้เกิดการประชุมที่รุนแรงประทุษร้ายผู้อื่น ต้องระวางโทษตามมาตรา 34

นอกจากนี้ยังกำหนดสถานที่ห้ามการประชุมสาธารณะที่หากมีการชุมนุมแล้วจะส่งผลเสียต่อสังคมโดยรวมอย่างมากดังนั้นจึงกำหนดข้อห้ามชุมนุมในสถานที่สำคัญ ตามมาตรา 8 ได้แก่

(1) สถานที่ประทับของพระมหากษัตริย์ พระราชินี และพระรัชทายาท และสถานที่พำนักของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(2) รัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล ศาล และหน่วยงานของรัฐ

(3) ท่าอากาศยาน ท่าเรือ สถานีรถไฟ หรือสถานีขนส่งสาธารณะ

(4) โรงพยาบาล สถานศึกษา และ ศาสนสถาน

(5) สถานทูตหรือสถานกงสุลของรัฐต่างประเทศ

ข้อดี ของร่างพระราชบัญญัติการประชุมสาธารณะ พ.ศ. คือ หากผ่านการอนุมัติจากรัฐสภาให้มีผลเป็นกฎหมายจะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจรวมทั้งทหาร สามารถดูแลและควบคุมการประชุมสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะได้บัญญัติห้ามการประชุมในสถานที่ใดบ้างที่เป็นการสร้างเดือดร้อนและรบกวนสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น กระทบต่อความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ หรือกระทบต่อความเชื่อถือของต่างประเทศที่มีต่อประเทศไทย กลุ่มผู้ชุมนุมจะไม่สามารถอ้างว่าใช้สิทธิชุมนุมตามรัฐธรรมนูญได้ เพราะชุมนุมแล้วเดือดร้อนคนอื่นเกินสมควรและกฎหมายได้

บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด นอกจากนี้แล้วควรเพิ่มโทษในส่วนผู้จัดการชุมนุมสาธารณะที่ฝ่าฝืน บทบัญญัติของกฎหมายในส่วนขอโทษปรับ เป็นห้าแสนถึงหนึ่งล้านบาท หากไม่มีเงินชำระค่าปรับ ให้นำวิธีกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับ ซึ่งโทษปรับตามร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ ๑ ดังกล่าว มีโทษปรับเพียงไม่เกินหนึ่งพันบาท ผู้ศึกษาเห็นว่าน้อยเกินไป ไม่ได้สัดส่วนกับความเสียหายที่ประเทศชาติและประชาชนได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอาชญาวิทยาแบบปกป้องสังคม (The Philosophy of Anti-Social Criminology) โดยใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นระบบก้าวหน้า โดยมุ่งการส่งเสริมการใช้นโยบายทางอาญาที่สมเหตุสมผล และเน้นถึงหลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล เพราะความเสียหายนั้นเกิดมาจากผู้ที่จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ

ข้อเสีย ร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ยังไม่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย และปัจจุบันนี้ร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้ตกไปแล้ว เจ้าหน้าที่งานตำรวจจึงต้องอดทนต่อการชุมนุมที่ละเมิดต่อกฎหมายต่อไป เพราะร่างกฎหมายที่ยืนยันว่าการชุมนุมแล้วเตือนคนอื่นเป็นสิ่งผิดกฎหมายได้ตกไปแล้ว หากจะให้ผลเป็นกฎหมายต้องกร่างพิจารณาใหม่

ในความเห็นของผู้ศึกษาหากร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายจะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษที่การชุมนุมที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะก่อเหตุรุนแรง ควบคุมสถานการณ์ได้ง่ายขึ้นเพราะเจ้าพนักงานมีกฎหมายรองรับการปฏิบัติหน้าที่ และมีหลักกฎหมายให้ดำเนินการที่ชัดเจน ทำให้ผู้ชุมนุมที่ละเมิดต่อกฎหมาย ไม่สามารถอ้างสิทธิว่ามาชุมนุมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 63 ได้ เพราะมีกฎหมายชัดเจนว่ากรณีใดบ้างที่เป็น การชุมนุมที่ผิดกฎหมาย ซึ่งผู้ศึกษาเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่จะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาประกาศ บังคับใช้เป็นกฎหมาย เพราะจะทำให้เจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษได้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการชุมนุมที่ไม่ละเมิดต่อกฎหมายจึงไม่ควรละเมิดสิทธิและสร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ(Natural Law Theory)ซึ่งมีหลักทฤษฎีว่ากฎหมายเกิดจากธรรมชาติ มีอยู่แล้วในธรรมชาติ และสามารถใช้ได้ไม่จำกัดเวลาหรือสถานที่ ดังนั้นสิทธิของมนุษย์ในเรื่องต่างๆ จึงเกิดขึ้นตามธรรมชาติพร้อมกับความเป็นมนุษย์ ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายกำหนด ไม่จำเป็นต้องมีผู้ใดสร้างขึ้น แต่การที่กฎหมายบ้านเมืองกำหนดสิทธิต่างๆ ของมนุษย์ขึ้นภายหลังนั้นก็ เป็นเพียงการนำเอาสิทธิที่มนุษย์มีอยู่แล้วตามธรรมชาติมารับรอง และคุ้มครองให้เท่านั้น ดังนั้นทุกคน จึงมีสิทธิตามธรรมชาติในการป้องกัน ปกป้องตนเองจากภัยอันตรายต่างๆ ที่ตนจะได้รับ เป็นสามัญ

สำนึกที่ทุกคนพึงปฏิบัติได้เสมอ ดังนั้นการชุมนุมที่ขาดสามัญสำนึก ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ปิดทำเนียบรัฐบาล ปิดสนามบิน ชุมนุมกีดขวางการค้าเงินธุรกิจของย่านเศรษฐกิจ ชุมนุมแล้วจุดไฟเผา สถานที่ราชการศูนย์การค้า จึงขัดกับหลักกฎหมายธรรมชาติที่ว่าทุกคนมีสิทธิปกป้องตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ เป็นสามัญสำนึกที่ทุกคนรู้อยู่แล้ว ชุมนุมแล้วคนอื่นได้รับภัย ในที่นี้คือเสียหายต่อเศรษฐกิจการค้าของผู้อื่น จึงขัดกับหลักกฎหมายธรรมชาติ

4.3 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ

จากการศึกษาที่ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ถึงหลักปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ ในต่างประเทศจะพบว่าสามารถนำกฎหมายต่างประเทศที่เหมาะสมกับประเทศไทยมาบังคับใช้กับสถานการณ์ฉุกเฉินดังนี้

กลุ่มประเทศที่มีระบบการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์พิเศษคล้ายคลึงกับประเทศไทยหรือสามารถนำมาปรับใช้ปรับปรุงกฎหมายไทยได้ ได้แก่ ประเทศอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากมีกฎหมายบางอย่างที่คล้ายคลึงกับประเทศไทยและสามารถนำมาปรับปรุงกฎหมายไทยให้ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาการจัดการสถานการณ์พิเศษที่คล้ายกับประเทศไทยหลายประการกล่าวคือ กฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉิน (Martial Law) ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ในสถานการณ์ฉุกเฉินกฎหมายให้อำนาจแก่ประธานาธิบดีและผู้ว่าการมลรัฐของแต่ละมลรัฐ หรือสภาแห่งมลรัฐเป็นผู้ตัดสินใจดำเนินการในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง (Federal Regulation) หรือธรรมนูญของมลรัฐนั้นบัญญัติไว้ ตัวอย่างเช่นในมลรัฐเท็กซัส ผู้ว่าการรัฐสามารถประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินได้ในกรณีที่มีการจลาจล ความไม่สงบ หรือ ภัยอันตรายใดๆ ภายในรัฐโดยที่เจ้าหน้าที่ที่ทำการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถควบคุมหรือดำเนินการให้เกิดความสงบเรียบร้อยอยู่ได้รัฐบาลแห่งมลรัฐสามารถประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยให้กำลังทหารเข้ามาทำหน้าที่และสามารถออกคำสั่งให้กองกำลังทหารดำเนินการบังคับใช้กฎหมายแทนรวมถึงระงับการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในขณะนั้นซึ่งรวมไปถึงระบบศาลยุติธรรมด้วยเช่นกัน โดยการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นรวมถึงใช้ระบบศาลทหาร (Military Court) ในการพิจารณารรคดีแทนศาลยุติธรรมแห่งมลรัฐ ซึ่งกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าว เทียบได้กับกฏอัยการศึกของไทย ที่ให้อำนาจทหารเข้ามาดำเนินการรักษาความสงบในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งผู้มีอำนาจประกาศกฏอัยการศึกในฝ่ายทหารของไทยนั้นจะเป็นแม่ทัพภาค และเจ้าหน้าที่พลเรือนอื่น ๆ รวมถึงตำรวจจะต้องปฏิบัติตามการยุทธ

ตามที่ฝ่ายทหารร้องขอ เนื่องจากทหารมีอำนาจเหนือฝ่ายพลเรือนรวมทั้งตำรวจด้วย แต่อำนาจในการสอบสวนดำเนินคดีตามกฎหมายยังเป็นของเจ้าพนักงานตำรวจอยู่ ส่วนรัฐบัญญัติว่าด้วยความรักชาติ (Patriot Act) รัฐบัญญัติฉบับนี้มีชื่อเต็มว่ารัฐบัญญัติของสหรัฐอเมริกาปี 2001 ว่าด้วยความรักชาติ (United States Patriot Act of 2001) สภาองเกรสของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มีลักษณะสำคัญหลายประการที่คล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ของประเทศไทย กล่าวคือกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ออกกฎหมาย Patriot Act หรือกฎหมายว่าด้วยความรักชาติภายหลังศึกเวสต์เทรตถูกผู้ก่อการร้ายโจมตี โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายเพื่อสกัดกั้นและลงโทษการกระทำผู้ก่อการร้ายทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก ซึ่งเป็นทั้งการบัญญัติเป็นกฎหมายเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่และแก้ไขกฎหมายที่มีมาก่อน กฎหมายฉบับนี้แม้ว่าจะไม่มีลักษณะเป็นการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นการเพิ่มอำนาจของเจ้าหน้าที่ในกรณีมีการดำเนินการต่อผู้ก่อการร้ายหรือผู้ต้องสงสัยในรูปแบบที่เป็นการละเมิดและลักษณะของมาตรการตอบโต้ผู้ก่อการร้ายที่มีรูปแบบใกล้เคียงกับสถานการณ์ฉุกเฉิน สำหรับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 นั้น ได้ตราขึ้นเพื่อยับยั้งการก่อการร้ายภายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีลักษณะคล้ายกับ รัฐบัญญัติว่าด้วยความรักชาติของอเมริกาที่ไม่ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเหมือนกัน แต่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ คือ ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรมีอำนาจมาก ที่จะดำเนินการแก้ไข ฟื้นฟู สถานการณ์ที่ไม่สงบภายในราชอาณาจักร โดยออกกฎ ข้อบังคับต่าง ๆ เหมือนอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉินตลอดเวลา

สำหรับกฎอัยการศึกของประเทศสหรัฐอเมริกามีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในสถานการณ์พิเศษมากกว่าประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการจำกัดการใช้น้ำมันจำกัดการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิงของประชาชน จำกัดการจำหน่ายอาหาร ในพื้นที่ที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก ในขณะที่กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ของประเทศไทยเพียงให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่พลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย กล่าวคือ ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่จะสั่งการแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนให้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนมีอยู่แล้ว

ผู้ศึกษาเห็นว่า กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ของประเทศไทยมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์พิเศษในปัจจุบันแล้ว เพราะถ้าหากนำมาตราของกฎอัยการศึกของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้แล้วจะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป และควรนำมาบังคับใช้เฉพาะพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อควบคุม

สถานการณ์พิเศษให้คลี่คลายเข้าสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็ว โดยให้เจ้าพนักงานตำรวจและทหารร่วมกันจับตัวผู้ต้องหาดำเนินคดีอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

กฎหมายการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศฝรั่งเศสเปรียบเทียบกับประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศฝรั่งเศสนั้นคือรัฐบัญญัติ N° 55 – 385 du 3 avril 1955 เทียบเคียงได้กับพระราชกำหนดการบริหารราชการฉุกเฉิน พ.ศ.2548 แต่มีข้อแตกต่างในรายละเอียดของบทบัญญัติภายในกล่าวคือ รัฐบัญญัติฯ ของประเทศฝรั่งเศสมิได้มีการบัญญัติถึงความหมายของสถานการณ์ฉุกเฉินไว้ดังเช่นที่มีการบัญญัติเอาไว้ในมาตรา 4 ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ของประเทศไทย แต่ในมาตรา 1 ได้กล่าวไว้ว่าเหตุการณ์ใดบ้างที่ฝ่ายบริหารจะสามารถประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉินได้ ซึ่งได้แก่ภัยอันตรายที่จะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือโดยสถานการณ์นั้นอาจก่อให้เกิดภัยพิบัติต่อมหาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรา 4 ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ได้บัญญัติเอาไว้อย่างกว้างขวาง และละเอียดกว่ามาก ทั้งในคำจำกัดความของสถานการณ์ฉุกเฉินที่กำหนดไว้ว่า “...สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อ ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือ เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือ อาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือสงคราม...” แต่ทั้งรัฐบัญญัติฯ ของประเทศฝรั่งเศสและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ของประเทศไทย ล้วนมีจุดประสงค์การบัญญัติอย่างเดียวกัน คือ เพิ่มอำนาจให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินให้คลี่คลายโดยเร็ว แม้จะแตกต่างกันในรายละเอียดในการให้ความหมายของสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตาม

ประเทศฝรั่งเศสมีการจัดการสถานการณ์พิเศษบางประการที่สามารถนำมาปรับปรุงกฎหมายไทยให้เหมาะสมกับสถานการณ์พิเศษในประเทศไทยได้ คือ ทฤษฎีว่าด้วยสถานการณ์ยกเว้นเป็นอย่างยิ่ง (La théorie des circonstances exceptionnelles) โดยผู้ศึกษาเห็นว่าหากนำทฤษฎีว่าด้วยการยกเว้นอย่างยิ่งของฝรั่งเศสมาบังคับใช้โดยบัญญัติเป็นหลักกฎหมายให้ชัดเจน จะส่งผลให้สามารถนำมาบังคับใช้ให้สถานการณ์พิเศษในประเทศไทยคลี่คลายได้โดยเร็ว ดังนั้นในสถานการณ์พิเศษที่มีความร้ายแรง มีภัยอันตรายต่อสาธารณะชน เจ้าพนักงานตำรวจรวมทั้งทหารที่เป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ ควรมีหลักกฎหมายว่าด้วยสถานการณ์ยกเว้นอย่างยิ่งเพื่อให้เจ้าพนักงานทั้งทหารและตำรวจ ยกเว้นความชอบด้วยกฎหมายบางประการ เช่น การออกคำสั่ง มาตรการบางประการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพได้มากกว่าสถานการณ์ปกติ เช่น ห้ามออกเคหสถานในเวลากลางคืน

ห้ามมิว่าสมาคมกันเกี่ยวกับการเมืองเกินห้าคน เป็นต้น โดยไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และเมื่อสถานการณ์พิเศษนั้น ได้คลี่คลายลงจึงกลับไปยึดหลักความชอบด้วยกฎหมายเหมือนเดิม และมีระบบการตรวจสอบโดยศาลยุติธรรมในภายหลัง เพื่อให้เจ้าพนักงานได้บังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดแนวทางปฏิบัติแยกต่างหากจากการป้องกันโดยทั่วไปที่ไม่ใช้กำลังและการป้องกันโดยทั่วไปที่ใช้กำลังธรรมดา เรียกหลักการใช้กำลังดังกล่าวของเจ้าพนักงานว่าการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use Of Deadly Force) ซึ่งแตกต่างจากหลักป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68

เปรียบเทียบการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 กับการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use of Deadly Force)

1. การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นสิทธิที่บุคคลธรรมดาทุกคนมีสิทธิ ส่วนการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับหน้าที่ในขณะปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์พิเศษของเจ้าพนักงานตำรวจ

2. บุคคลซึ่งสามารถอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้คือบุคคลธรรมดาทุกคน ส่วนการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายบุคคลซึ่งสามารถอ้างการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้คือเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานการณ์พิเศษนั้น

3. ภัยอันตรายซึ่งสามารถอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้จะต้องเป็นภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายเท่านั้น ส่วนการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเป็นภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายเสมอไป

4. บุคคลซึ่งอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายไม่จำเป็นต้องพยายามหลีกเลี่ยงภัยอันตรายนั้นก็สามารถอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้ ส่วนการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเจ้าพนักงานตำรวจที่จะสามารถอ้างการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ จากมาตรการที่รุนแรงเบาไปหาหนัก เมื่อไม่มีทางหลีกเลี่ยงอื่นใดแล้วจึงจะเกิดสิทธิที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้

5. การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมิได้คำนึงถึงผลของการกระทำว่าจะเกิดผลต่อผู้ถูกกระทำอย่างไร ส่วนการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายนั้นผลที่จะต้องเกิดกับผู้ถูกกระทำคือตายหรือได้รับอันตรายสาหัสเท่านั้น

6. บุคคลซึ่งอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายต้องกระทำไปโดยมีเจตนาเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายเท่านั้น ส่วนการใช้กำลังขั้น

รุนแรงถึงตายเจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้นไม่จำเป็นต้องกระทำไปโดยมีเจตนาเพื่อป้องกันสิทธิของตนเอง หรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายเพียงแต่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์พิเศษก็ จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐโดยอัตโนมัติแล้ว

7. ผลจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายต่อตัวผู้กระทำการป้องกันโดยชอบด้วย กฎหมายคือผู้กระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายไม่มีความผิดในทางอาญาในการกระทำนั้น แต่เจ้าพนักงานตำรวจอาจถูกพิจารณาลงโทษทางวินัย ส่วนการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเจ้า พนักงานตำรวจผู้นั้นไม่มีความรับผิดใดๆ ทั้งสิ้นทั้งทางอาญาและทางวินัย

กรณีตัวอย่างที่กลุ่มคนเสื้อแดงกำลังจะใช้ไฟแช็คจุดไฟเผาถ่าน้ำมันย่านบ่อนไก่เพื่อก่อ วินาศกรรมแล้วถูกทหารใช้อาวุธปืนยิงที่ขา ซึ่งถือว่าเป็นการป้องกันภัยอันตรายอันละเมิดต่อ กฎหมายพอสมควรแก่เหตุ ยังถูกนักสิทธิมนุษยชนวิพากษ์วิจารณ์ว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้นใน สถานการณ์พิเศษที่เกิดความรุนแรงเกิดการจลาจลเผาบ้านเมือง รวมถึงสถานการณ์พิเศษอื่น ๆ เช่น การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลักป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวล กฎหมายอาญามาตรา 68 น่าจะไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองเจ้าพนักงานให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติ หน้าที่ ซึ่งในสหรัฐอเมริกาและยุโรปบางประเทศได้วางหลักการใช้กำลังของเจ้าพนักงานไว้อย่าง ชัดเจนและคุ้มครองเจ้าพนักงานไว้โดยเฉพาะ ต่างจากหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ของประเทศไทย ซึ่งทั้งประชาชนและเจ้าพนักงานจะใช้หลักกฎหมาย เดียวกัน

ในความเห็นของผู้ศึกษาเห็นควรว่าควรนำหลักการใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายของประเทศ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีการปกครองเป็นประชาธิปไตยเต็มรูปแบบและถือว่าเป็นประเทศ ที่เจริญแล้ว มาศึกษาเพื่อบัญญัติเป็นหลักกฎหมายในการใช้กำลังของเจ้าพนักงานตำรวจและทหาร ในสถานการณ์พิเศษ ซึ่งเรียกหลักการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานนั้นว่า Deadly Force ซึ่งมีใช้ หลักป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ของไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วแต่เป็นหลักการใช้กำลังที่เหมาะสมกับสถานการณ์ความรุนแรงนั้นๆ โดยเฉพาะ นอกจากนี้แล้วเจ้าพนักงานที่กระทำ Deadly Force โดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อรักษา ความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือบำบัดภัยสาธารณะต้องได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ได้รับสอง ชั้นในปีนั้น สำหรับประเทศไทยผลที่เจ้าพนักงานตำรวจบังคับใช้กฎหมายโดยใช้กำลังรุนแรงถึง ตายได้รับนอกจากความเสี่ยงภัยต่อชีวิตมากกว่าวิญญูชนทั่วไปแล้ว ผลตอบแทนคือถูกตั้งกรรมการ ถูกพิจารณาขึ้น ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทางกฎหมายทั้งทางอาญาและทางแพ่ง และอาจถูก คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิด หมกนอนาคติในการรับ

ราชการอีกอย่างหนึ่งด้วย ในความเห็นของผู้ศึกษา ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ของประเทศไทยน่าจะล่าหลังไม่เพียงพอให้เจ้าพนักงานทั้งทหารและตำรวจเกิดความมั่นใจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองในสถานการณ์พิเศษ สมควรอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะนำหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาการศึกษาและบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ

นอกจากนี้แล้วยังมีกรณีศึกษาที่ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่เสียขวัญและกำลังใจในการทำงานเป็นอย่างมากคือ กรณีการชุมนุมที่ควบคุมสถานการณ์ไม่ได้และกลุ่มผู้ชุมนุมก่อเหตุรุนแรงถึงขนาดที่มุ่งถึงชีวิตของเจ้าพนักงานตำรวจคือ กรณีที่กลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยขับรถยนต์ชนเจ้าพนักงานตำรวจและถอยรถยนต์เหยียบซ้ำทำให้ ร้อยตำรวจตรีเกรียงไกร ทั้งสามมีร่องรอยการป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลเตาปูน ได้รับบาดเจ็บสาหัส ขาหัก และเจ้าพนักงานตำรวจที่อยู่ในเหตุการณ์ไม่มั่นใจในการบังคับใช้กฎหมายโดยใช้อาวุธยิงไปที่ยานพาหนะนั้นเพื่อป้องกันชีวิตของเจ้าพนักงานตำรวจเนื่องจากมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกฟ้องร้องในภายหลัง กรณีดังกล่าวที่มีการชุมนุมและก่อเหตุรุนแรงคุกคามชีวิตของเจ้าพนักงานตำรวจ ในต่างประเทศนั้นมีหลักกฎหมายที่คุ้มครองชีวิตและหลักการทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจที่ชัดเจน คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้วางหลักกฎหมายในเรื่องขอบเขตการใช้กำลังต่อสู้ก่อการจลาจล เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ (Use Of Deadly Force) ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ก่อการคุกคามให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสและอันตรายถึงชีวิตต่อเจ้าพนักงานและต่อบุคคลอื่น ซึ่งบัญญัติคุ้มครองชีวิตและรับรองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจไว้โดยเฉพาะ ที่ได้บัญญัติไว้ในหัวข้อ RCW 9A.16.040 ข้อ(1)(c)(i) และ (iv) ดังได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้แล้วยังบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองชีวิตและการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานไว้โดยเฉพาะปรากฏใน (2) ในการพิจารณาว่าควรหรือไม่ควรใช้กำลังรุนแรงตาม (1) c ภายใต้อำนาจบัญญัตินี้ในการจับหรือควบคุมบุคคลใด ๆ ที่ได้ก่ออาชญากรรมขึ้นหากไม่ปรากฏแจ้งชัด เจ้าพนักงานต้องมีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ก่อการคุกคามให้เกิดบาดเจ็บสาหัสและอันตรายถึงชีวิตต่อเจ้าพนักงานและต่อบุคคลอื่น นอกจากนี้แล้วยังคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นใจว่าจะไม่ถูกฟ้องร้องหากทำตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้แม้จะมีการบาดเจ็บสาหัส หรือตายจากการใช้กำลังนั้น ซึ่งได้บัญญัติไว้ใน (3) เจ้าพนักงานรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย ไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ในความผิดทางอาญาสำหรับกรณีการใช้กำลังถึงตาย ปราศจากทัณฑ์บนและได้รับการยกข้อยในการปฏิบัติหน้าที่นั้น หากได้กระทำตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ภายใต้บทบัญญัติในส่วนนี้ หมายความว่า

ว่าเจ้าพนักงานที่ใช้กำลังนั้นหากกระทำตามหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติดังกล่าวนอกจากไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาแล้วยังได้รับการยกย่องและพิจารณาความดีความชอบ ซึ่งแตกต่างจากหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ของประเทศไทยและบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมิใช่เรื่องจำเป็นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 67 เพราะมิใช่เจ้าพนักงานกระทำความผิดด้วยความจำเป็นแต่เป็นเรื่องที่เจ้าพนักงานกระทำการโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่มีวิธีหลีกเลี่ยงด้วยวิธีอื่นใดจึงต้องใช้กำลังถึงตายเพื่อยุติเหตุร้ายนั้น

สำหรับกรณีการสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและก่อความรุนแรงหรือกรณีที่ผู้ชุมนุมมีอาวุธในประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้กฎการใช้กำลัง (Rule of Engagement:ROE) หรือกฎการปะทะ อันเป็นหลักเกณฑ์หรือกรอบเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่รวมถึงอาวุธต่าง ๆ (Rule for the use of Force) เพื่อเป็นแนวทางแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยทหารหน่วยต่างๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่พลเรือนอื่นด้วย ในการรับมือกับกับสถานการณ์หรือภัยในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองและเพื่อบรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

จากหลักการใช้กำลัง (ROE) ของสหรัฐอเมริกาหากนำมาบัญญัติเป็นหลักปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานทั้งทหารและตำรวจในสถานการณ์พิเศษจะทำให้เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมาก ก่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้ปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง กรณีศึกษาสถานการณ์พิเศษของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงเผาศถานที่ราชการ เช่น ศาลากลางจังหวัด สาธารณูปโภคที่สำคัญ เช่น สำนักงานการไฟฟ้าเขตคลองเตย เผาห้างสรรพสินค้าอันมีค่าต่อเศรษฐกิจของประเทศอันราชประสงค์ เจ้าพนักงานสามารถใช้กำลังขั้นอันตรายถึงชีวิต ได้ตามหลักการใช้กำลังสังหารได้ในกรณีเพื่อป้องกันการก่อวินาศกรรมต่อทรัพย์สินอันมีค่าต่อความมั่นคงของชาติ และกรณีกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยปิดสนามบินสุวรรณภูมิ จะเข้าหลักเพื่อป้องกันสาธารณูปโภคที่สำคัญ โดยต้องพิจารณาระดับกำลังตามขั้นตอน เริ่มตั้งแต่โน้มน้ำด้วยวาจาไปตามลำดับ หากยังไม่ยอมออกจากสนามบินให้ใช้กำลังที่เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ในลำดับสุดท้าย ซึ่งระดับการใช้กำลังดังกล่าวแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งอ้างการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าไม่เพียงพอสำหรับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองในสถานการณ์พิเศษและกฎการใช้กำลังหรือกฎการปะทะดังกล่าวมิใช่เรื่องจำเป็นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 67 เนื่องจากเจ้าพนักงานมิใช่ผู้กระทำความผิดด้วยความจำเป็นแต่เป็นเรื่องที่เจ้าพนักงานกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้กำลังเพื่อยุติเหตุร้ายบ่าบักภัยสาธารณะ

สำหรับกรณีการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและส่งผลเสียหายอย่างมากกับเศรษฐกิจของประเทศ เช่น กลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยปิดทำเนียบรัฐบาล ถือว่าเป็นการชุมนุมที่ผิดกฎหมายสร้างความเดือดร้อนกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของรัฐบาลในสายตานักลงทุนต่างชาติส่งผลเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างใหญ่หลวงถือได้ว่าเป็นสถานการณ์พิเศษ และต่อมาได้มีการปิดล้อมมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกออกจากรัฐสภา เป็นเหตุให้เกิดการสลายการชุมนุมในวันที่ 7 ตุลาคม 2551 มีข้อพิจารณาหลักการสลายการชุมนุมคือ ศาลปกครองกลางได้วางหลักในการใช้กำลังเข้ายุติการชุมนุมที่สร้างความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในบ้านเมืองหรือที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นไว้ในคำสั่งกำหนดมาตรการชั่วคราวในคดีหมายเลขคำที่ 1605/2551 ว่า “...การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อสลายการชุมนุมจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็น โดยคำนึงถึงความเหมาะสม มีลำดับขั้นตอนตามหลักสากลที่ใช้ในการสลายการชุมนุมของประชาชน...”

ข้อเท็จจริงกรณีศึกษา ปรากฏว่ากลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ปิดทำเนียบรัฐบาลนั้น มีการกระทำที่ก่อให้เกิดความรุนแรง เช่น หักด้ามธงเป็นไม้แหลมแทงเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับบาดเจ็บสาหัส ใช้หัวน็อกตยิงใส่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ขับรถยนต์ชนเจ้าหน้าที่ตำรวจ พกพาระเบิด เป็นต้น ผู้ศึกษาเห็นว่ากรกระทำดังกล่าวเป็นการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและก่อให้เกิดความรุนแรง (Violent assemblies) เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้กำลัง (Use of force) และอาจใช้อาวุธได้ (Use of firearms) เพื่อยุติการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและก่อความรุนแรงดังกล่าวได้ ตามหลัก Code of Conduct และ Basic Principles เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้การเตือนด้วยวาจาก่อน เมื่อผู้ชุมนุมไม่ยุติการชุมนุม เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงใช้แก๊สน้ำตาสลายการชุมนุม จึงเป็นไปตามหลักสากลดังกล่าวข้างต้น เพราะมีผลผูกพันสมาชิกสหประชาชาติให้ต้องปฏิบัติตาม สอดคล้องกับคำสั่งกำหนดมาตรการชั่วคราวของศาลปกครองกลางในคดีหมายเลขคำที่ 1605/2551 ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในสมาชิกสหประชาชาติการสลายการชุมนุมดังกล่าวจึงถือว่าไม่ได้ละเมิดหลักสากล

อย่างไรก็ตามกรณีการสลายการชุมนุมดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้สั่งการสลายการชุมนุมในขณะนั้น ถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดถูกปลดออกราชการโดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากการสลายการชุมนุมไม่เป็นไปตามหลักสากล เจ้าพนักงานตำรวจระดับผู้ปฏิบัติถูกทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัสหลายนาย ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของเจ้าพนักงานเป็นอย่างมาก หลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเมื่อมีการชุมนุมที่ผิดกฎหมาย เช่นการเผาสถานที่ราชการที่สำคัญของกลุ่มคนเสื้อแดง ส่งผลให้เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถใช้กำลังเพื่อยุติการชุมนุมที่ก่อความรุนแรงเหล่านั้นเนื่องจากไม่มีหลักบทบัญญัติใดๆ ที่รองรับหลักการใช้กำลังที่เหมาะสม ดังนั้นกรณีจึงเป็นการ

สมควรอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะมีหลักการใช้จ่ายที่เหมาะสมโดยอิงจากหลักการใช้จ่ายในต่างประเทศเช่น กฎการปะทะ(ROE) ของสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งผู้สั่งการและระดับผู้ปฏิบัติ กล่าวคือผู้สั่งการสามารถสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อยุติการชุมนุมที่ก่อความรุนแรงเพราะมีหลักปฏิบัติที่ชัดเจน ระดับปฏิบัติมีความมั่นใจในการใช้จ่ายในระดับที่เหมาะสมเพื่อบำบัดภัยอันตรายสาธารณะและปกป้องตนเองหรือผู้อื่นในขอบเขตการใช้จ่ายที่วางไว้ ไม่เสี่ยงที่จะถูกฟ้องร้องหรือตั้งกรรมการสอบสวนในภายหลัง ซึ่งส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรณีที่กลุ่มผู้ชุมนุมมีการชุมนุมที่ผิดกฎหมายแต่ไม่ได้ก่อความรุนแรงแม้จะก่อความเดือดร้อนรำคาญต่อสาธารณชน เช่น ส่งเสียงดัง กีดขวางการจราจรหรือแม้กระทั่งคำทอเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานต้องใช้ความอดทนไม่สามารถใช้จ่ายรุนแรงได้ เช่นกรณีการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเขื่อนปากมูล การชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมรายสีล การชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงทอเก้าชไทยมาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งเป็นการชุมนุมสาธารณะเพื่อเรียกร้องให้รัฐแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้อง การประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัย การแบ่งปันทรัพยากร การดำเนินโครงการของรัฐบาลที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและการบริหารงานของรัฐที่กระทบต่อสิทธิของประชาชน มักเกิดจากกลุ่มผู้ชุมนุมที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายหรือโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ โดยผู้ชุมนุมมักจะเป็นประชาชนในท้องถิ่นหรือกลุ่มผลประโยชน์ร่วมกันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งจะมีข้อเรียกร้องที่ชัดเจนเพื่อให้รัฐแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งหากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือแสดงความใส่ใจในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับผู้ชุมนุมแล้ว การชุมนุมนั้นอาจยุติลงโดยไม่เกิดความรุนแรงขึ้น ผู้ศึกษาเห็นว่าในกรณีดังกล่าวไม่ควรใช้จ่ายเข้าสู่สลายการชุมนุม แต่เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายพึงต้องใช้ความอดทน และสามารถใช้จ่ายได้สูงสุดแก่กระสุนยางเท่านั้น

ในการดูแลการชุมนุมสาธารณะโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นอาจมีการใช้แผนปฏิบัติการต่างๆ ซึ่งเป็นมาตรการภายในของเจ้าหน้าที่ และมีขอบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะนำมาใช้ดูแลการชุมนุมสาธารณะได้ตามรัฐธรรมนูญ ทำให้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความไม่แน่นอน และเกิดความไม่มั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลการชุมนุมสาธารณะ ซึ่งจะส่งผลต่อการดูแลการชุมนุมสาธารณะให้อยู่ภายในขอบเขตแห่งการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นจนเกินสมควร ในส่วนของผู้ชุมนุมเองก็ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะได้เพียงใดและภายใต้ขอบเขตประการใดบ้าง ทั้งนี้ผู้ชุมนุมอาจกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายบางประการโดยมีความ

เชื่อโดยสุจริตว่าสามารถกระทำได้ หรืออาจกระทำการปฏิบัติอารยะขัดขืนโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายบางประการเพื่อแสดงให้เห็นว่าสาธารณชนได้รับทราบถึงข้อเรียกร้องซึ่งมีความสำคัญมากกว่าการปฏิบัติตามกฎหมายเหล่านั้น การกระทำดังกล่าวนั้นอาจเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพที่เกินขอบเขตอันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นจนเกินสมควร และอาจเกิดการต่อต้านจากประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการชุมนุมโดยได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อขัดขวางการชุมนุมสาธารณะที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป อันจะทำให้การดำเนินการหรือการใช้มาตรการใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ในการดูแลการชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น จนถึงขนาดไม่อาจควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ และอาจเป็นข้ออ้างของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับความมั่นคงอันมีผลให้ประเทศตกอยู่ในสถานการณ์พิเศษ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้หลายประการ รวมถึงการใช้อำนาจในการเข้าควบคุมการชุมนุมสาธารณะ

ในกรณีที่การชุมนุมสาธารณะผิดกฎหมายแต่ไม่ได้ก่อความรุนแรงและปราศจากอาวุธ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการสลายการชุมนุมจะต้องดำเนินการเท่าที่จำเป็นและคำนึงถึงความเหมาะสม มีลำดับขั้นตอนตามหลักสากลที่ใช้ในการสลายการชุมนุม โดยเจ้าหน้าที่ที่หน้าปฏิบัติการสลายการชุมนุมโดยปกติแล้ว ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดควบคุมฝูงชน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าปฏิบัติการดังกล่าว จะต้องได้รับการอบรมและฝึกซ้อมตามแผนปฏิบัติการสำหรับการสลายการชุมนุมและควบคุมฝูงชนตามมาตรฐานสากล และจะต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอนในการสลายการชุมนุม กล่าวคือ เมื่อมีเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องดำเนินการสลายการชุมนุม เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีการประกาศแจ้งให้ผู้ชุมนุมยุติการชุมนุมด้วยตนเองเสียก่อน ซึ่งประกาศแจ้งดังกล่าวถือเป็นคำสั่งทางปกครอง โดยจะต้องให้ระยะเวลาในการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวพอสมควร หากผู้ชุมนุมไม่ยุติการชุมนุมเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องประกาศเตือนล่วงหน้าก่อนที่จะเข้าปฏิบัติการสลายการชุมนุม โดยในการเข้าปฏิบัติการสลายการชุมนุมเจ้าหน้าที่ต้องใช้มาตรการจากเบาไปหาหนัก เช่น การชี้แจงทำความเข้าใจแสดงกำลังให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่มีความพร้อม การผลักดันด้วยโล่ การใช้น้ำฉีด การใช้เครื่องขยายเสียง การใช้กระบอก การใช้กระสุนยางที่ยิงจากปืนลูกซอง เป็นต้น ควรหลีกเลี่ยงการใช้อาวุธปืนและกระสุนจริงในการปฏิบัติการ

อย่างไรก็ดีวัฒนธรรมของต่างประเทศกับวัฒนธรรมของประเทศไทยแตกต่างกันและเป็นปัญหาที่สำคัญในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ ก็คือ ความเคารพกฎหมายในต่างประเทศนั้น โดยเฉพาะอเมริกา ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเต็มที่ในการชุมนุมสาธารณะ แต่ไม่มี

พลเมืองกลุ่มใดชุมนุมปิดทำเนียบรัฐบาล ชุมนุมปิดสนามบิน ชุมนุมแล้วจุดไฟเผาศาลากลาง เผาการไฟฟ้า เผาห้างสรรพสินค้าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เหมือนประเทศไทย ดังนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะมีบทบัญญัติของกฎหมายในการใช้กำลังให้ชัดเจนเพื่อจัดการกับการชุมนุมที่ผิดกฎหมายมีอาวุธหรือก่อความรุนแรงส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจของประเทศ มีกฎการปะทะ(ROE)เพื่อใช้สลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและก่อความรุนแรง และมีบทบัญญัติการใช้กำลังถึงตาย(Deadly Force) ในกรณีที่เจ้าพนักงานไม่อาจหลีกเลี่ยงด้วยวิธีอื่นใดได้ต้องใช้กำลังนั้นเพื่อป้องกันชีวิตของตัวเองเจ้าพนักงานเองหรือผู้อื่น จุดอ่อนที่สำคัญของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ก็คือ แม้ว่าเจ้าพนักงานจะป้องกันตนเองหรือผู้อื่น โดยชอบด้วยกฎหมายก็ต้องถูกฟ้องดำเนินคดีตามกฎหมายแล้ว พันผิดในภายหลัง ถูกตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ถูกงดการพิจารณาสองชั้นในปีนั้น หากเป็น Deadly Force ของอเมริกา เจ้าพนักงานที่กระทำ Deadly Force จะต้องได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ได้พิจารณาชั้นความดีความชอบ หากได้กระทำ Deadly Force ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจจึงเกิดคำถามว่าเหตุใดเจ้าพนักงานที่กระทำตามหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมายต้องถูกฟ้องดำเนินคดี ถูกตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง แล้วพันผิดในภายหลัง ไม่ได้มีการพิจารณาสองชั้นในปีนั้น ในขณะที่เจ้าพนักงานตำรวจในต่างประเทศได้รับการยกย่องพิจารณาความดีความชอบ จึงสมควรอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจไทยรวมถึงทหารที่เป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษต้องมีกฎการใช้กำลังหรือกฎการปะทะ(ROE) เพื่อจัดการกับการชุมนุมที่ผิดกฎหมายก่อความรุนแรงหรือมีอาวุธ และมีบทบัญญัติของกฎหมายให้ใช้กำลังถึงตายได้(Deadly Force) ในกรณีที่เจ้าพนักงานไม่อาจหลีกเลี่ยงด้วยวิธีอื่นใดได้ เพื่อเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป คือ กฎการใช้กำลังหรือกฎการปะทะของประเทศสหรัฐอเมริกาเหมาะสมที่จะนำมาศึกษาและปรับปรุงเป็นขอบเขตการใช้กำลังที่เหมาะสมในการสลายการชุมนุมในสถานการณ์พิเศษ และหลักการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) ของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถใช้อ้างเพื่อป้องกันชีวิตเจ้าพนักงานจากอันตรายตามความเป็นจริงที่เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายทั้งตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษได้รับ ซึ่งแตกต่างจากวิญญูชนทั่วไป และเป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณแก่เจ้าพนักงานผู้รักษากฎหมายหากได้กระทำการตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายนั้นจะต้องได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ได้รับพิจารณาสองชั้น ซึ่งแตกต่างประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เป็นโทษต่อตัวเจ้าพนักงานที่ใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายถึงตายนั้น กล่าวคือมีภาระที่ต้องพิสูจน์ที่จะต้องพิสูจน์การป้องกันโดยชอบกฎหมาย ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเสียก่อนจึงพันผิดในภายหลัง เสียโอกาสที่จะได้รับการพิจารณาความดีความชอบในปีนั้น ถูกสังคมประณาม ถูกนักสิทธิมนุษยชน

วิพากษ์วิจารณ์ และอาจถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดอีกด้วย นอกจากนี้คดีความที่ถูกดำเนินคดีข้าราชการกว่าจะพ้นผิด บางคนเสียชีวิตไปก่อนที่คดีความจะสิ้นสุด และมีความเลวร้ายอีกนับประการที่เจ้าพนักงานจะได้รับจากการอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ของประเทศไทย สมควรอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานทั้งตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษจะมีบทบัญญัติ Deadly Force Of Thailand เพื่อไว้บังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษโดยเฉพาะเพื่อให้เจ้าพนักงานมีความปลอดภัยต่อชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้นและมีความมั่นใจที่จะใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของชาติทั้งความน่าเชื่อถือในสังคมโลกทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น การใช้กำลังถึงตายเพื่อยับยั้งกลุ่มคนเลวร้ายที่เผาสถานที่ราชการตลอดจนสถานที่สำคัญทางเศรษฐกิจย่านราชประสงค์ การใช้กำลังถึงตายกับกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งหลัก Deadly Force ดังกล่าวมิใช่หลักกฎหมาย ปอ. 68 หรือ กรณีวิสามัญฆาตกรรมแต่อย่างใด แต่เป็นขอบเขตการใช้กำลังที่เหมาะสมของเจ้าพนักงานโดยเฉพาะ

สำหรับการชุมนุมสาธารณะที่ละเมิดต่อกฎหมายและกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง เช่น จุดไฟเผาสถานที่ราชการและห้างสรรพสินค้าที่มีค่าทางเศรษฐกิจ หรือก่อความรุนแรงทำร้ายเจ้าพนักงานจนควบคุมสถานการณ์ไม่ได้ กฎการปะทะหรือกฎการใช้กำลัง (ROE: Rule of Engagement) ของประเทศสหรัฐอเมริกา น่าจะเหมาะสมที่จะนำมาศึกษาและบัญญัติไว้ในหลักกฎหมายถึงขอบเขตการใช้กำลังที่เหมาะสมในการสลายการชุมนุมที่ละเมิดต่อกฎหมายและก่อเหตุรุนแรงจนเจ้าพนักงานทั้งตำรวจและทหารที่เป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษได้บังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และก่อให้เกิดความมั่นใจแก่เจ้าพนักงานทั้งระดับผู้สั่งการและผู้ปฏิบัติ กล่าวคือ ระดับผู้สั่งการกล้าสั่งการ โดยชอบด้วยกฎหมายเพราะมีหลักกฎหมายรองรับไม่เสี่ยงที่จะถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิด ระดับผู้ปฏิบัติไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญา วินัย และไม่ต้องถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งในภายหลัง กรณีการสลายการชุมนุมกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้ความเห็นว่าไม่เป็นไปตามหลักสากล แต่ไม่บอกว่าหลักสากลของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาตินั้น คืออะไรมีขอบเขตแค่ไหน ดังนั้นสมควรอย่างยิ่งที่ประเทศไทยที่ถือว่ากฎหมายอ่อนหย่อนไม่ชัดเจน และมีหลักปฏิบัติที่ล้าหลังไม่พอสำหรับรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ จะนำกฎการปะทะหรือกฎการใช้กำลังของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ถือว่าเป็นประเทศที่เจริญแล้วและเป็นประชาธิปไตยเต็มรูปแบบมาศึกษาและวางเป็นหลักการใช้กำลังสำหรับสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายก่อเหตุรุนแรงจนเจ้าพนักงานควบคุมสถานการณ์ไม่ได้

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ตราบไคที่หลักการใช้กำลังของเจ้าพนักงาน ไม่เป็นหลักกฎหมายที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร กลุ่มผู้ชุมนุมก็จะอ้างสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ แต่ไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น เพราะประชาชนไร้วินัยและไม่เคารพกฎหมาย ดังนั้นหลักกฎหมายดังกล่าวต้องชัดเจนเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจให้น้อยที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความในภายหลัง เพราะหลักสากลของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดังกล่าวนี้อันปัจจุบันก็ยังไม่ทราบคำตอบว่ามีหลักเกณฑ์อย่างไร มีขอบเขตแค่ไหน เพียงใด จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาเห็นว่าประเทศไทยสมควรมีการปะทะหรือกฎการใช้กำลังที่เหมาะสมกับประเทศไทยโดยเฉพาะ

สำหรับทฤษฎีว่าด้วยสถานการณ์ยกเว้นอย่างยิ่งของประเทศฝรั่งเศสนั้น สมควรนำมาศึกษาและนำมาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เพื่อยกเว้นขั้นตอนที่ชอบด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองบางประการเพื่อการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ในความเห็นของผู้ศึกษา ควรมีการกำหนดรูปแบบ (model) ของกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ ดังนี้

กำหนดความหมายและลักษณะของสถานการณ์พิเศษว่าหมายถึง “สถานการณ์ที่ไม่ปกติและกระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชนหมู่มาง ได้แก่ ภาวะสงคราม ภัยธรรมชาติ โรคระบาด การนัดหยุดงานในอาณาบริเวณกว้างและเป็นเวลานานจนทำให้การบริการสาธารณะสะดุดลง การก่อการร้าย การชุมนุมที่ผิดกฎหมาย การก่อการจลาจลที่มีเหตุรุนแรงอันอาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ หรือสถานการณ์อื่นใดที่นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีประกาศให้เป็นสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง” โดยผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรกำหนดขอบเขตของสถานการณ์พิเศษไว้ตายตัว เพราะเป็นไปได้ยากที่จะนิยามความหมาย ลักษณะ และขอบเขตให้ครอบคลุมในทุกกรณีของสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่ควรกำหนดเป็นตัวอย่างไว้และเปิดช่องให้ฝ่ายบริหารสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดสถานการณ์พิเศษเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยได้

เมื่อมีสถานการณ์พิเศษเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการชุมนุมที่ผิดกฎหมาย ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย โดยแยกการใช้กำลังออกเป็นสองกรณีดังนี้

1) การใช้กำลังสำหรับการสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายแต่ผู้ชุมนุมไม่มีอาวุธและไม่ได้ก่อเหตุรุนแรงควรมีลักษณะดังนี้

- 1.1 จัดรูปขบวนตั้งแนวแสดงกำลังที่อาจทำให้ผู้ชุมนุมเปลี่ยนแนวความคิด
- 1.2 ใช้โล่คั้นเพื่อป้องกันผู้ชุมนุมบุกกรุกเข้ามา
- 1.3 ใช้น้ำฉีด
- 1.4 ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อรบกวนการได้ยินให้หูดับ
- 1.5 ใช้แก๊สน้ำตา
- 1.6 ใช้กระบอง
- 1.7 ใช้กระสุนยาง

2) การใช้กำลังสำหรับสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและผู้ชุมนุมมีอาวุธหรือก่อเหตุรุนแรงที่อาจกระทบกระเทือนถึงทรัพยากรอันมีค่าของชาติหรืออาจเป็นอันตรายต่อชีวิตของเจ้าพนักงานหรือผู้อื่นควรมีลักษณะดังนี้

- 2.1 โน้มน้าวด้วยวาจา
- 2.2 ใช้แก๊สน้ำตา จากการยิงจากเครื่องยิงแก๊สน้ำตา
- 2.3 ใช้กระบองตี
- 2.4 ใช้สุนัขทหารหรือสุนัขตำรวจกัดเพื่อผลักคั้น
- 2.5 แสดงให้เห็นอาวุธสังหารในเชิงข่มขู่
- 2.6 ห้ามยิงเตือนไม่ว่ากรณีใด ๆ
- 2.7 เมื่อมีการยิง หากเป็นไปได้ ควรเป็นการยิงเพื่อให้บาดเจ็บมากกว่าเพื่อที่จะให้ถึง

แก่ชีวิต

- 2.8 ไม่มีการยิงอาวุธอัตโนมัติโดยเด็ดขาด
- 2.9 เมื่อเป็นไปได้ ให้ตำรวจจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 2.10 การใช้กำลังไม่ถึงเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- ก. ควบคุมความไม่สงบ
- ข. ป้องกันอาชญากรรม
- ค. จับกุมหรือคุมขังบุคคลซึ่งกระทำความผิดทางอาญา

2.11 กรณีที่ไม่อาจใช้วิธีการอื่นได้ อนุญาตให้มีการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมายของการใช้กำลังนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือบาดเจ็บสาหัสต่อเจ้าพนักงานและต่อบุคคลอื่น หรือการทำลายสาธารณูปโภคหรือทรัพย์สินอันมีค่าของชาติ ซึ่งผู้บังคับกองร้อยควบคุมฝูงชนหรือนายทหารระดับผู้บังคับกองพันที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้

บังคับกองร้อยเฉพาะกิจร่วมผสมทหารตำรวจพิจารณาแล้วว่ามีควมสำคัญอย่างยิ่งยวด หรือเป้าหมายได้ใช้หรือคาดว่าจะใช้อาวุธร้ายแรงขณะที่เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่

เจ้าพนักงานอาจยิงไปยังพาหนะขณะเคลื่อนที่เพื่อหยุดพาหนะ อาจยิงได้ที่ผู้ควบคุมพาหนะ โดยตรงแต่ต้องปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมายนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสาธารณะหรือต่อเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเสียหายต่อสาธารณะชนเป็นสำคัญ

เจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เฉพาะเมื่อไม่มีวิธีการอื่นใดจัดการกับสถานการณ์และเป้าหมายผู้กระทำความผิดเท่านั้น หากมีทางเลือกที่ปลอดภัยกว่าหรือมีองค์ประกอบที่เจ้าพนักงานอยู่ในสภาวะได้เปรียบที่จะจัดการกับสถานการณ์ได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลัง เช่น เจ้าพนักงานอยู่ในที่กำบัง ก็ไม่สามารถใช้กำลังรุนแรงถึงตายได้ เป็นต้น

ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและคลี่คลายสถานการณ์พิเศษดังกล่าว ไม่นำหลักความชอบด้วยกฎหมายมาบังคับใช้ในการออกคำสั่งทางปกครองตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองโดยยกเว้นหลักความชอบทางกฎหมายปกครองบางประการในสถานการณ์พิเศษเหล่านั้นและมีการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในภายหลัง และการกระทำของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายหากได้กระทำการตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

การยอมรับของสังคมที่มีต่อหลักการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use Of Deadly Force)

ในเรื่องการยอมรับของคนในสังคมที่มีต่อหลักการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use Of Deadly Force) นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติทางด้านลบต่ออำนาจหน้าที่และแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจ กล่าวคือ ประชาชนมีความรู้สึกหวาดระแวงในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจมาก ซึ่งอาจเกิดจากสถานะของเจ้าพนักงานตำรวจในปัจจุบันที่ตกเป็นจำเลยของสังคม ทำให้ภาพลักษณ์ของเจ้าพนักงานตำรวจตกต่ำ ฉะนั้นถ้าหากมีการแก้ไขกฎหมายโดยนำหลักการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use Of Deadly Force) มาบังคับใช้ อันเป็นการมอบอำนาจให้เจ้าพนักงานตำรวจมากขึ้นนั้น อาจทำให้ประชาชนไม่ยอมรับ เนื่องจากไม่ไว้วางใจว่าเจ้าพนักงานตำรวจจะใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

ประชาชนบางท่านได้แสดงทัศนะว่า ในสมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ได้เกิดการปะทะกันหลายครั้งระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมที่สนับสนุนรัฐบาลกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล การเผชิญหน้ากันทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก โดยที่เจ้าพนักงานตำรวจไม่ได้ใช้มาตรการในการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างเพียงพอ อีกทั้งไม่ได้

จึงจ้งต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลและป้องกัน ไม่ให้เกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมสองกลุ่ม โดยมองว่าเนื่องจากสถานการณ์เมืองยังมีความไม่แน่นอน เจ้าพนักงานตำรวจจึงปฏิบัติหน้าที่เพียงเพื่อมิให้รัฐบาลมีคำสั่งลงโทษตนเท่านั้น การที่เจ้าพนักงานตำรวจไม่จริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวทำให้เกิดบรรทัดฐานที่ผิดปกติในการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจและในการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมสาธารณะ นอกจากนี้ในสมัยรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้มีการใช้มาตรการสลายการชุมนุมที่บริเวณหน้ารัฐสภา ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก ซึ่งเป็นการใช้มาตรการของเจ้าพนักงานตำรวจที่มีได้เป็นไปตามหลักสากล และเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้⁸

ในเรื่องดังกล่าวผู้ศึกษาเห็นว่า การที่เจ้าพนักงานตำรวจไม่เข้าระงับเหตุการณ์เผชิญหน้าของกลุ่มผู้ชุมนุมทั้งสองกลุ่ม มิได้เป็นเพราะเจ้าพนักงานตำรวจไม่ได้ใช้มาตรการในการป้องกันอย่างเพียงพอ หรือเจ้าพนักงานตำรวจไม่จริงจังในการปฏิบัติหน้าที่แต่อย่างใด เนื่องจากกลุ่มผู้ชุมนุมได้อ้างสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญโดยไม่มีขอบเขต และไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าไม่มีกฎหมายใดรับรองสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมปิดทำเนียบรัฐบาล ชุมนุมปิดสนามบิน ชุมนุมแล้วจุดไฟเผาศาลากลาง เผาการไฟฟ้า เผาห้างสรรพสินค้าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ แต่เป็นเพราะประชาชนไร้วินัยและไม่เคารพกฎหมาย และตราบใดที่หลักการใช้กำลังของเจ้าพนักงานตำรวจไม่เป็นหลักกฎหมายที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ก็จะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจไม่มั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลกลุ่มผู้ชุมนุมและป้องกันการเผชิญหน้า เพราะหากเกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมกับเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ เจ้าพนักงานตำรวจมีภาระที่ต้องพิสูจน์การป้องกันโดยชอบกฎหมาย ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเสียก่อนจึงพ้นผิดในภายหลัง เสียโอกาสที่จะได้รับการพิจารณาความดีความชอบในปีนั้น ถูกสังคมประณาม ถูกนักสิทธิมนุษยชนวิพากษ์วิจารณ์ และอาจถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดอีกด้วย นอกจากนี้คดีความที่ถูกดำเนินคดีข้าราชการกว่าจะพ้นผิด บางคนเสียชีวิตไปก่อนที่คดีความจะสิ้นสุด ตลอดจนความเลวร้ายอีกนานัปการที่เจ้าพนักงานตำรวจจะได้รับ ทั้งที่เจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้เสียสละยอมเหน็ดเหนื่อยเสี่ยงภัยเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยแต่กลับต้องแบกรับภาระไว้ถ้อยเดียวโดยไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองอย่างเพียงพอ ซึ่งไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง

⁸ ณัฐพงศ์ มหานันทโพธิ์. บทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 170-171.

ดังนั้นจึงสมควร อย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะมีบทบัญญัติของกฎหมายในการใช้กำลังให้ชัดเจน เพื่อจัดการกับการชุมนุมที่ผิดกฎหมายมีอาวุธหรือก่อความรุนแรงส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อ เศรษฐกิจของประเทศ โดยผู้ศึกษาเห็นว่าควรจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเพื่อให้เกิด ความไว้วางใจต่อเจ้าพนักงานตำรวจและอบรมฝึกฝนเจ้าพนักงานตำรวจให้เข้าใจถึงหลักปฏิบัติและ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนตามหลักดังกล่าวเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาพบว่าปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษในประเทศไทยนั้นขาดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับขอบเขตการใช้กำลังหรือกฎการใช้กำลัง (Rule of Engagement) ซึ่งจากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ ทั้งพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2553 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. 2469 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ร่างพระราชบัญญัติชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.... ล้วนแต่ไม่มีการกำหนดขอบเขตการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทหารที่เป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษไว้เลย แม้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศไทยในขณะนี้ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 3 เรื่องการจับกุม ได้ให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเชิงป้องกันที่จะตรวจค้น จับกุม ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยมาสอบสวนลงโทษตามกฎหมาย แต่ในสถานการณ์คับขันที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิตของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่หรือการบำบัดภัยสาธารณะกลับไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดเลยที่วางหลักขอบเขตการใช้กำลังไว้ ในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำการไต่ลงไปในลักษณะใช้กำลังบังคับและก่อให้เกิดความเสียหายกับประชาชน การที่เจ้าพนักงานตำรวจจะอ้างว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้ตนเองพ้นจากความรับผิดได้ก็แต่โดยอาศัยหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งก่อให้เกิดการกระทบกับเจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะต้องพิสูจน์ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนแล้วพิสูจน์ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้พ้นผิดในภายหลังในชั้นพนักงานอัยการหรือหากพนักงานอัยการสั่งฟ้องก็ต้องพิสูจน์ว่าไม่มีความผิดในชั้นศาล ปัญหาก็คือองค์ประกอบเกี่ยวกับภัยอันตรายอันใกล้จะถึง (Imminent Danger) ภัยอันตรายที่เกิดอันจะอ้างสิทธิป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้นั้น จะต้องเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึงแต่ไม่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายว่าอย่างไรคือภัยอันตรายอันใกล้จะถึง มีเพียงแนวฎีกาที่วางบรรทัดฐานไว้เป็นกรณี เช่นสภาพความพร้อมของ

ปีนขณะยิง เป็นต้น เป็นการกำหนดจากหลักที่วิญญูชนทั่วไปพึงต้องกระทำเพื่อรักษาความปลอดภัยของชีวิตตนเองขณะเกิดเหตุร้าย แต่ในกรณีของเจ้าพนักงานตำรวจหรือทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์พิเศษซึ่งมีความเสี่ยงและต้องเผชิญอันตรายที่ร้ายแรงแตกต่างจากประชาชนทั่วไป กล่าวอีกนัยหนึ่งคือมีหน้าที่ต้องเผชิญหน้ากับความเสี่ยง ยังผลให้ภัยอันตรายตามความเป็นจริงที่เจ้าพนักงานตำรวจไทยต้องเผชิญนั้นร้ายแรงกว่าภัยอันตรายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 กรณีปัญหาต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้เจ้าพนักงานขาดหลักประกันในการบังคับใช้กฎหมายโดยการใช้กำลังในสถานการณ์พิเศษ เช่น กรณีคนเสื้อแดงเผาสถานที่ราชการและห้างสรรพสินค้า กลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยปิดสนามบินสุวรรณภูมิ ผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนขับรถยนต์ชนเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วถอยรถยนต์ทับเป็นต้น เจ้าพนักงานตำรวจผู้สั่งการและผู้ปฏิบัติไม่สามารถใช้กำลังเพื่อยุติเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าว เนื่องจากสุ่มเสี่ยงที่จะถูกฟ้องร้องอย่างยิ่งด้วยเหตุที่ไม่มีบทบัญญัติใดที่คุ้มครองการใช้กำลังเพื่อยุติเหตุร้ายดังกล่าว มีเพียงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ที่อ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นซึ่งเป็นภาระของเจ้าพนักงานที่จะต้องพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนแล้วค่อยพินิจในภายหลัง ซึ่งผู้ศึกษาไม่เห็นด้วยที่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียดสีทั้งในฐานะเป็นผู้สั่งการและผู้ปฏิบัติต้องตกเป็นจำเลยหรือจำเลยก่อนแล้วจึงมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในภายหลัง ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าในประเทศที่เจริญและเป็นประชาธิปไตยเต็มรูปแบบอย่างสหรัฐอเมริกาก็มีหลักเกณฑ์ทางปฏิบัติที่ให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่สามารถบังคับใช้กฎหมายในกรณีที่ต้องใช้กำลังเข้ายุติเหตุร้าย ซึ่งเรียกว่า กฎการใช้กำลัง (Rule of Engagement :ROE) หรือกฎการปะทะ

สำหรับกรณีการสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและก่อความรุนแรงหรือกรณีที่ผู้ชุมนุมมีอาวุธในประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้กฎการใช้กำลัง (Rule of Engagement :ROE) หรือกฎการปะทะกฎการใช้กำลัง(ROE) หรือกฎการปะทะ คือ หลักเกณฑ์หรือกรอบเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่รวมถึงอาวุธต่าง ๆ (Rule for the use of Force) เพื่อเป็นแนวทางแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยทหารหน่วยต่างๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่พลเรือนอื่นด้วยในการรับมือกับกับสถานการณ์หรือภัยในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองและเพื่อบรรเทาภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

ทหารที่ได้รับมอบหมายภารกิจในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่พลเรือนอื่น ๆ เพื่อทำหน้าที่รักษากฎหมายเพื่อปกป้องความปลอดภัย

ในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน กฎการใช้กำลัง จึงเป็นเหมือนคำสั่งที่อธิบายเกี่ยวกับวิธีการใช้กำลังสำหรับภารกิจนั้น ๆ โดยข้อสำคัญ คือ คำสั่งดังกล่าวนั้นต้องออกโดยสอดคล้องกับกฎหมายเพื่อการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักการใช้กำลัง (ROE) ของสหรัฐอเมริกาหากนำมาบัญญัติเป็นหลักปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานทั้งทหารและตำรวจในสถานการณ์พิเศษจะทำให้เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมาก ก่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้ปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง

กรณีการบังคับใช้กฎหมายโดยการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use of Deadly Force) เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจที่ได้รับการยอมรับให้มีการพิสูจน์การใช้กำลังใด ๆ เท่าที่จำเป็นและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายสำเร็จลุล่วงไปในขณะที่ป้องกันสิทธิในชีวิตของเจ้าพนักงานมีความเหมาะสมที่จะนำมาบัญญัติเป็นหลักกฎหมายเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์พิเศษหรือไม่ มีข้อพิจารณาคือ จากการศึกษาพบว่า หลักกฎหมายการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use of Deadly Force) มีปรากฏในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกานับได้ว่าเป็นต้นแบบการบัญญัติด้วยคำดังกล่าว โดยรัฐธรรมนูญของมลรัฐต่าง ๆ เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายใช้กำลังรุนแรงถึงตายได้ตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ภายใต้กฎหมายอาญารัฐและกฎเกณฑ์นโยบายการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย

การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย (Use of Deadly Force) สรุปได้ว่าหมายถึงระดับการใช้กำลังใด ๆ ก็ตามโดยเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งอาจเป็นสาเหตุของการตายหรือการบาดเจ็บทางกายอย่างรุนแรง เจ้าพนักงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายอาจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เพียงเมื่อมีความจำเป็น คือเมื่อเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อถือหรือเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่นั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายใกล้จะถึงต่อชีวิตหรือการบาดเจ็บสาหัสต่อเจ้าพนักงานนั่นเองหรือต่อบุคคลอื่น โดยศาลตีความว่า “ภัยอันตราย” (Dangerousness) กว้างกว่าขอบเขตการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายของประชาชนทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ของประเทศไทย กล่าวคือกรณีที่เจ้าพนักงานถูกคุกคาม ข่มขู่ด้วยอาวุธหรือมีเหตุใด ๆ อันควรเชื่อได้ว่าผู้ก่อเหตุอาจจะก่อให้เกิดอาชญากรรมที่เป็นผลร้ายได้ แม้เพียงผู้กระทำความผิดอยู่ในสภาพที่ได้เปรียบเจ้าพนักงาน เช่น อยู่ในที่กำบังขณะมีอาวุธเท่านั้นก็เพียงพอที่ถือได้แล้วว่ามีภัยอันตรายเกิดขึ้น เจ้าพนักงานสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ตามกฎหมายทันที และหลักกฎหมายดังกล่าวมิใช่เรื่องจำเป็นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 67 และมีใช้กรณีป้องกันเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่ากรณีจำเป็นที่ต้องป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 69 แต่อย่างใด ซึ่งหลักการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายดังกล่าวสอดคล้องกับสถานการณ์พิเศษที่มีความรุนแรงและคุกคามต่อชีวิตเจ้าพนักงานในขณะ

ปฏิบัติหน้าที่ เช่น กรณีที่ผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยขับรถยนต์ชนเจ้าหน้าที่ตำรวจ แล้วถอยรถยนต์ทับซ้ำเป็นต้น ซึ่งมีเหตุผลเพียงพอที่จะนำหลักกฎหมายดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักการดังกล่าวมาบังคับใช้ในประเทศไทยจะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจรวมถึงทหารที่เป็นเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เกิดความมั่นใจต่อทั้งผู้บังคับบัญชาระดับสั่งการและระดับปฏิบัติรับคำสั่ง ซึ่งจะส่งผลต่อความปลอดภัยของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติมากยิ่งขึ้น เช่นกรณีศึกษาที่กลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนขับรถยนต์ชน ร้อยตำรวจตรีเกรียงไกร ทั้งสามี รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วถอยรถยนต์ทับซ้ำ ส่งผลให้ร้อยตำรวจตรีเกรียงไกร ได้รับบาดเจ็บสาหัส ขาหัก เจ้าพนักงานตำรวจที่อยู่ในเหตุการณ์สามารถใช้กำลังรุนแรงต่อผู้ที่ขับรถยนต์พาหนะที่กำลังเคลื่อนที่ที่มุ่งประทุษร้ายต่อชีวิตเจ้าพนักงาน โดยมีสิทธิยิงไปที่ผู้ควบคุมยานพาหนะนั้นนั้นตามหลักการใช้กำลังรุนแรงถึงตายข้อ 5 มิใช่แค่สิ่งยิงที่ยาจรดยนต์อย่างที่ว่าเจ้าพนักงานตำรวจไทยปฏิบัติ และนอกจากนี้แล้วยังสามารถใช้กำลังรุนแรงถึงตายตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หัวข้อ RCW 9A.16.040 ข้อ(1)(c)(i)และ(iv) ดังรายละเอียดที่ได้วิเคราะห์มาแล้ว ซึ่งหลักการใช้กำลังรุนแรงถึงตายดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อปกป้องชีวิตเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะรวมถึงผู้ที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในขณะปฏิบัติหน้าที่ด้วย (สำหรับประเทศไทยในสถานการณ์พิเศษผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานมิใช่เจ้าพนักงานจึงไม่มีสิทธิใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายและไม่มีสิทธิใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อป้องกันความผิดพลาด) เนื่องจากในต่างประเทศนั้นถือว่าภัยที่เจ้าพนักงานได้รับและต้องเผชิญในขณะปฏิบัติหน้าที่นั้นตามความเป็นจริงแล้วมีมากกว่าวิญญูชนทั่วไปได้รับ จึงบัญญัติกฎหมายถึงหลักการใช้กำลังรุนแรงถึงตายดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะซึ่งแตกต่างจากการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายของวิญญูชนทั่วไปและกรณีวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานตำรวจไทย เพราะมิใช่หลักป้องกันตาม ปอ. 68 เนื่องจากอันตรายที่เจ้าพนักงานต้องเผชิญตามความเป็นจริงมากกว่าวิญญูชนทั่วไปนั่นเอง ซึ่งมุมมองแตกต่างกันอย่างมากกับประเทศไทยที่เจ้าพนักงานต้องเสี่ยงภัยในขณะปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้แตกต่างจากเจ้าพนักงานตำรวจในต่างประเทศ แต่เจ้าพนักงานตำรวจไทยยังคงใช้หลักการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เพื่อพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายอยู่นั่นเอง ซึ่งผู้ศึกษาไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานต้องเผชิญอันตรายตามความเป็นจริงมากกว่าวิญญูชนแต่ยังคงใช้หลักป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายเหมือนวิญญูชนโดยทั่วไป นอกจากนี้แล้วหลักป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายยังสุมเสี่ยงอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่จะตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยเสียเอง หากพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ เสี่ยงที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยเสียก่อนแล้วพินิจในภายหลัง ซึ่งแตกต่างจากหลักการใช้กำลังรุนแรงถึงตายอย่างมาก เพราะหากเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ผู้กระทำความผิดขณะหลบหนีการจับกุมมีอาวุธร้ายแรงอันอาจ

ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่น เจ้าพนักงานสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้แล้ว หากเป็นประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ของประเทศไทยแล้ว ผู้กระทำความผิดจะต้องยกปืนขึ้นเล็งเสียก่อนเจ้าพนักงานจึงจะอ้างป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายได้ จากเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ในสถานการณ์ในสถานการณ์พิเศษหลักการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ไม่น่าจะเพียงพอให้เจ้าพนักงานเกิดความมั่นใจในการบังคับใช้กฎหมายทั้งผู้บังคับบัญชาระดับสั่งการและผู้ปฏิบัติ กล่าวคือผู้บังคับบัญชาระดับสั่งการไม่สั่งการเนื่องจากอาจถูกคณะกรรมการป้องปราบปรามทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิด ระดับผู้ปฏิบัติไม่สามารถใช้กำลังรุนแรงเนื่องจากเสี่ยงที่จะถูกฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายอาญาเพราะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติมากมายมหาศาลทางเศรษฐกิจ เช่น กรณีกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงเผาศาลากลางจังหวัด เพาะการไฟฟ้าคลองเตย เป็นต้น เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถใช้ปืนยิงได้แค่ยกมือห้าม ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวตามความเป็นจริงแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกาเจ้าพนักงานสามารถใช้กำลังสังหารได้ตามกฎการใช้กำลัง (ROE) การใช้กำลังสังหารจะกระทำเฉพาะเพื่อป้องกันการก่อวินาศกรรมต่อทรัพย์สินอันมีค่าของชาติ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายของสาธารณูปโภคที่สำคัญ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหลักการใช้กำลังข้างต้นในความเห็นของผู้ศึกษาแล้วสมควรที่ประเทศไทยจะนำหลักการ ใช้กำลังรุนแรงถึงตาย (Use of Deadly Force) และกฎการใช้กำลัง (ROE) หรือกฎการปะทะ มาศึกษาเพื่อวางเป็นหลักกฎหมายและหลักปฏิบัติในการใช้กำลังเพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจรวมทั้งทหารสามารถบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามหากได้มีการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการใช้การ ใช้กำลังถึงตาย (Use of Deadly Force) รวมถึงบัญญัติกฎการการใช้กำลัง (ROE) หรือกฎการปะทะ เพื่อวางเป็นกฎเกณฑ์สำหรับเจ้าพนักงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์พิเศษ ปัญหาที่ตามมาที่อาจเกิดขึ้นคือ ความสับสนและไม่มั่นใจของประชาชนต่อหน่วยงานที่ปรากฏขึ้นให้เป็นข้อวิจารณ์ไม่น้อย การใช้กำลังรุนแรงถึงตายและการใช้กำลังปะทะโดยมิชอบอาจสร้างปัญหาและความเสียหายต่อหน่วยงานและสังคมเป็นอย่างมาก กระทบกระเทือนสิทธิของประชาชนผู้บริโภค ที่สำคัญคือกระทบต่อตัวเจ้าพนักงานที่ใช้กำลังนั่นเองทั้งทางสังคม จิตใจและทางกฎหมาย เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐไม่ควรมองข้าม แต่ควรให้ความสนใจและดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้การใช้อำนาจนั้นเป็นไปโดยชอบตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นั่นก็คือตั้งหน่วยงานหรือองค์กรหรือคณะกรรมการดำเนินการเพื่อการควบคุมและตรวจสอบการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายและการใช้กำลังปะทะของเจ้าพนักงาน และกำหนดความรับผิดชอบฝ่าฝืนกฎหมายและการใช้กำลังปะทะโดยมิชอบ โดยอาจเทียบเคียงต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา

สำหรับกรณีการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งถือว่าเป็นสถานการณ์พิเศษด้วยนั้น จากการศึกษาด้วยทฤษฎีที่มีอยู่ในประเทศไทยในขณะนี้พบว่ากฎหมายที่มีอยู่ที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการป้องกันเหตุก่อความไม่สงบในสามจังหวัดผู้ศึกษาเห็นว่าเพียงพอ ซึ่งพบว่ากฎอัยการศึก พ.ศ.2457 พระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการตรวจค้น ยึด อาศัย ในเชิงป้องกันเหตุอย่างเพียงพอ ดังจะเห็นได้ว่าการนำกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้ ส่งผลให้อัตราการก่อเหตุรุนแรงมีความถี่ลดลงมาก แม้ว่าการก่อเหตุจะยังคงรุนแรงอยู่ก็ตาม โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ได้ให้อำนาจอย่างเพียงพอแก่ ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งนี้โดยตำแหน่งคือ ผู้บัญชาการทหารบก มีอำนาจในการออกข้อกำหนดดังต่อไปนี้

- (1) ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการหรือดเว้นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด
- (2) ห้ามเข้าหรือให้ออกจากบริเวณพื้นที่ อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนดในห้วงเวลาที่ปฏิบัติการ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น
- (3) ห้ามออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด
- (4) ห้ามนำอาวุธออกนอกเคหสถาน
- (5) ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ
- (6) ให้บุคคลปฏิบัติหรือดเว้นการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน

จากอำนาจที่ผู้บัญชาการทหารบกมีอำนาจในการออกข้อบังคับในเชิงป้องกันเหตุดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ความถี่ในการเกิดเหตุร้ายลดลงไปอย่างมาก เนื่องจากกองทัพได้ดำเนินมาตรการปิดล้อมและตรวจค้นอย่างเข้มข้น ทำให้จำนวนครั้งของเหตุการณ์ลดลง

สำหรับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 นั้นได้ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีในการออกข้อบังคับต่าง ๆ ตามมาตรา 9 ทำนองเดียวกับผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ในพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 แต่ในปัจจุบันนี้การบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เป็นหลักเนื่องจากให้อำนาจทหารเข้ามาดำเนินการซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่า

นอกจากนี้แล้วยังมีกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ซึ่งสามารถใช้ในกรณีเพื่อรักษาความเรียบร้อยที่เกิดขึ้นภายในราชอาณาจักรได้ด้วย มิใช่ใช้กับเหตุการณ์หรือภัยซึ่งเกิดขึ้นมาจากภายนอกเช่น สงคราม

หรือขัดกันด้วยอาวุธเท่านั้น ได้ให้อำนาจเต็มแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ทั้งตรวจค้น เกณฑ์พลเมืองให้ช่วยทหาร ห้ามมิให้ประชาชนมั่วสุม ออกนอกเคหสถาน มีหรือใช้เครื่องมือสื่อสาร จำหน่าย จ่าย แจก สิ่งพิมพ์ รวมถึงอำนาจที่จะยึด จะเข้าอาศัย ที่จะทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่และที่จะจับได้ ดังจะเห็นได้จากเหตุระเบิดครั้งล่าสุดเมื่อเดือนมีนาคม 2555 ที่จังหวัดสงขลา หลังจากประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจและทหารร่วมกันจับตัวผู้ต้องหาและผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิดมาดำเนินคดีได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

แต่อย่างไรก็ดีแม้ว่าจำนวนครั้งจะลดลงแต่ความรุนแรงของเหตุการณ์ยังคงเดิม การใช้กฎหมายในการแก้ไขความรุนแรงในสถานการณ์พิเศษในภาคใต้เพียงอย่างเดียวจะไม่เพียงพอ เนื่องจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นความรุนแรงทางโครงสร้าง (Structural violence) คือ ตัวโครงสร้างนั่นเองเป็นที่มาของความรุนแรงมิใช่ตัวบุคคล ตามหลักทฤษฎีความรุนแรงของ Johan Galtung นักสันติวิธีเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องใช้หลักรัฐศาสตร์ร่วมกับการบังคับใช้กฎหมายด้วยเพราะการเกิดเหตุร้ายนั้นเกิดจากความคิดความเชื่อในสังคมที่ทำให้ความรุนแรงในสังคมนั้นรูปแบบต่าง ๆ กลายเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับอยู่ด้วย หรือยอมรับได้ หรือกระทั่งเห็นเป็นความถูกต้องไปในที่สุด หรือเรียกว่าความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural violence) ส่วนรายละเอียดผู้ศึกษาไม่ขอกล่าวถึงเนื่องจากเป็นส่วนของวิชารัฐศาสตร์

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลกฎหมายและนโยบายการบังคับใช้กฎหมายตลอดจนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้กำลังในสถานการณ์พิเศษของต่างประเทศ ทั้งเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในกรณีที่ได้รับภารกิจให้เป็นเจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าพนักงานตำรวจ ปรากฏว่ามีแนวทางและข้อเสนอแนะหลายประการที่ควรนำมาปรับปรุงแก้ไขหลักกฎหมายไทยเพื่อรับรองสิทธิชอบเขตการใช้กำลังที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจและทหารในสถานการณ์พิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์พิเศษที่ต้องใช้ความเฉียบขาดและความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ และให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตของเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่จากภัยอันตรายที่ได้รับตามความเป็นจริงซึ่งแตกต่างกับอันตรายที่วิญญูชนได้รับ อันจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อยับยั้งภัยที่จะเกิดต่อสาธารณะชนมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ข้อเสนอแนะบางประการได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

1. ควรมีกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ ทั้งนี้สถานะของบทบัญญัติของกฎหมายอาจกำหนดออกมาเป็นพระราชบัญญัติผ่านการพิจารณา

จากสถานิติบัญญัติหรือในรูปแบบกฎหมายข้อบังคับอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับข้อพิจารณาและความเหมาะสมของสถานะทางกฎหมาย โดยผู้ศึกษาเสนอให้มีรูปแบบ (model) ดังนี้

กำหนดความหมายและลักษณะของสถานการณ์พิเศษว่าหมายถึง “สถานการณ์ที่ไม่ปกติ และกระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชนอย่างมาก ได้แก่ ภาวะสงคราม ภัยธรรมชาติ โรคระบาด การนัดหยุดงานในอาณาบริเวณกว้างและเป็นเวลานานจนทำให้การบริการสาธารณะสะดุดลง การก่อการร้าย การชุมนุมที่ผิดกฎหมาย การก่อการจลาจลที่มีเหตุรุนแรงอันอาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ หรือสถานการณ์อื่นใดที่นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีประกาศให้เป็นสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง” โดยผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรกำหนดขอบเขตของสถานการณ์พิเศษไว้ตายตัว เพราะเป็นไปได้ยากที่จะนิยามความหมาย ลักษณะ และขอบเขตให้ครอบคลุมในทุกกรณีของสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่ควรกำหนดเป็นตัวอย่างไว้และเปิดช่องให้ฝ่ายบริหารสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดสถานการณ์พิเศษเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยได้

เมื่อมีสถานการณ์พิเศษเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการชุมนุมที่ผิดกฎหมาย ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย โดยแยกการใช้กำลังออกเป็นสองกรณีดังนี้

1) การใช้กำลังสำหรับการสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายแต่ผู้ชุมนุมไม่มีอาวุธและไม่ได้ก่อเหตุรุนแรงควรมีลักษณะดังนี้

- 1.1 จัดรูปขบวนตั้งแนวแสดงกำลังที่อาจทำให้ผู้ชุมนุมเปลี่ยนแนวความคิด
- 1.2 ใช้โล่คั้นเพื่อป้องกันผู้ชุมนุมบุกกรุกเข้ามา
- 1.3 ใช้น้ำฉีด
- 1.4 ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อรบกวนการได้ยินให้หูดับ
- 1.5 ใช้แก๊สน้ำตา
- 1.6 ใช้กระบอง
- 1.7 ใช้กระสุนยาง

2) การใช้กำลังสำหรับการสลายการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและผู้ชุมนุมมีอาวุธหรือก่อเหตุรุนแรงที่อาจกระทบกระเทือนถึงทรัพยากรอันมีค่าของชาติหรืออาจเป็นอันตรายต่อชีวิตของเจ้าพนักงานหรือผู้อื่นควรมีลักษณะดังนี้

- 2.1 โน้มน้าวด้วยวาจา
- 2.2 ใช้แก๊สน้ำตา จากการยิงจากเครื่องยิงแก๊สน้ำตา
- 2.3 ใช้กระบองตี

- 2.4 ใช้สุนัขทหารหรือสุนัขตำรวจกัดเพื่อปลักคน
- 2.5 แสดงให้เห็นอาวุธสังหารในเชิงข่มขู่
- 2.6 ห้ามยิงเตือนไม่ว่ากรณีใด ๆ
- 2.7 เมื่อมีการยิง หากเป็นไปได้ ควรเป็นการยิงเพื่อให้บาดเจ็บมากกว่าเพื่อที่จะให้ถึง

แก่ชีวิต

- 2.8 ไม่มีการยิงอาวุธอัตโนมัติโดยเด็ดขาด
- 2.9 เมื่อเป็นไปได้ ให้ตำรวจจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 2.10 การใช้กำลังไม่ถึงเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- ก. ควบคุมความไม่สงบ
- ข. ป้องกันอาชญากรรม
- ค. จับกุมหรือคุมขังบุคคลซึ่งกระทำความผิดทางอาญา

2.11 กรณีที่ไม่อาจใช้วิธีการอื่นได้ อนุญาตให้มีการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมายของการใช้กำลังนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือบาดเจ็บสาหัสต่อเจ้าพนักงานและต่อบุคคลอื่น หรือการทำลายสาธารณูปโภคหรือทรัพย์สินอันมีค่าของชาติ ซึ่งผู้บังคับกองร้อยควบคุมฝูงชนหรือนายทหารระดับผู้บังคับกองพันที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บังคับกองร้อยเฉพาะกิจร่วมผสมทหารตำรวจพิจารณาแล้วว่ามีควมสำคัญอย่างยิ่งยวด หรือเป้าหมายได้ใช้หรือขู่ว่าจะใช้อาวุธร้ายแรงขณะที่เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่

เจ้าพนักงานอาจยิงไปยังพาหนะขณะเคลื่อนที่เพื่อหยุดพาหนะ อาจยิงได้ที่ผู้ควบคุมพาหนะโดยตรงแต่ต้องปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป้าหมายนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสาธารณะหรือต่อเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเสียหายต่อสาธารณะชนเป็นสำคัญ

เจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้เฉพาะเมื่อไม่มีวิธีการอื่นใดจัดการกับสถานการณ์และเป้าหมายผู้กระทำความผิดเท่านั้น หากมีทางเลือกที่ปลอดภัยกว่าหรือมีองค์ประกอบที่เจ้าพนักงานอยู่ในสภาวะได้เปรียบที่จะจัดการกับสถานการณ์ได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลัง เช่น เจ้าพนักงานอยู่ในที่กำบัง ก็ไม่สามารถใช้กำลังรุนแรงถึงตายได้ เป็นต้น

ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและคลี่คลายสถานการณ์พิเศษดังกล่าว ไม่นำหลักความชอบด้วยกฎหมายมาบังคับใช้ในการออกคำสั่งทางปกครองตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองโดยยกเว้นหลักความชอบทางกฎหมายปกครองบางประการในสถานการณ์พิเศษเหล่านั้นและมีการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในภายหลัง และการกระทำของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย หากได้กระทำการตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

2. ควรจัดให้มีการอบรมเจ้าพนักงานตำรวจทุกคนและทหารที่ได้รับการฝึกเป็นเจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมาย เรื่องหลักการใช้อำนาจประหัตตลอดจนการใช้อำนาจขั้นรุนแรงถึงตายในกรณีจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เข้าใจในวัตถุประสงค์และหลักการในการใช้สิทธิและอำนาจนั้น โดยละเอียดเพื่อเป็นพื้นฐานการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติสูงสุด กลุ่มครองสิทธิในชีวิตของประชาชนและเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าพนักงานตำรวจที่เป็นเจ้าพนักงานบังคับใช้กฎหมายโดยตรงและบ่อยกว่าทหารที่ได้รับการฝึกเป็นเจ้าพนักงานควรจัดอบรมอย่างสม่ำเสมอและหมุนเวียนไปแต่ละหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจ และที่ขาดไม่ได้ก็คือจำลองสถานการณ์เหมือนจริง เพื่อให้เจ้าพนักงานมีความคุ้นเคยต่อสถานการณ์รุนแรง อันจะส่งผลให้การใช้อุปกรณ์และการตัดสินใจในการใช้อำนาจประหัตตลอดจนการใช้อำนาจรุนแรงถึงตายเป็นไปอย่างมีเหตุผลและเหมาะสม

3. ควรจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบต่อการตรวจสอบ ควบคุมและดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับกฎการใช้อำนาจตลอดจนการใช้อำนาจถึงตายโดยเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา และควรมีความชัดเจนในหลักเกณฑ์การตรวจสอบการใช้อำนาจเพื่อบังคับใช้กฎหมายโดยวางหลักเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร มิเพียงอ้างว่าเป็นหลักสากลแต่ต้องกำหนดชัดเจนลงไปว่าหลักสากลสำหรับประเทศไทยนั้นมีหลักเกณฑ์อย่างไร ซึ่งในปัจจุบันนี้หน่วยงานที่ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานคือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่ยังมีได้วางหลักเกณฑ์ที่สมควรที่ประเทศไทยจะได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษซึ่งจะส่งผลให้การใช้อำนาจบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ในเรื่องบทลงโทษ ควรกำหนดบทลงโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญากรณีการใช้อำนาจประหัตโดยมิชอบตลอดจนการใช้อำนาจขั้นรุนแรงถึงตายโดยไม่จำเป็น ผ่าฝืนกฎหมายหรือสร้างสถานการณ์จนต้องใช้อำนาจรุนแรงเพื่อบังคับใช้กฎหมายโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้ต้องมีความสอดคล้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานในสถานการณ์พิเศษ

ในทางตรงกันข้ามหากการปฏิบัติหน้าที่นั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด หน่วยงานของรัฐควรมีมาตรการในการชดเชยและให้รางวัลปูนบำเหน็จให้แก่เจ้าพนักงานที่เสี่ยงภัยเพื่อปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น และเจ้าพนักงานรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ทั้งในทางแพ่ง ทางปกครอง และทางอาญาสำหรับกรณีการใช้อำนาจขั้นรุนแรงถึงตาย ปราศจากทัณฑ์บนและได้รับการยกย่องในการปฏิบัติหน้าที่นั้น หากได้กระทำตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ภายใต้บทบัญญัติในส่วนนี้

5. สำหรับสถานการณ์พิเศษในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรนำกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาใช้บังคับเฉพาะพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบ จากกรณีศึกษาพบว่าสถิติการก่อเหตุรุนแรงมีความถี่ลดลง เนื่องจากทหารมีอำนาจเต็มในการตรวจค้นเชิงป้องกันเหตุอย่างเข้มข้นตามกฎหมายอัยการศึก และมีการรวมศูนย์อำนาจเพื่อให้อำนาจพิเศษแก่ทหารในการหาข่าวสารจากผู้ต้องสงสัยที่จะก่อเหตุรุนแรงตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรได้ทำให้การป้องกันเหตุมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ดีเพื่อความโปร่งใสและยุติธรรมในการใช้อำนาจควรตั้งกรรมการจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งส่วนราชการ เช่น กระทรวงยุติธรรม องค์การอิสระ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และองค์กรพัฒนาเอกชน หลังจากเหตุการณ์ที่เป็นสถานการณ์พิเศษได้คลี่คลายแล้ว แต่คณะกรรมการชุดดังกล่าวต้องอยู่ในพื้นที่ร่วมกับเจ้าพนักงานด้วย เพื่อรับทราบปัญหาและสภาพ ความเป็นจริง และไม่ควรมีกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้เป็นเวลานานเมื่อเหตุการณ์พิเศษนั้นคลี่คลาย ควรประกาศยกเลิกบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในพื้นที่นั้นเนื่องจากการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เกียรติจักร วจนสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

คณิง ฤาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมกฎหมาย

แห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546.

ชนะชัย ลิ้มประเสริฐ. “วิวัฒนาการวิชาชีพตำรวจ” หนังสือพิมพ์ไปรษณีย์ (7 กันยายน 2553): 52.

ณัฐพงษ์ มหามันท์โพธิ์. บทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

แดงจลาจล เผ่าห้าง-กพน. คู่มือทีเอ็ม-สะดวกซื้อ เป้าปล้นสะดม. ผู้จัดการออนไลน์, 2553.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. ประมวลกฎหมายอาญาฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 11. (กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

แนวทางปฏิบัติการดำเนินการในคดีวิสามัญฆาตกรรม. บันทึกกรมอัยการที่ 723/2500

ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500.

บัญชีสถิติงานคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคดีอัยการสูงสุด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2551.

[Online] 2554. แหล่งที่มา: <http://www.lag.ago.go.th/lag10>[29 พฤศจิกายน 2554]

ประดิษฐ์ สุนทรราชุน. กระบวนการยุติธรรมทหาร. พระนคร : กรมพระธรรมนุญ, 2516.

(อัดสำเนา).

ประธาน วัฒนวาณิชย์, “ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมและ

กระบวนการนิติธรรม”, ใน เอกสารประกอบการบรรยาย. หน้า 151-152.

กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร. guythika.com. 2011/02.

ปรีชา นิติวรกุล. คำบรรยายกฎหมายอัยการศึก และ พ.ร.บ. ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน.

กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, 2516. (อัดสำเนา).

ปรีดี พนมยงค์. ประชุมกฎหมายเอกชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

2526.

เผาศาลากลางจังหวัด เกิดขอนแก่นโมเดล. ผู้จัดการออนไลน์, 2553.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เจริญทัศน์, 2525.

พรชัย ขันดี และคณะ. ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บั๊คแนท, 2551.

พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457, ราชกิจจานุเบกษา 31(27 ธันวาคม 2457):388.

มติชนออนไลน์. ตำรวจระทึก!! พันธมิตรขับรถชน ถอยกลับมาทับซ้ำ [ออนไลน์] 2554.

แหล่งที่มา www.talk.mthai.com/topic/29619 [25 กุมภาพันธ์ 2554]

มติชนออนไลน์. ป.ป.ช. มีมติปลดพัชรวาท!! [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

<http://www.talk.mthai.com/topic/29619> [23 ธันวาคม 2553]

มติชนออนไลน์. ป.ป.ช. มีมติพ้นอาญา สมชาย จีว พัชรวาท สุชาติ คดี 7 ต.ค. [Online] 2553.

แหล่งที่มา: <http://www.hilight.kapook.com/view/41184>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550.

รายงานการสัมมนาเรื่องการปรับปรุงกรมตำรวจ หลักสูตรการบริหารงานตำรวจชั้นสูงรุ่นที่ 12

หลักสูตรผู้กำกับการรุ่นที่ 19 และหลักสูตรการสืบสวนคดีอาญา รุ่นที่ 63.

สถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการการศึกษา, 2536.

ลัทธิต่อแม่วีสานคลั่ง เผาศาลากลางวอด. ผู้จัดการออนไลน์, 2553.

วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ. การส่งเสริมมาตรการเพื่อสัมฤทธิ์ผลในกระบวนการบังคับใช้

กฎหมายของคณะกรรมการ ป.ป.ช. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช.,

2549.

สถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศสหรัฐอเมริกา [Online]. 2555. แหล่งที่มา:

<http://www.th.wikipedia.org>. [18 กรกฎาคม 2555]

สถิติคดีวิสามัญฆาตกรรม ปี 2542-2547 [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา:

www.tech.ago.go.th/start/no30tab27.com [29 พฤศจิกายน 2554]

สถิติคดีวิสามัญฆาตกรรม ปี 2548-2551 [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา:

www.lag.ago.th/lag10.com [29 พฤศจิกายน 2554]

สถิติเปรียบเทียบผลการดำเนินงานสำนักงานคดีอัยการสูงสุด ระหว่างปี พ.ศ. 2542-2547 [Online]

2554. แหล่งที่มา: <http://www.stat.ago.go.th/stat/no30tab27> [29 พฤศจิกายน 2554]

สนิท สนั่นศิลป์ และบุญร่วม เทียมจันทร์. คู่มือวิสามัญฆาตกรรม. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2527.

สมยศ เชื้อไทย. นิติปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

สิริลักษณ์ นุรักษ์. ขอบเขตของภยันตรายที่นำไปสู่การใช้กำลังถึงตาย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สุวัฒน์ชัย ใจหาญ. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2536.

สื่อแดงคลั่ง เผ่าห้ำหั่นราชประสงค์. ผู้จัดการออนไลน์. 2553.

สื่อแดงเหิม เผาศาลากลางจังหวัด. ผู้จัดการออนไลน์. 2553.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

อริย วิมุติสุนทร. [Online] 2555. แหล่งที่มา : <http://www.okanation.net> [29 มีนาคม 2555]

อัศวิน วัฒนวิบูลย์ และคณะ. “การบูรณาการความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติสู่การพัฒนานโยบาย
ทางอาญา: ด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม” ใน รายงานวิจัยสำนักงานกิจการ
ยุติธรรม. หน้า 29-30 สำนักงานกิจการยุติธรรม กรุงเทพมหานคร, 2552.

อานนท์ อาภาภิรม. รัฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2528.

ภาษาอังกฤษ

A copy of the FBI’s new Deadly force Policy can be obtained by submitting a request
on department letterhead to the Legal Instruction Unit, FBI academy, Quantico,
VA.22135.

Alaska Legal Resource Center. Law Office of Jammes B.Cottstein. [Online] 2011.

Available from : <http://touchgo.com.html>. [2011, Feb 20]

Bryan A. Carner. Black’s Law Dictionary 6th Edition. United State of America: West Publishing,
1990.

Chamelin, N. C. and Evans, K.R. Criminal Law for Police Officer. English Cliff New Jersey:
Prentice-Hall, 1981.

Colorado State Status 18-1-107. [Online] 2011 Available from :

http://www.state.co.us/gov_dir/stateleg [2011, Aug 25]

Corresponding Bill Information and History. The House Bill-hb2281. [Online] 2011.

Available from : <http://www.leg.info@leg.state.fl.us>. [2011, March 23]

Ferdico, J. N. Criminal Procedure for the Law Enforcement Officer. St. Paul: West Publishing,
1979.

Fyfe , James Police use of deadly force: Research and reform

Geller, W.A. and Scott, M.S. Deadly Force: What We Know about A Practitioners’sDeck
Reference Police Involved Shooting. (n.p.: n.p), 1992.

Hall, J. C. FBI Training on the New Federal Deadly force policy. FBI's New Deadly Force Policy. [Online] 2011. Available from: <http://www.fbi.gov/leb/aprt1996.txt>. [2011, Aug 23]

Indiana Code 35-41-3-3. [Online] 2011. Available from: <http://www.law.indeana.edu/codes/in/35/35-41-3-3>. [2011, Sep 20]

Kadish, S.H. Justification. Encyclopedia of Crime and Justice 3. (n.p.:n.p.),1983.

Martine Lombard et Gilles Dumont, droit administrative, Dalloz 2003. [Online] 2011 P. 67. Available from: <http://www.renaudbray.com/Recherche.aspx?> [2011, Feb 2]

Minnesota Statutes 1996. [Online] 2011. Available from : <http://www.revisor.leg.state.mn.us/stats/626/8452> [2011, Nov 10]

Onecl. [Online] 2012. Available from: <http://www.law.onecle.com/arizona/criminal-code/13-409> [2012, Feb 19]

RCW 9A.16.010. Justifiable Homicide or use of Deadly Force by public officer, peace officer, person aiding. [Online] 2011. Available from: http://www.leginfo.leg.wa.gov/pub_ca/title_09a/chapter_016. [2011, Nov 24]

RCW 9A.16.040. Justifiable Homicide or use of Deadly Force by public officer, peace officer, person aiding. [Online] 2011. Available from: http://www.leginfo.leg.wa.gov/pub_ca/title_09a/chapter_016. [2011, Feb 22]

Thomson, G.J. ,and Strout, M.J. Verbal Judo: Redirection Behavior with Words. Albuquerque, New Mexico: The Verbal Judo Institute, 1984.

United States Patriot Act of 2001, [Online] 2012. Available from: <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Patriot-Act> [2012, Jan 20]

Utah Code Section 76-2-404. [Online] 2011. Available from: <http://www.le.state.ut.us>. [2011, Dec 12]

When is the use of Deadly Force is Justified. Illinois Criminal Code. [Online] 2011. <http://www.lac.uic.edu>. [2011, Nov 15]

www.bloggang.com/mainblog.hhp,24/12/2011

www.DeepSouthWatch/23/02/2011

www.doctorfreedom.com/intenal_security_long.html 23/12/2011

www.enlightened-jurists.com/directory/37/Prasit1.html/29/3/2012

www.oknation.net 24/10/2011

www.senate.go.th/web_senate/reserch48/pdf/series2/904_pdf/23/12/2011

www.suthichaiyoon.com/detail/1603/16/10/2011

www.ThaiLaws.com/15/10/2011

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร ภาค 1 ว่าด้วยข้อบังคับต่างๆ

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร

ภาค 1

ว่าด้วยข้อบังคับต่างๆ

มาตรา 1 ให้เรียกพระราชบัญญัตินี้ว่า “ประมวลกฎหมายอาญาทหาร”

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน รัตนโกสินทรศก 131 เป็นต้นไป

มาตรา 3 ตั้งแต่วันที่ใช้กฎหมายนี้สืบไป ให้ยกเลิก

- 1) กฎหมายลักษณะขบถศึก
- 2) ข้อความในพระราชกำหนดกฎหมาย และกฎข้อบังคับอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวกับบรรดาความผิดที่กฎหมายนี้บัญญัติว่าต้องมีโทษ

มาตรา 4¹ “ทหาร” หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในอำนาจกฎหมายฝ่ายทหาร

คำว่า “เจ้าพนักงาน” ที่ใช้ในประมวลกฎหมายลักษณะอาญานั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึงบรรดานายทหารบกนายทหารเรือ ชั้นสัญญาบัตรและชั้นประทวนที่อยู่ในกองประจำการนั้นด้วย

คำว่า “ราชศัตรู” นั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึงบรรดาคนที่มีอาวุธที่แสดงความขัดแย้งต่ออำนาจผู้ใหญ่ หรือที่เป็นกบฏหรือเป็นโจรสลัดหรือที่ก่อการจลาจล

คำว่า “ต่อหน้าราชศัตรู” นั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึงที่อยู่ในเขตซึ่งกองทัพได้กระทำสงครามนั้นด้วย

คำว่า “คำสั่ง” นั้น ท่านหมายความว่า บรรดาข้อความที่ผู้ซึ่ง บังคับบัญชาทหารผู้ถืออำนาจอันสมควร เป็นผู้สั่งไปโดยสมควรแก่กาลสมัย และชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย คำสั่งเช่นนี้ ท่านว่าเมื่อผู้รับคำสั่งนั้น ได้กระทำตามแล้ว ก็เป็นอันหมดเขตของการที่สั่งนั้น²

คำว่า “ข้อบังคับ” นั้น ท่านหมายความว่า บรรดาข้อบังคับและ กฎต่าง ๆ ที่ให้ใช้อยู่เสมอ ซึ่งผู้ซึ่งบังคับบัญชาทหารผู้ถืออำนาจอันสมควร ได้ออกไว้โดยสมควรแก่กาลสมัย และชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย³ มาตรา 5 ทหารคนใดกระทำความผิดอย่างใดๆ นอกจากที่บัญญัติไว้ใน

¹มาตรา 4 คำวิเคราะห์ศัพท์ของคำว่า “ทหาร” แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2487

²มาตรา 4 แก้คำอธิบายคำว่า “คำสั่ง” คือคำว่า “นายทหาร” แก้เป็น “ผู้ซึ่งบังคับบัญชาทหาร” โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2473

³มาตรา 4 แก้คำอธิบายคำว่า “ข้อบังคับ” คือคำว่า “นายทหาร” แก้เป็น “ผู้ซึ่งบังคับบัญชาทหาร” โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2473

ประมวลกฎหมายอาญาทหารนี้ ท่านว่ามันควรรับอาญาตามลักษณะพระราชกำหนดกฎหมาย
ถ้ากฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้ให้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 6⁴ ผู้ใดต้องคำพิพากษาศาลทหารให้ลงอาญาประหารชีวิต ท่านให้เอาไปยิงเสียให้
ตาย

มาตรา 16 ผู้ใดเป็นทหาร และมันบังอาจเกลี้ยกล่อมคนให้ไปเข้าเป็นพวกราชศัตรู ท่านว่า
โทษมันถึงต้องประหารชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ตลอดชีวิต

มาตรา 17⁵ ผู้ใดท่านใช้ให้เป็นนายทหาร บังคับกองทหาร ใหญ่ น้อย ป้อม ค่าย เรือรบ หรือ
สถานที่อย่างใดๆ ของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้ายังมีทันสิ้นกำลังและสามารถที่มันจะ
ป้องกันและต่อสู้ข้าศึก มันยอมแพ้ยกกองทหาร ป้อมค่าย เรือรบ หรือสถานที่นั้นๆ ให้แก่ศัตรูเสีย
ไซ้ ท่านว่าโทษมันถึงประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ ตั้งแต่ห้าปี
ขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

มาตรา 18⁶ ผู้ใดยุยงหรือข่มขืนใจ หรือสมคบกันเพื่อยุยงหรือข่มขืนใจให้ผู้บังคับกองทหาร
ใหญ่ น้อย ป้อม ค่าย เรือรบ หรือสถานที่อย่างใดๆ ของทหาร ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยอมแพ้แก่
ราชศัตรู ท่านว่าโทษของมันถึงประหารชีวิต หรือจำคุกจนตลอดชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้
ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

มาตรา 19⁷ ผู้ใดเป็นนายเรือ ท่านใช้ให้ควบคุมเรือลำหนึ่งลำใดของทหารของสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ในขณะที่กระทำการรบพุ่ง ถ้าและมันถอยออกเสียจากที่รบนั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควร
ท่านว่าโทษของมันถึงประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป
จนถึงยี่สิบปี

มาตรา 20⁸ ผู้ใดเป็นนายเรือ ท่านใช้ให้ควบคุมเรือลำหนึ่งลำใดของทหารของสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว และมันจงใจกระทำหรือปล่อยให้เรือนั้นซาร์ุดหรืออัปปาง ท่านว่าโทษของมันถึงจำคุก
ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

⁴มาตรา 6 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาทหาร
พุทธศักราช 2477

⁵มาตรา 17 คำว่า “ทหารบก ทหารเรือ” แก้เป็น “ทหาร” โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2507

⁶มาตรา 18 คำว่า “ทหารบก ทหารเรือ” แก้เป็น “ทหาร” โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2507

⁷มาตรา 19 คำว่า “ทหารบก ทหารเรือ” แก้เป็น “ทหาร” โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2507

⁸มาตรา 20 คำว่า “ทหารบก ทหารเรือ” แก้เป็น “ทหาร” โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2507

มาตรา 27 ผู้ใดเป็นทหาร ถ้ามันมิได้มีเหตุอันสมควรที่จะกระทำได้ และมันบังอาจทำลาย หรือละทิ้งเครื่องศาสตราวุธ กระสุนดินปืน เสบียง ม้า หรือเครื่องยุทธานการอย่างใด ๆ ก็ดี หรือทำให้ของนั้น ๆ วิปลาศบอบสลายไป ก็ดี ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา มัน เป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำใน เวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุก มัน ไว้จนตลอดชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(3) ถ้ามันกระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่วามมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมัน ไม่เกินกว่ายี่สิบปี

มาตรา 29 ผู้ใดเป็นทหาร ท่านใช้ให้ผู้อยู่ยามรักษาการก็ดี ท่าน มอบหมายให้กระทำการตาม บังคับหรือคำสั่งอย่างใด ๆ ก็ดี ถ้าและมันละทิ้งหน้าที่นั้นเสีย หรือมันไปเสียจากหน้าที่โดยมิได้รับ อนุญาตก่อน ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา มัน เป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิตเสีย สถานหนึ่งให้จำคุก จนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุก ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำใน เวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุก มันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่วามมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมัน ไม่เกินกว่าสิบปี

มาตรา 30 ผู้ใดเป็นทหาร และมันขัดขึ้นหรือละเลยมิกระทำตาม คำสั่งอย่างใด ๆ ท่านว่ามัน มีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา มัน เป็น สามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิตเสีย สถานหนึ่งให้จำคุกจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุก ตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลา สงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่วามมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมัน ไม่เกินกว่าห้าปี

มาตรา 31 ผู้ใดเป็นทหาร และมันขัดขึ้นมิกระทำตามคำสั่งอย่างใด ๆ โดยมันแสดงความขัดขึ้นด้วยกิริยา หรืออาจองอาจต่อหน้าหมู่ทหารถืออาวุธ ด้วยไซ้ ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุคงจะว่าต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา มันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำใน เวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุก มันตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่วามมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสิบปี

มาตรา 32 ผู้ใดเป็นทหาร และมันขัดขึ้นหรือละเลยมิกระทำตาม ข้อบังคับอย่างใด ๆ ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ คงจะว่าต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญาจำคุก มันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำใน เวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึกไซ้ ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่วามมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสามปี

มาตรา 33 ผู้ใดเป็นทหาร และมันขัดขึ้นมิกระทำตามข้อบังคับ อย่างใด ๆ โดยมันแสดงความขัดขึ้นนั้นด้วยกิริยาหรืออาจองอาจต่อหน้า หมู่ทหารถืออาวุธด้วยไซ้ ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควร แก่เหตุคงจะว่าต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญาจำคุก มันตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำใน เวลาศึกสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่วามมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าห้าปี

มาตรา 36 ผู้ใดบังอาจใช้กำลังทำร้ายแก่ทหารยามรักษาการที่ดี หรือแก่ทหารอยู่ยามประจำหน้าที่ที่ดี ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษตาม สมควรแก่เหตุ คงจะว่าต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา มันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมัน จนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมัน ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำ ในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลง อาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่น นอกจากที่ว่า มาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าห้าปี

ถ้าและในการประทุษร้ายนั้น มันทำให้เขาถึงตายหรือให้เขามี บาดเจ็บถึงสาหัสด้วยไซ้ ท่านว่าถ้ามันสมควรรับโทษหนักยิ่งกว่าที่บัญญัติ ไว้ในมาตรานี้แล้ว ก็ให้มันผู้กระทำความผิดนั้นรับอาญาตามลักษณะที่ท่านบัญญัติ ไว้ใน มาตรา 250,251, และ 257 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา 37⁹ ผู้ใดหมิ่นประมาทหรือขู่เข็ญว่า จะกระทำร้ายแก่ ทหารรักษาการที่ดี หรือแก่ทหารอยู่ยามประจำหน้าที่ที่ดี ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำ ในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่ว่า มาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสามปี

มาตรา 38¹⁰ ผู้ใดเป็นทหาร และมันบังอาจกระทำการประทุษร้าย ด้วยกำลังกายแก่ผู้ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือมันไซ้ ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

⁹มาตรา 37 คำว่า “ทหารยามรักษาการอยู่ยามประจำหน้าที่” แก่เป็น “ทหารยามรักษาการที่ดี หรือแก่ทหารอยู่ยามประจำหน้าที่ดี” โดยประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2469.

¹⁰มาตรา 37 คำว่า “แก่ทหารคนใดที่มีอำนาจเหนือมัน” แก่เป็น “แก่ผู้ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเหมือนกัน” โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา มันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิตเสีย สถานหนึ่งให้จำคุก มันตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมันตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำ ในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่ว่า มาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี

มาตรา 48 ในเวลาสงคราม ถ้าผู้ใดกระทำการปราศจาก ความเมตตาแก่คนที่ถูกอาวุธ บาดเจ็บ หรือแก่คนที่ป่วยเจ็บในกองทัพฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดก็ดี หรือกระทำการปล้นทรัพย์แย่งทรัพย์ ใดๆ ที่ท่านบัญญัติไว้ใน มาตรา 249 ถึง มาตรา 259 และ มาตรา 288 ถึง มาตรา 303 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญานั้น ท่านให้เพิ่มโทษมันผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษตามที่ ท่านบัญญัติไว้สำหรับความเช่นนั้นขึ้นด้วยอีกกึ่งหนึ่ง

ภาคผนวก ข

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495
- พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดวิธีบริหารราชการบางประการไว้ในเมื่อมีสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน และสวัสดิการของพลเมือง จึงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

สถานการณ์ฉุกเฉิน หมายความว่า สถานการณ์อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรืออันอาจทำให้ประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือภาวะการรบหรือการสงครามตามที่มิได้ประกาศให้ทราบ

ความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หมายความว่า การให้อิทธิพลของชาติหรือสวัสดิภาพของประชาชนอยู่ในความมั่นคงและความปลอดภัย รวมตลอดถึงการที่ทำให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เคหสถาน หมายความว่า สิ่งปลูกสร้างรวมทั้งที่ดินในบริเวณไม่ว่าจะมีรั้วด้วยหรือไม่ก็ตาม ตลอดถึงเรือแพ ซึ่งบุคคลเฉพาะตัวผู้เดียวหรือหลายคนใช้เป็นที่อยู่อาศัยกิน อยู่ หลับ นอน

พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

รัฐมนตรี หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 บทแห่งพระราชบัญญัตินี้จะใช้บังคับได้ต่อเมื่อได้มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น จะประกาศทั่วราชอาณาจักรหรือเฉพาะในเขตท้องที่ใดก็ได้ที่สุดแล้วแต่ความจำเป็นโดยพฤติการณ์ เมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินสิ้นสุดลงแล้ว โดยประกาศยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเสีย

มาตรา 5 รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะประกาศห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคหสถานภายในระหว่างระยะเวลาซึ่งได้ประกาศกำหนดไว้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ บทบัญญัติในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับแก่ทหารหรือตำรวจประจำการหรือบุคคลประเภทซึ่งจะได้ออกเว้นไว้ในประกาศ

มาตรา 6 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ ระหว่างอาทิตย์ขึ้นถึงอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้นในเมื่อมีเหตุอันสมควรสงสัยว่ามีผู้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทแห่งพระราชบัญญัติ

มาตรา 7 บุคคลใดมีเหตุควรสงสัยว่าได้กระทำหรือพยายามจะกระทำการใด ๆ อันเป็นภัยต่อความมั่นคง หรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจับกุมและคุมขังบุคคลนั้นไว้ เพื่อทำการสอบสวนได้ไม่เกิน 7 วัน

มาตรา 8 รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะประกาศห้ามมิให้มีการชุมนุม หรือมีว่สมกัน ณ ที่ใด ๆ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 9 รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะประกาศห้ามมิให้ผู้ใดกระการ โฆษณาหรือพิมพ์เอกสารใด ๆ ซึ่งเห็นว่าข้อความซึ่งโฆษณาหรือจะโฆษณานั้นกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรือเป็นการก่อกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชน

มาตรา 10 รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะสั่งห้ามมิให้ผู้ใดออกนอกราชอาณาจักร ในเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า การออกไปนอกราชอาณาจักรของบุคคลนั้นจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศ

มาตรา 11 ถ้าบุคคลใดมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าได้คบคิดกับคนในต่างประเทศเพื่อกระทำการใด ๆ อันจะเป็นการเสียหายแก่ประเทศ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ตรวจจดหมายหรือเอกสารติดต่อใด ๆ ของผู้นั้นได้

มาตรา 12 ในบริเวณหรือเขตท้องที่อันมีความสำคัญทางการรักษาความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักรหรืออุตสาหกรรม ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้าไป หรืออยู่ในบริเวณหรือเขตท้องที่นั้น

มาตรา 13 คนต่างด้าวคนใดกระทำการใด ๆ อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้คนต่างด้าวนั้นออกไปเสียจากราชอาณาจักรได้

เมื่อรัฐมนตรีสั่งให้คนต่างด้าวคนใดออกไปจากราชอาณาจักรให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการเนรเทศมาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา 14 รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะประกาศห้ามมิให้คนต่างด้าวประกอบการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรือสวัสดิภาพของประชาชนได้

มาตรา 15 ผู้ใดฝ่าฝืนประกาศของรัฐมนตรีตามความในมาตรา 5 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 16 ผู้ใดฝ่าฝืนประกาศของรัฐมนตรีออกตามความในมาตรา 8 หรือ มาตรา 9 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 17 ผู้ใดฝ่าฝืนประกาศของรัฐมนตรีตามความในมาตรา 10 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 18 คนต่างด้าวผู้ใดฝ่าฝืนประกาศของรัฐมนตรีตามความในมาตรา 12 หรือมาตรา 14 ให้เนรเทศออกไปเสียนอกราชอาณาจักร

มาตรา 19 ผู้ใดสะสมอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดไว้โดยผิดกฎหมายให้ลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้นเป็นทวีคูณ

มาตรา 20 บรรดาประกาศที่ออกโดยพระราชบัญญัตินี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 21 ให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกประกาศ คำสั่ง และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

รายละเอียดของ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน 2548

มาตรา 1 พระราชกำหนดนี้เรียกว่า "พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548"

มาตรา 2 พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495

มาตรา 4 ในพระราชกำหนดนี้

“สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจจะกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเสียหายจากความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้

มาตรา 5 เมื่อปรากฏว่ามีสถานการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น และนายกรัฐมนตรีเห็นสมควรใช้กำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารร่วมกันช่วยเหลือ

ป้องกัน แก้ไข ปราบปราม หรือระงับยับยั้ง ให้นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อบังคับใช้พระราชอำนาจหรือในบางเขตบางท้องที่ได้ ตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์ ในกรณีที่ไม่อาจขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีได้ทันทั่วทั้ง นายกรัฐมนตรีอาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินไปก่อนแล้ว ดำเนินการให้ได้รับความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรีภายในสามวัน หากมิได้ดำเนินการขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีภายในเวลาที่ กำหนด หรือคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความเห็นชอบ ให้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวเป็นอัน สิ้นสุดลง

การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับตลอดระยะเวลาที่นายกรัฐมนตรี กำหนด แต่ต้องไม่เกินสามเดือนนับแต่วันประกาศ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลา ให้นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศขยายระยะเวลาการใช้บังคับ ออกไปอีกเป็นคราวๆ คราวละไม่เกินสามเดือน

เมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินสิ้นสุดลงแล้ว หรือเมื่อคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความเห็นชอบ หรือเมื่อ สิ้นสุดกำหนดเวลาตามวรรคสอง ให้นายกรัฐมนตรีประกาศยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินคณะหนึ่ง ประกอบด้วยรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธาน ปลัดกระทรวง กลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ อัยการ สูงสุด ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง และอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นกรรมการ และเลขาธิการ

สภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นกรรมการ และเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ติดตามและ ตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่อาจเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรี ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามมาตรา 5 หรือสถานการณ์ที่มีความร้ายแรงตามมาตรา 11 และในการใช้มาตรการที่เหมาะสมตามพระราช กำหนดนี้ เพื่อการป้องกัน แก้ไขหรือระงับสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น

ความในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนการใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 5 ในการ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อมีเหตุการณ์จำเป็นเร่งด่วน อันอาจเป็นภัยต่อประเทศหรือประชาชน

มาตรา 7 ในเขตท้องที่ที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามมาตรา 5 ให้บรรดาอำนาจหน้าที่ ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง หรือหลายกระทรวงหรือที่เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย หรือที่มีอยู่ตามกฎหมายใดก็ตาม เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาต อนุมัติ บังคับบัญชา หรือช่วยใน

การป้องกัน แก้วไข ปรายปราม หรือระงับยับยั้งในสถานการณ์ฉุกเฉิน โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของ นายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว เพื่อให้การสั่งการและการแก้ไขสถานการณ์เป็นไปโดยมีเอกภาพ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

การกำหนดให้อำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี ให้เป็นไปตามประกาศที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ ตามพระราชกำหนดนี้ และเพื่อปฏิบัติงานตามกฎหมายที่ได้รับ โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง โดย ให้ถือว่าบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมายนั้น ในการนี้ นายกรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้ส่วนราชการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้นยังคงใช้อำนาจ หน้าที่เช่นเดิมต่อไปก็ได้ แต่ต้องปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่นายกรัฐมนตรีกำหนด

ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งข้าราชการพลเรือน ตำรวจ หรือทหารซึ่งมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่า อธิบดี ผู้บัญชาการตำรวจ แม่ทัพ หรือเทียบเท่าเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่และกำหนดให้เป็นหัวหน้า ผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ และบังคับบัญชาข้าราชการและพนักงาน เจ้าหน้าที่ในการนี้ ให้การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการและข้าราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่เป็นไปตามการสั่งการ ของหัวหน้าผู้รับผิดชอบนั้น เว้นแต่การปฏิบัติหน้าที่ทางทหารให้ เป็นไปตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้กำลังทหาร แต่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนว ทางการดำเนินการ ที่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบกำหนด

ในกรณีที่มีความจำเป็น คณะรัฐมนตรีอาจให้มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเป็นการเฉพาะ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้เป็นการชั่วคราวได้ จนกว่าจะยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน นายกรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีคนหนึ่ง หรือหลายคนเป็นผู้ใช้อำนาจ ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม หรือวรรคสี่แทน หรือมอบหมายให้เป็นผู้กำกับการปฏิบัติงานของส่วน ราชการที่เกี่ยวข้อง พนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคสาม หัวหน้าผู้รับผิดชอบตามวรรคสี่และหน่วยงานตาม วรรคห้าได้ และให้ถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาหัวหน้าผู้รับผิดชอบ ข้าราชการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้อง

มาตรา 8 เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงานในพื้นที่ ที่ประกาศสถานการณ์ ฉุกเฉินให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์ และความเป็นอยู่ของ ประชาชนในเขตพื้นที่ นายกรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายอาจมีคำสั่งแต่งตั้งคณะ บุคคลหรือบุคคลเป็นที่ปรึกษาในการปฏิบัติงาน ของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเป็นผู้ช่วยเหลือ พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ได้ให้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตาม วรรคหนึ่งได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ ตามขอบเขต การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง

มาตรา 9 ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว หรือ ป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

1. ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคหสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น
2. ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย
3. ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์หรือสื่ออื่นใด ที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน จนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือทั่วราชอาณาจักร
4. ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ
5. ห้ามการใช้อาคาร หรือเข้าไปหรืออยู่ในสถานที่ใดๆ
6. ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของประชาชนดังกล่าว หรือห้ามผู้ใดเข้าไปในพื้นที่ที่กำหนด

ข้อกำหนดตามวรรคหนึ่ง จะกำหนดเงื่อนไขเวลาในการปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไข ในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดพื้นที่ และ รายละเอียดอื่นเพิ่มเติม เพื่อมิให้มีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุได้

มาตรา 10 เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ที่เกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ให้สามารถกระทำได้โดยรวดเร็ว นายกรัฐมนตรีอาจมอบอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบตามมาตรา 7 วรรคสี่ เป็นผู้ใช้อำนาจออกข้อกำหนดตามมาตรา 9 แทนก็ได้ แต่เมื่อดำเนินการแล้วต้องรีบรายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยเร็ว และถ้านายกรัฐมนตรีมิได้มีข้อกำหนดในเรื่องเดียวกัน ภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ออกข้อกำหนด ให้ข้อกำหนดนั้นเป็นอันสิ้นผลใช้บังคับ

มาตรา 11 ในกรณีที่สถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคล และมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันทั่วทั้งที่ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินนั้น เป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง และให้นำความในมาตรา 5 และมาตรา 6 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อมีประกาศตามวรรคหนึ่งแล้ว นอกจากอำนาจตามมาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 และ มาตรา 10 ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

1. ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุม และควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือที่ เป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำเช่นนั้น หรือที่ปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ เท่าที่มีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลนั้นกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใดๆ อันจะทำให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง หรือ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการระงับเหตุการณ์ร้ายแรง

2. ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3. ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธ สินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัตถุอื่นใด ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้สิ่งนั้นเพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำให้เกิดเหตุสถานการณ์ฉุกเฉิน

4. ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจค้น รื้อ ถอน หรือทำลายซึ่งอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง ตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็ว และหากปล่อยเนิ่นช้าจะทำให้ไม่อาจระงับเหตุการณ์ได้ทันทั่วถึง

5. ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการส่งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ โดยอนุโลม

6. ประกาศห้ามมิให้กระทำการใดๆ หรือสั่งให้กระทำการใดๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน

7. ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้ใดออกไปนอกราชอาณาจักร เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการออกไปนอกราชอาณาจักร จะเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัยของประเทศ

8. ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งการ ให้คนต่างด้าวออกไปนอกราชอาณาจักร ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เป็นผู้สนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

9. ประกาศให้การซื้อ ขาย ใช้ หรือมิไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธ สินค้า เวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจใช้ในการก่อความไม่สงบ หรือ

ก่อนการร้ายต้องรายงานหรือได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ นายกรัฐมนตรีกำหนด

10. ออกคำสั่งให้ใช้กำลังทหารเพื่อช่วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจระงับเหตุการณ์ ร้ายแรง หรือควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบโดดเด่น ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารให้มี อำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ โดยการใช้ อำนาจหน้าที่ของฝ่ายทหารจะทำได้ในกรณีใดได้เพียงใดให้เป็นไปตามเงื่อนไข และเงื่อนไขที่ นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่ากรณีที่มีการใช้กฎอัยการศึก

เมื่อเหตุการณ์ร้ายแรงตามวรรคหนึ่งยุติลงแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีประกาศยกเลิกประกาศ ตามมาตรานี้โดยเร็ว

มาตรา 12 ในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยตามประกาศในมาตรา 11 (1) ให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจ หรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตดำเนินการ เมื่อได้รับ อนุญาตจากศาลแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวได้ไม่เกินเจ็ดวัน และต้อง ควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งไม่ใช่สถานี่ตำรวจ ที่คุมขัง ทัณฑสถาน หรือเรือนจำ โดยจะ ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นในลักษณะเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวต่อ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาลเพื่อขยาย ระยะเวลา การควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละเจ็ดวัน แต่รวมระยะเวลาควบคุมตัวทั้งหมดต้องไม่เกิน กว่าสามสิบวันเมื่อครบกำหนดแล้ว หากจะต้องควบคุมตัวต่อไป ให้ดำเนินการตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและ ควบคุมตัวบุคคลนั้นเสนอต่อศาลที่มีคำสั่งอนุญาต ตามวรรคหนึ่ง และจัดส่งสำเนารายงานนั้นไว้ ณ ที่ ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ญาติของบุคคลนั้นสามารถขออุทธรณ์ดังกล่าวได้ตลอด ระยะเวลาที่ควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้

การร้องขออนุญาตต่อศาลตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการขออนุญาตตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 13 สิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ที่ประกาศตามมาตรา 11 (9) หากเป็นเครื่องมือหรือส่วน หนึ่งของเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร นายกรัฐมนตรีอาจประกาศให้ใช้มาตรการดังกล่าวทั่ว ราชอาณาจักรหรือในพื้นที่อื่นซึ่งมิได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพิ่มขึ้นด้วยก็ได้

มาตรา 14 ประกาศและข้อกำหนดตามมาตรา 5 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 11 และ มาตรา 15 เมื่อมีผลใช้บังคับแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย

มาตรา 15 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชกำหนดนี้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจหน้าที่เป็นพนักงานฝ่าย

ปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ตามที่นายกรัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 16 ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดนี้ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

มาตรา 17 พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วย ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

มาตรา 18 ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนด ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 13 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
มาตรา 19 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชกำหนดนี้

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 และมาตรา 31 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 36 มาตรา 41 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อป้องกันควบคุม แก้ไข และฟื้นฟูสถานการณ์ใด ที่เป็นภัยหรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ ให้กลับสู่สภาวะปกติเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นของรัฐ แต่ไม่รวมถึงศาลและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งผู้อำนวยการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“จังหวัด” หมายความว่า รวมถึง กรุงเทพมหานคร

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

มาตรา 4 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด 1

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

มาตรา 5 ให้จัดตั้งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เรียกโดยย่อว่า “กอ.รมน.” ขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

กอ.รมน. มีฐานะเป็นส่วนราชการรูปแบบเฉพาะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยวิธีการปฏิบัติราชการและการบริหารงาน การจัดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงาน และอำนาจหน้าที่ของส่วนงาน และอัตรากำลัง ให้เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลเป็นผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เรียกโดยย่อว่า “ผอ.รมน.” เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างใน กอ.รมน. และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของ กอ.รมน. โดยมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นรองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

ผู้อำนวยการอาจแต่งตั้งผู้ช่วยผู้อำนวยการจากข้าราชการในสังกัด กอ.รมน. หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นได้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงโครงสร้างและการแบ่งส่วนงานภายในของ กอ.รมน.

ให้เสนาธิการทหารบกเป็นเลขาธิการ กอ.รมน. มีหน้าที่รับผิดชอบงานอำนวยการและธุรการของ กอ.รมน.

รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และเลขาธิการ กอ.รมน. มีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างใน กอ.รมน. รองจากผู้อำนวยการและมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่ผู้อำนวยการกำหนด

ให้ผู้อำนวยการมีอำนาจทำนิติกรรม ฟ้องคดี ถูกฟ้องคดี และดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับคดีอันเกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. ทั้งนี้ โดยกระทำในนามของสำนักนายกรัฐมนตรี

ในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อำนวยการจะมอบอำนาจเป็นหนังสือให้รองผู้อำนวยการเป็นผู้ปฏิบัติหรือใช้อำนาจแทนก็ได้

มาตรา 6 ให้ กอ.รมน. เป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณและกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง

มาตรา 7 ให้ กอ.รมน. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินแนวโน้มของสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและรายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(2) อำนวยการในการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ในการนี้ให้มีอำนาจหน้าที่เสนอแผนและแนวทางในการปฏิบัติงานและดำเนินการต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามแผนและแนวทางนั้น

(3) อำนาจการ ประสานงาน และเสริมการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนและแนวทางในการปฏิบัติงานตาม (2) ในกรณีนี้ คณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้ กอ.รมน. มีอำนาจในการกำกับดำเนินการของหน่วยงานของรัฐตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดด้วยก็ได้

(4) เสริมสร้างให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่ที่ต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สร้างความรักความสามัคคีของคนในชาติ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและความสงบเรียบร้อยของสังคม

(5) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามที่คณะรัฐมนตรี สภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา 8 นอกจากการมอบอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแล้ว บรรดาอำนาจหน้าที่ของผู้บัญชาการตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้บัญชาการจะมอบอำนาจให้ ผอ.รมน. ภาค ผอ.รมน.จังหวัด หรือผู้บัญชาการศูนย์หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นปฏิบัติแทนก็ได้

มาตรา 9 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. ตามพระราชบัญญัตินี้ให้หน่วยงานของรัฐจัดส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไปปฏิบัติหน้าที่ใน กอ.รมน.ตามที่ผู้บัญชาการร้องขอและให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลหรือองค์กรอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ทำนองเดียวกันของหน่วยงานของรัฐนั้น จัดให้หน่วยงานของรัฐที่จัดส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไปปฏิบัติหน้าที่ยัง กอ.รมน. มีอัตราค่าจ้างแทนตามความจำเป็นแต่ไม่เกินจำนวนอัตรากำลังที่จัดส่งไป

มาตรา 10 ให้มีคณะกรรมการอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรคณะหนึ่ง ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงมหาดไทย อัยการสูงสุด เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้บัญชาการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้บัญชาการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมบัญชีกลางและอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นกรรมการและเลขาธิการ กอ.รมน. เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้บัญชาการแต่งตั้งข้าราชการใน กอ.รมน. เป็นผู้ช่วยเลขานุการไม่เกินสองคน

ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่กำกับ ให้คำปรึกษาและเสนอแนะต่อ กอ.รมน. ในการปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. รวมตลอดทั้งอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) วางระเบียบเกี่ยวกับการอำนวยการและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

(2) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ กอ.รมน. กอ.รมน.ภาค และ กอ.รมน.จังหวัด

(3) ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการงบประมาณ การเงินการคลัง การพัสดุและการจัดการทรัพย์สินของ กอ.รมน.

(4) แต่งตั้งคณะที่ปรึกษา กอ.รมน. โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคส่วนต่าง ๆ อย่างน้อยให้ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิหรือมีประสบการณ์ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี การรักษาความมั่นคงของรัฐ สื่อมวลชนและมีหน้าที่ในการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาหรือป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้น และให้คำปรึกษาตามที่คณะกรรมการหารือ

(5) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

(6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา 11 เมื่อมีกรณีจำเป็นในอันที่จะรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในพื้นที่ของกองทัพภาคใด คณะกรรมการ โดยคำแนะนำของผู้อำนวยการจะมีมติให้กองทัพภาคนั้นจัดให้มีกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค เรียกโดยย่อว่า “กอ.รมน.ภาค” ก็ได้

ให้ กอ.รมน.ภาค เป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อ กอ.รมน. โดยมีแม่ทัพภาคเป็นผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค เรียกโดยย่อว่า “ผอ.รมน.ภาค” มีหน้าที่รับผิดชอบและสนับสนุนการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาคตามที่ผู้อำนวยการมอบหมาย

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของ กอ.รมน.ภาค ให้ผู้อำนวยการมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการและลูกจ้างของกองทัพภาค รวมตลอดทั้งข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในเขตพื้นที่ให้มาปฏิบัติงานประจำหรือเป็นครั้งคราวใน กอ.รมน.ภาค ได้ตามที่ ผอ.รมน.ภาค เสนอผอ.รมน.ภาค เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างที่ได้รับคำสั่งให้มาปฏิบัติงานใน กอ.รมน.ภาค และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของ กอ.รมน.ภาค

การจัดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงานและอำนาจหน้าที่ อัตรากำลัง และการบริหารงานของส่วนงานภายใน กอ.รมน.ภาค ให้เป็นไปตามที่ผู้อำนวยการกำหนดตามข้อเสนอของ ผอ.รมน.ภาค

ให้ กอ.รมน. และกองทัพภาคพิจารณาให้การสนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณและทรัพย์สิน ในการปฏิบัติงานของ กอ.รมน. ภาค ตามที่ ผอ.รมน.ภาค ร้องขอ และให้นำความในมาตรา 9 มาใช้บังคับกับ กอ.รมน.ภาค ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 12 เพื่อประโยชน์ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้น ผอ.รমন.ภาค อาจแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา กอ.รমন.ภาคขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการมีจำนวนไม่เกินห้าสิบคน โดยแต่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนในพื้นที่ทุกภาคส่วน มีหน้าที่ในการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาหรือป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้น และให้คำปรึกษาตามที่ ผอ.รমন.ภาค ร้องขอ

มาตรา 13 เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนช่วยเหลือ และปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของ กอ.รমন.ภาค ตามมาตรา 11 ผอ.รমন.ภาค โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและผู้อำนวยการจะตั้งกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดเรียกโดยย่อว่า “กอ.รমন.จังหวัด” ขึ้นในจังหวัดที่อยู่ในเขตของกองทัพภาคเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อ กอ.รমন.ภาค ก็ได้ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบและสนับสนุนการรักษาความมั่นคงภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัดนั้นตามที่ผู้อำนวยการมอบหมาย และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดเรียกโดยย่อว่า “ผอ.รমন.จังหวัด” เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของ กอ.รমন.จังหวัด

การจัดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงานและอำนาจหน้าที่ อัตรากำลัง และการบริหารงานของส่วนงานภายใน กอ.รমন.จังหวัด ให้เป็นไปตามที่ผู้อำนวยการกำหนด

ให้ กอ.รমন. และจังหวัดพิจารณาให้การสนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณและทรัพย์สินในการปฏิบัติงานของ กอ.รমন.จังหวัด ตามที่ ผอ.รমন.จังหวัด ร้องขอ และให้นำความในมาตรา 9 มาใช้บังคับกับ กอ.รমন.จังหวัด ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 14 เพื่อประโยชน์ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้น ผอ.รমন.จังหวัด อาจแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา กอ.รমন.จังหวัดขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการมีจำนวนไม่เกินสามสิบคน โดยแต่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนในพื้นที่ทุกภาคส่วน มีหน้าที่ในการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาหรือป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้น และให้คำปรึกษาตามที่ ผอ.รমন.จังหวัด ร้องขอ

หมวด 2

ภารกิจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

มาตรา 15 ในกรณีที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรแต่ยังไม่มีควมจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และเหตุการณ์นั้นมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไปเป็นเวลานานทั้งอยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยคณะรัฐมนตรีจะมีมติมอบหมายให้ กอ.รมน. เป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม ระงับ ชัยยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรนั้นภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนดได้ ทั้งนี้ ให้ประกาศให้ทราบโดยทั่วไป

ในกรณีที่เหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลงหรือสามารถดำเนินการแก้ไขได้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบตามปกติ ให้นายกรัฐมนตรีประกาศให้อำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลง และให้นายกรัฐมนตรีรายงานผลต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทราบโดยเร็ว

มาตรา 16 ในการดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา 15 ให้ กอ.รมน. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ป้องกัน ปราบปราม ระงับ ชัยยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา 15

(2) จัดทำแผนการดำเนินการตาม (1) เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อความเห็นชอบ

(3) กำกับ ติดตาม และเร่งรัดหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการหรือบูรณาการในการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนตาม (2)

(4) สั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีพฤติการณ์ว่าจะเป็นภัยต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรหรือเป็นอุปสรรคต่อการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรออกจากพื้นที่ที่กำหนด

ในการจัดทำแผนตาม (2) ให้ กอ.รมน. ประชุมหารือกับสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วย และในการนี้ให้จัดทำแผนเผชิญเหตุในแต่ละสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ในกรณีที่มีคำสั่งตาม (4) แล้ว ให้ กอ.รมน. แจ้งให้หน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดทราบพร้อมด้วยเหตุผล และให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้รับคำสั่งให้ออกจากพื้นที่นั้นไปรายงานตัวยังหน่วยงานของรัฐที่ตนสังกัดโดยเร็ว ในการนี้ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าสังกัดดำเนินการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ หรือพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งดังกล่าว

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีความจำเป็นที่ กอ.รมน. ต้องใช้อำนาจหรือหน้าที่ตามกฎหมายใดที่อยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐใดให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ใน กอ.รมน. เป็นเจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้น หรือมีมติให้หน่วยงานของรัฐนั้นมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายในเรื่องดังกล่าว ให้ กอ.รมน. ดำเนินการแทนหรือมีอำนาจดำเนินการด้วยภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ ต้องกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการใช้อำนาจนั้น ไว้ด้วย

มาตรา 17 ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ในมาตรา 16 ในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งให้ผู้อำนวยการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจจัดตั้งศูนย์อำนวยการหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นเพื่อปฏิบัติการกิจอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างเป็นการเฉพาะก็ได้

โครงสร้าง อัตรากำลัง การบริหารจัดการ อำนาจหน้าที่ การกำกับติดตามหรือบังคับบัญชา ศูนย์อำนวยการหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่ผู้อำนวยการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้นำความในมาตรา 9 มาใช้บังคับกับศูนย์หรือหน่วยงานตามวรรคหนึ่งด้วยโดยอนุโลม โดยให้อำนาจของผู้อำนวยการเป็นอำนาจของผู้อำนวยการศูนย์หรือหัวหน้าหน่วยงานนั้น

มาตรา 18 เพื่อประโยชน์ในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ภายในพื้นที่ตามมาตรา 15 ให้ผู้อำนวยการโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

- (1) ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการหรืองดเว้นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด
- (2) ห้ามเข้าหรือให้ออกจากบริเวณพื้นที่ อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนดในห้วงเวลาที่ปฏิบัติการ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น
- (3) ห้ามออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด
- (4) ห้ามนำอาวุธออกนอกเคหสถาน
- (5) ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ

(6) ให้นำบุคคลปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน

ข้อกำหนดตามวรรคหนึ่งจะกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ด้วยก็ได้ ทั้งนี้ การกำหนดดังกล่าวต้องไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ

มาตรา 19 ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 16 (1) ให้ผู้อำนวยการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ผู้อำนวยการมอบหมาย เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และร่วมเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 20 ในการใช้อำนาจของ กอ.รมน. ตามมาตรา 16 (1) ถ้าก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้สุจริต ให้ กอ.รมน. จัดให้ผู้นั้นได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามควรแก่กรณีตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 21 ภายในเขตพื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ กอ.รมน. ดำเนินการตามมาตรา 15 หากปรากฏว่าผู้ใดต้องหาว่าได้กระทำความผิดอันมีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด แต่กลับใจเข้ามาขอตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้นั้นได้กระทำไปเพราะหลงผิดหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์และการเปิดโอกาสให้ผู้นั้นกลับตัวจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ในการนี้ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนของผู้ต้องหานั้น พร้อมทั้งความเห็นของพนักงานสอบสวนไปให้ผู้อำนวยการ

ในกรณีที่ผู้อำนวยการเห็นด้วยกับความเห็นของพนักงานสอบสวนให้ส่งสำนวนพร้อมความเห็นของผู้อำนวยการให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล หากเห็นสมควรศาลอาจสั่งให้ส่งผู้ต้องหานั้นให้ผู้อำนวยการเพื่อเข้ารับการอบรม ณ สถานที่ที่กำหนดเป็นเวลาไม่เกินหกเดือน และปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นที่ศาลกำหนดด้วยก็ได้

การดำเนินการตามวรรคสอง ให้ศาลสั่งได้ต่อเมื่อผู้ต้องหานั้นยินยอมเข้ารับการอบรมและปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว

เมื่อผู้ต้องหาได้เข้ารับการอบรมและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดดังกล่าวแล้วสิทธินำคดีอาญามาฟ้องผู้ต้องหานั้นเป็นอันระงับไป

มาตรา 22 พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ภายในพื้นที่ที่กำหนดตามมาตรา 15 อาจได้รับค่าตอบแทนพิเศษตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

พนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งผู้ใดเจ็บป่วย เสียชีวิต ทูพพลภาพ พิกัด หรือสูญเสียชีวิตอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ ให้ได้รับสิทธิประโยชน์อื่นนอกเหนือจากที่มีกฎหมายกำหนด ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 23 บรรดาข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามหมวดนี้ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

การดำเนินคดีใด ๆ อันเนื่องมาจากข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามหมวดนี้ให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ทั้งนี้ ในกรณีที่ศาลจะต้องพิจารณาเพื่อใช้มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วแต่กรณี ให้ศาลเรียกเจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งออกข้อกำหนด ประกาศหรือคำสั่ง หรือการกระทำนั้น มาเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริง รายงาน หรือแสดงผลเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งใช้มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวดังกล่าวด้วย

หมวด 3

บทกำหนดโทษ

มาตรา 24 ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามมาตรา 18 (2) (3) (4) (5) หรือ (6) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา 25 ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน งบประมาณ หนี้ สิทธิ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง และอัตรากำลังของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 205/2549 เรื่อง การจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ลงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2549 มาเป็นของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 26 ให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 207/2549 เรื่อง การบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2549 เป็นศูนย์อำนวยการหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีหลากหลาย มีความรุนแรง รวดเร็ว สามารถขยายตัวจนส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง และมีความสลับซับซ้อน จนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ และเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน ดังนั้น เพื่อให้สามารถป้องกันและระงับภัยที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทั่วถึง จึงสมควรกำหนดให้มีหน่วยปฏิบัติงานหลักเพื่อรับผิดชอบดำเนินการรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร ตลอดจนบูรณาการและประสานการปฏิบัติร่วมกับทุกส่วนราชการ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาความมั่นคง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งในท้องถิ่นของตน เพื่อป้องกันภัยอันตรายที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในยามปกติ และในยามที่เกิดสถานการณ์อันเป็นภัยต่อความมั่นคงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และกำหนดให้มีมาตรการและกลไกควบคุมการใช้อำนาจเป็นการเฉพาะตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ค

ประกาศตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ประกาศตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ตามที่ได้มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอชัยบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสสามโลก อำเภอลำลูกกา และอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และอำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร และอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วนั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 36 มาตรา 38 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 45 และมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย นายกรัฐมนตรีออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำเช่นนั้น หรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ เท่าที่มีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลนั้นกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใดๆ อันจะทำให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง หรือเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการระงับเหตุการณ์ร้ายแรง และต้องปฏิบัติตามมาตรา 12 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548

ข้อ 2 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

ข้อ 3 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธ สินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัตถุอื่นใด ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า ได้ใช้หรือจะใช้สิ่งนั้น เพื่อการกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำให้เกิดเหตุสถานการณ์ฉุกเฉิน

ข้อ 4 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจค้น รื้อ ถอน หรือทำลายซึ่งอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง ตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็วและหากปล่อยเนิ่นช้าจะทำให้ไม่อาจระงับเหตุการณ์ได้ทันทั่วถึง

ข้อ 5 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการตั้งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ โดยอนุโลม

ข้อ 6 ให้หัวหน้าผู้รับผิดชอบมีอำนาจสั่งห้ามมิให้กระทำการใด ๆ หรือสั่งให้กระทำการใด ๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน

ข้อ 7 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้ใดออกไปนอกราชอาณาจักร เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการออกไปนอกราชอาณาจักรจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ

ข้อ 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งการให้คนต่างด้าวออกไปนอกราชอาณาจักร ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้สนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ ให้นำกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 9 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งการ ให้การซื้อ ขาย ไร่ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธ สินค้า เวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจใช้ในการก่อความไม่สงบหรือก่อการร้ายต้องรายงานหรือได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่หัวหน้าผู้รับผิดชอบกำหนด

ข้อ 10 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งการ ห้ามกระทำการอย่างใด ๆ ที่เป็นการปิดกั้นการจราจร ปิดเส้นทางคมนาคมหรือกระทำการอื่นใดที่ทำให้ไม่อาจใช้เส้นทางคมนาคมได้ตามปกติในทุกเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

ข้อ 11 ให้ข้าราชการทหาร ตามที่กำหนดในคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ พิเศษ 1/2553 เรื่อง แต่งตั้งผู้กำกับการปฏิบัติงาน หัวหน้าผู้รับผิดชอบ และพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ช่วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เพื่อระงับเหตุการร้ายแรงหรือควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบโดยด่วน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขที่กำหนดในคำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าว

ข้อ 12 ในการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประกาศนี้ ให้ใช้มาตรการตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยระมัดระวังมิให้มีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ ให้หัวหน้าผู้รับผิดชอบมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขในการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประกาศนี้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2553

(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ง

ข้อกำหนดออกตามความ มาตรา 9, 11, คำสั่งนายกฯที่พิเศษ1/2553 จัดตั้ง “ศอฉ.”,
คำสั่งนายกฯที่พิเศษ 2/2553 แต่งตั้งผู้กำกับการปฏิบัติงาน ฯลฯ

ข้อกำหนดออกตามความ มาตรา 9, 11, คำสั่งนายกรัฐมนตรีพิเศษ 1/2553 จัดตั้ง “ศอฉ.”, คำสั่งนายกรัฐมนตรีพิเศษ 2/2553 แต่งตั้งผู้กำกับการปฏิบัติงาน ฯลฯ

ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ตามที่ได้มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอธัญบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสามโคก อำเภอลำลูกกา และอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และอำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร และอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วนั้น

เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติได้โดยเร็ว และป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น อาศัยอำนาจตามมาตรา 9 และมาตรา 11 วรรคสอง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 36 มาตรา 38 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 45 และมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย นายกรัฐมนตรีจึงออกข้อกำหนดดังต่อไปนี้

1. ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใด ๆ ตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย ทั้งนี้ ภายในเขตพื้นที่ที่หัวหน้าผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด
2. ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใด ที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในทิวราชอาณาจักร
3. ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคม หรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขในการใช้เส้นทางคมนาคม หรือการใช้ยานพาหนะ ทั้งนี้ ตามที่หัวหน้าผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด
4. ห้ามใช้อาคาร หรือเข้าไป หรืออยู่ในสถานที่ใด ๆ หรือห้ามเข้าไปในพื้นที่ใด ๆ ทั้งนี้ ตามที่หัวหน้าผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด
5. ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของประชาชน หรือห้ามผู้ใดเข้าไปในพื้นที่ ทั้งนี้ ตามที่หัวหน้าผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด

ในการนี้ หัวหน้าผู้รับผิดชอบจะกำหนดเงื่อนไขเวลาในการปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือ
เงื่อนไขในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่เห็นสมควร เพื่อมิให้มีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิด
ความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุก็ได้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2553

(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก จ

ร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ....

ร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ....

ร่างพระราชบัญญัติการประชุมสภาฯ พ.ศ.... ที่ฟังผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีไปเมื่อวันที่ 4 พ.ค. ที่ผ่านมา ในส่วนของมาตราที่สำคัญ และจะนำมาบังคับใช้กับการชุมนุม มีมาตราที่สำคัญและรายละเอียดคือ

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัติการประชุมสภาฯ พ.ศ.... ที่เสนอโดย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรีด้านความมั่นคง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2553

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 34 และมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการประชุมสภาฯ พ.ศ....”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับกับการชุมนุมสาธารณะ ดังต่อไปนี้

- (1) การชุมนุมเนื่องในงานพระราชพิธีและงานรัฐพิธี
- (2) การชุมนุมเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมตามประเพณีหรือตามวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น
- (3) การชุมนุมเพื่อจัดแสดงมหรสพ กีฬา หรือกิจกรรมอื่นเพื่อประโยชน์ทางการค้าปกติของผู้จัดการชุมนุมนั้น
- (4) การชุมนุมภายในสถานศึกษา
- (5) การชุมนุมหรือการประชุมตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือการประชุมสัมมนาทางวิชาการของสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ทางวิชาการ

มาตรา 4 การชุมนุมสาธารณะในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก และการชุมนุมสาธารณะที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้งในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

“การประชุมสาธารณะ” หมายความว่า การชุมนุมของบุคคลในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้อง สนับสนุน คัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแสดงออกต่อประชาชนทั่วไป และบุคคลอื่นสามารถเข้าร่วมการชุมนุมนั้นได้ ไม่ว่าการชุมนุมนั้นจะมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายด้วยหรือไม่

“ที่สาธารณะ” หมายความว่า ที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน หรือที่หน่วยงานของรัฐมิได้เป็นเจ้าของ

แต่เป็นผู้ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ บรรดาซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ รวมตลอดทั้งทางหลวงและทางสาธารณะ

“ทางหลวง” หมายความว่า ทางหลวงตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวง

“ทางสาธารณะ” หมายความว่า ทางบกหรือทางน้ำสำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟและทางรถรางที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย

“ผู้จัดการชุมนุม” หมายความว่า ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะและให้หมายความรวมถึงผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะตามมาตรา 10 วรรคสอง และผู้ซึ่งเชิญชวนหรือนัดหมายให้ผู้อื่นมาร่วมการชุมนุมสาธารณะ โดยแสดงออกหรือทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นผู้จัดหรือร่วมจัดให้มีการชุมนุมนั้น

“ผู้ชุมนุม” หมายความว่า ผู้จัดการชุมนุม และผู้เข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะไม่ว่าจะเข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะนั้นตามคำเชิญชวนหรือนัดหมายของผู้จัดการชุมนุมหรือไม่

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การของรัฐบาล องค์การมหาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“ผู้รับแจ้ง” หมายความว่า หัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะ หรือบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับแจ้งการชุมนุมสาธารณะตามพระราชบัญญัตินี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลแพ่งหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนือสถานที่

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
ประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 7 การชุมนุมสาธารณะต้องเป็นไปโดยสงบและปราศจากอาวุธ การใช้สิทธิเสรีภาพของผู้ชุมนุมในระหว่างการชุมนุมสาธารณะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

มาตรา 8 การชุมนุมสาธารณะต้องไม่กีดขวางทางเข้าออกสถานที่ดังต่อไปนี้

(1) สถานที่ประทับของพระมหากษัตริย์ พระราชินี และพระรัชทายาท และสถานที่พำนักของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(2) รัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล ศาล และหน่วยงานของรัฐ

(3) ท่าอากาศยาน ท่าเรือ สถานีรถไฟ หรือสถานีขนส่งสาธารณะ

(4) โรงพยาบาล สถานศึกษา และ ศาสนสถาน

(5) สถานทูตหรือสถานกงสุลของรัฐต่างประเทศ

มาตรา 10 เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นตามกฎหมายผู้ใดประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะและการชุมนุมนั้นกระทบต่อความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ ให้มีหนังสือแจ้งการชุมนุมต่อผู้รับแจ้งก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่าเจ็ดสิบสองชั่วโมง

ให้ถือว่าผู้เชิญชวนหรือผู้นัดหมายให้ผู้อื่นมาร่วมชุมนุมในวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดรวมทั้งผู้ขออนุญาตใช้สถานที่หรือเครื่องขยายเสียงหรือขอให้ทางราชการอำนวยความสะดวกในการชุมนุม เป็นผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะตามวรรคหนึ่ง

หนังสือแจ้งการชุมนุมสาธารณะให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 11 ให้ผู้รับแจ้งเป็นพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 12 ให้ถือว่าผู้ชุมนุมสาธารณะที่อาจก่อให้เกิดกรณีดังต่อไปนี้เป็นการชุมนุมที่กระทบต่อความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะที่ต้องแจ้งการชุมนุมตามมาตรา 10

(1) ขัดขวางความสะดวกของประชาชนที่จะใช้หรือเข้าออกที่สาธารณะนั้นตามปกติ

(2) ขัดขวางการให้บริการหรือใช้บริการท่าอากาศยาน ท่าเรือ สถานีขนส่ง สาธารณะระบบขนส่งสาธารณะ หรือการสื่อสารสาธารณะอื่น

(3) กีดขวางทางเข้าออกสถานที่ตามมาตรา 8

มาตรา 13 ในกรณีที่ผู้รับแจ้งเห็นว่าการชุมนุมสาธารณะที่ได้รับแจ้งนั้นขัดต่อมาตรา 8 ให้ยื่นคำขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งห้ามการชุมนุม

ให้ศาลพิจารณาคำขอเพื่อมีคำสั่งห้ามการชุมนุมตามวรรคหนึ่งเป็นการด่วน คำสั่งของศาลตามมาตรา 13 ให้เป็นที่สิ้นสุด

หมวด 3

หน้าที่ของผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุม

มาตรา 16 ผู้จัดการชุมนุมมีหน้าที่ดังนี้

(1) อยู่ร่วมการชุมนุมสาธารณะตลอดเวลาการชุมนุม

(2) ดูแลรับผิดชอบการชุมนุมสาธารณะให้เป็นไปโดยสงบและปราศจากอาวุธ ภายใต้ขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(3) ดูแลไม่ให้เกิดการขัดขวางประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ ตลอดจนดูแลและรับผิดชอบต่อผู้ชุมนุมปฏิบัติตามมาตรา 17

(4) ประกาศหน้าที่ของผู้ชุมนุมตามมาตรา 17 และเงื่อนไขหรือคำสั่งด้วยวาจาของผู้รับแจ้งและเจ้าพนักงานตามมาตรา 20 ให้ผู้ชุมนุมทราบและประกาศซ้ำตามระยะเวลาที่ผู้รับแจ้งกำหนด

(5) ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานตามมาตรา 20 ในการดูแลการชุมนุมสาธารณะให้เป็นไปตาม (2) และ (3)

(6) ไม่ยุยงส่งเสริมหรือชักจูงผู้ชุมนุมเพื่อให้ผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตามมาตรา 17
มาตรา 17 ผู้ชุมนุมมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ไม่ก่อให้เกิดความไม่สะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะตามมาตรา 12

(2) ไม่ปิดบังหรืออำพรางตน โดยจงใจมิให้มีการระบุตัวบุคคลได้ถูกต้อง

(3) ไม่นำอาวุธเข้าไปในที่ชุมนุม ไม่ว่าจะได้รับอนุญาตให้มีอาวุธให้มีอาวุธนั้นติดตัวหรือไม่

(4) ไม่บุกรุกหรือทำให้เสียหายหรือทำลายด้วยประการใดๆ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น

(5) ไม่ทำให้อันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพ หรือได้รับความเดือดร้อนเกินที่พึงคาดหมายได้ว่าเป็นไปตามปกติและเหตุอันควร

(6) ไม่ใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายผู้เข้าร่วมชุมนุมหรือผู้อื่น

(7) ไม่ขัดขวางหรือกระทำการใดๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการคุ้มครองความสะดวกของประชาชนในการใช้ที่สาธารณะ หรือในการคุ้มครองการชุมนุมสาธารณะนั้น

(8) ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งด้วยวาจาของเจ้าพนักงานตามมาตรา 20

หมวดที่ 4

การคุ้มครองความสะดวกของประชาชนและการชุมนุมสาธารณะ

มาตรา 20 ให้หัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสถานีตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะนั้น และอาจแจ้งพนักงานฝ่ายปกครองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งท้องที่การชุมนุมสาธารณะ หรือหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของรัฐหรือเอกชนในท้องที่นั้นเพื่อทราบด้วยก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะอันเป็นสถานที่ชุมนุม

(2) อำนวยความสะดวกในการจราจรและการขนส่งสาธารณะในบริเวณที่มีการชุมนุมและบริเวณใกล้เคียงเพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากการชุมนุมน้อยที่สุด

(3) กำหนดเงื่อนไขหรือมีคำสั่งด้วยวาจาให้ผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุมปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (1) หรือ (2)

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (2) เจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่งอาจมีคำสั่งให้ปิดการจราจรได้ แต่ให้ทำได้เฉพาะในบริเวณอันจำกัดและเพื่อความปลอดภัยของผู้ชุมนุมและประชาชน และต้องหารือกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องก่อน

เจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่งต้องผ่านการฝึกอบรมให้มีความเข้าใจและอดทนต่อสถานการณ์การชุมนุมสาธารณะ และต้องแต่งเครื่องแบบเพื่อแสดงตน และอาจใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนได้ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ส่วนที่ 2

การดูแลการชุมนุมสาธารณะ

มาตรา 22 ให้หัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสถานีตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานรับผิดชอบดูแลการชุมนุมสาธารณะให้เป็นไปตามความในหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอาจแต่งตั้งข้าราชการคนหนึ่งเป็นเจ้าการร้องขอจากผู้จัดการชุมนุม ให้เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 เข้าไปรักษาความปลอดภัยหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้ชุมนุมในสถานที่ชุมนุมและในช่วงเวลาการชุมนุม และให้รายงานผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในพนักงานรับผิดชอบดูแลการชุมนุมสาธารณะดังกล่าวแทนเจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา 23 ในกรณีที่ได้รับจังหวัดอื่น เพื่อทราบด้วย

มาตรา 24 ในกรณีที่มีการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 15 หรือผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตามมาตรา 8 หรือความในหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) กรณีการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตาม มาตรา 15 หรือผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตามมาตรา 19 ให้ประกาศให้ผู้ชุมนุมเลิกการชุมนุมภายในระยะเวลาที่กำหนด

(2) กรณีผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 5 มาตรา 16 มาตรา 17 หรือมาตรา 18 ให้ประกาศให้ผู้ชุมนุมแก้ไขกรณีดังกล่าวภายในระยะเวลาที่กำหนด

หากผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตามประกาศดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 ร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้ผู้ชุมนุมเลิกการชุมนุมสาธารณะนั้น ในระหว่างรอคำสั่งศาลให้เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 มีอำนาจกระทำการที่จำเป็นตามแผนหรือแนวทางการควบคุมการชุมนุมสาธารณะที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามข้อเสนอแนะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนและคุ้มครองการชุมนุมสาธารณะ

การดำเนินของเจ้าพนักงานตามมาตรา 22 ไม่ตัดสิทธิของผู้อื่นซึ่งได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการชุมนุมสาธารณะนั้น ที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้ผู้ชุมนุมเลิกการชุมนุม

มาตรา 25 เมื่อได้รับคำขอให้มีคำสั่งให้ผู้ชุมนุมเลิกการชุมนุมสาธารณะให้ศาลพิจารณาคำขอนั้นเป็นการด่วนในการพิจารณา หากความปรากฏต่อศาลว่าการชุมนุมสาธารณะนั้นเป็นการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 15 หรือผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตามมาตรา 8 มาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 หรือมาตรา 19 แล้วแต่กรณี ให้ศาลมีคำสั่งโดยออกคำสั่งบังคับให้ผู้ชุมนุมเลิกการชุมนุมสาธารณะหรือยุติการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

คำสั่งศาลตามมาตรา 25 นี้ให้เป็นที่สุด

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศคำสั่งศาลตามมาตรา 25 ไว้ในที่แลเห็นได้ง่าย ณ บริเวณที่มีการชุมนุมสาธารณะนั้น และประกาศโดยวิธีการใดๆ เพื่อให้ผู้ชุมนุมได้รับทราบด้วย

มาตรา 26 ในกรณีที่ผู้ชุมนุมไม่เลิกการชุมนุมสาธารณะตามคำสั่งศาล ให้เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 ประกาศกำหนดพื้นที่บริเวณที่มีการชุมนุมสาธารณะนั้นเป็นพื้นที่ควบคุมและประกาศให้ผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่ควบคุมโดยเร็ว และให้รายงานรัฐมนตรีเพื่อทราบ

เมื่อมีการประกาศกำหนดพื้นที่ควบคุมตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดในจังหวัดอื่น หรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีมอบหมายให้รับผิดชอบ เป็นผู้ควบคุมสถานการณ์เพื่อให้มีการเลิกการชุมนุมสาธารณะตามคำสั่งศาล

มาตรา 27 เมื่อพ้นระยะเวลาที่ประกาศให้ผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่ควบคุม หากยังมีผู้ชุมนุมอยู่ในพื้นที่ควบคุม ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และให้ผู้ควบคุมสถานการณ์ดำเนินการให้มีการเลิกการชุมนุม โดยให้ผู้ควบคุมสถานการณ์และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมสถานการณ์มีอำนาจค้นและจับผู้ซึ่งยังอยู่ในพื้นที่ควบคุม ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการชุมนุมสาธารณะนั้น หรือกระทำการที่จำเป็นตามแผนหรือแนวทางการควบคุมการชุมนุมสาธารณะตามมาตรา 24

ให้นำความในมาตรา 20 วรรคสี่ มาใช้บังคับกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา 28 ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ชุมนุมกระทำการใดๆ ที่มีลักษณะรุนแรงและอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้อื่นจนเกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ให้เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 มีอำนาจสั่งให้ผู้ชุมนุมยุติการกระทำนั้น หากผู้ชุมนุมไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 และผู้ควบคุมสถานการณ์ และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมสถานการณ์มีอำนาจดำเนินการตามมาตรา 26 และมาตรา 27 โดยอนุโลม

ในกรณีที่ผู้ชุมนุมไม่เห็นด้วยกับคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันมีคำสั่ง คำสั่งของศาลตามมาตรา 25 นี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา 29 ให้เจ้าพนักงานตามมาตรา 20 และมาตรา 22 และผู้ควบคุมสถานการณืตามมาตรา 27 และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมสถานการณืเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 5

บทกำหนดโทษ

มาตรา 30 ผู้จัดการชุมนุมสาธารณะที่กระทบต่อความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ ผู้ใดมิได้แจ้งการชุมนุมตามมาตรา 10 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 31 ผู้ใดจัด เชิญชวน หรือนัดหมายให้ผู้อื่นเข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 15 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา 32 ผู้จัดการชุมนุมผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 16(1) (2) (3) (4) หรือ (5) หรือผู้ชุมนุมผู้ใด ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 17(1)(2)(3)(7) หรือ (8) หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งของผู้รับแจ้งหรือเจ้า พนักงานตามมาตรา 20 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 33 ผู้จัดการชุมนุมผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 16(6)หรือผู้ชุมนุมผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 17(4)(5) หรือ (6) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา 34 ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศให้ผู้ชุมนุมใช้กำลังประทุษร้ายผู้อื่น ในระหว่างการชุมนุม สาธารณะ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา 35 ผู้ใดเข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 158 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

ผู้ชุมนุมซึ่งออกจากพื้นที่ควบคุมภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 ประกาศกำหนด ตามมาตรา 26 ไม่ต้องรับโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้น

มาตรา 36 ผู้ชุมนุมซึ่งเข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 15 และไม่ ออกจากพื้นที่ควบคุมภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานตามมาตรา 22 ประกาศกำหนดตามมาตรา 26 ต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ

ในกรณีให้เห็นสมควร ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กำหนดหรือจะไม่ลงโทษก็ได้

มาตรา 37 ผู้ใดไม่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานตามมาตรา 20 หรือ มาตรา 22 หรือจาก ผู้ควบคุมสถานการณืตามมาตรา 26 ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้พาอาวุธเข้าไปในที่ชุมนุม ไม่ ว่าจะได้รับอนุญาตให้มีอาวุธนั้นติดตัวหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสอง หมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

ถ้าอาวุธตามวรรคหนึ่งเป็นอาวุธปืน วัตถุระเบิด หรือวัตถุอื่นใดอันมีสภาพคล้ายคลึงกับ ผู้กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 1 แสนบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา 38 บรรดาทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการชุมนุมสาธารณะที่ยึดได้จากการชุมนุม สาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

ภาคผนวก ฉ

- คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ พิเศษ 1/2553
เรื่อง การจัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน
- คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ พิเศษ 2/2553
เรื่อง แต่งตั้งผู้กำกับการปฏิบัติงาน หัวหน้าผู้รับผิดชอบ และ
พนักงานเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง

คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ พิเศษ 1/2553
เรื่อง การจัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

ตามที่ได้มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอชัยบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสามโคก อำเภอลำลูกกา และอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และอำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร และอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วนั้น เพื่อให้การดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นไปอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามมาตรา 7 วรรคสาม วรรคห้า และวรรคหก มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 11 และมาตรา 15 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) โดยมีองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

ข้อ 1 ให้ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) เป็นหน่วยงานพิเศษตามมาตรา 7 วรรคห้า แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยมีผู้ปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

1.1 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี	ผู้อำนวยการ
1.2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	รองผู้อำนวยการ
1.3 ปลัดกระทรวงกลาโหม	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (1)
1.4 ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (2)
1.5 ผู้บัญชาการทหารบก	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (3)
1.5 ผู้บัญชาการทหารเรือ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (4)
1.6 ผู้บัญชาการทหารอากาศ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (5)
1.7 ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (6)
1.8 ปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
1.9 ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
1.10 ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
1.11 ปลัดกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
1.12 ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	กรรมการ
1.13 ปลัดกระทรวงพลังงาน	กรรมการ

1.14	อัยการสูงสุด	กรรมการ
1.15	เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา	กรรมการ
1.16	ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ	กรรมการ
1.17	อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
1.18	ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
1.19	อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	กรรมการ
1.20	อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ	กรรมการ
1.21	เลขาธิการสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ	กรรมการ
1.22	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
1.23	ผู้ช่วยผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน
ราชอาณาจักร	กรรมการ
1.24	ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก (1)	กรรมการ
1.25	ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก (2)	กรรมการ
1.26	เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ	กรรมการและเลขานุการ
1.27	เลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ
- 1.28 ข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการพลเรือนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ หรือได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในเขตท้องที่ตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง
- ข้อ 2 ให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา ของหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน
- ข้อ 3 ให้ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้
- 3.1 ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 กฎหมายที่โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี หรือกฎหมายที่นายกรัฐมนตรีรักษาการ และ ประกาศของนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้สถานการณ์ฉุกเฉินยุติลง
- 3.2 จัดโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ และจัดให้มีหน่วยงานหรือ ศูนย์ปฏิบัติการ เพื่อเป็นองค์กรปฏิบัติการ ได้ตามที่เห็นสมควร
- 3.3 ดำเนินการด้านการข่าวและต่อต้านข่าวกรองที่เกี่ยวกับสถานการณ์การก่อความไม่สงบ และที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

3.4 ดำเนินการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาล ประชาชน และกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ รวมทั้งปฏิบัติการจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง

3.5 จัดกำลังตำรวจ ทหาร และพลเรือนดำเนินการตามแผนรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญและสถานที่สำคัญต่างๆ รวมทั้งประสานให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเจ้าของสถานที่นั้นๆ ดำเนินการป้องกันตนเองตามความสามารถเป็นอันดับแรก

3.6 จัดชุดปฏิบัติการจากตำรวจ ทหาร และฝ่ายพลเรือนเข้าระงับการก่อความไม่สงบและช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่เกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.7 มอบหมายให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนกำลังพลงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ ยานพาหนะ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.8 เรียกให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุม ชี้แจง ให้ข้อมูลข่าวสาร จัดส่งเอกสาร หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควร

3.9 แต่งตั้งคณะที่ปรึกษาหรือเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินได้ตามความจำเป็น

3.10 ดำเนินการอื่นๆ ตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 4 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่การใช้อำนาจสอบสวนต้องเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายพลเรือนซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตรี เรือตรี และเรืออากาศตรี หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2553

(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ พิเศษ 2/2553

เรื่อง แต่งตั้งผู้กำกับการปฏิบัติงาน หัวหน้าผู้รับผิดชอบ และพนักงานเจ้าหน้าที่ในการแก้ไข
สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง

ตามที่ได้มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอชัยบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสามโคก อำเภอลำลูกกา และอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และอำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร และอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วนั้น

อาศัยอำนาจตามมาตรา 7 วรรคสาม และวรรคหก และมาตรา 15 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 36 มาตรา 38 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 45 และมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย นายกรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้กำกับการปฏิบัติงานของหัวหน้าผู้รับผิดชอบ พนักงานเจ้าหน้าที่และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติงานตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง

ข้อ 2 ให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบ ในเขตท้องที่ตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง

ข้อ 3 ให้หัวหน้าผู้รับผิดชอบตามข้อ 2 มีอำนาจในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงตามที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) บังคับบัญชาและสั่งการส่วนราชการและข้าราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อ 4 ให้ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการทหาร และข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในเขตท้องที่ตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามพระราชกำหนดการบริหารราชการใน

สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ข้อกำหนด ประกาศ และคำสั่งที่ออกตามพระราชกำหนดดังกล่าว และเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่หัวหน้าผู้รับผิดชอบหรือผู้

(2) ดำเนินการอื่นตามที่นายกรัฐมนตรีหรือผู้กำกับการปฏิบัติงานมอบหมายซึ่งได้รับ มอบหมายกำหนด

ข้อ 5 ให้ผู้กำกับการปฏิบัติงาน หัวหน้าผู้รับผิดชอบ และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็น เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2553

(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)

นายกรัฐมนตรี

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ร้อยตำรวจเอก ธนพล ลิ้มปิยนันท์ เกิดเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2519 ที่จังหวัดชัยนาท เป็นบุตรนายเปรมศักดิ์ และนางศรีนวล ลิ้มปิยนันท์ จบการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2544 เข้าศึกษาระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชากฎหมายอาญาและการบริหารงานยุติธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2552

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2555) รับราชการตำรวจ ดำรงตำแหน่ง รองสารวัตรจราจร สถานีตำรวจนครบาลวังทองหลาง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 289/117 ถนนรามคำแหง 21 แขวงพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 081-854-9035